

GRIGORE IONESCU

BUCUREȘTI

GHID ISTORIC ȘI ARTISTIC

FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ
ȘI ARTĂ REGELE CAROL II

D.M.A.S.I

DIRECȚIA MONUMENTELOR,
ANSAMBLURILOR
ȘI SITURILOR ISTORICE
BIBLIOTECA

Cota cărții: 7.332

Inventar: 6095

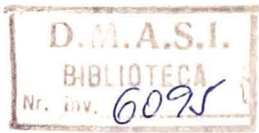
4.3.A.

1192

DONATIA
PROFESOR ARHITECT
POMPILIU MAGOVI

1950

BUCUREȘTI

I 332

GRIGORE IONESCU

BUCUREȘTI

GHID ISTORIC ȘI ARTISTIC

Cu 157 de ilustrații în text și 5 planuri afară din text

iuw. 6095

BUCUREȘTI
FUNDAȚIA PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ «REGELE CAROL II»
39, Bulevardul Lascar Catargi, 39
1938

D.M.A.S.I.

BIBLIOTECA

Nr. inv. 6095

CUVÂNT ÎNAINTE

Intemeiat, probabil, către jumătatea secolului al XIV-lea, într'o regiune bogată în urme de așezări preistorice dar fără faimă statornică în povestea Descălecătoarei, târgul ce avea să se cheme mai târziu București e pomenit, în cele mai vechi documente, cu numele de Cetatea Dâmboviții. Denumirea de cetate a Bucureștilor apare pentru întâia oară într'un hrisov al lui Mircea cel Bătrân din 1401; iar capitală, sau scaun de domnie, cum i se spunea altădată, n'avea să devină decât spre sfârșitul veacului al XV-lea, după ce, o vreme, își împărțise această cinste cu vecina mai bătrână, Târgoviștea.

Cărei împrejurări anume i se va fi datorind schimbarea numelui Cătății Dâmboviții în «Cetatea Bucureștilor», e greu de spus: de unde cea dintâi chemare se lămurește singură prin așezarea târgului, cea din urmă e până astăzi învăluită în taină. S'au putut căuta astfel «Bucureștilor» diverse etymologii, unele prea pretențioase, ca să mai fie și adevărate, altele deadreptul absurde. Presupunerea cea mai apropiată de adevăr pare a fi aceea că numele orașului ar veni dela un hălăduitor pe aceste meleaguri, cu numele Bucur. De va fi fost

acesta boier, stăpân pe locurile unde s'a întins oraşul, ori cioban, aşa cum vrea legenda, nimeni n'o poate şti. Trebuie de altfel adăogat că aceeaşi legendă îi pune în seamă ridicarea bisericii de lângă mănăstirea Radu Vodă, făcând din ea cea mai veche zidire din aceste locuri şi obârşia oraşului de mai târziu. În ciuda străduinţei unora de a pune de acord povestea cu istoria, atribuind lui Mircea cel Bătrân o primă restaurare a bisericii, faptul nu e însă dovedit în niciun chip. Modestul lăcaş de închinare botezat de popor cu numele lui Bucur e mult mai tânăr decât se pretinde: din jurul anului 1743 abia, când a fost ridicat să fie paraclis cimitirului mănăstirii vecine; iar imaginea ciobanului ctitor, purtând pe braţe simbolul capitalei viitoare, popularizată în anii din urmă de artiştii decoratori ai Lunii Bucureştilor, nu-i decât pioasa ilustrare a unei eponymii legendare.

Dacă Cetatea Dâmboviţii nu se poate fâli, ca atâtea alte capitale europene, cu marea-i vechime, aşezarea ei, pe de o parte, împrejurările istorice, pe de alta, erau făcute totuşi să-i prilejuiască o propăşire pe măsura destinului vişoros al Ţării. Situat la jumătatea drumului între Târgovişte şi Giurgiu, — calea solilor şi a negoţului cu Țarigradul; într'o poziţie de oarecare valoare strategică, de vreme ce una din cele mai vechi ştiri din câte ne-au ajuns priveşte biruinţa câştigată în aceste părţi, împotriva Ungurilor, de «pârcălabul Dâmboviţei», Dragomir (1369), — oraşul avea să cunoască, pe rând, prosperitatea zilelor de pace şi urgia pustiitoare a războiului.

Ars în mai multe rânduri; de nenumărate ori prădat, încercat de ape și de molimi, îndărătnicia locuitorilor și siguranța chemării lui istorice aveau să-l înalțe de fiecare dată din ruine.

Ieșit din sâmburele modest al câtorva uliți cu case mărunte și prăvălii sărace, grupate în jurul cetății care era Curtea Domnească; treptat întins până a acoperi o suprafață egală aproape cu a Parisului, Bucureștii păstrează astfel în întreaga lor ființă — în trudnica șerpuire a străzilor vechi, în atâtea gârbove ziduri de biserici — nu numai imaginea grăitoare a vicisitudinilor suferite, dar ceva din voința de a fi din care s'a ridicat.

Această voință cunoaște astăzi unul din momentele ei culminante. Sub raportul ritmului constructiv, ca și sub acel al rânduiei urbanistice, anii din urmă au însemnat pentru București un uriaș efort de adaptare la condiția de capitală a unui stat cu 18 milioane de locuitori. Sub raportul arhitectonic, pe de altă parte, tentativa de împământenie a unui « modernism » nu întotdeauna bine inspirat, dar cerut deopotrivă de noile condiții ale vieții și ale tehnicei, contribuie hotărâtor la impresia nelămurită lăsată de această înfrigurată prefacere. Alinieri de vechi străzi; tăieri de noi artere de comunicație; cartiere întregi răsărite peste noapte și altele dispărute la fel — sub ochii noștri uimiți un oraș nou e pe cale de a lua locul orașului patriarhal al tinereții noastre.

Prielnic anticipărilor, momentul mi se pare prielnic deopotrivă evocărilor. În clipa precisă când sforțarea conjugată, a oficialității și a particularilor, amenință să

șteargă ultima urmă a vechiului « centru » — sărac dar încărcat de amintiri; când Bucureștenii cei mai autentici se simt străini într'un oraș din care o parte n'au cunoscut-o, iar alta n'au apucat s'o cunoască, rostul unui ghid istoric al capitalei se lămurește singur. Conceput ca o călăuză în Bucureștii de azi — fără să lase așa dar la o parte niciunul din îndreptățitele titluri de mândrie ale efortului creator contemporan, el își propune să fie, în egală măsură, o călăuză în Bucureștii de ieri. Nu cu ambiția de a reedita, după un plan diferit, o monografie de felul celor compilate de râvna înaintașilor, ci cu gândul modest de a lămuri, în lumina informațiilor istorice, frământata viață a celui mai mare oraș românesc.

ITINERARIUL I

Calea Victoriei; Piața Senatului; Piața Palatului;
Ateneul Român; Monumentele și muzeele de pe acest
traseu

Calea Victoriei.

1. Deși croită încă din 1692, Calea Victoriei, artera principală a Capitalei, sub forma și lungimea de azi este o stradă a cărei vechime abia întrece o jumătate de secol. Cu traseul ei foarte neregulat și pe alocurea bizar, Calea Victoriei nu este cea mai frumoasă stradă din București. Este însă artera cea mai însuflețită, cea mai variată, cea mai elegantă în ce privește magazinele — și cea mai circulantă.

Calea Victoriei începe din Piața Senatului și se sfârșește în Piața Victoriei, de unde se continuă cu Șoseaua Kiseleff. Are o lungime de 2.700 m.

Din punct de vedere al vechimii, Calea Victoriei se compune din două bucăți: prima, și cea mai veche, este cea care începe dela Cercul Militar și merge spre Șoseaua Kiseleff. Aceasta era înainte de epoca lui Brâncoveanu în afara orașului și se chema *Drumul Brașo-*

vului. Porțiunea mai nouă, cuprinsă între Piața Senatului și Cercul Militar, a fost tăiată în 1692 de Constantin Brâncoveanu și a fost o vreme cunoscută sub numele de *Ulița Mare spre Sărindar*, fiindcă ducea spre locul ocupat azi de Cercul Militar, unde se găsea pe atunci biserica Sărindar. *Ulița Mare spre Sărindar* unită cu *Drumul Brașovului* ducea dela palatul domnesc al lui Brâncoveanu, care se găsea pe Cheiul Dâmboviței, cam în fața Curții Vechi, la reședința lui de vară dela Mogoșoaia. Astfel, noua uliță, pavată în întregime cu trunchiuri de copaci, așa cum se pavau pe atunci ulițele principale, cărora, din această cauză, li se ziceau *poduri*, căpătă curând numele de *Podul Mogoșoaiei*. Era pe atunci o stradă foarte puțin populată. Importanța ei începe să crească abia în secolul al XIX-lea, când devine stradă domnească. Pe ea se face în 1878 intrarea triumfală în Capitală a armatei române, care se întorcea victorioasă din Războiul Independenței. Cu această ocazie, numele vechiu al străzii este schimbat în *Calea Victoriei*.

Construcțiunile ce se ridică în tot lungul străzii, dela un capăt la celălalt, datând din epoci diferite, inegale ca mărime, înălțime și importanță, și mai ales foarte deosebite ca stiluri, sunt departe de a forma un întreg fericit din punct de vedere arhitectonic și urbanistic.

În Piața Senatului, la începutul străzii, pe dreapta, palatele societăților de asigurare «Adriatica» și «Agricola-Fonciera», opere ale arhitectului P. Antonescu,

fixează prin arhitectura și prin înălțimea lor caracterul general al clădirilor de acum câțiva ani din centrul orașului.

Strada e în ușoară pantă. La o mică distanță, mai sus,

Fig. 1. — Dâmbovița în Piața Senatului. În fund clădirile Societăților «Adriatica» și «Agricola Foncieră». Arhitect P. Antonescu.

coboară spre dreapta str. Carol, care ducea înainte vreme la *Poarta-de-sus a Curții Domnești*. Era strada de căpetenie a acestui cartier, numit în secolul al XVII-lea mahalaua Bălăceanului sau a bisericii de Jurământ.

S'a numit *Ulița Ișlicarilor*, apoi *Ulița Franțuzească*, iar în timpul domniei Regelui Carol I a luat numele de azi.

Biserica Sf. Dumitru.

Coborînd la dreapta pe această stradă, găsim

Fig. 2. — Biserica Sf. Dumitru.

imediat la stînga str. Poștei, iar în colțul acesteia, către str. Carol, biserica Sf. Dumitru. Era cunoscută în vechime sub numele de biserica de Jurământ, fiindcă în ea se făceau jurămintele solemne. Impricinatul, pârît sau reclamant, de față fiind arhiereul și preoții, se încingea cu *brâul Preacuratei* și, în fața ușilor împărătești jura, că va

spune adevărul și numai adevărul. Biserica fusese mai înainte de lemn, clădită, sau poate numai refăcută, pe la 1674, de Vornicul Badea Bălăceanul, conte al sacralui Imperiu Roman de Națiune Germană.

În 1753, Logofătul Radu, călugărit sub numele de Isaia Râmnicianu, ridică în locul vechei biserici de lemn una nouă « de piatră », înzestrînd-o cu odoare și

bogății, și închinând-o metoh Episcopiei Râmnicului și Buzeului. Infățișarea ei de azi se datorește ultimei transformări pe care a suferit-o, în 1819, când a fost reparată și zugrăvită cu cheltuiala episcopului Constantin al Buzeului.

Biserica Stavropoleos.

Continuând drumul pe strada Poștei, la întretăierea ei cu strada Stavropoleos, în colț, pe dreapta, stă pitulată între construcții noi **biserica Stavropoleos*, monument de excepțională frumusețe. A fost clădită de călugărul grec Ioanikie în 1724, ca simplă capelă pe lângă hanul său, care se găsea alături. Avea la început un plan dreptunghiular. În 1730, refăcându-se, i se adaogă abside laterale și pridvor. Ca aspect exterior, bisericuța aceasta este de o delicatețe remarcabilă. Fațadele sunt împărțite în două registre neegale — cel de jos mai înalt — de un brâu format din bogate ghirlande de flori și frunze. Acest brâu — operă de înțeleaptă restaurare, ca și turla de azi, refăcută în 1899, a arhitectului I. Mincu — se întoarce în unghiu drept la pridvor trecând pe deasupra golurilor acestuia. Registrul inferior este decórat cu o serie de firide alungite ale căror arcuri în acoladă frântă se sprijinesc pe semicoloane de zid angajate, cu capiteluri înflorite de stuc. Meșter stucator a fost Iordan — care n'a uitat să-și lase semnătura pe peretele dinspre Miazănoapte al bisericii, deasupra ferestrei pronaosului. Registrul superior este de-

corat cu o serie de medalioane circulare, adâncite în zid, conținând fiecare câte un chip de sfânt pictat. Remarcabile sunt de asemenea frescele cari împodobesc toată suprafața zidurilor, deasupra arcurilor firidelor și în jurul medalioanelor de pe registrul superior. Motivele

Fig. 3. — Biserica Stavropoleos în 1868; după un desen de Preziosi.

picturale compuse din împletituri de frunze și flori sunt dispuse cu o simetrie perfectă față de axe verticale. **Pridvorul** este, alături de «loggia» palatului din Moșoia, exemplarul cel mai splendid de decor sculptural, atât de scump meșterilor din epoca lui Constantin Brâncoveanu. Este ridicat pe 4 coloane libere de piatră foarte bogat decorate, cu baze înflorite, fusuri împo-

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 4. — Biserica Stavropoleos. Pridvorul.

dobite cu frunze de ferigă dispuse în chip de caneluri răsucite și capiteluri neo-corintice bogat cizelate. Pedestalurile coloanelor sunt legate între ele cu balustrade de piatră lucrate «à jour», reprezentând, cele două laterale, câte un leu prins între vrejuri și flori împletite în grațioase curburi, iar cel din centru pe Samson (?) luptându-se cu leul. Profilele groase ale cornișei sunt înlocuite, pe fațada pridvorului, cu o friză de 13 medalioane cuprinzând chipul lui Isus și al celor 12 apostoli. Intrarea în pridvor se face pe sub ambele arcade laterale. În centru, un frumos și bogat portal de piatră încadrează ușa și inscripția. Cele două canaturile ale ușii sunt bogat sculptate cu diverse motive florale mărunte. De remarcat cele două panouri cuprinzând pe arhanghelii Mihail și Gavril. Interiorul prezintă trei încăperi distincte: pronaosul, separat de naos prin trei arcade sprijinite pe stâlpi de zidărie împodobiți cu stuc, naosul, lărgit cu cele 2 abside laterale și altarul, separat de naos printr'o *tâmplă de lemn sculptat*, care este una din cele mai frumoase din câte există în București.

Pictura, curățată în 1924, a fost pe alocuri retușată. Prin patina pe care i-a dat-o timpul și prin slăbirea și amestecarea culorilor cu ocazia spălării lor, pictura aceasta prezintă un interes mai de grabă istoric decât artistic. Iconografia, afară de cea a unor scene reprezentate în pridvor, este conformă cu regulile după cari se conduceau zugravii vremii. Intre subiectele mai importante și mai original redate, menționăm:

IN PRIDVOR. Pe peretele dinspre Răsărit, foarte șterse, *minunile arhanghelilor*, reprezentare foarte rară, dacă nu chiar unică, în domeniul picturii bisericești la Români.

IN PRONAOS. Pe peretele dinspre Apus, mult refăcute, portretele în mărime naturală ale ctitorilor: Ioanichie și Domnitorul Nicolae Mavrocordat cu Doamna și cei cinci copii ai lor. În timpanul de deasupra ușii, ca și pe ceilalți pereți și arcuri, cele 24 de scene din ciclul *Acatistul Maicii Domnului*.

IN NAOS, scene din viața lui Isus și a Fecioarei. Pe peretele dinspre Apus, deasupra arcadelor, pe primul registru: *Adormirea Maicii Domnului* (Isus în centru ține pe brațul său stâng sufletul Maicii Sale), încadrată în stânga de *Nașterea Fecioarei* și în dreapta de *Inmormântarea Fecioarei*; pe registrul al 2-lea, în centru, *Răstignirea lui Isus*; în stânga, *Coborîrea în mormânt*; în dreapta, *Maria Magdalena și cealaltă Marie la Mormântul Gol*. Pe arcul care încadrează timpanul de deasupra arcadelor, patru scene din viața Sfintei Fecioare. Pe absida din stânga, jos, *Sfinți Militari*; pe calotă, *Inălțarea la cer*. Pe absida din dreapta, jos, *Sfinți Militari* și, spre altar, *Isus ca Mare Preot*, având în dreapta pe Fecioara; pe calotă, *A doua venire a lui Isus* (Tronul Sfânt, pe care stau evanghelia și porumbelul, este încadrat de Adam și Eva, de Sf. Ion Botezătorul, de Fecioara și de mai mulți îngeri. Sub această reprezentare, făcând însă parte din aceeași scenă, *Dumnezeu Tatăl* stă pe o bancă între Sfinții Constantin și Elena.

IN ALTAR. Pe arcul triumfal, *Dumnezeu Tatăl*, încadrat de patru scene din viața lui Isus, între cari și *episodul dela fântâna lui Iacob*. Pe calotă, spre arcul triumfal, patru scene din viața Sfintei Fecioare: *Doi îngeri vestesc lui Ioachim și Anei nașterea Fecioarei*; *Nașterea Sfintei Fecioare*; *Prezentarea Fecioarei la Templu* și *Ioachim și Ana în fața marelui preot*. Pe calotă, *Fecioara Maria cu pruncul în brațe*. Pe absidă, jos, *Sfinți Episcopi*.

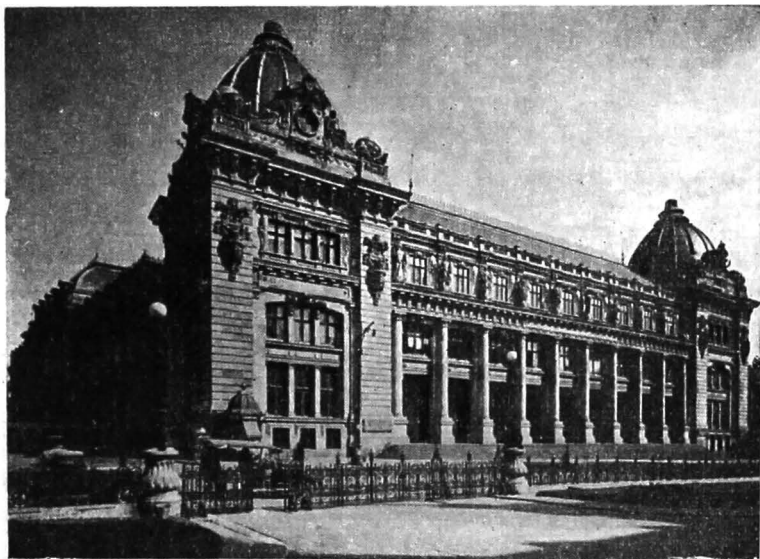
Curtea interioară a bisericii, limitată pe trei laturi cu portice joase, formând un fel de «chiotro», a fost adăogată de restauratorul bisericii în 1899. Sub portice, de jur-împrejur, sunt expuse fragmente de coloane, capiteluri vechi, inscripții, etc., aduse din alte părți. În fundul curții, în câteva camere, se păstrează numeroase mulaje, copii după unele din cele mai importante lucrări de sculptură veche românească (porți, rame de ferestre, coloane, capiteluri, etc., după cele dela Hurez, Văcărești, Curtea de Argeș, etc.).

În fața bisericii Stavropoleos, pe strada cu același nume, se arată fațada posterioară, în piatră, a frumosului *palat al Băncii Chrisoveloni* (arh. G. M. Cantacuzino). Imediat alături, spre Calea Victoriei, clădirea berăriei *Carul cu Bere*, exemplu interesant — deși refăcut — de arhitectură în stilul hibrid neogotic, care se mai întrebuița în București pe la 1879.

În Calea Victoriei, venind fie de pe strada Stavropoleos, fie din jos, de unde strada Carol pornește la dreapta spre fostul cartier al Curții Domnești, trei monumente atrag atenția vizitatorului prin arhitectura și prin mărimea lor: Palatul Poștelor, prins între străzile Stavropoleos și Carol, Palatul Casei de Depuneri și Consemnațiuni, situat în fața celui dintâi și Biserica Zlătari, ascunsă în parte de câțiva arbori, pe dreapta.

Palatul Poștelor.

Palatul Poștelor, cu fațada lui monumentală, în stil neo-clasic, precedată de un portic larg, format din 10 coloane de ordin doric mutular angajate la pilaștri robuști

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 5. — Palatul Poștelor. Arhitect A. Săvulescu.

și deschis numai pe jumătatea înălțimii coloanelor, amintește de aproape arhitectura palatului poștelor din Geneva. A fost construit în 1900, după planurile arhitectului A. Săvulescu, pe locul pe care Constantin Brâncoveanu, dărâmând casa boierului Const. Aga Bălăceanu,

ginerele lui Șerban Cantacuzino, construite vestitul său han, cunoscut sub numele de *Hanul Constantin-Vodă*. Distrus în 1847 de un incendiu, hanul a fost apoi înlocuit cu o mare construcție de lemn, care, până către 1894, când s'a pus piatra fundamentală a actualului palat, a

(Foto Pres).

Fig. 6. — Palatul Casei de Depuneri. Arhitect P. Gottereau.

adăpostit *Cercul Suhr*, pe scena căruia apăreau uneori și artiști de valoare, ca Matei Milo și Grigore Manolescu.

Palatul Casei de Depuneri și Consemnațiuni.

Palatul Casei de Depuneri și Consemnațiuni ocupă locul pe care, la sfârșitul secolului al XVI-lea, se găsea

biserica Sf. Ion cel Mare, — ctitorie a vistiernicului Andrei, socrul lui Preda Buzescu, — înlocuită în 1712 cu o biserică nouă, ridicată cu cheltuiala lui Constantin Brâncoveanu și a comisului Radu Golescu. Aceasta din urmă a fost la rândul-i dărâmată în 1896, ca să facă loc Palatului Casei de Depuneri, a cărui zidire, făcută după planurile arhitectului francez Paul Gottereau, a fost sfârșită în 1900. Fără să fie mare, palatul acesta este totuși impunător prin bunele lui proporții, iar intrarea, marcată de un motiv arhitectural compus dintr'un fronton semicircular sprijinit de o parte și de alta pe câte două coloane compozite împerechiate, este monumentală și elegantă în același timp.

Biserica Zlătari.

Biserica Zlătari, construcție de zid decorată sărăcăcios cu brâuri și ocnițe de cărămidă aparentă, înlocuiește, din 1903, o veche biserică pomenită de documente încă de pe vremea lui Matei Basarab. Păstrând numele ei vechi de « Zlătari », din cauză că ocupă locul pe care altădată își făceau sălaș vremelnice țiganii nomazi, *zlătarii*, a căror ocupație era spoitoria — în acest punct era pe atunci bariera orașului — biserica este astăzi cunoscută mai ales pentru că în ea se oficiază, la 6 Ianuarie al fiecărui an, în Ziua Bobotezii, marea slujbă religioasă pentru sfințirea apelor. După terminarea liturghiei, cortegiul religios — în frunte cu icoanele bisericii, cu Regele și cu Patriarhul — parcurge

pe jos Calea Victoriei până la Dâmbovița. După malul acesteia, Regele, primind o cruce din mâna Patriarhului, o aruncă cu un gest simbolic, în apele râului, de unde

(Colecția Com. Mon. Inst).

Fig. 7. — Biserica și turnul «Zlătari», înainte de dărâmare.

este pescuită apoi de unul din concurenții anume pregătiți pentru aceasta. Sărbătoarea religioasă se încheie cu defilarea trupelor pe care Suveranul și miniștrii săi o primesc tot în fața bisericii Zlătari.

Pe porțiunea dintre strada Lipscani, care coboară la dreapta pe lângă biserica Zlătari, și B-dul Elisabeta, la înălțimea Cercului Militar, Calea Victoriei a pierdut toate construcțiile vechi de odinioară. Intre cele mai importante, fosta casă a baronului Meitani, în care a locuit generalul Paul Kisseleff, și care apoi, în vremea lui Barbu Știrbey, adăpostise Școala Militară, a fost dărâmată, după ce mai înainte suferise multe transformări, în 1935, și înlocuită cu actualul *Palat al Prefecturii de Poliție*.

Frumosul și renumitul palat domnesc, pe care Șerban Cantacuzino și-l construisese în 1678 pe locul tăiat azi în două de prelungirea străzii Doamnei, nu mai există deasemeni. După ce, timp de 10 ani, fusese locuință domnească preferată și focar al celor mai nebănuite negociațiuni internaționale, palatul acesta, al cărui ambițios stăpân murea « grabnic » în toamna anului 1688, cade curând în ruină. Transformat și refăcut aproape în întregime, mult mai târziu, este cumpărat de Miloș Obrenovici și dăruit Rusiei ca să-și instaleze în el legația. Cu această ocazie, palatul înnoit cunoaște din nou viața sgomotoasă, luxul și recepțiile prelungite până în zori de zi, despre cari elita bucureșteană dinainte de Războiu își amintește cu emoție. Lăsat însă în părăsire pentru a doua oară, în timpul frământărilor ce au urmat schimbării de regim din Rusia, a fost în cele din urmă vândut de U.R.S.S. și, în 1935, ca atâtea alte construcții vechi din București, a căzut sub târnăcopul refacerilor moderne.

Biserica Doamnei.

Din tot întregul construcțiilor ce aminteau vremea lui Șerban Cantacuzino, a rămas mărturie prețioasă, *biserica Doamnei, situată în fundul stradelei cu același nume, în fața monumentalei clădiri de stil neo-moldovenesc construită înainte de Războiul de arhitectul Petre Antonescu pentru *Banca Marmorosch Blank*. Biserica Doamnei, zidită în 1683 de Doamna Maria, soția lui Șerban Cantacuzino, este o construcție solidă de cărămidă, având fațadele decorate cu două registre de firide oarbe, înconjurată de ciubucuri rotunjite, ca la biserica Episcopală din Curtea de Argeș. Ferestrele mici sunt prinse în rame frumoase de piatră împodobite cu baghete întretăiate după moda moldovenească, introdusă în Muntenia pe vremea lui Matei Basarab, odată cu zidirea bisericii Stelea din Târgoviște. Remarcabil între toate este mai cu seamă *pridvorul*, ridicat pe opt coloane libere de piatră, de secțiune octogonală, cu baze și capiteluri prizmatice. Aceste coloane, ca și celelalte două, mai mari, cari în interior despart pronaosul de naos, sunt inspirate după coloanele pronaosului bisericii Episcopale din Curtea de Argeș și sunt perfect asemănătoare cu cele dela biserica mănăstirii Cotroceni.

Din pictura, care pare să fi fost de bună calitate, nu se mai păstrează decât câteva fragmente în pridvor: pe calota din stânga, *Isus Emanuel* înconjurat de grupuri de *ingeri*, de *serafimi* și *Sf. Treime* reprezentată prin două cercuri cu

aripi legate între ele cu porumbelul *Duhului Sfânt*; la baza calotei, un șir de medalioane cu sfinți, iar pe pendentivi, simbolurile celor 4 evangheliști. Pe calota din dreapta: *Prodromul* înconjurat ca și Isus de pe calota vecină, de *îngeri, serafimi* și *Sf. Treime*; pe pendentivi, arhangheli. Pe peretele dinspre Răsărit, fragmente din *Judecata din Urmă*.

Interiorul, bine proporționat și interesant din punct de vedere arhitectonic, a fost repictat și picturile acestea, sub-medioce, s'au șters. Din vechea pictură, în urma cercetărilor făcute recent nu s'au mai putut găsi decât, în Naos, pe peretele din stânga, două capete, unul al unui sfânt și altul al lui Isus, făcând parte dintr'o scenă ce nu poate fi reconstituită.

Cercul Militar.

Cercul Militar, a cărui fațadă monumentală în stil neo-clasic franțuzesc se desfășoară într'o bună perspectivă pe platoul dintre B-dul Elisabeta și strada Const. Mille, a fost construit în 1912 după planurile arhitecților D. Maimarolu, Victor Ștefănescu și E. Doneaud, pe locul ocupat altădată de renumita biserică cunoscută sub numele de *Sărindar*, zidită probabil în vremea lui Matei Basarab și dărâmată, ca să facă loc noului edificiu, în 1907.

Strada Constantin Mille, care coboară la stânga pe lângă Cercul Militar, este cunoscută bucureștenilor mai ales sub numele de *Sărindar*, pe care-l purta din vremuri vechi ca o frumoasă amintire a bisericii dispărute pe lângă care trecea. Scurtă și îngustă, străduța aceasta, care leagă Calea Victoriei cu strada Brezoianu, a fost pe vremuri inima presei Capitalei; pe ea își aveau pala-

tele și redacțiile câteva din cele mai vechi ziare românești: *Adevărul*, întemeiat în 1882 la Iași și mutat la București în 1888 sub direcția lui Al. Beldiman; *Lupta*, întemeiată tot la Iași în 1884 de Gheorghe Panu; *Dimineața*, întemeiat de Const. Mille în 1904, etc.

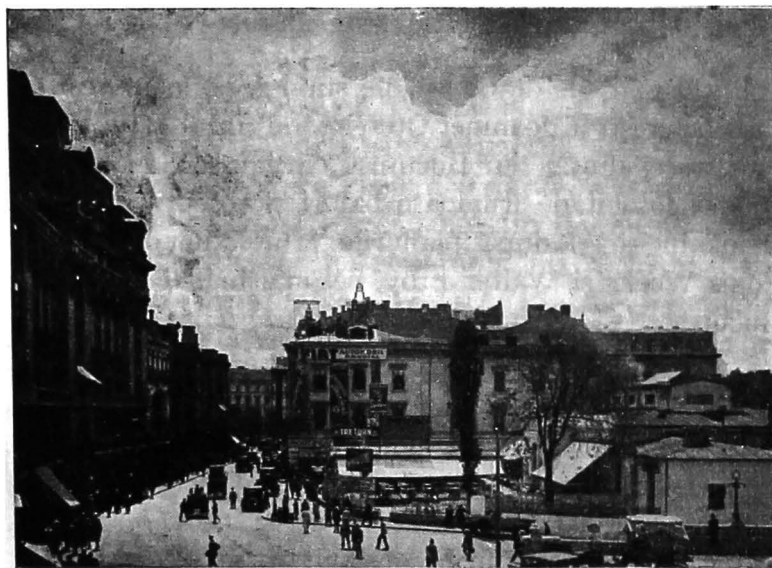
Clădirea care se vede în fund, închizând perspectiva străzii, este noul palat al ziarului *Universul*, construit după planurile arhitectului Paul Smărăndescu. Ziarul a fost fondat în 1888 de italianul Luigi Cazzavillan.

Casa Capșa.

Traversând Calea Victoriei, strada C. Mille se continuă cu strada Edgar Quinet, care conduce la Facultatea de Științe. Pe Calea Victoriei, colț cu strada Edgar Quinet, își întinde fațadele liniștite, joase și plăcute, casa Capșa, vechea casă refăcută a vornicului *Slătineanu*, în care se găsea cunoscuta sală *Slătineanu*, unde se dădeau cele mai frumoase baluri mascate ale epocii dinainte de 1900.

În această sală a avut loc în 1871 o violentă manifestație antigermană, care era să aibă urmări foarte grave: în timpul războiului franco-german, colonia germană din București pune la cale o petrecere ca să sărbătorească victoriile armatei germane asupra Francezilor. În seara de 11 Martie, pe când petrecerea era în toi, un grup de studenți slobozesc din stradă o ploaie de pietre asupra geamurilor pe care le sfărâmă, lovind în același timp pe câțiva dintre Germanii adunați la

petrecere, între cari și pe consulul Radovitz. În urma acestui incident, Domnitorul Carol simțindu-se vizat și jignit își exprimă dorința de a abdică. Intervenția și explicațiile lui Lascăr Catargiu, fost locotenent dom-

(Colecția Muzeului Municipal).

Fig. 8. — Piața Teatrului Național, înainte de zidirea palatului Telefoanelor. În față se vede fosta «terasă» Oteteleșanu.

nesc, reușesc însă să liniștească și să convingă pe Domnitor să renunțe la acest gând.

Trei ani după această întâmplare, Grigore Capșa, cofetar și fost elev al lui Boissier din Paris, devenind proprietar al casei Slătineanu, o transformă în cofetărie,

cafenea, restaurant și hotel. Sub patronajul lui Capșa, cofetăria-cafenea devine locul de întâlnire al celei mai alese societăți bucureștene: oameni politici, literați, ziariști, etc. Cofetăria și cafeneaua Capșa continuă să fie foarte populate și astăzi, mai ales între orele când afluența pe Calea Victoriei este mare.

Puțin mai sus de Capșa, pe stânga, pe locul vestitei case boierești a doamnei Oteteleșanu, în al cărei salon, socotit cel dintâi din București, aveau loc, înainte de 1900, deosebit de frumoase baluri și recepții, s'a construit în 1933, după planurile arhitecților americani Louis Weeks și Walter Froy, cel mai înalt edificiu din București (53.00 m.): *Palatul Societății de Telefoane*.

Teatrul Național.

În acest punct, lărgindu-se spre stânga, Calea Victoriei, creează un fel de piață în care locul principal, cuprins între străzile *Matei Milo* și *Câmpineanu*, îl ocupă Teatrul Național, construit între 1846 și 1852 după planurile arhitectului vienez Heft — decorația interioară este opera germanului Mühldörfer — pe locul ocupat altădată de un edificiu vechi, cunoscut sub numele de « Hanul Câmpinencii ». Izbutit ca înfățișare și având o linie arhitectonică simplă și decentă, Teatrul Național contrastează și ca proporții și ca frumusețe cu arhitectura uniformă și rece a celor două uriașe clădiri cari-l încadrează: Palatul Telefoanelor de o parte și Palatul Societății Adriatică, de cealaltă.

Ca instituție culturală Teatrul Național nu este mai vechiu decât clădirea însăși care-l adăpostește. Originile teatrului românesc nu sunt de altfel prea depărtate de vremurile noastre. La sfârșitul secolului al XVIII-lea singurele manifestațiuni teatrale cunoscute la noi erau cele ale măscăricilor și saltimbancilor ambulănți, numiți de popor *comendiani* și *pehlivani*. Gustul de teatru propriu zis prinde rădăcini la curțile domnești, către sfârșitul epocii fanarioților. Domnița Ralu, fata lui Vodă Caragea, prilejuește chiar pe la 1818 clădirea primei săli de spectacole, care s'a chemat *Teatrul de la Cișmeaua Roșie* (se găsea cam pe locul unde se întâlnește Calea Victoriei cu fosta stradă a Fântâniei, azi General Berthelot). Se juca în limba grecească. Primele spectacole în limba română au avut loc, întâiu în 1819, apoi în 1828, la școala dela Sf. Sava, din inițiativa și cu concursul lui *I. Heliade Rădulescu*, al lui *I. Câmpineanu* și al actorului de meserie *Aristia*. În 1833 se înființează «Societatea Filarmonica», datorită căreia ia naștere o școală de muzică și artă dramatică. În aceste împrejurări, teatrul românesc prosperă și reprezentațiile se succed până în 1837, când încetează. Sunt reluate însă în 1844 cu mai multă ardoare, devenind, prin munca actorului-autor C. Caragially și sprijinul lui Eliade Rădulescu, nu numai un prețios prilej de educare a maselor ci și un excelent mijloc de propagandă națională. În acest răstimp spectacolele au avut loc la *Cișmeaua Roșie*, la *Școala Sf. Sava* și mai ales în *Sala Slătineanu*. Dar spațiul restrâns al acestei din urmă săli,

care era totuși cea mai bună din ce se putea avea atunci, și numărul mereu crescând al spectatorilor, prilejuiesc construirea actualului *Teatru Național*. Inceput în 1846, sfârșit abia în 1852 și inaugurat în același an, în seara zilei de 31 Decembrie, cu piesa-vodevil «*Zoe sau amor românesc*», tradusă și localizată de Bobescu cu muzică de Wachman, în care rolurile principale erau deținute de Nina Valery și Costache Caragiale.

În interior sculpturi și picturi reprezentând pe diferiți artiști sau oameni de teatru:

IN VESTIBULUL DELA PARTER, sculpturi, dela stânga: *Schiller*, bronz de Fr. Storck; *Goethe*, bronz de același; *I. L. Caragiale*, de Oscar Späthe; *B. P. Hașdeu*, bronz de D. Paciurea; *Aristide Demetriad*, bronz de Horia Miculescu; *Shakespeare*, bronz de Horia Boambă; picturi, dela stânga: *R. Bulfinschi* în «*Banii*», de Traian Cornescu; *P. Gusti*, de J. Al. Steriade; *C. Nottara* în «*Fântâna Blanduziei*», de Traian Cornescu; *A. Demetriad* în «*Hamlet*», de Teodorescu-Sion; *Ion Brezeanu* în «*Năpasta*», de C. Ressu; *I. Livescu* în «*Tartuffe*», de Tr. Cornescu; *Ion Petrescu* în «*Domnu Notar*», de Teodorescu-Sion; *N. Soreanu* în «*Avarul*», de același; *Maria Ciucurescu* în «*Tartuffe*», de Tr. Cornescu;

IN CAJA SCĂRII DE ONOARE, pe primul palier în stânga *Molière*, în dreapta *V. Alecsandri*, sculp. de C. Medrea; pe perete 2 basoreliefuri: la dreapta *V. Leonescu*, la stânga *Ion Niculescu*, bronzuri de V. Velis. Picturi: în centru, *Maria Filotti* în «*Bizanț*», de A. Bordenache; dela stânga: *Ion Petrescu* în «*Viforul*», de Cuțescu-Storck; *Agepsina Macri-Estimiu* în «*Uitarea*», de Camil Ressu; *Maria Zimniceanu* în «*Dinu Păturică*», de C. Ressu; la dreapta: *Ion Brezeanu* în «*Scrisoarea Pierdută*», de J. Al. Steriadi; *Ana Luca* în «*Regele Lear*», de

«Teodorescu Sion»; *Eugenia Ciucurescu* în «Răsvan și Vidra», de Nina Arbore.

IN FOYER, dela stânga scării de onoare, sculpturi; *Nottara*, de Paciurea; *I. Brezeanu*, de același; *Mihai Pascali*, de Martin; *W. Shakespeare*, de Paciurea; *G. Gr. Cantacuzino*, de O. Späthe; în centru, *I. Heliade Rădulescu*, de Paciurea. Picturi, dela stânga: *V. Toneanu* în «Nebuniile Amoroase», de Gheorghiu; *I. Brezeanu* în «Avarul», de J. Al. Steriade; *Ștefan Vellescu*, portret de P. Koch; *C. Demetriade* în «Vlaicu Vodă», de C. Cuțescu-Storck; *C. Nottara* în «Ruy Blas», de Teodorescu-Sion.

IN FUMOAR, între altele, 2 opere importante pe cele 2 che-mineuri: bustul lui *Barbu Delavrancea* și bustul lui *Ar. Demetriad* de C. Medrea.

Biserica Krețulescu.

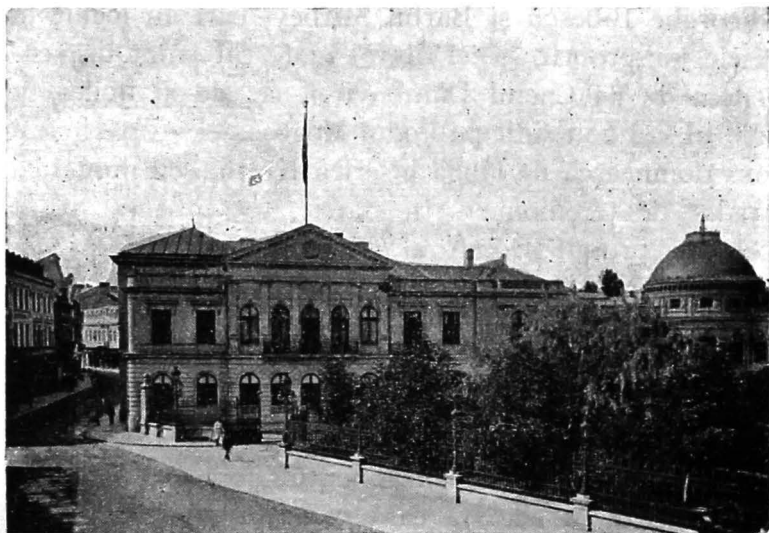
Din Piața Teatrului, Calea Victoriei, strîmtându-se, înaintează anevoie, șerpuiind printre construcții noi, fără importanță, către Piața Palatului Regal. Înainte de a se ajunge în acest din urmă loc, călătorul se oprește totuși cu plăcere pe stânga, în punctul unde, printr'un gang, într'o curte joasă, se vede **biserica Krețulescu*, ctitorie importantă și operă valoroasă de arhitectură românească veche a Vornicului Iordache Krețulescu, zidită pe acest loc, care era în acea vreme la bariera orașului ce se chema «Puțul cu Zăle», în anul 1722. Restaurată de urmașii Vornicului Krețulescu — lucrările începute în 1935 nu sunt încă terminate — după planurile arhitectului Ștefan Balș dela Comisia Monumentelor Istorice, biserica Krețulescu este una din pu-

ținele construcții bune care s'au zidit în epoca următoare vremii strălucite a lui Constantin Brâncoveanu. Un frumos brâu de piatră sculptată îi împarte fațadele de cărămidă aparentă în două registre decorate, după moda vremii, cu firide oarbe, cari pe registrul superior se îndesesc întretăindu-se. Un larg pridvor deschis, sprijinit pe 6 coloane de piatră, pune în evidență, pe fațada dinspre Apus, intrarea, iar două turle înalte și elegante, refăcute după modelul aproximativ al celor vechi, încoronează întregul edificiu ale cărui proporții sunt cu adevărat izbutite.

Palatul Regal.

Palatul Regal, sub forma și înfățișarea lui de astăzi, este o construcție pe de-a'ntregul nouă, ridicată după planurile arhitectului N. Nenciulescu în locul, și în parte pe temeliiile vechiului Palat al Regelui Carol I, distrus de un incendiu în 1927. Aripa dreaptă, cea dinspre biserica Krețulescu, dărâmată în 1935 și înlocuită cu aripa nouă sfârșită în 1937, era construcția cea mai veche din întregul care forma fostul palat al Regelui Carol I. Izolată și independentă la început, aripa aceasta veche era de fapt fosta casă pe care vestitul boier, stolnicul Dinicu Golescu, o zidise între 1812 și 1815 ca locuință a sa particulară, pe locul unei case mai vechi, cu pivnițe și prăvălii, pe care primul ei proprietar, un oarecare Voicu Tistu, o făcuse danie în 1750 bisericii Krețulescu, dela care a trecut apoi pe

rând în proprietatea lui Niculae Grămăticul, în 1757, a ginerelui acestuia, boierul Negoită, în 1778, a stolnicului Iordache Colfescu, în 1791, a Clucerului Ștefan, în 1811, dela care, în sfârșit, cumpărând-o în 1812,

Fig. 9. — Aripa dispărută a Palatului Regal, care era vechea casă a stolnicului Dinicu Golescu, refăcută de Regele Carol I.

Dinicu Golescu, o dărîmă și ridică în locul ei casă mare cu etaj, cuprinzând peste 25 de încăperi, între cari și un salon nemaipomenit de încăpător pentru acele vremuri în București. În 1832, aceste case clădite « pentru viitorime », cum spusese cu adânc și nebănuit înțeles Dinicu Golescu tatălui său Radu, care-l între-

base, minunat, cum va izbuti să-și lumineze marele salon, trec în proprietatea Statului, care instalează în ele «*Sfatul Administrativ*». În 1837 Alexandru Ghica-Vodă face din această casă locuința sa personală, dându-i numele de Curte Domnească, iar urmașii acestuia, Gheorghe Bibescu și Barbu Știrbey, cari au locuit în casele lor proprii, — cel dintâi în fostul palat brâncovenesc de pe Cheiul Dâmboviței, cel de al doilea în palatul său nou zidit pe Podul Mogoșoaiei, — păstrează casa domnească de lângă biserica Krețulescu numai ca «palat de ținere». În sfârșit, tot în acest palat locuiește primul Domn al Principatelor Unite, Alexandru Ion Cuza, dela 1859 până în seara zilei de 10 spre 11 Februarie 1866, când avea să fie constrâns de delegația conspiratorilor, în frunte cu maiorul Dimitrie Leca, comandantul batalionului de gardă, să semneze actul de abdicare. Apoi, în ziua de 10 Mai 1866, generalul Nicolae Golescu, locotenentul domnesc, conduce și instalează în această casă, care fusese a părintelui său, pe noul Domnitor Carol I. Această locuință princiară, relativ încăpătoare și cu înfățișare cuviincioasă, care putea să satisfacă cerințele vieții de curte ale unui domnitor ca Alexandru Cuza, era mult prea modestă și pentru o țară ale cărei legături cu străinătatea se schimbaseră, în urma ridicării ei la rangul de regat, după războiul ruso-turc din 1877, și pentru un domnitor din familia Hohenzollern-ilor, ajuns rege al acestei țări. Astfel, între 1882 și 1885, casa stolnicului Dinicu Golescu, puțin modificată și transformată în apartament

particular al Regelui, este legată, printr'un salon circular în stil Renaștere, cu un palat nou zidit pentru ceremoniile și nevoile curții, după planurile arhitectului francez Paul Gottereau. Păstrat sub forma aceasta până în 1927 când a fost, parțial, distrus de un incendiu,

(Foto Pres).

Fig. 10. — Palatul Regal. Arhitect N. Nenciulescu.

vechiul palat a fost înlocuit cu cel de azi, la a cărui înfrumusețare interioară au contribuit, după dorința M. S. Regelui Carol al II-lea, cei mai de seamă artiști ai țării.

Vasta clădire, în formă de U, se desfășoară în jurul unei curți de onoare. Palatul are două intrări principale, ambele dispuse pe aripa centrală: una, în stânga celui ce privește fațada stând cu spatele către Calea Victoriei, este intrarea

M. S. Regelui și a oaspeților Maiestății Sale ; a doua, în dreapta, este intrarea demnitarilor. Ambele intrări conduc în două mari halluri precedate fiecare de câte un vestibul. Ușile monumentale cari dau din vestibul în halluri sunt fabricate din oțel inoxidabil.

Hallul care urmează intrării din stânga, de formă octogonală, conceput într'un stil simplu neo-bizantin, conduce la « scara invitațiilor », construită din marmoră galbenă de Siena. Scara aceasta merge până la etajul III, deservind apartamentele M. S. Regelui și ale invitațiilor regali. Hallul care urmează intrării din dreapta, *hallul oficial*, este de formă patrată. El deservește pe de o parte scara de onoare, numită de asemenea și *scara voievozilor*, care începe în partea dreaptă și conduce la sala Tronului, iar pe de alta sala de mâncare, întinsă între cele două halluri dela parter. Peretele dintre hall și sala de mâncare, precum și peretele din fund, în care se deschide ușa ascensorului, sunt decorați cu câteva pânze fixate definitiv pe perete: în stânga, deasupra ușilor ce dau în sala de mâncare, de o parte, *Cetatea-Albă*, de cealaltă, *Castelul Foișor*, picturi în ulei de Fr. Sirato; în mijlocul peretelui, deasupra chemineului, *Regele Carol I*, pictură în ulei de pictorul german Schwartz; pe peretele următor, de o parte și de alta a ușii ascensorului, două panouri decorative închipuind *Coasta de Argint* — tipuri de femei din partea locului, redată în atitudini diferite și în culori luminoase, pe un fond de mare, picturi în ulei de N. Tonitza.

SALA DE MÂNCARE, spațioasă și bine proporționată, este concepută în stil englezesc « Adams ». Plafonul este împărțit în 25 de cupolete tratate în chip de chesoane, cari, pe lângă că decorează într'un mod izbutit interiorul, servesc în același timp și ca reflectoare pentru luminarea indirectă a sălii. Pardoselile sunt făcute din marmoră franceză și belgiană; chemineurile din marmoră românească de Rușchița; ușile cari se deschid în pereții lungi sunt din bronz turnat și forjat, iar cele cari pun în comunicație sala cu cele două halluri sunt din acajou masiv. În centrul sălii, lunga masă a prânzu-

rilor de gală este așezată peste un imens covor — 20.00 m lungime și 12.00 m lărgime — de culoare albastră, lucrat în țară. Mobilele sunt de nuc; scaunele sunt îmbrăcate în parte cu piele albastră. Pereții înguști sunt decorați pe deasupra cu câteva picturi pe pânze fixate în locuri definitive: pe perețele dinspre hallul oficial, de o parte și de alta a chemineului: *o petrecere la țară*, având deasupra un *peisaj de deal* și *Pierrot și Colombina*, având deasupra un *peisaj de pădure*, câteșipatru picturi de Iser; pe perețele dinspre hallul regal: *Roadele Pământului*, având deasupra un *peisaj de câmp în timp de seceriș* și *Vănatul*, având deasupra un *peisaj de apă*, toate patru picturi de Schweizer-Cumpănă.

Un gol larg tăiat în perețele lung din fund pune în legătură sala prânzurilor cu un elegant bar-fumoar ai cărui pereți sunt îmbrăcați cu lemn african « peroba ». Pereții înguști ai barului sunt decorați, cel din stânga intrării, cu un chemineu deasupra căruia este întinsă o pânză: *o luptă navală modernă*, pictură de Stubey; cel din dreapta cu un bufet, deasupra căruia este fixată o altă pânză: *o luptă navală pe Mare în timpul vechilor Moldoveni*, pictură de Stubey.

SCARA VOIEVOZILOR, care începe din hallul oficial, este construită din marmora de Cararra a scării de onoare a vechiului palat. Pornind cu o singură rampă largă, al cărei început este flancat de doi stâlpi susținând câte o coroană de bronz argintat și patinat « antic », scara Voievozilor se desprinde la jumătatea înălțimii în două brațe cari conduc pe un larg palier în fața hallului care precede sala tronului. Caja scării este limitată la etaj de o galerie de coloane dispuse câte două în adâncime, care susține o cupolă decorată cu o pictură alegorică reprezentând *Unirea tuturor Românilor*, operă a pictorului Verona. Pe friză, în axele intercolonamentelor, sunt înșirate câteva medalioane cu chipurile celor mai mari *Voievozi* și *Regi* ai Românilor, basoreliefuri de C. Medrea.

Dincolo de colonadă și de jur împrejurul scării, se desfășoară un larg promenoar care conduce, după palier la stânga, la

teatrul particular al M. S. Regelui; acesta ocupă etajul I al aripei din dreapta a palatului. Deasupra ușii care dă din promenoarul scării voievozilor în vestibulul teatrului, un panou decorativ înfățișează *Vechiul Palat al Regelui Carol I*, pictură de D. Ghiață.

IN VESTIBULUL TEATRULUI, deasupra ușilor, pereții sunt decorați cu o friză continuă de picturi murale reprezentând artele: *Literatura*; *Muzica*; *Arta Dramatică* și *Coreografia*; *Pictura* și *Sculptura*; *Arhitectura*; opere remarcabile ale pictorului Enea.

Vestibulul este legat cu teatrul printr'un îngust coridor ai cărui pereți sunt decorați cu 8 colonițe de marmoră cenușie de Matiaș și, deasupra ușilor, cu câte un panou decorativ: *Arta Dramatică* și *Arta Populară*, picturi murale de Stubey.

TEATRUL, ai cărui pereți, — ca de altfel și toate ușile, — sunt placați cu lemn de lămâi, cuprinde 112 locuri. Plafonul, lucrat în stuc de culoare gălbuie cuprinde la mijloc o mare *pictură modernă pe oglindă și sticlă*, operă a pictorului francez Max Ingrand. Pe pereți, deasupra golurilor tăiate în teșiturile celor patru colțuri ale sălii, patru tablouri cu flori: două de Gh. Petrașcu, două de Ștefan Popescu. Loja regală, ridicată deasupra pardoselii teatrului și situată în dreptul coridorului care leagă vestibulul cu sala, are pereții capitonăți cu rips de mătase culoare amarante, iar fotoliile, de lemn de acajou, sunt îmbrăcate în pluș de aceeași culoare.

Pe palierul din fața scării voievozilor, către sala tronului, deasupra a două uși mici, două panouri decorative reprezintă vechii și noii București: în stânga, *Mahalaua Sf. Spiridon*; în dreapta *vedere asupra centrului orașului*; ambele picturi de D. Ghiață.

SALA TRONULUI, care ocupă tot etajul I al aripei centrale, deasupra sălii prânzurilor dela parter, este precedată, spre scara voievozilor, de un mic vestibul, în stânga căruia se găsește un salon particular al M. S. Regelui: *salonul verde*, al cărui plafon este împodobit cu o pictură reprezentând

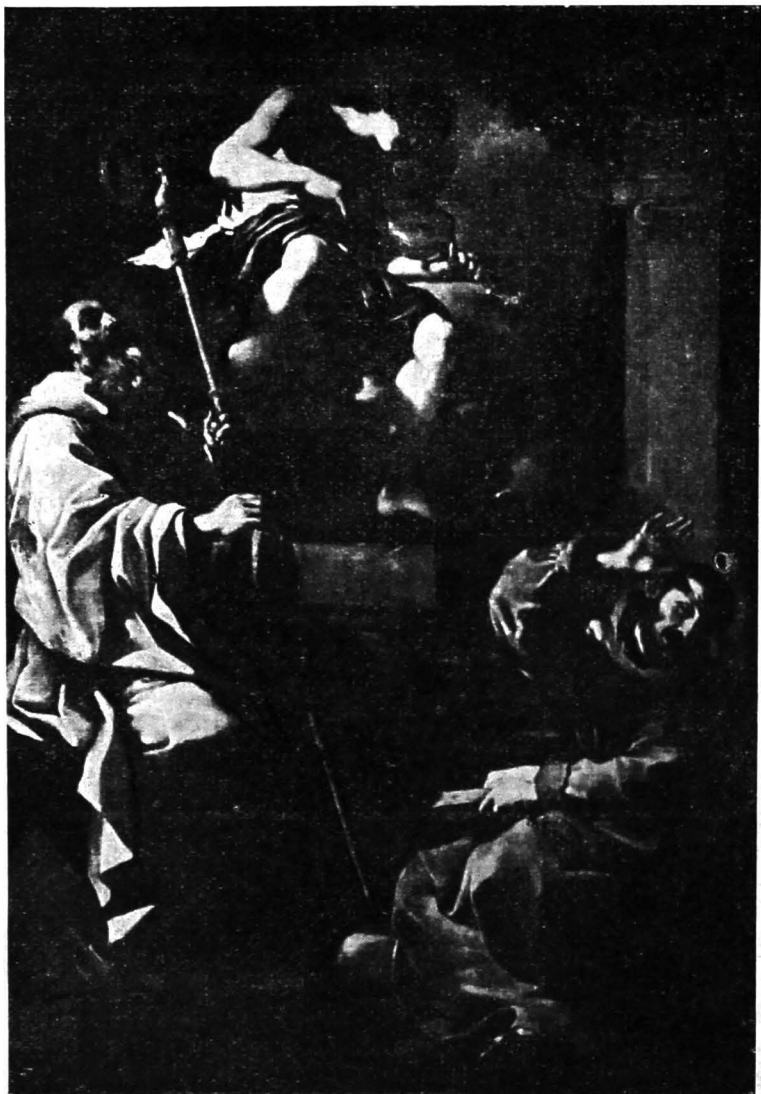
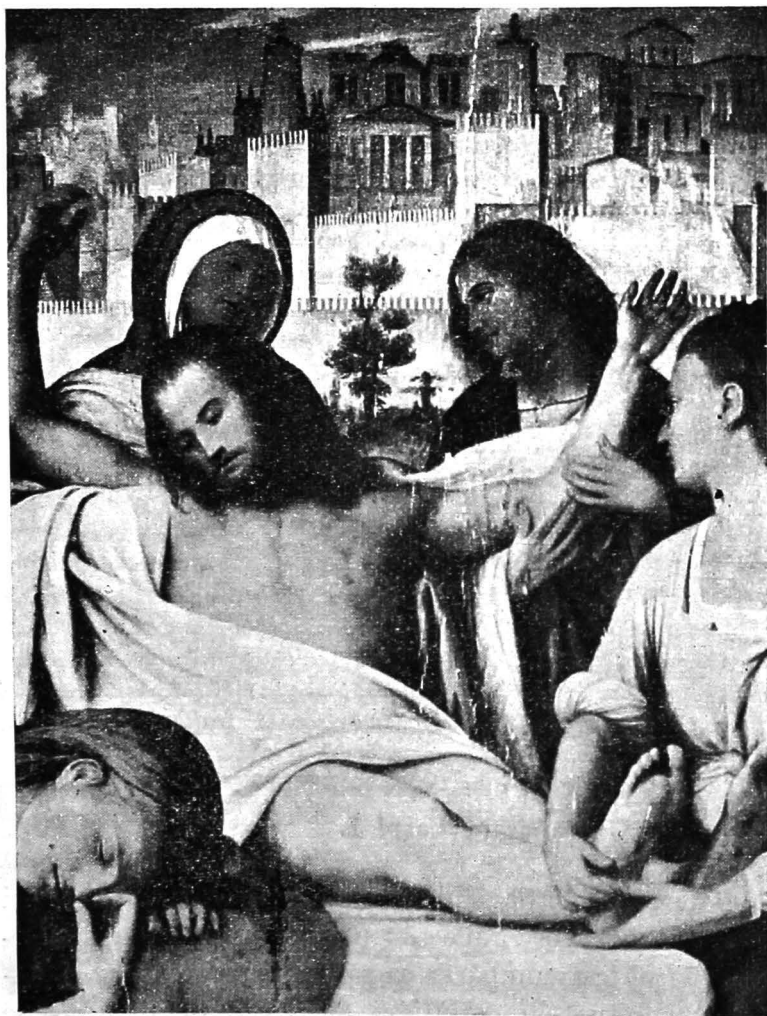

Fig. II. — Sfinții Francisc și Augustin în extag; pictură în ulei de Guercino.

Restaurația — 8 Iunie 1930 — de Stoica D. In sala tronului, ușile cari dau către salonul verde și vestibul, sunt încadrate de 4 coloane monolitice de marmoră românească de Rușchița — au o înălțime de 5.00 m. Deasupra ușii centrale străjuește stema țării, iar în dreapta și stânga, deasupra ușilor laterale, portretele Regilor *Ferdinand I* și *Carol I* de Aurel Bordenache. Pe peretele lung din dreapta — perete care separă sala tronului de sala argintăriilor — deasupra a 3 uși sunt prezentate 3 figuri alegorice închipuind cele trei ape mari de hotar ale țării: *Nistrul*, *Tisa* și *Dunărea*, picturi de Marius Bunescu. Tronul — un baldachin compus dintr'o cupolă ridicată pe 4 coloane aurite cu capiteluri de vulturi — este așezat în fund, într'o absidă semicirculară ridicată cu 2 trepte deasupra sălii (tronul la rându-i este ridicat pe 4 trepte) și separat de sala mare printr'o încăpere marcată numai de două urechi de zid, deliniind în fața absidei tronului locul rezervat miniștrilor țării și diplomaților străini. Plafonul acestei încăperi este împodobit cu o frescă reprezentând *Artele*, operă a doamnei Cecilia Cuțescu Storck. Pe pereți sunt prinse 4 mari pânze: *Inchinarea păstorilor*, de El Greco (ca. 1548—1625); *Un miracol al Madonei*, de Sebastiano del Piombo (școală venețiană sec. 16); *Pietate*, de Taddeo Zuccaro (școală romană sec. 16); *Sfântul Francisc și Sfântul Augustin în extaz*, de Guercino (școală bologneză, sec. 17).

În spatele tronului, de o parte și de alta a absidei, se găsesc două încăperi: una, cea care dă spre curtea de onoare a palatului, este un mic salon de odihnă al M. S. Regelui; cealaltă este o mică sală tratată în chip de capelă, boltită și decorată cu colonițe de marmoră românească de Rușchița în stil romano-bizantin.

SALA ARGINTĂRIILOR, care comunică cu sala mare a tronului, are pereții îmbrăcați în partea de sus cu acajou mat ceruit, iar în partea de jos, pe fâșiile înguste de zid, cu oglinzi; între acestea sunt întinse dejurîmprejur o serie de vitrine de bronz alb în care sunt expuse prețioasele colecții de argintării

Fig. 12. — Pietate; pictură în ulei de Bramantino.

ale palatului: vase, tăvi, și diferite obiecte de aur și argint, porțelanuri de mare valoare, etc. Pe plafon se va aplica o mare pânză: *Zodiacul*, pictură de Jean Dupasse.

În afară de operele deja menționate, palatul regal mai posedă o foarte bogată colecție de picturi vechi de mare valoare. Expuse prin diferitele încăperi ale palatului, unele în mod provizoriu până la amenajarea unei galerii, aceste picturi sunt: *Pietate*, de Bramantino (școală lombardă, sec. 15); *Madona del Passeggio*, copie veche după un original de Rafael; *Noli me tangere*, de Lavinia Fontana (școală bologneză, sec. 16); *Copilul Isus*, de Marc Antonio Franceschini (școală florentină, sec. 17). *Minerva omorînd giganții* (studiu pentru plafonul palatului Barberini dela Roma), de Pietro da Cortona (școală romană, sec. 17); *Agar și Ismael*, de Pietro Francesco Mola (școală bologneză, sec. 17); *Sfânta Familie* (școală venețiană, sec. 17); *Iudita cu capul lui Holofern*, replică a unui tablou al lui Paolo Veronese, de un elev al lui Rafael (școală venețiană, sec. 16); *Portretul unui muzicant*, de Iacopo Amigoni (școală venețiană, sec. 18); *Răpirea Dejanivei*, de Luca Giordano (școală napolitană, sec. 17); *Sfânta Familie*, de Pietro da Cortona (școală romană, sec. 17); *Portretul compozitorului Glück*, de Greuze (școală franceză, sec. 18); *Portretul Regelui Louis Philippe*, de Ary Schaffer (școală franceză, sec. 19).

Fundatia Universitară Carol I.

Palatul Fundației Universitare Carol I, ridicat pe locul caselor lui Grigore Păulescu (fost ministru), pe care Regele Carol le-a cumpărat ca să înalțe în locul lor așezământul actual în amintirea a 25 ani de domnie, se compune din două corpuri unificate și clădite, unul între 1891—1895 (cel cu intrarea prin strada Wilson,

inaugurat la 14 Martie 1895), celălalt în 1914. Fațada desenată de arhitectul Paul Gottereau, se desfășoară spre Piața Palatului pe o întindere de 52.00 m. Clădirea cuprinde la parter, cu intrarea prin Piața Palatului, un amfiteatru pentru conferințe, întruniri, etc., librăria Fundațiilor Regale, iar la etaj Biblioteca

(Foto arh. A. Peti).

Fig. 13. — *Fundația Universitară Carol I. Arhitect P. Gotterau.*

(conține peste 120.000 volume) și sălile de lectură (director al Fundației, profesor Al. Tzigara-Samurcaș).

Intrarea la bibliotecă e prin str. Wilson. In vestibul, la stânga scării, pe un soclu, se găsește o reproducere mică în gips a monumentului dela *Adam-Clissi*. Scara cu rampă dublă conduce la birourile direcțiunii (în stânga) și la sălile de lectură (în dreapta). In fața scării, într'o nișă, este așezat bustul în marmoră albă al *Regelui Carol I* de Hegel. In față, cu ferestrele

către str. Wilson, se găsește sala de lectură a profesorilor, măreață și bogat decorată. Această sală este separată de sala cataloagelor, căreia îi urmează cele două săli de lectură pentru studenți, de un salonaș rotund. Cele trei ferestre ale acestuia sunt decorate cu șase vitrouri reprezentând pe: *Impăratul Traian, Regele Decebal, Mihai-Viteazul, Mircea cel Bătrân, Dragoș-Vodă* și un *soldat medieval*. În interior, 2 statuete reprezentând pe *Regele Carol I* în picioare, apoi 3 busturi de bronz: *Doamna Turnescu* și *Evloghie Gheorghieff* de C. Stork și arhitectul *Lecomte du Nouy* de Jean du Nouy.

Muzeul Th. Aman.

Din Piața Palatului la dreapta, paralelă cu strada Wilson, strada C. A. Rosetti leagă Calea Victoriei cu B-dul Take Ionescu. La Nr. 12 pe această stradă se găsește casa în care a locuit C. A. Rosetti, om politic și principalul organizator al detronării lui Alexandru Cuza, iar la Nr. 8 **muzeul Th. Aman*, instalat în fosta locuință a artistului, construită după planurile sale. Muzeul, devenit proprietatea Statului în 1904, conține numai lucrări de Aman (director, pictorul Mihail Teișanu).

Theodor Aman, născut în 1831 la Câmpulung, mort în 1891 la București, a studiat pictura la Paris cu Martin Drolling și François Picot. Intors în țară în 1858, stăruiește pentru înființarea unei școli de belle-arte. În 1867 luând ființă două școli naționale de belle-arte, Aman este numit director și profesor la cea din București. Cele mai multe din lucrările sale de mari dimensiuni sunt compoziții cu subiecte luate din istoria Ro-

mânilor. Fără să fie un mare pictor a fost totuși un artist de talent, abil portretist și remarcabil gravor.

Intrarea Muzeului e prin curte (v. planul, fig. 14). Din vestibul se trece în prima încăpere — piesa care degajează celelalte săli — ai cărei pereți sunt decorați cu fresce; de o parte și de alta a intrării: în dreapta, *Diana*, în stânga, *Psyche*; pe

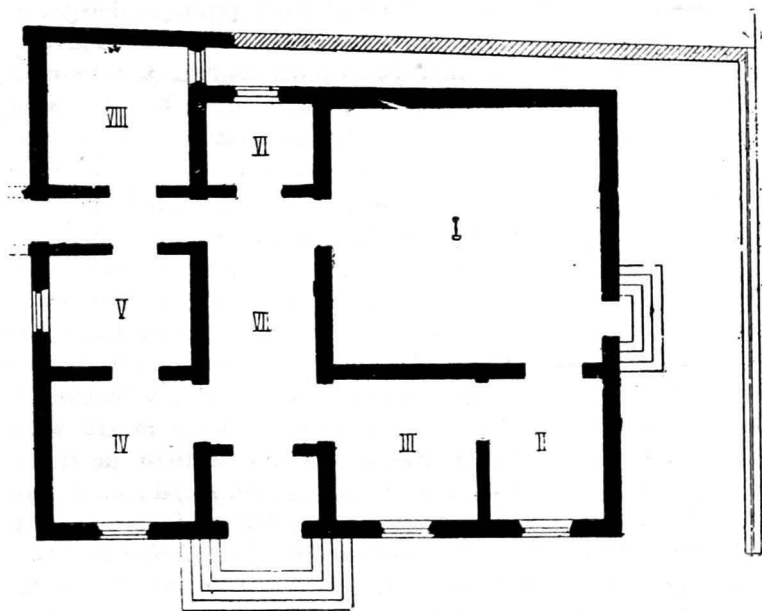

Fig. 14. — Planul Muzeului Aman.

peretele din stânga: deasupra ușii, *Poezia* (colorit în tonuri de piatră); în mijloc, *Întoarcerea triumfală în București a lui Mihai Viteazul după lupta dela Călugăreni*; deasupra ușii a II-a, *Sculptura* (culoare în tonuri de piatră). Pe peretele din dreapta: deasupra ușii, *Muzica* (colorit șters în tonuri de bronz); în mijloc, *Bătălia dela Călugăreni*; deasupra ușii a II-a, *Pictura*; pe peretele din fund: în centru, *Triumful lui*

Apollo; în stânga, *Veritatea*, în dreapta *Istoria*. În aceeași sală, diverse mobile între cari un dulap cu ușe sculptată, lucrat de Aman; o vitrină conținând câteva din primele sale încercări de gravură, alături de gravuri străine și diverse bibelouri. Pe un chevalet n. 34 *Autoportret, gravură.

SALA I (era atelierul pictorului). Deasupra ușii, un **cover ecchi de Beauvais* (Carol cel Mare pe Tron primește delegații). Pe pereți picturi. Dela stânga spre dreapta și pe coloane verticale de jos în sus: n. 14, *Odaliscă cu mandolină*; n. 5, **Portretul unui Egumen*; n. 12, **Petrecere cu lăutari*; n. 13, *Cea din urmă noapte a lui Mihai Viteazul*; n. 16, *Vânzătoare de flori*; n. 10, *Atelierul artistului la București*; n. 11, *Atelierul artistului la Paris*; n. 3 **Jurământul pe Constituție al Domnitorului Carol I* (toate personagiile reprezentate sunt oamenii politici ai vremii, cari au luat parte la acest eveniment); n. 9, *Răpirea cadânelor de ostașii lui Mihai Viteazul*; n. 1, *Autoportret (executat în genul portretelor lui Courbet); n. 7, *Izgonirea Turcilor din Călugăreni*; n. 2, **Proclamarea Unirii*; n. 8, *Cadâne*; o panoplie cu diferite arme; n. 128, *Mandolinate* (aquarelă executată în ultimele zile ale vieții); *Un portret de femeie*; Frumos dulap în stil gotic lucrat în lemn de nuc de Aman; conține statuete de ceară, costume, etc.; n. 33, *Vas cu trandafiri*; n. 26, *După culesul viei*, n. 27, **Portretul doamnei Aman*; n. 28, *Buchet de flori*; n. 25, *Telecice în harem*; n. 29, **Boieri surprinși de trimișii lui Vlad Țepeș* (lucrarea neisprăvită); n. 24, *Sinaia*; n. 31 **Portretul poetului Iancu Văcărescu*; *Liliac înflorit*; în colț, pe un dulap, bustul lui Aman, gips de Carol Stork; n. 4, *Frații Aman; n. 19, *Două femei dau în cărți*; n. 22, *Portret de femeie*; n. 18, *Petrecere de 1 Mai*; n. 21, *Mihai contemplând capul lui Bathori*; n. 17, *Joc la țară*; n. 20, *Car cu boi*; n. 6, **Portret de femeie*.

SALA II. Pe plafon, *Venus purtată de amori*; pe uși, medaioane cu sculpturi reprezentând pe *Veronese*, *Rembrand*, *Rafael* și *Tizian*. Pe pereți, picturi: n. 52, *Micul arab*; n. 43, *Fată la sântână*; n. 44, *Copii de Țărani*; n. 45, *Cobzarul*; n. 30,

Buchet de liliac; n. 40, *Atelierul pictorului*; n. 41, *Cireșe*; n. 35, **Noaptea din Vinerea Patimilor*; n. 36, *Bătălia din insula Sf. Gheorghe*; n. 59, *Prezentare de sclave*; n. 37, *Struguri*; n. 38, *Liliac*; n. 51, *Cadână citind*; n. 56, *In parc*; 57, *Peisaj*; n. 58, *Țigănuși*; n. 48, **Serdarul Dumitru Aman* (tatăl pictorului); n. 53, *In grădină*; n. 54, *Femeie în costum național*; n. 46, **Hora Unirii jucată la Craiova*; n. 47, *Tudor Vladimirescu*; n. 55, *Arab curățindu-și arma*; n. 42, *Privind în album*; n. 49, *Corăbii în portul Constanța*; n. 50, *Buchet de flori*; n. 129, Copie redusă după *Bătălia de Salvator Rosa* din Muzeul Louvre.

SALA III. n. 83, *La o serată*; n. 73, *Pe malul lacului Herăstrău*; n. 75, *Ghiveci cu flori*; n. 74, *In baie*; n. 68, *Copilăria lui Bachus*; n. 67, *Interior de Harem*; n. 69, *In portul Constanța*; n. 71, *Arab privind ulciorul spart*; n. 70, *Portret de Țigancă*; n. 130, *Luntraș pescuind* (Aquarelă); n. 77, *O stradă din Spa*; n. 78, *Ștefan cel Mare căzând de pe cal în bătălia dela Scheia*; n. 65, *Portret de fetiță*; n. 66, *Ghiocci*; n. 61, *Privind de pe terasă*; n. 63, *Copilași culegând flori de lângă un vas*; pe cheminée bustul lui *Aman*, gips de C. Storck; *flori*; n. 60, *Portretul d-nei Aman*; n. 85, *Corabie în portul Constanța*; n. 64, *O femeie privind un tablou*; n. 62, *Doamnă cu pălărie*; n. 90, *In Cișmigiu*; n. 91, *Stejarul*; n. 88, *Vas cu flori*; n. 92, *In atelierul artistului*; *Horă*; n. 76, *Cap de țigancă*; n. 89, *Pe terasa Boerescu*; **Bunica moartă* (aquarelă făcută în 1843 când artistul era în vârsta de 12 ani). n. 81, **Intr'o curte la Contrexéville*; n. 80, *Portretul d-nei Vorințache*; n. 72, *Plimbare în parc*; n. 84, *Dejunul unei Doamne*; *Reuniune în grădină*; n. 86, *Trandafiri*; n. 87, *Glume de peste Olt*.

SALA IV. n. 125, *Odoliscă*; **Aman pictând*; n. 113, *Mandolinate*; n. 32, *Țigancă*; n. 121, **Bătălia cu șable a lui Vlad Țepeș*; n. 117, *Țărani petrecând*; n. 98, *Portița din grădină*; n. 109, *Cișmigiu*; n. 123, *Doică*; n. 112, *La fântână*; n. 116, *Lectură*; *In grădină*; n. 126, *Struguri și mere*; n. 103, schița tabloului *Mihai contemplând capul lui Bathori*; n. 105, *Privire din atelier*; *Natură moartă*; n. 102, *Atelierul dela Paris*; n.

104, *Casa pictorului*; n. 114, *Hermes și Aurora*; n. 96, *Iarnă*; n. 95, **Ștefan cel Mare și Aprodul Purice*; n. 119, *Trei femei jucând cărți*; n. 100, *In grădină*; n. 97, *Slujba învierii la Stavropoleos*; n. 99, *D-na Aman și nepotul său în atelier*; n. 101, *Liliac*; n. 115, *In grădină*; n. 107, **Bulgari masacrați de Turci*; n. 118, *Coș cu flori*; n. 124, *Dama în negru*; n. 111, *Țigănuș cu cobza*; n. 110, *Vedere la Bughea*; n. 108, *Cireșe*.

SALA V cuprinde numai gravuri dintre cari multe reproduc subiectele tratate în picturi. Printre cele mai importante: n. 186, *Muzica orientală*; n. 188, **Moș Neagu*; n. 175, **Portretul mamei lui Aman*; n. 176, **Sultana la Toaletă*; n. 189, *Sultana cu mărgăritar*; *Injugatul boilor*; n. 174, **Țiganca*; n. 168, *Tudor Vladimirescu*; n. 169, *Spoitorul*; n. 165, **I. Heliade Rădulescu*; n. 157, *Jocul bătutei*; *Ursarul*; n. 162, *Cezar Boliac*; n. 153, *Jocul de cărți*; n. 156, **Tudor Vladimirescu*; n. 131, **Carol I*, n. 132, *Bătălia dela Oltenița*; n. 133, **Bivolii*; etc.

SALA VI. Conține câteva desene dintre cari mai importante: n. 196, *Turci fugăriți la Călugăreni*; n. 211, *Masacrarea Bulgarilor*; n. 213, *Peisaj la Herăstrău*; n. 221, *Scrisoarea și o Odaliscă*.

SALA VIII cuprinde diverse obiecte cari au aparținut pictorului, printre cari și ustensilele de sculptură și gravură.

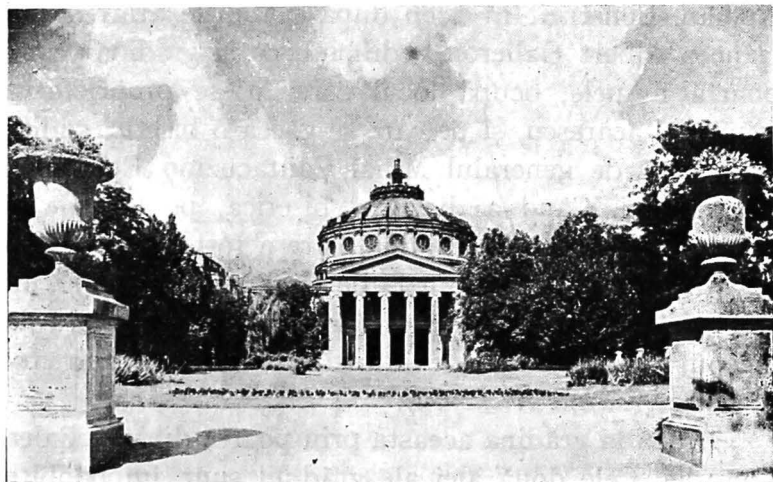
2. Porțiunea foarte lungă din Călea Victoriei cuprinsă între Piața Palatului și Piața Victoriei, deși are un traseu mult mai regulat, este totuși mai săracă în construcții importante decât porțiunea despre care s'a vorbit în capitolul precedent. Merită însă să fie parcursă pe jos, atât pentru aspectul ei caracteristic cât și pentru cele câteva instituții semănate în lungul ei, unele adăpostind importante colecții de artă.

Ateneul Român.

Plecând din Piața Palatului, după ce lăsăm pe dreapta cafeneaua *Corso* (local foarte frecventat, care e pentru zilele noastre ceea ce a fost Capșa înainte de 1914) vedem imediat, într'un fund de grădină, Ateneul Român. Construit în 1886 după planurile arhitectului francez Albert Galleron, edificiul, ca și grădina care-i poartă numele, ocupă locul care fusese proprietatea familiei Văcărescu, și pe care se găsea o biserică zidită și dăruită de generalul Mihai Cantacuzino Episcopiei Râmnicului. Când a dispărut biserica, pe locurile ei s'a amenajat actuala grădină, care a fost terminată în 1872 și botezată cu numele de *Grădina Episcopiei*. În 1888 a fost încorporată Ateneului — de care era la început separată — și de atunci e cunoscută sub numele de *grădina Ateneului*.

Se intră în grădina aceasta prin poarta dinspre Calea Victoriei. Cele două alei ale grădinii sunt împodobite cu busturile celor mai cunoscuți oameni ai României din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Pe dreapta: *Mihail Kogălniceanu*, marmoră de W. C. Hegel; *Mihail Eminescu*, bronz de I. Georgescu; *P. S. Aurelian*, bronz de W. C. Hegel; *Traian Demetrescu*, monument în marmoră de Filip Marin; *Ion Ghica*, bronz de Iordănescu; *Enăchiță Văcărescu*, bronz de W. C. Hegel; *Constantin Esarcu*, om politic, unul din principalii fondatori ai Ateneului, marmoră de W. C. Hegel; *D. G. Kiriac* (compozitor), bronz de O. Han. Pe stânga (în-

cepând dela Ateneu spre Calea Victoriei): *Gavril Muzicescu*, muzicant, bronz de Milița Petrașcu; *C. A. Rosetti*, marmoră de I. Georgescu; *G. Dem. Teodorescu* (publicist), bronz de C. Storck; *Const. I. Stăncescu* (pictor), bronz de Hegel; *Theodor Șerbănescu* (poet), mo-

(Foto Pres).

Fig. 15. — Ateneul Român. Arhitect Albert Galleron.

nument în marmoră și bronz de Filip Marin; *Grigore Tocilescu* (profesor universitar, arheolog), bronz; *V. A. Ureche* (om politic și istoric), bronz de Hegel; *General I. Em. Florescu* (om politic), marmoră de I. Georgescu.

Ateneul Român, instituție al cărei scop era propagarea cunoștințelor folositoare în popor, a fost întemeiat în 1865 de către Constantin Esarcu, V. A. Ureche,

și Nicolae Krețulescu. Și-a început activitatea într'un salon al Ministerului Instrucțiunii, care era pe atunci adăpostit în casa prințului Const. Ghica, în locul căreia s'a ridicat apoi Teatrul Liric. Construcția palatului propriu s'a început în 1886 pe locul și pe fundațiile unui circ, pe care *Soc. Equestra Română* îl începuse în 1874 fără să-l poată termina. Planul noului palat a fost astfel condiționat de fundațiile deja turnate ale circului.

Punctul cel mai bun din care se poate arunca o privire generală asupra impunătorului edificiu este piațeta din fața grădinii. Construcția, care se prezintă astfel într'o bună perspectivă, nu este din punct de vedere arhitectonic un monument izbutit în totul. Peristilul, format din șase coloane ionice, care prezintă aspectul unui templu grec antic în splendoarea lui de linii armonioase și simple, apare oarecum strivit și deslegat de masivul cupolei decorată din belșug.

Sub peristil, deasupra intrării principale, se găsesc 5 medalioane de mozaic reprezentând, cel din centru, pe *Regele Carol I*, iar celelalte pe *Vasile Lupu* și *Matei Basarab* la dreapta și *Neagoe Basarab* și *Alexandru cel Bun* la stânga. (Intrarea obișnuită pentru concerte, conferințe, expoziții, prin strada Franklin).

În sala cea mare a Ateneului s'a întrunit la 29 Decembrie 1919 cea dintâi Cameră a României Mari și s'a votat ratificarea unirii Basarabiei, Transilvaniei și Bucovinei la patria mamă.

Interiorul, destul de vast, cuprinde săli de expoziții, săli de cinematograf, o bibliotecă cu un depozit de cărți

(circa 10.000 volume), o mare sală de concerte sau conferințe și pinacoteca Statului.

Nucleul parterului îl formează un mare vestibul circular, dublat de un inel format din 12 coloane de zidărie a căror tencuială imită marmora roz. Din acest vestibul, căruia în mod obișnuit i se spune *Rotonda Ateneului*, pleacă patru scări monumentale de marmoră roz învârtite fiecare în jurul unui pilon de zidărie și formând, la palier, balcoane către vestibul. Marea sală de concerte și conferințe la care conduc aceste scări cuprinde un parter cu 600 fotolii și 52 loji așezate, acestea din urmă, pe două rânduri. Deasupra lojilor, o friză lată care încinge tamburul cupolei, cuprinde un decor bogat format dintr'o frescă continuă în care sunt prezentate, prin penelul pictorului Costin Petrescu, momentele mari ale istoriei Românilor:

Friza de frescă, lată de 3.00 m., se desfășoară dintr'o parte în cealaltă a globului scenei, pe o lungime de 70.00 m. și cuprinde 25 episoade prezentate într'o succesiune de scene ce se în-lănțuesc fără să fie separate unele de altele. Ilustrarea scenelor reprezentate începe lângă globul scenei, în stânga celui ce privește spre loja regală. Succesiunea episoadelor este următoarea:

EPISODUL I. *Trajan pătrunde în Dacia*. Se vede mai întâi un fragment din Podul dela Severin construit peste Dunăre de arhitectul lui Trajan, Apolodor din Damasc. Scena este dominată de figura Impăratului Trajan, care, înconjurat de statul său major, privește liniștit peste ținuturile destinate stăpânirii sale.

EPISODUL II. *Colonizarea Daciei*. Legionarii Romani pătrund adânc în Dacia. La orizont se profilează silueta monumentului dela Adam-Clissi.

EPISODUL III. *Contopirea Dacilor cu Romanii*. Plămădirea noului popor daco-roman este reprezentată printr'o idilă dintre o tânără dacă și un tânăr legionar roman. Tânăra dacă, văduvă sau orfană, îngenuchiată pe o piatră de mormânt — stela funerară reprezintă piesa găsită de curând în săpăturile dela Alba-Iulia — aprinde o candelă, în timp ce tânărul Roman, în picioare, cu capul plecat, ia parte ca o rudă apropiată la săvârșirea acestui act.

EPISODUL IV. *Sentinela romană*. Albastrul meridional al cerului, ce însoțește apariția legionarilor romani, începe să se acopere cu nouri din ce în ce mai întunecoși, anunțând noaptea milenară a invaziilor barbare. Pe negura orizontului se desenează silueta unui ostaș roman, care, neclintit pe un cal ce-și înfige copita în pământ, străjuește hotarul țării, înfruntând cu hotărîre valurile dușmane.

EPISODUL V. *Invazia Barbarilor*. Vijelia unei fantastice cavalcade de Barbari vine, se izbește și cade, zdrobindu-se de rezistența romană.

EPISODUL VI. *Inceputul vieții românești*. Nourii întunecoși încep să se risipească; populația care s'a coborît din munți își ridică lăcaș de închinăciune și stâlpi de cămin statornic.

EPISODUL VII. *Statornicirea*. Țăranul român își pregătește armele pentru apărarea ținutului strămoșesc: arcul de luptă și securea.

EPISODUL VIII. *Descălecătoarea*. Inceputurile modeste ale vieții românești primesc o întărire organizată; de peste munți se ivește un cavaler înarmat însoțit de tovarăși gata de luptă. Binevenitul oaspe a descălecat aici, iar populația băștinașe îl primește în toată cinstea cu « pâine și sare ».

EPISODUL IX. *Statul Militar*. Oțelit în lupte, poporul românesc își organizează mai apoi o armată de care vecinii vor avea să ție seamă. Sprijinit pe armata sa, Mircea cel Bătrân, întemeietorul statului militar, stă de vorbă cu demnitate și pe picior de egalitate, cu trimișii puterii turcești.

EPISODUL X. *Statul Administrativ.* Moșia românească, întărită cu oaste, primește o chibzuită împărțire a dregătoriilor Statului. În curtea mănăstirii Moldovița, la ieșirea din biserică, Alexandru cel Bun împarte sfetnicilor săi spade și hrisoave de împuternicire.

EPISODUL XI. *Cruciada românească.* Ion Corvin, voievodul român al Ardealului, împreună cu Vlad Dracul și Ștefan al II-lea, domnitori ai Valachiei și Moldovei, ridică oastea în numele Crucii pentru isgonirea Turcilor. Pe fondul tabloului se profilează castelul dela Hunedoara al lui Ion Corvin și cetatea « Poenari » din Argeș; pe un plan secundar apare într'o viziune fantomatică figura lui Vlad Țepeș.

EPISODUL XII. *Vremea lui Ștefan cel Mare.* În primul plan un țăran moldovean, părăsind vremelnice munca câmpului, se pregătește să apere moșia strămoșească făcându-și lance din fierul coasei legat în prelungirea cozii. Motivul principal al episodului înfățișează pe Ștefan cel Mare în culmea strălucirii sale; în fața cetății Suceava, marele voievod, înconjurat de ostaș și de cler, primește pe trimișii Papii cari îi aduc în dar o spadă și titlul de « ostaș al lui Cristos ».

EPISODUL XIII. *Epoca de pace și credință.* Scena zugrăvită deasupra lojei regale înfățișează epoca de credință a lui Neagoe Basarab. Marele voievod muntean, soția sa, Doamna Despina și Curtea lor sunt reprezentați ieșind din celebra lor ctitorie, biserica Episcopală din Curtea de Argeș.

EPISODUL XIV. *Epoca lui Mihai Viteazul.* Viteazul Domnitor, realizatorul de o clipă a visului României întregite, este înfățișat ca stăpânitor al Munteniei, Moldovei și Ardealului în momentul când, în fruntea oastei sale, se îndreaptă triumfător spre Alba-Iulia.

EPISODUL XV. *Epocile culturale.* Inceputurile culturii românești — apariția cronicarilor și a tiparniței — sunt prezentate sub protecția înțeleaptă a lui Matei Basarab și a lui Vasile Lupu. Pe fondul tabloului se desenează deslușit zidurile cetății Târgoviștei și biserica Trei Ierarhi dela Iași. Reprezentanții

de seamă ai culturii și artei românești din epocile următoare sunt Dimitrie Cantemir în Moldova și Constantin Brâncoveanu în Țara Românească. Insistența asupra epocii celui din urmă este vădită: în fața pridvorului bisericii mănăstirii Hurez sunt prezentați meșterii lui Brâncoveanu: zidari, zugravi și cioplitori de piatră.

EPISODUL XVI. *Revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan.* Cei trei eroi ai revoluției transilvănene din 1784, în fruntea Moșilor, pornesc călări prin fața bisericii dela Tebea ca să zdrobească jugul iobăgiei. Chipul lui Gheorghe Lazăr apare ca o trăsătură de unire între revoluția lui Horia, Cloșca și Crișan și mișcarea națională muntenească a lui Tudor Vladimirescu.

EPISODUL XVII. *Anul 1821. Revoluția lui Tudor Vladimirescu.* « Domnul Tudor » în fruntea pandurilor lui, primește din partea « poliției Bucureștilor » zapis de consfințire ale drepturilor cerute de « Adunarea Norodului ». Alături se vede chipul Episcopului Ilarion al Argeșului și, în fund, o culă oltenească, indicând ținutul de origine al « Revoluționarului ».

EPISODUL XVIII. *Anul 1848 în Transilvania.* Avram Iancu, urmat de oaste, de tribuni și de preoți cu cruci în mâini, pornesc să dobândească prin sabie drepturile norodului la libertate.

EPISODUL XIX. *Anul 1848 în Principate.* « Bonjuriștii » din Muntenia și Moldova, feciori de boieri, crescuți în ideile democratice ale Occidentului, se îmbrățișează cu frații lor țărani ridicând steag de « Unire și Frăție ».

EPISODUL XX. *Alexandru Ion I Cuza și Improproprietărea țăranilor.* Scopul urmărit de mișcările anterioare se înfăptuește sub domnia lui Alexandru Cuza. Lângă domnitorul cel dintâi al Principatelor Unite, având alături pe Mihail Kogălniceanu, se văd țărani cari primesc cu recunoștință darul domnesc.

EPISODUL XXI. *Unirea Principatelor; anul 1859.* Marele act al Unirii celor două Țări surori — urmare firească a deștepțării naționale — este simbolizat prin chipurile a două femei, Muntenia și Moldova, îmbrăcate fiecare în costumul național

al ținutului pe care îl simbolizează; ele deapănă același fir: firul destinului neamului.

EPISODUL XXII. *Carol I și Războiul Independenței*. Intr'o scenă din războiul 1877—1878, Carol I, făuritorul independenței și întemeietorul Regatului României, este prezentat călare, în mijlocul oștirii lui, primind închinarea unui steag luat dela inamic. În cadrul acestui episod, completându-i semnificația, apare și figura marelui om de Stat Ion C. Brătianu. În fund se zărește silueta podului dela Cerna-Vodă.

EPISODUL XXIII. *Războiul Integrității Naționale 1916—1918*. Episodul din războiul 1877 redat în tabloul precedent se continuă luând înfățișarea unui moment caracteristic din războiul 1916—1918: dintr'un adăpost blindat, ostașii tranșeelor pleacă la atac printre sârme ghimpate și cruci de lemn.

EPISODUL XXIV. *Ferdinand I și România Mare*. Intr'o lumină puternică, detașându-se pe silueta orașului Alba-Iulia, Regele Ferdinand I și Regina Maria, primii suverani ai României întregite, sunt prezentați călări înveșmântați în haine de sărbătoare și încoronați. Urmați de ostași călări — între aceștia se vede și chipul generalului francez Berthelot — ei trec prin fața unui grup de patru femei înveșmântate în portul celor patru ținuturi românești pe cari le simbolizează: România (sub vechiul regat), Transilvania, Bucovina și Basarabia.

EPISODUL XXV. *Carol al II-lea. Epoca de consolidare*. Epopeea națională se încheie cu un tablou final, care înfățișează starea actuală a țării și tendințele noii generații. Pe un fond de oraș modern, Carol al II-lea, Regele culturii, însoțit de moștenitorul tronului, Marele Voievod Mihai, coboară în mijlocul poporului său ca să patroneze știința, literatura, arta, munca agricolă și industria ¹⁾.

---

¹⁾ Desfășurarea episoadelor mi-a fost explicată de autorul lucrării, d-l Costin Petrescu, căruia îi mulțumesc și pe această cale pentru amabilitatea arătată.

De partea opusă intrării, rotonda este limitată cu un grilaj drept de fier. Din rotondă, deoparte și de alta a grilajului, se poate comunica cu sălile de expoziții ocazionale dela parter. De cealaltă parte a grilajului, un vestibul larg dă acces la *scara de onoare* care, despărțindu-se în două, conduce pe brațul din dreapta la scena sălii de concerte, iar pe cel din stânga la Pinacoteca Statului.

Pinacoteca Statului, colecție artistică bogată, a fost înființată în 1895. (O parte din cele mai bune pânze, opere de maeștri străini și români, au fost transportate în 1917 la Moscova spre păstrare și nu s'au mai întors).

Intrarea la Pinacotecă se face prin a doua ușe a Ateneului din str. Franklin. Înainte de a sui scara la pinacotecă, se vizitează colecția de sculpturi din vestibulul scării de onoare.

La stânga: în centru, **Alergătorii*, bronz de A. Boucher; apoi de jurîmprejur și dela stânga spre dreapta: *Apus vesel*, marmoră de D. Pavelescu; *Nud*, bronz de At. Constantinescu; *Bust*, marmoră de Filip Marin; *Nud*, marmoră de Filip Marin; *Bust de copil*, bronz de Oscar Späthe; *Satirul și Nimfa*, gips de A. Boucher; *Fumătorul*, gips de I. Iordănescu; *Sfinxul*, gips de D. Paciurea; *Bust de femeie*, marmoră de O. Späthe; *Cap de femeie*, bronz de Const. Bălăcescu; *Nud de bătrân*, gips de I. Georgescu. Sub scară: *Cal*, gips de I. Iordănescu; *Mihai Nebunul*, Gips de I. Valbudea; *Cosașul*, bronz de Fr. Storck.

La dreapta: În centru, *Păcatul*, marmoră de René de St. Marceaux; de jurîmprejur și dela dreapta la stânga: **Cincinat Pavelescu*, poet și magistrat, cap de marmoră de O. Späthe; *Povară*, gips de Filip Marin; *Cap de expresie*, gips de H.

Boambă; *Cap de bătrân*, marmoră de C. Bălăcescu; *Cap de fetiță*, marmoră de I. Valbudea; *Bust de femeie*, marmoră de G. Vasilescu; *Cap de bătrân*, marmoră de C. Bălăcescu; *Sora de caritate*, marmoră de D. Mățăoanu; *In rugăciune*, gips de I. Georgescu; *Adormirea Maicii Domnului*, gips de D. Paciurea; într'o vitrină: *statuetă de femei* în argint și fildeș (dar al Turiștilor din L'Ile de France făcut cu ocazia vizitei din 1909); *Eduard Wachmann* (întemeietorul concertelor simfonice în România), bust de O. Späthe; *Copil dormind*, marmoră de I. Valbudea; *Lucrătorul*, bronz de Fr. Storck.

Pe scară: la dreapta *Bustul lui Byron*, marmoră de dr. Kosos; la stânga *Bustul lui Mihai Viteazul*, marmoră de P. Foscăneanu; mai sus: la dreapta, *Zâna Noapții*, marmoră de dr. Kosos; la stânga, *Bustul Împăratului Traian*, de autor necunoscut; în nișa din față, pe palier, *Bustul lui C. Esarcu* de W. C. Hegel. La etaj, pe galeria din jurul scării, dela stânga: *Bustul lui Spiru Haret*, bronz de D. Pavelescu; *Bustul Regelui Ferdinand I*, marmoră de I. Iordănescu; *Bustul Reginei Elisabeta*, gips; *Bustul regelui Carol I*, bronz de Ernest Dubois; *un poet*, marmoră de M. Ghiorghiu; *portretul sculptorului Storck*, gips de Storck-fiul; *Cap de bătrân*, bronz de Filip Marin; *Cap de copil*, bronz de I. Iordănescu; *Cap de expresie*, gips de G. Cireșescu; *Bust de fată*, marmoră de O. Späthe.

Pinacoteca cuprinde două săli. Se intră întâiu în cea din stânga.

SALA I. Dela stânga spre dreapta; tot peretele în lungul sălii este ocupat cu tablouri de N. Grigorescu: n. 51, *Case la Agapia*; n. 52, *Care la drum*; n. 53, *Dela munca câmpului*; n. 54, *Clae de fân*; n. 55, *Care cu boi*; n. 56, *Bordeiu*; n. 57, *La drum*; n. 64, *Care cu boi*; n. 58, *Care cu coviltir pe drum*; n. 59, *Apus de soare pe Dunăre*; n. 60, *Care cu boi*; n. 61, *Pe malul Siretului*; n. 62, *Vedere de toamnă la Câmpina*; urmează unsprezece pânze numerotate cari provin din donația Corneliu Râmniceanu-Manolescu: 4 *peisagii*, apoi *La arat*; *Sat*; *Fată*

stând; Car cu boi; Car cu boi; Cioban culcat; și *Păstorița.
 Continuă pânzele numerotate: n. 66, *Un cioban*; n. 67, *Peisaj*;
 n. 68, *Vedere din Câmpina*; n. 69, *Peisaj*; n. 70, *Flori de
 nalbă*; n. 72, *Fată torcând*; n. 65, *Intoarcerea dela Târg*; n. 71,
Care la drum; n. 73, *Care cu boi la drum*; n. 74, *Care cu boi*;
 n. 75, *Flori de nalbă*; n. 76, *Intoarcerea dela Târg*; n. 78,
Panou cu unsprezece schițe; n. 77, *Cireadă de vite*; n. 117,
Casă fărânească; n. 80, *Cap de fată*; n. 81, *Flori*; n. 82, *Ță-
 rancă*; n. 83, *Fată stând*; n. 84, *Fată torcând*; n. 85, *Dela
 munca câmpului*; n. 86, *După cosit*; n. 87, *Intoarcerea dela
 pășune*; n. 88, *Țigani la drum*; n. 41, *Țărancă torcând*; n. 90,
Păstoriță; n. 95, *Dimineață de toamnă*; n. 94, *Care pe drum*;
 n. 106, *Flori de câmp*; n. 104, *Țărancă*; n. 105, *Vas cu flori*;
 n. 114, **Intoarcerea dela pășune*; n. 93, *Flori de nalbă*; n. 111,
Cioban cu oi; n. 110, *Panou cu unsprezece schițe*; n. 115, *Oală
 cu flori*; n. 113, *Boi pe drum*; n. 112, **Cap de fată*; n. 118,
Dela munca câmpului; n. 119, *Intoarcerea spre casă*; n. 139,
Care cu boi; n. 100, *Care cu coviltir*; n. 79, *Cireadă de vite*;
 n. 125, *Care cu fân*; n. 124, *Vas cu flori*; n. 120 *Casă la Agapia*;
 n. 122, *Flori de nalbă*; n. 121, *Flori de nalbă*; n. 123, *Ciobănaș*;
 fără număr **Carul cu boi*; n. 107, *Flori de nalbă*; n. 130, *Cio-
 bănișă*; n. 131, *Cap de țigan*; n. 136, *Păstoriță*; n. 116, *Care
 cu boi*; n. 147, *Intoarcerea dela bălci*; n. 135, *La pășune*;
 n. 145, *Intoarcerea dela târg*; n. 144, *Biserică*; n. 146, *Intoar-
 cerea dela târg*; n. 133, *Case de țară*; n. 138, *Cârciumă la
 drumul mare*; n. 141, *Flori*; n. 143, **Cap de fărâncuță*; n. 132,
Țărancă torcând; n. 137, *Flori*; n. 140, *Floare de măceș*;
 n. 142, *Flori*.

Pe peretele din fund: n. 96, *In amurg*, de N. Grigorescu;
 n. 127, *Flori de răsură*, de același; fără număr, *Bordee*, de
 același; n. 19, *Țărânaș*, de Aurel Băeșu; fără număr, *Bretone*,
 de Elena Popcea; n. 17, *Dela munca câmpului*, de Octav
 Băncilă; n. 12, *Han Turcesc*, de Hrandt Avachian; n. 256,
Peisaj, de Soare; n. 201, *Interior de cârciumă*, de Rodica
 Maniu; n. 260, *Popas*, de Fr. Șirato; n. 49, *Sat de munte*, de

Hans Eder; n. 109, *Peisaj de toamnă*, de N. Grigorescu; n. 126, *Intoarcerea dela pășune*, de același; n. 97, *Case la țară*, de același; n. 98, *Țărăncuță*, de același; n. 197, *Peisaj italian*, de Corneliu Michăilescu; n. 16, *La munca câmpului*, de Octav Băncilă; n. 196, *Fiesole*, de Corneliu Michăilescu; n. 197, *Peisaj italian*, de Corneliu Michăilescu; fără număr *Kermessă în Bretania*, de Elena Popeea; In colț: n. 340, *Mihail Sorbul* (autor dramatic) bronz de O. Han.

Pe peretele următor: f. n., *Nud*, de Iorgulescu-Yor; n. 15, *Biserica Sf. Gheorghe*, de Marius Bunescu; n. 226, *Peisaj din Balcic*, de Tache Papatriandafil; n. 255, *Stradă*, de Soare; n. 177, *Iarnă*, de Ionescu-Doru; n. 233, *Academia terasă*, de Camil Ressu; n. 205, *Biserica Scaune*, de I. Mihail; n. 45, *Două prietene*, de Atanase Demian; n. 162, *Iarnă*, de D. Ghiăț; n. 179, *Peisaj din Balcic*, de Aurel Kessler; n. 252, *Peisaj din Franța*, de Sanielevici; în colț n. 354, *Himeră*, gips de D. Paciurea; pe panoul următor: n. 200, *Interior de casă țărăncască*, de Maxy; n. 268, *Vara la țară*, de Teodorescu-Sion; f. n. *Peisaj*, de L. Viorescu; f. n. *Peisaj*, de D. Ghiăț; n. 254, *Port*, de Soare; f. n. *Spălătorese*, de Rodica Maniu; n. 46, *Autoportret*, de Horațiu Dimitriu; n. 36, *Peisaj*, de H. Catargi; n. 199, *Lanterna de piatră*, de S. Mütznner; f. n. *Natură moartă*, de H. Catargi; f. n. *Moschee la Balcic*, de N. Dărăscu; n. 156, *Piață din Cassis*, de Lucian Grigorescu; f. n. *Peisaj*, de C. Bacalu; n. 176, *Fată în roz*, de Ionescu-Sin; n. 204, *Iarnă*, de I. Mihail; alături n. 327, *Chinezoaică*, bronz de Irina Codreanu; în centru, *Bustul lui T. Soroceanu*, bronz de M. Onofrei.

In despărțitura următoare: n. 181, **Interior de biserică*, de Ștefan Luchian; n. 214, **Femeie în galben*, de Th. Pallady; n. 274, *Copil*, de N. N. Tonitza; n. 221, *Vedere din Șistov*, de Sabin Popp; n. 208, *Interior*, de Gh. Petrașcu; n. 222, *Fabrică din Cerna Vodă*, de Sabin Popp; n. 242, **Chivuțele*, de J. Al. Steriadi; n. 267, *Intoarcerea dela târg*, de Teodorescu-Sion; n. 270, *Ofrandă*, de același; în colț, *Cap de față*, tera-

cotă de Margareta Cossăceanu; pe perete: n. 273, *Vara la țară*, de Theodorescu-Sion; n. 40, *Fiesole*, de Ștefan Dumitrescu, n. 232, *Inmormântarea la țară*, de Camil Ressu; n. 211, *Pe canapea*, de Th. Pallady; n. 212, *Natură moartă*, de același; n. 210, *Case din Bretania*, de G. Petrașcu; n. 31, *Piață la Veneția*, de Traian Cornescu; n. 30, *Portret*, de același; f. n. *Case din Sighișoara*, de G. Petrașcu; în colț *Nud*, bronz de M. Onofrei; pe panou: n. 218, *Autoportret*, de Sabin Popp; f. n. **Portretul poetului Bacovia*, de T. Soroceanu; n. 13, *Castelul Bran*, de Marius Bunescu; n. 275, *In azil*, de N. N. Tonitza; n. 103, *Drum greu*, de N. Grigorescu; n. 108, *Dela muncă*, de același; n. 266, *La izvor*, de Teodorescu-Sion; n. 206, *Seara la mare, de G. Petrașcu; n. 180, *Păstor cu oi*, de Ștefan Luchian; n. 213, *Autoportret*, de Th. Pallady; n. 207, *Cap de expresie*, de G. Petrașcu; n. 276, *Oarba, de N. N. Tonitza; în centru, *Gâsca*, bronz de Vasiliu-Fălti; n. 341, *Elegie*, bronz de O. Han; n. 351, *Nud*, bronz de M. Onofrei.

În despărțitura următoare: n. 246, *Natură moartă*, de Tache Soroceanu; f. n. *Portretul tatii*, de același; n. 14, *Biserica Radu-Vodă*, de Marius Bunescu; n. 174, *Nud*, de Iser; n. 92, *Care pe inserat*, de N. Grigorescu; n. 102, *Care cu boi*, de același; n. 101, *Drum greu*, de același; n. 269, *O răspântie*, de Theodorescu-Sion; n. 139, *Care cu boi*, de N. Grigorescu; n. 21, *Natură moartă*, de Leon Biju; în colț, n. 333, *Cap de copil*, bronz de George Dimitriu; pe perete: n. 271, *Natură moartă*, de Teodorescu-Sion; n. 33, *Țărani*, de Ștefan Constantinescu, n. 215, *Odaliscă*, de Th. Pallady; f. n. *La ceai*, de N. N. Tonitza; n. 173, *Familie de Tătari*, de Iser; f. n. *Cioban, de N. Grigorescu; n. 262, *Țărance*, de Fr. Șirato; n. 175, *Stradă părăsită*, de Petre Iorgulescu; n. 223, *Peisaj urban*, de Vasile Popescu; în colț, n. 334, *Primăvară*, bronz de Celine Emilian; n. 243, *Interior*, de Jean Steriadi; n. 44, *Palat venețian*, de N. Dărăscu; n. 235, *Portret*, de Camil Ressu; 18, *La adăpat caii*, de Adam Bălțatu; n. 217, *Peisaj din Răducești*, de Ștefan Popescu; n. 220, *Evreu din Satu-Mare*, de Sabin

Popp; n. 34, *Peisaj*, de Ștefan Constantinescu; n. 216, *Amiază la câmp, de Ștefan Popescu; n. 157, *Peisaj din sudul Franței*, de Lucian Grigorescu; n. 43 *Târg*, de N. Dărăscu; în centru, *Cristos cu Magdalena*, bronz de O. Han.

SALA II, dela stânga: n. 188, *Pescărițe bretone*, de Gerard Le Gout; n. 28, *Artilerie franceză*, de Bassot; n. 6, *Interior de bucătărie*, de Aquerfürst; n. 290, *Sf. Sebastian*, de autor necunoscut; n. 160, *Moartea unei prințese*, de Granet; n. 170, *Italiancă*, de Sava Henția; n. 5, *Cap de expresie*, de Petru Alexandrescu; f. n. *Portret de femeie*, de Stăncescu; n. 291, *Peisaj*, de autor necunoscut din școala lui Claude Lorrain; n. 288, *Iosif și Crist*, de autor necunoscut; în colț n. 324, *Cap de copil*, gips de G. Brâncuș; n. 295, *Depunerea în mormânt*, de autor necunoscut; n. 48, *Satir și Nimfă*, de Delaporte; n. 25, *Scenă galantă*, de Baudran; n. 293, *Erodiada*, de autor necunoscut; n. 302, *Iosif și femeia lui Putifar*, de autor necunoscut; n. 158, *Operație chirurgicală*, de Giacomo del Ponte; n. 304, *Scenă războinică*, de autor necunoscut; n. 303, *Intâlnirea*, de autor necunoscut; n. 294, *Ecce homo*, de autor necunoscut; n. 301, *Loth și fiicele sale*, de autor necunoscut; n. 292, *Joc de noroc*, de autor necunoscut; n. 26, *Peisaj italian*, de Borani di Firenze; n. 24, *In vizită*, de Baudran; în colț, n. 326, *Cap de expresie*, de Carrière Belleuse; n. 285, *Inălțarea*, de Wallenstein; n. 299, *Avarul*, școală spaniolă; n. 300, *Scenă bucolică*, de autor necunoscut; n. 230, *Femeie cu tamburină*, de Bardasare Panaiteanu; n. 191, *Cap de bătrân*, de D. G. Mirea; n. 187, *Diana și Endimion*, de Liberi (?); n. 289, *Un naufragiu*, de autor necunoscut; n. 47, *Scenă alegorică*, de Dalin; n. 50, *Vindecarea ficei lui Jair*, de Hipollyte Flandrin; n. 305, *Filosoful*, de autor necunoscut; n. 238, *România*, de C. Rosenthal; în centru: n. 320, *Narcis*, marmoră de Alfred Boucher; n. 359, *Eva*, bronz de Fr. Storck.

În despărțitura următoare: n. 244, *Orfeu în infern*, de Mihai Ștefănescu; n. 22, *Peisaj*, de Theodor Buicliu; n. 167, *Psychè*, de Sava Henția; n. 168, *Ruine*, de același; n. 296, *Marină*,

de autor necunoscut; n. 239, *Iosif și Maria*, de Fr. Kitt; n. 286, *Marină*, de C. S. Wart; în colț, n. 335, *Asachi*, bronz de Filip Marin; pe perete: n. 282, *Orfanii*, de N. Vermont; n. 283, *Interior de curte*, de același; n. 192, *Portretul lui Odobescu*, de G. D. Mirea; n. 190, *Bacantă*, de același; n. 287, *Marină*, de C. S. Wart; n. 159, *Peisaj*, de Van de Gëhüctë; n. 297, *Peisaj*, școala lui Claude Lorrain; n. 194, *Cap de țărancă*, de G. D. Mirea; n. 225, *Bătrân*, de C. Pascally; n. 247, *Interior de pădure*, de Petru Serafim; n. 165, *Papiu Ilarian*, de Sava Henția; în colț: n. 357, *Bustul lui Castaldi*, de Fr. Storck; n. 182, *Buchetieră*, de Lapati; n. 279, *Marină*, de Eugen Voinescu; n. 166, *Aurora*, de Sava Henția; n. 298, *Femeie în interior*, de autor necunoscut; n. 164, *Peisaj*, de N. Grand; n. 203, *Călugăriță*, de Gh. Mărculescu; în centru: *Mihail Eminescu*, bronz de O. Han; n. 363, *Nud*, bronz de Fr. Storck.

În despărțitura următoare: *Autoportret, de N. Grigorescu; n. 308, *Enăchiță Văcărescu*, de autor necunoscut; n. 317, *Neculai Pavlovici*, de autor necunoscut; n. 265, *D-rul Barasch*, de Gh. Tătărescu; n. 186, *Neaga, soția lui Ionașcu*, de Const. Lecca; n. 257, *Domnitorul Moruzzi*, de Schladek; n. 278, *Portret de boier*, de Mich. Toepler; n. 307, *Portret de boier*, de autor necunoscut; n. 306, *Voevodul Alexandru Moruzzi*, de autor necunoscut; n. 169, *Bătrân*, de Sava Henția; n. 195, *La bal*, de Madrazzo (?); în colț: n. 362, *Țigancă*, marmoră de Fr. Storck; pe perete: n. 315, *Un arhieru*, de autor necunoscut; n. 314, *Un arhimandrit*, de autor necunoscut; n. 185, *Paharnicul Obedeanu*, de Const. Lecca; n. 316, *Un egumen*, de autor necunoscut; n. 193, *Portretul d-nei Odobescu*, de G. D. Mirea; n. 311, *Grigore Ghica*, de autor necunoscut; n. 312, *Portret de boier*, de autor necunoscut; n. 241, *Gh. Asachi*, de D. Stahi; n. 178, *Istoricul Dionisie Fotino*, de Gh. Ioanid; în colț: n. 358, *Diogene*, marmoră de Fr. Storck; f. n. *Vânat*, de Andreescu; n. 310, *Patriarhul Erotie al Alexandriei*, de autor necunoscut; f. n. *Scenă umoristică*, de Strasswandener;

f. n. *Portret* de G. D. Mirea; n. 128, *Vânat*, de N. Grigorescu; n. 263, *Nemesis zeița răzbunării*, de Gh. Tătărescu; 1, **Autoportret*, de Ion Andreescu; n. 309, *Dascălul Lambru*, de autor necunoscut; n. 4, *Portret de femeie*, de Th. Aman; n. 11, *Copac înflorit*, Const. Artachino; n. 240, *Apă sfințită*, de D. Stahi; n. 23, *Peisaj*, de Th. Buicliu; în colț: *Cap de bătrân*, bronz de Severin; în centru: *Bust de femeie*, bronz de C. Medrea; n. 38, *Compozitorul Cremer cu mama sa*, de Giorgio Canella; n. 9, *Câmpie*, de Juan Alpar; f. n. *Nud*, de I. Andreescu; n. 198, *Turmă de porci*, de N. Mantu; n. 10, *Seara*, de Const. Aricescu; n. 253, *Moartea lui Mitridate*, de M. Simonidy; pe bancă: *Călăreț*, bronz de D. Mirea; n. 248, *Sfintele femei*, de D. Serafim; n. 281, *Sfârșit de joc*, de N. Vermont; n. 27, *Modelul*, de Adolf Binet; n. 323, *Bust de tânăr*, gips de G. Brâncuș; n. 280, *Toamnă*, de N. Vermont; n. 251, *In grădiniță*, de Ipolit Strâmbu; n. 171, *Cântăreți ambulante*, de D. Hârlescu; f. n. *Poveste*, de Kimon Loghi; pe bancă: *Arcașul*, bronz de I. Jalea; n. 163, *In parc*, de N. Grand; n. 37, *Studiu de nud*, de Cecilia Cutzescu-Storck; n. 7, *Toamnă*, de J. Alpar; n. 250, *Don Juan*, de Ipolit Strâmbu; n. 237, *Portret*, de C. Rosenthal; f. n. *Portret*, de Biju; n. 231, *Portret mic*, de N. Grigorescu (?); în colț: n. 330, *Napolitană*, teracotă, de J. B. Carpeaux.

ITINERARIUL II

Calea Victoriei de la Ateneu până în piața Victoriei; Muzeul Municipal; Muzeul de Antichități; Academia Română; monumentele de pe acest traseu.

Revenind în Calea Victoriei, și continuând plimbarea spre Piața Victoriei, întâlnim numai decât după Grădina Ateneului, pe dreapta, făcând colț cu strada Episcopiei, cel mai elegant hotel al Capitalei, *Athenée Palace* (arhitect Theophile Bradeau), cea dintâi clădire din București în care s'a întrebuițat betonul armat. Puțin mai departe, într'o mică piață, din care pleacă spre dreapta strada Alexandru Lahovary, se înalță *Biserica Albă*. Construită de un preot care se chema Dîrvaș, la o dată necunoscută, a fost de multe ori transformată. Numele îi vine dela fațadele ei netede, cari au fost totdeauna spoite cu var de culoarea laptelui. *Interiorul* este modest, totuși foarte plăcut și interesant pentru picturile murale datorite lui Gh. Tătărescu, și mai ales pentru vechea și admirabila *tâmplă în care motivele florale, de un modelaj fin și minuțios, se îmbină, pe un brâu median, cu figuri de pasări și căpri-

oare. Provine, după cât se pare, dela biserica Episcopiei, care se găsea pe locul actualei grădini a Ateneului.

Puțin mai sus de Biserica Albă, pe stânga, la Nr. 107, retras față de stradă, își desfășoară fațada albă, simplă și distinsă, compusă din elemente clasice grecești, *Palatul Știrbey*, fosta locuință a Domnitorului Barbu Știrbey.

În fața Palatului Știrbey se deschide, la dreapta, strada Biserica Amzei, pe care, la Nr. 5, se găsește **Biblioteca Ioan I. C. Brătianu**, instalată într'o aripă anume construită a frumoasei case în stil românesc, care a fost locuința marelui om politic Ion I. C. Brătianu, casă construită în 1908 după planurile arhitectului P. Antonescu.

Biblioteca cuprinde o sală de lectură, un depozit de cărți, o sală de fișe, etc. Cărțile, privitoare la istoria și geografia României, sunt până acum în număr de 30.000 volume, dintre cari circa 5.000 provin din biblioteca personală a lui Ion I. C. Brătianu. În grădina de curând amenajată în dosul casei Brătianu și făcută să comunice cu strada Victor Emanuel, a fost ridicat în 1937 un monument în amintirea lui Ion I. C. Brătianu, operă a celebrului sculptor jugoslav Jvan Mestrovici.

Peste drum de casele Brătianu, printr'un gang, se ajunge la *Biserica Amzei*, construcție mediocră din punct de vedere arhitectonic, importantă prin mărimea ei. A fost ridicată între 1898—1901 în locul unei ctitorii din 1810 a fraților N. și D. Dărăscu (constr. D. Dobrescu, pictor Umb. Marchetti).

Revenind în Calea Victoriei, întâlnim, pe stânga, la Nr. 111, făcând colț cu Calea Griviței, *Ministerul de Finanțe*, vastă construcție cu o mare curte de onoare, ridicată în 1883 pe locul fostei case Romanet.

Muzeul Municipal.

La Nr. 117, de aceeași parte, se găsește **Casa Moruzi*, veche construcție în stil românesc, fostă proprietate a prințului Moruzi, în care este instalat **Muzeul Municipal*, înființat în 1929 de Municipiul București cu scopul de a strânge și păstra la un loc material științific și artistic privitor la trecutul Capitalei (Director Dr. Severeanu, conservator prof. Dinu Rosetti).

Parterul cuprinde *Secția preistorică*, 4 săli în cari sunt expuse diferite obiecte privitoare la civilizația din epocile preistorice, dela 3000 a. Cr. până în epoca medievală.

În vestibul și caja scării sunt expuse piese preistorice străine și din diferite ținuturi ale României, ca instrumente, ceramică, etc., așezate astfel ca să poată permite o comparație.

SALA I (Vezi planul) cuprinde ceramică și diferite obiecte din epoca eneolitică, civilizația tip Boian A (2500 a. Cr.), aflate la Vidra, lângă București.

SALA II cuprinde ceramică și obiecte aflate la București și împrejurimi: la stânga, *Vatra unei locuințe preistorice* dela Vidra; la dreapta, un mormânt de înhumație aflat la Vidra. O primă vitrină, joasă, conține obiecte felurite aflate la Vidra, între cari **Pendentiful de aur*, care este, până în prezent, cea mai veche podoabă de aur aflată pe pământul Daciei. În centru, **Zeia dela Vidra* având atârnat de gât un *pendentif de aur* — este un vas de cult din epoca eneolitică (circa 1900

a. Cr.) aflat la Vidra în 1934. În celelalte 4 vitrine sunt expuse diferite obiecte de cupru, os, aur, vase de lut, figurine, idoli, etc., din epoca eneolitică, reprezentând civilizația așa zisă de tip Gumelnița (2500 a. Cr.). Aceste obiecte au fost aflate, unele la Vidra, altele la *Măgura Jilavei*. Pe peretele din fund *fru-

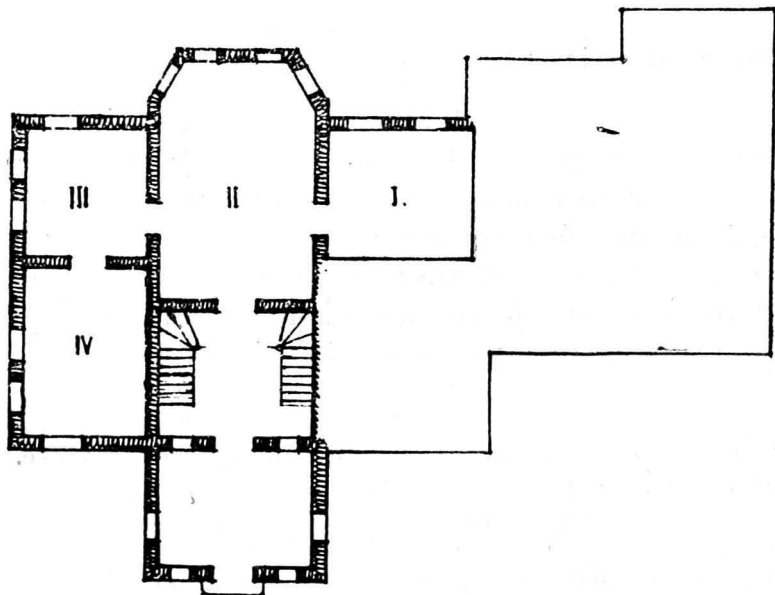

Fig. 16. — Planul Muzeului Municipal; parterul.

moase vase de lut aparținând civilizației tip Gumelnița A.

SALA III, cuprinde ceramică și obiecte diferite din epoca de bronz (1800—1100 a. Cr.) aflate în împrejurimile Bucureștilor la Tei, Bucureștii-Noi, Fundeni, Leordeni, etc.

SALA IV. Vitrina VII, *Mormânt de incinerare* din prima vârstă a epocii de fier (900 a. Cr.) aflat la Ciurel; Vitrina VIII, *Mormânt dacic* de incinerare, aflat la Dămăroaia, conținând o amforă ca urnă funerară și diferite vase pentru păstratul celor

trebuitoare mortului în viața viitoare. Datează din vârsta a II-a a epocii de fier (1000 a. Cr.). Vitrina XI conține obiecte de cult și casnice între cari: **O stampilă de lut* reprezentând o scenă de cult solar și **Un inel de aur cu două capete de berbeci*; Vitrina XII, conține diferite obiecte din epoca medievală (400

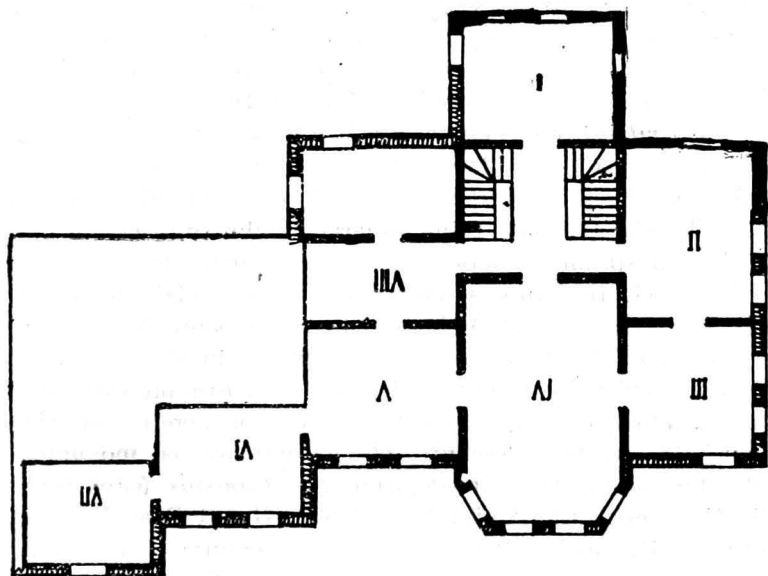

Fig. 17. — Planul Muzeului Municipal; etajul,

d. Cr.) aflate la Dămăroaia și Colentina; O altă vitrină conține statuete, unelte, podoabe și cupe deliene din epocile geto-dacă, romană și a năvălirilor barbare. Vitrinele X și XI conțin fiecare câte un mormânt de înhumație din epoca năvălirilor barbare, aflate la *Măgura Jilavei*.

Se revine în vestibul, de unde se urcă la ETA J. În casa scării: cromolitografii reprezentând carele alegorice din cortegiul încoronării Regelui Carol I și diverse fotografii.

SALA I (deasupra vestibulului), cuprinde secția numismatică: *o vitrină* cu monete de ale Impăratului Traian (propr. Dr. Severeanu, expusă temporar) conținând 437 bucăți; *o vitrină* cu monete romane; *o vitrină* cu falsificate monete care au circulat în Țara Românească din sec. al IV-lea a. Cr. până în sec. al XX-lea; *o vitrină* conținând măsuri și greutatea romane și românești, vechi din sec. I a. Cr. până în sec. al XIX-lea d. Cr.; *o vitrină* cu monete străine care au circulat în Țara Românească între secolele XVI—XIX (donația Dr. Severeanu); *o vitrină* cu monete coloniale (donația Dr. Severeanu); în centru *o vitrină* cu monete românești: *a*) muntenesti dela 1364 la 1714 și *b*) moldovenesti dela 1378 la 1774 (donația P. Voinescu). Pe pereți, diferite gravuri reprezentând orașe din Transilvania (Mediaș, Teiuș, Gherla, Sighișoara, etc.), și *o vitrină* cu specimene monete, hârtie, românești.

SALA II. În mijloc 5 vitrine duble cu medalii românești (donații: I. Pincas, R. Voinescu, Dr. Severeanu, Anibal Teodorescu, Gh. D. Florescu); apoi 2 vitrine mari: una cu un costum vechi boieresc de femeie, alta cu costumul surugiului care a adus pe Vodă Carol I în Țară; pe pereți aquarele, aquaforte, picturi, desene, etc., privitoare la monumentele din București și împrejurimi de: *Canisius* (case vechi din București, Clopotnița Radu-Vodă, Hanul Dracului, mănăstirea Pasărea); *Poitevin-Skeletti* (desene și litografii: biserica Stavropoleos, biserica Bucur, etc.); *Szatmary* (Târgul Moșilor în 1861); *Sava și Alexandru Henția* (diferite desene); *R. Iosif* (aquaforte: Plumbuita, Clopotnița Patriarhiei, etc.); *Alexandra Teodorescu* (aquarelă: vederea orașului București din Turnul Colței, copie după o fotografie panoramică din jurul anului 1870); *Teodorescu-Romanați* (desene și aquarele: Dealul Mitropoliei, Lacul Băneasa, Biserica Antim, etc.); *Anton Kaindl* (aquaforte: Piața Sf. Anton, Mănăstirea Văcărești, etc.); În colț masca mortuară a lui *I. G. Duca* de Severin.

SALA III. cuprinde mobilier vechiu românesc; portretele unor personaje istorice — *Marele Ban Dim. Ghika*, pictură

în ulei; **Başboierul Iordache Filipescu*, pastel; *Cleopatra Trubezkoi*; *Kneazul Dim. Moruzi*, fostul proprietar al casei în care este instalat muzeul; diferite gravuri din Feriol etc.

SALA IV cuprinde o colecție retrospectivă a vechilor București: planuri și stampe. În centru, în vitrine speciale: *Planul Bucureștilor*, original de locot. baron Franz Purcel, ridicat între 1790—1791; *Planul Bucureștilor*, la 1791, de locot. Ferdinand Ernst; *Planul Bucureștilor* la 1852, de Borroczyn; *Planul Bucureștilor în relief* la 1895, de ing. N. Cuțarida. Pe pereți (dela stânga ușii care dă în vestibul): *planul Bucureștilor* în 1856, de căp. ing. Fr. Jung; *planul orașului București în 1852*, de baronul Rudolf Ar. Borroczyn; *Podul de lemn peste Dâmbovița* din fața Tribunalului la 1878, desen de D. C. Butculescu; planuri privitoare la canalizarea Dâmboviței începută în 1888; *Bucureștii văzuți dela Curtea Arsă*, litografie de M. Bouquet; *Bucureștii în 1855*, desen colorat de Carol Johan Meyerson; *Podul și Mănăstirea Mihai-Vodă* la 1809 (intitulat greșit «Palace of Bucharest»); *Casă Veche boierească* la 1850 (casa marelui Ban Mihai Ghica), desen lavat de Brömser; stampe reprezentând marele foc dela 23 Martie 1847 precum și un plan al porțiunii din oraș distrusă de acest incendiu; *Biserica Bucur și Mănăst. Radu-Vodă*, desen în peniță dela 1882, după Schmidt; *Biserica Sf. Gheorghe Nou* la 1837, litografie de Raffet; *Biserica Stavropoleos*, litografie de Szathmary; *Biserica Grecilor*, lit. de Raffet; *Turnul Colței*, gravură din secolul al XIX-lea; *Vedere generală a Bucureștilor* în 1837, copie după un desen original; *planul fotografic al Capitalei*.

SALA V cuprinde diverse documente, obiecte, gravuri, etc., cu privire la diverși domnitori români și la orașul București. Pe peretele din față *pecetea orașului București* la 1578, 1698, 1670 și 1931, apoi acte privitoare la plebiscitul din 1866; diploma ordinului «Hohenzollern» decernată de Carol Anton de Hohenzollern lui Manolache Kostache Epureanu la 8 Sept. 1870; *Carol I*, pictură de H. Trenk; *Mihai Viteazul* în diverse gravuri de Ortelius Hieronimus, Dominicus Custos, Ioan

Orlandi, ș. a.; *Alexandru Cuza*, stampă de Lanzedelli; *Const. Brâncoveanu*, gravură de Varini Favorini (1712); *Alex. Ion Cuza*, litografie de Szathmary; *Elena Cuza*, litografie de C. I. Stăncescu; în centru: masca mortuară a *Regelui Ferdinand*; mulaj după mâna *Regelui Carol I*; mulaj după mâna *Reginei Elisabeta*; masca mortuară a *Regelui Carol I* — bronzuri; alături, candela de Argint de pe fostul mormânt al Mariei Șerb. Cantacuzino din 1696 din biserica mănăstirii Comana.

SALA VI conține diverse stampe și foi volante referitoare la evenimente importante din epocile 1848, 1859—1866, 1866, 1877, etc.; în vitrinele din centru diverse inele, cercei, peceți, călimări de brâu și o colecție de chibrituri cu cutiile lor din anii 1875—1880, 1881, 1893 precum și câteva specimene de țigări din anii 1916—1918.

SALA VII conține vestigii găsite la Snagov cu ocazia săpăturilor făcute în jurul mănăstirii: obiecte de aur și argint, vase, odoare bisericesti, monete, etc.

Muzeul Național de Antichități.

Ieșind dela Muzeul Municipal, înainte de a continua drumul pe Calea Victoriei, se poate trece, pe dreapta, în strada Victor Emmanuel pe care, la Nr. 11, se găsește instalat provizoriu în casa *Macca*, **Muzeul Național de Antichități*. A fost înființat în 1864 în timpul *Domnitorului Alexandru Cuza* și cuprindea la început colecția de obiecte arheologice și monete antice a generalului Mavros — care o dăruise Statului în 1862 —, tezaurul dela Pietroasa și alte câteva obiecte vechi cari se păstrasera la colegiul Sf. Sava.

A fost instalat în localul vechei Universități unde a stat, alături de colecția de artă religioasă care se găsește acum în Muzeul de artă Religioasă (pag. 119), până în 1932. În casa Macca este instalat provizoriu, până când se va termina localul special dela Șoseaua Kisseleff (Director prof. Vladimir Dumitrescu).

În curte sunt expuse monumente epigrafice, sculpturi grecoromane, sarcofagii, fragmente de construcții de piatră și de marmoră etc. Parterul cuprinde colecția de obiecte greco-romane și secția numismatică, expuse în 6 săli, după cum urmează:

ÎN VESTIBUL, statui și fragmente sculpturale printre cari: *Cap de statuă feminină, fragment dintr'o statuă întreagă

Fig. 18. — Statua unui magistrat dela Tomi. Sec. III d. Cr.

dela Tomi (Constanța) din epoca romană, sec. II d. Cr.; **Statua unui magistrat* dela Tomi; și un **basorelief funerar*, descoperit la Silistra.

SALA HISTRIA, (imediat la dreapta, din vestibul), cuprinde obiecte și inscripții în special dela Histria (colonie mileziană întemeiată la jumătatea secolului al VII-lea a. Cr.) provenind din săpăturile făcute de Vasile Pârvan. De remarcat ceramica grecească de import, descoperită în această importantă cetate antică. Printre basoreliefuri, câteva închinat zeului Mithra.

În continuarea sălii Histria, într'un fel de seră, sunt expuse inscripții și monumente vechi creștine.

SALA DIN MIJLOC, sau sala basoreliefurilor, cuprinde o serie din cele mai importante basoreliefuri de marmoră și piatră — în special funerare — precum și câteva statuete grecești și romane, descoperite cele mai multe în Dobrogea. În vitrina din mijloc sunt expuse piesele mai mici în legătură cu cultul Cavalerului thrac, al Cabirilor, etc.

În coridorul de trecere (sala ascensorului) sunt expuse câteva pietre funerare cu inscripții grecești și romane.

SALA MAVROS (ultima din dreapta vestibulului), cuprinde vechea colecție de obiecte și vase antice grecești — aduse din Grecia — donată la început muzeului de generalul Mavros. Remarcabil **Jucătorul de arșice*, basorelief din sec. V a. Cr. descoperit la Atena.

SALA V (în stânga vestibulului) cuprinde: în centru o vitrină cu lămpi romane — majoritatea de lut, dar și câteva de bronz — dintre cari unele, descoperite în Dobrogea, din vremea începuturilor creștinismului. În cele 4 vitrine mari de lângă pereți sunt expuse: ceramică antică greco-romană din Dobrogea; teracote grecești și romane; sticlărie romană descoperită cu prilejul lucrărilor pentru crearea portului Constanța; statutele mici de piatră și marmoră; precum și bronzuri antice. Printre acestea de remarcat: *masca de bronz descoperită la Hârșova, lucrare romană de cea mai bună factură și *fragmente dintr'o mare statuă de bronz a unui împărat*, găsite

la Răcari în Oltenia. Într'o mică vitrină metalică *două tanagre descoperite într'un mormânt dela Mangalia — sec. IV a. Cr. Intre vitrine: o metopă dela Monumentul dela Adamclissi, reprezentând probabil pe Impăratul Traian cu unul din generalii săi; un cap de marmoră al zeului Pan, descoperit la Mangalia.

SALA VI (o fostă seră), cuprinde o serie de monumente epigrafice târzii — unele chiar din epoca creștină — precum și o reproducere în gips — miniatură — a monumentului dela Adamclissi, monument dedicat zeului Marte, într'o epocă necunoscută, pentru a comemora o biruință a Romanilor asupra Barbarilor băștinași. Se găsea în Dobrogea, în apropierea cetății *Tropaeum Traiani*. Avea un diametru de 27 m. și o înălțime de aproape 50 m. Distrus de un cutremur de pământ și căzut în ruină, o parte din pietrele și sculpturile lui au fost luate treptat-treptat de localnici și întrebuițate la diferite construcții. Săpăturile și cercetările făcute în urmă de Tocilescu și Murnu, au scos la lumină și au strâns o bună parte din podoabele acestui monument. Cea mai mare parte din cele 52 metope cari decorau partea superioară a monumentului se găsesc expuse pe terasa din fața Muzeului Militar din Parcul Carol, dar aparțin tot Muzeului Național de Antichități.

Dintre pietrele cu inscripții romane, notăm una foarte importantă, în care se citește că cetatea romană *Tropaeum Traiani*, întemeiată de Traian pe la anul 100 d. Cr., a fost reclădită din temelii de împărații romani Constantin Cel Mare și Licinius în anii 315—316.

Etajul cuprinde 6 săli cu obiecte protoistorice și preistorice. Toate vitrinele au cartonașe cu explicații. Se începe vizitarea cu sala așezată imediat la stânga celui care sosește pe scară.

SALA I cuprinde colecția *Mansfeld Bülner* cu obiecte și vase neolitice din Danemarca; precum și o bogată colecție de obiecte paleolitice din România. În două vitrine mari: ceramică pictată neolitică de stil Cucuteni, în special din Moldova.

SALA II cuprinde vase, obiecte, instrumente și figurine din epoca eneolitică (3000—2000 a. Cr.) găsite în diverse regiuni din România. În cele două vitrine din mijloc sunt expuse *figurine preistorice* din Moldova și Muntenia. În vitrinele dela pereți, vase, arme, unelte, instrumente, etc., din diferitele civilizații neolitice ale României. Remarcabile: *2 *capete de hipopotami*, lucrute în piatră, de cea mai mare importanță pentru arta preistorică din România; **colecția de fragmente de ceramică pictată și ceramică cu ornamente geometrice în relief* — modelele pun în evidență originea creșterilor țărănești în lemn de mai târziu.

SALA III cuprinde obiecte și ceramică dela începutul epocii bronzului. În două vitrine, ceramică din stațiunea și necropola dela Monteoru-Buzău: *2 *vase mari*, de o formă cu totul originală; **un craniu trepanat* dintr'un mormânt. În altă vitrină ceramică din aceeași epocă dela Poiana — Jud. Tecuci. În celelalte vitrine arme, unelte și diferite obiecte de podoabă — de bronz și de aur — din aceeași epocă a bronzului.

SALA IV cuprinde o vitrină cu un **mormânt dela Monteoru* — circa 1800 a. Cr. — în care mortul a fost îngropat în poziție chircită (cu genunchii strânși): se văd perlele de bronz dela gât, precum și două vase la picioare; apoi o vitrină-coșciug cu *mumii egiptene — una de om mare și două de copii; — alături *coșciugul original* al mumiei mari; un fragment de *basorelief asiro-caldeean* și un fragment de *inscripție hieroglică egipteană*.

SALA V conține, în continuare, obiecte din epoca bronzului, din diferite regiuni ale României. Remarcabile între altele: **depozitul de bronzuri dela Drajna*, cu peste 250 piese de bronz; **depozitul dela Spălnaca* și *săbiile de bronz.

ÎN HALL se pot vedea: **două mari chiupuri* din vremea eneolitică, unul cu ornamente pictate, dela Fedeleșeni-Roman, altul cu ornamente meandrice, săpate și umplute cu materie albă, dela Glina-Ilfov; două vitrine, una cu obiecte de silex și de piatră și cu ceramică eneolitică dela Atmageaua Tătărăscă

(Durostor), alta cu obiecte din vremea romană găsite în stațiunea geto-dacă dela Poiana.

SALA VI, sala epocii de fier și a năvălirilor barbare, cuprinde o serie întregă de obiecte de cea mai mare importanță. Într'o vitrină centrală de oțel, sunt expuse: ****coiful de aur dela Poiana-Prahova,** o-

biect unic ca valoare artistică, nu numai în România ci și în străinătate, operă de artă scitică sau sarmatică din sec. V—II înainte de Cristos; **tezaurul de argint dela Craiova*, care conține aproape 60 piese de podoabă pentru hățurile cailor, lucrare scitică din jurul anului 300 a. Cr.; **câteva obiecte și vase de argint și de aur* dintr'un mormânt scitic sau sarmatic dela Hagihiol-Tulcea.

În celelalte vitrine, ceramică, arme, unelte și obiecte de podoabă din epoca fierului, în cea mai mare parte din stațiunea dela Poiana-Tecuci. De remarcat, într'una din vitrine, o serie de obiecte de podoabă și fragmente de sticlărie de import, precum și un mic tezaur de monete romane de argint, descoperite în stațiunea getică dela Poiana; apoi un **cazan scitic de bronz* dela Scorțaru-Brăila și un *cazan de bronz* din epoca năvălirilor barbare, găsit în jud. Neamț.

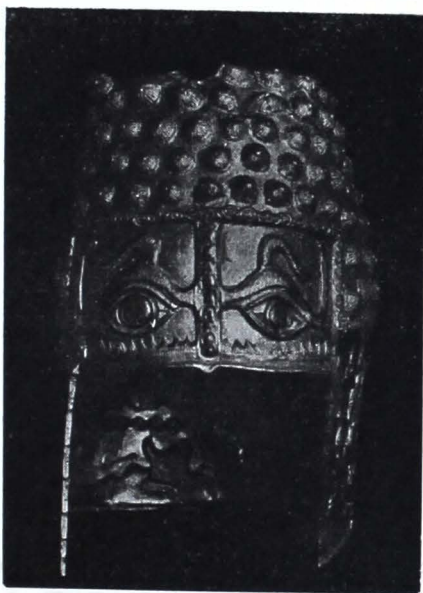

Fig. 19. — Coiful de aur dela Poiana-Prahova. Intre sec. V—II a. Cr.

Academia Română.

Revenind în Calea Victoriei, vedem, pe dreapta, într'o curte, retrasă față de stradă, *Biserica Sf. Nicolae Tabacu*, construită la sfârșitul secolului al XVII-lea și refăcută de Popa Cosma și Duma Tabacul în 1710.

Peste drum de biserică, la Nr. 125 *Academia Română, instalată într'o construcție veche și neîncăpătoare, care urmează să fie înlocuită cu un palat nou, este înconjurată de o frumoasă grădină în fundul căreia se zărește printre arbori *biblioteca*, construită în 1936 după planurile arhitectului Duiliu Marcu.

Instituția a fost înființată pentru Români din toate provinciile, în 1866, sub numele de *Societatea academică română*, iar prin legea dela 29 Mai 1879 a fost declarată instituție națională, dându-i-se numele de *Academia Română*.

Cuprinde trei secțiuni: una de *literatură și filologie*, una de *istorie și arheologie* și una de *științe*. Fiecare secțiune are 12 membri activi români, 15 membri corespondenți români și un număr nelimitat de membri onorari și corespondenți străini.

Academia Română posedă cea mai bogată bibliotecă din țară. Colecțiunile ei, de o însemnătate bine cunoscută atât la noi cât și în străinătate, sunt cuprinse în următoarele secțiuni:

I. *Secția cărților tipărite*, care cuprinde: a) cărți și broșuri românești și străine din toate timpurile și în toate limbile, privitoare, cu deosebire, la România și

la neamul românesc (500.000 volume; cărțile românești tipărite înainte de 1830 sunt anexate la secția manuscriselor); b) publicații periodice românești și străine — 150.000 volume.

2. *Secția manuscriselor*, care cuprinde o colecție de documente istorice românești originale — 300.000, fotografii și diverse manuscrise — 8.000 la număr — în limbile: română, slavă, latină, greacă și altele.

3. *Secția de stampe*, care cuprinde portrete, hărți, planuri de orașe și cetăți, etc., originale sau reproduse în diferite moduri — 12.000 stampe și portrete, 2.200 hărți, 1.000 atlase, 1.000 albume. La această secție se păstrează și materialul muzical — 6.500 note.

4. *Secția numismatică*, cuprinzând colecțiuni de monete și medalii antice străine și românești — 2.500 medalii, 400 ponduri și 500 obiecte de muzeu.

Clădirea situată către Calea Victoriei, vechiul edificiu, cuprinde marea sală în care se țin ședințele Academiei, birourile instituției și alte câteva încăperi în care sunt instalate secțiunile literară, artistică și științifică. (Președinte al Academiei, prof. Al. Lapedatu).

Clădirea din fundul grădinii, inaugurată în 1937, adăpostește până la construirea noului palat, biblioteca (conservator, generalul Radu Rosetti). Aceasta cuprinde:

La parter, o mare sală de lectură, o sală mică rezervată profesorilor universitari și membrilor Academiei, o sală cu cataloagele cărților și ale periodicelor, precum și diferitele servicii ale bibliotecii.

La etajul I, sala de expoziții, cabinetul numismatic și sala manuscriselor:

Sala de expoziții cuprinde câteva vitrine înalte, lipite pe peretele din stânga intrării, în cari sunt expuse o seamă de obiecte de muzeu provenind din colecția M. C. Sutz și I. Bianu — *antichități egiptene*: fragmente de sculpturi, ceramică, ponduri, etc.; *antichități greco-romane* din Dobrogea; *obiecte religioase românești*, etc. În mijlocul și de-a-lungul sălii, vitrine cu medalii românești și străine.

**Cabinetul Numismatic* (director, prof. Const. Moisil), a fost înființat în 1910 prin completarea colecției de monete și medalii a Academiei cu întreaga colecție numismatică a Statului aflătoare la Muzeul Național de Antichități. Obiectele prețioase ale Cabinetului numismatic, ca medalii, monete, sigilii, decorații, au fost transportate în 1917 la Moscova de unde nu s'au mai întors. După războiu colecția s'a refăcut din donațiile: M. C. Sutz, prof. N. Cosăcescu, Al. Rosetti-Solescu, M. S. Ascher, A. Wranbeek și Pericle Papahagi. Cabinetul numismatic al Academiei cuprinde: 1) *O secție numismatică* (monete de toate speciile: grecești; greco-macedonene; dace; pontice; romane-republicane; romane-imperiale; bizantine; românești — din Țara Românească; din Moldova; dela Cuza până la Carol II. Apoi medalii românești și străine; 2) *O secție medalistică* (medalii românești și străine privitoare la Români); 3) *O secție metrologică* (colecții de ponduri antice mai ales din orașele noastre pontice și romane) și 4) *O secție sigilografică* (sigilii românești și străine).

Sala manuscriselor. Colecția întregă cuprinde 8000 volume manuscrise dintre cari 5426 românești, 688 slavonești, 1052 grecești, 317 în limbi romanice; 13 germanice, 185 orientale și 9 cu note muzicale; b) 300.000 documente istorice — documente pe hârtie, pergamente și peceți.

Dintre cele mai interesante *manuscrise românești* menționăm: **Nr. 449, Psaltirea Scheiană**, scrisă cu litere chirilice în jurul

anilor 1500—1520 în Mânăst. Peri din Maramureș, chemată astfel după numele lui Sturza Scheianul care a dăruit-o Academiei. Nr. 3514, *Istoria lui Erotocrit*, scrisă în 1787 de Ioniță Logofătul și zugrăvită de Petrache Logofătul; este un roman grecesc tradus în românește. Are 224 pagini și aproape la fiecare pagină câte un desen în peniță colorat. Scenele, luate din vieța care rămâne în afara bisericii, sunt de o reprezentare naivă câteodată, dar totdeauna de interes deosebit: pag. 10, *Serenada*; pag. 12, *Un tacâm de lăutari* în jurul unei mese redat în tonuri vii, prospețime de culoare, siguranță de contur; pag. 90, *Un cortegiu de boieri* acompaniind o domniță; apoi scene războinice redată cu naivitate, figuri rigide și uniform tratate, colorit verde, galben și cenușiu. Picturile acestea, foarte bine conservate, sunt în număr de peste 200. Nr. 4270, *Viețile și chinurile prea cuvioșilor sfinților mucenici și ostași ai lui Cristos*, scris în 1812 de Tomița sin Apostol Turnavitul, cu ilustrații în culori; pag. 20, *Răstignirea Mântuitorului*; pag. 27, *Punerea în mormânt*; pag. 195, *Raiul*; pag. 258, *Paralelă între cei ce s'au pocăit și cei nepocăiți din Iad*; pag. 265, **Apologia martiriului Sf-lui Ion Damaschin*, admirabilă pentru naivitatea, sinceritatea și simțirea cu care sunt redată scenele, perspectiva orașului, suprapunerea caselor, disproporția izbitoare între personaj și anturaj și în special coloritul. Nr. 4602, **Cartea Zugravului Avram dela Târgoviște*, conține însemnările unui pictor român ambulant aparținând uneia din școlile de pictură religioasă. La început sunt deseneuri în negru, opera unui zugrav, Mihai, dela începutul sec. XVIII. Pe o pagină, acest zugrav notează nașterea, la 1714, a fiului său *Radu*, care ajunge și el pictor și căruia d-l Iorga îi atribue cea mai mare parte a deseneurilor cuprinse în această carte, după 1766. Foarte bun desenator, redă scenele cu o înțelegere și un realism demne de orice maestru străin. Desenează cu o precizie uimitoare și colorează slab și foarte transparent, ca de pildă în imaginea fecioarei cu pruncul în brațe — foaia 87 — pe care Radu scrie cerând Fecioarei Maria « adevărata împărăteasă și mamă a creatorului

lumii » să roage pe Fiul Său « să scoată din focul Gheenei sufletul lui și pe cel al cititorilor ». Alături de acești 2 pictori din sec. XVIII mai stau în această carte un *Abraham* dela Târgoviște și un *Ion Niță* originar din Transilvania, stabilit tot în Târgoviște, cari au lucrat după 1830. În general găsim în această carte, care este unul din documentele cele mai prețioase pentru studiul picturii și desenului în sec. XVIII și XIX în Țara Românească, schițe de tablouri religioase, portrete de boieri dispuse în pozițiunea de ctitori pentru tablouri votive, desenhuri remarcabile de animale și păsări — f. 38, 69, 70, 102, 111, — precum și o serie întreagă de scene religioase și figuri de sfinți, cari pun în evidență o notă personală de grație și mișcare: f. 18, 31, 44, 45, 46, 71, 85, 87, 89, 106, 107, 108, 113, 117, ș. a.

Manuscrisele slavonești, sunt o colecție de evanghelii și cărți religioase, printre cari: Nr. 1, *Evanghelie din 1643*, din timpul lui Matei Basarab (provine dela Mănăstirea Căldărușani); Nr. 13, *Evanghelie din 1551*; Nr. 204, **Apostol*, scris la 1651 de Vasile Bosie dascăl moldovean (provine dela M-rea Cozia); Nr. 236, *Liturghie*, scrisă la 1649 de Mihail Diaconul.

Manuscrisele grecești cuprind: a) Lucrări privitoare la istorie și geografie; b) Cărți școlare (filosofie, gramatică, retorică, epistolografie, dicționare, etc.); c) Literatură (proză, florilegii, proverbe, maxime); d) Cărți de drept; e) Cărți de teologie; f) Diverse. Între acestea, de mare valoare este manus. Nr. 113, renumitul *Acatist al patriarhului Sergios*, sau *Imnul Acatist*. Conține imnurile cele mai cunoscute ale bisericii creștine ortodoxe. Datează din sec. XVII. Este legat în piele, împreună cu o carte tipărită. Autorul este un călugăr dela Muntele Athos, scriitor și pictor în același timp (provine din biblioteca patriarhului Sergios, de unde și numele). Fiecare pagină este prinsă într'un chenar de aur. În text conține 24 *miniaturi* de o tehnică și un colorit remarcabile: f. 7, **Buna Vestire*; f. 10, *Nașterea Mântuitorului*; f. 11, **Cei trei regi magi*; pe verso, *Reprezentarea darurilor*; f. 12, *Plecarea magilor și Fuga în Egipt*; f. 13, **Pre-*

zentarea lui Isus la Templu; f. 14, *Procesiune de Sfinți*; f. 15, **Inălțarea la Ceruri*; f. 16, verso, **Maica Domnului cu pruncul în brațe*; f. 18, *Isus în cer între sfinți*, etc.

Lângă sala de lectură a manuscriselor, și comunicând numai prin aceasta, se găsește o încăpere specială cu casete, unde orice particular își poate depozita, în mod gratuit, colecțiile proprii de manuscrise sau documente istorice.

În depozit, Academia păstrează deasemeni o colecție de tablouri, unele importante, între cari menționăm:

Portretul Mitropolitului Ghenadie, pictură în ulei de autor necunoscut; *Marele Logofăt Filip Lenș* (1779—1859) pictură în ulei de I. A. Fielz; *Familia Iancu Nicolau dela Hurez*, (1863), ulei de autor necunoscut; *Alex. Dim. Ghika*; *Iordache Filipescu mare vornic* (1765—1855); *Barbu Știrbey*; *Filaret*, arhieru și episcop de Râmnic la 1780; *Maria Bibescu*, soția domnitorului Gh. Bibescu, de Lecca; *Gheorghe Asaki*; *Barbu Știrbey în civil*; un luxos suport rotativ conținând 60 *gravuri și aquarele*, din colecția lui Gh. Em. Filipescu; *Baronul Barbu Bellio*, pict. în ulei de S. Henția (1892); *Gavril Buzatu*, călăul Țării Românești în timpul lui M. Sturdza; *Regele Carol I* (1881), pict. în ulei de autor necunoscut; *Regina Elisabeta* (1881) idem; *Ion Kalinderu*, pictură pe lemn de Tadeu Ajdukiewicz (1898); *Poetul Adrian Maniu*, desen în creion de Rodica Maniu; *Moartea lui Mihai Viteazu*, gravură de C. Lecca; *Ceremonia suirii pe tron a Voievodului Mavrogheni*, copie în ulei după un original din 1786 de un pictor venețian (Giorgio Venier?); apoi câteva icoane; un desen în creion din 1842 al lui M. Bouquet, reprezentând *Cetatea Neamțului*; **un desen* de Giulio Romano (1492—1546);

Armata română, cromolit. de Szathmary; *Ștefan cel Mare*, după portretele dela bisericile Sf. Nicolae din Iași și Sf. Dumitru din Suceava, desen colorat de Bucewski; *Zriny ieșind contra Turcilor la Sighet*, pictură pe tablă; *Crucea lui Șerb. Cantacuzino dela Viena*, gravură; *Vasile Alexandri*, pictură în ulei; *Ion Heliade Rădulescu*, pictură în ulei de S.

Henția (1878); *C. Negruzzi*, pictură în ulei; *N. Bălcescu*, portret în ulei de Gh. Tătărescu (1851); *Al. Hurmuzaki*, desen în carbune; *Al. Hașdeu*, pictură în ulei de S. Henția; *D. Sturdza*, pictură de Ajdukiewicz: *Testamentul Regelui Carol I*, scris pe tinichea; *Carl Anton de Hohenzollern*, copie lit. după o pictură de R. Lauchert; *Deschiderea adunării generale a revizuirii* dela București din Martie 1831, copie după un desen de Ivanof de M. Pantzilo; *Iulia Hașdeu*, pictură de D. Maillart; etc.

Colecțiile de stampe, clasificate după genul pe care-l reprezintă, se găsesc într'o sală specială la etajul II; cuprind portrete de Domnitori români, boieri și alte personalități; portrete de străini; etnografie (tipuri și costume); istorie militară; iconografie; geneologie și heraldică; arte plastice. Apoi albume în 634 volume cu diverse vederi, tipuri, reproduceri, hărți, atlase, etc.

Dintre clădirile mai importante înșirate în lungul Căii Victoriei, mai la vale, menționăm: la Nr. 157, *Ministerul de Industrie și Comerț*, fosta casă boierească a lui Gh. Vernescu, construită după planurile arhitectului Ion Mincu; La Nr. 196, făcând colț cu strada General Manu, *Casa Disescu, frumoasă construcție în stil românesc (refăcută de arh. Grigore Cerkez), în care este instalat *Consulatul Italian*. Imediat după casa Disescu, *biserica Sf. Vasile*, iar în fața acesteia, la Nr. 141, *palatul M. Cantacuzino* (construit după planurile arhitectului I. Berindey), sediul *Președinției Consiliului de Miniștri*. La Nr. 155, *casă în stil gotic*, construită din cărămidă aparentă și piatră, de bune proporții și remarcabil efect decorativ, operă a arhitectului Grigore Cerkez și, înșfârșit, la Nr. 163,

palatul principesei Elisabeta, retras dela stradă și precedat de o grădină. A fost construit în 1925 pentru un particular și transformat în 1927, când a devenit proprietate regală, de arhitectul G. M. Cantacuzino.

Fig. 20. — Fostul palat « Sturdza », al Ministerului de Externe.

Piața Victoriei.

Calea Victoriei se sfârșește pe locul căruia bătrânii îi mai spun încă și azi « Capul Podului » (adică sfârșitul Podului Mogoșoaiei, nume sub care a fost cunoscută Calea Victoriei). Este o piață vastă, deschisă și de formă neregulată, tăiată în 1831, odată cu Șoseaua Kisseleff, și careia din 1878 i s'a zis Piața Victoriei. Din ea pleacă

în toate direcțiile 8 străzi de lărgime și importanță deosebite: pe centru, Șoseaua Kisseleff, prelungirea naturală spre Miazănoapte a Căii Victoriei; pe dreapta, Șoseaua Gh. Buzdugan, strada Paris, Șoseaua Bonaparte și B-dul Lascăr Catargiu, iar pe stânga strada Buzești și B-dul Basarab.

Dintre construcțiile ale căror fațade servesc la delimitarea pieței, singure 2 merită să fie menționate în mod special: *palatul Funcționarilor Publici*, clădit după planurile arhitectului N. Mihăescu, care ocupă latura dinspre Miazăzi a pieței și este prins între strada Buzești și Calea Victoriei și *Ministerul de Externe*, fostul palat al lui *Grigore Sturdza*, așezat pe latura dinspre Răsărit. Pe când cel dintâi este un edificiu interesant, deși cam greoi, de arhitectură românească, cel de al doilea este cea mai amestecată și cea mai bizară construcție din București, pe ale cărei fațade — foarte întinse — își dau întâlnire, înfrățindu-se, elemente de epoci și stiluri diferite, tăiate în materiale de tot soiul și de toate culorile. Fără să fie o operă arhitectonică valoroasă, edificiul acesta este totuși un reprezentant remarcabil al unei epoci, și dărâmarea lui, prevăzută în proiectul de sistematizare al Pieții Victoria, nu-și găsește explicația decât într'o hotărîre pripită. Alături, aproape lipit de fostul palat Sturdza, și merit să formeze în locul acestuia latura dinspre Răsărit a pieții proiectate, se înalță acum noul palat al Ministerului de Externe, croit după planurile arhitectului Duiliu Marcu.

ITINERARIUL III

Bulevardul Carol I; Piața Universității; Piața I. C. Brătianu și monumentele din imediata lor apropiere.

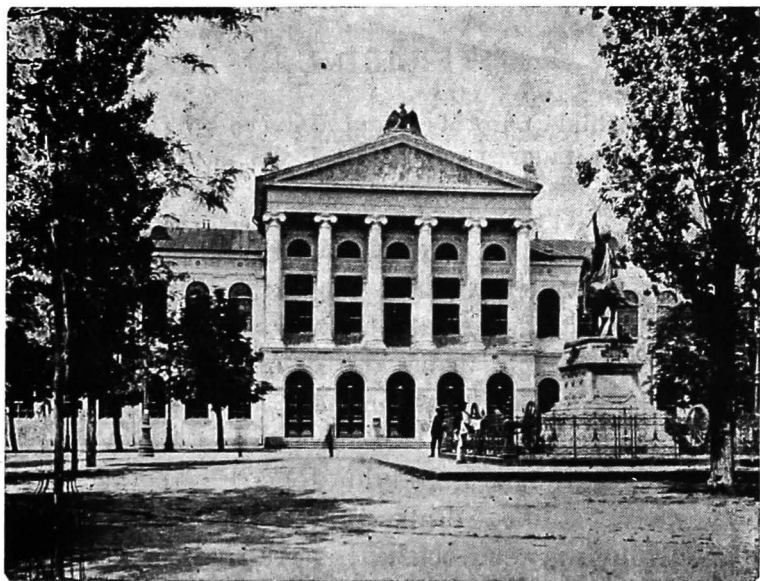
Parcursul acestui cartier ne dă posibilitatea să vedem în timp și spațiu transformările extraordinare pe care le-a suferit centrul Capitalei. În afară de câteva biserici, nu mai există nicio urmă din vechile construcții ce se găseau pe aceste locuri înainte de 1857.

1. **Bulevardul Carol I**, care începe din Calea Victoriei și este o continuare a b-dului Reg. Elisabeta, a fost tăiat, pe porțiunea dintre calea Victoriei și Piața Brătianu, în 1857, cu ocazia construirii Palatului Universității.

Palatul Universității.

Strada *R. Poincaré* taie b-dul Carol la câțiva pași de Calea Victoriei. Din acest punct, partea stângă a bulevardului, între strada Poincaré și b-dul Brătianu, este ocupată de Palatul Universității, care se întinde pe tot locul prins între b-dul Carol, b-dul Brătianu,

strada E. Quinet și strada R. Poincaré, având fațade către toate aceste 4 străzi. Partea centrală a fațadei dinspre b-dul Carol o formează ***Vechea Universitate**, construcție izbutită în stil neo-clasic a arhitectului Alex.

Fig. 21. — Universitatea Veche. Arhitect Alexandru Orescu.

Orescu, clădită la început ca *Palat al Academiei*, în care aveau să se țină cursuri de învățământ superior: legi, inginerie civilă și litere.

Construcția s'a început în anul 1856, în timpul cămăcămiei lui Alexandru Ghica, și s'a sfârșit abia în timpul

domniei lui Carol I, când s'a și inaugurat, la 14 Decembrie 1869.

Restul clădirilor cari completează azi Palatul Universității, de o parte și de alta a vechiului local, au fost începute în 1912 și terminate în 1926 (arhitect N. Ghica-Budești). Acest palat strânge la un loc Facultățile de Litere și Filosofie, Teologie, Farmacie, Științe și birourile Rectoratului.

— Universitatea din București a fost înființată în 1864 de Domnitorul Alexandru Cuza. Un învățământ superior exista însă în București încă din 1832, când se țineau cursuri separate de *legi, matematică și agricultură*. Aceste cursuri, întrerupte de revoluția din 1848, se redeschid în timpul lui *Barbu Știrbey*, cu care ocazie se înființează și o școală de poduri și șosele. Celelalte instituțiuni de învățământ cu caracter superior sunt atașate apoi treptat, treptat, Universității. Astfel, Școala Națională de Medicină și farmacie, înființată în 1856 de Carol Davila, devine în 1869 *Facultate de Medicină*, căreia i se atașează ca secție Școala Superioară de Farmacie; în 1884 se înființează Facultatea de Teologie; în 1921 școala de medicină veterinară e transformată în Facultate, iar în 1923 Școala superioară de farmacie devine Facultate deosebită. Universitatea din București se subdivide astfel în facultăți și institute, dintre cari foarte multe își au sediul lor separat, în diferite clădiri din oraș: Facultatea de Medicină Umană pe b-dul Regele Carol II, Facultatea de Medicină Veterinară pe Splaiul Independenței, Institutul

Geologic pe șoseaua Kisseleff, Institutul Meteorologic în Parcul Carol, Facultatea de Drept pe b-dul Elisabeta.

Universitatea din București este una din cele mai frecventate din Europa.

Piața Universității.

În fața Universității, b-dul Carol se lărgeste, formând o frumoasă piață, a cărei lature dinspre Miazăzi se curbează la jumătate în semicerc. În lungul pieței se înșiră 4 statui ridicate pe înalte socluri de piatră, reprezentând (dinspre strada Poincaré către Piața Brătianu) pe: **Spiru Haret**, om politic, fost ministru al Instrucțiunii Publice, marmoră, 1½ mărime naturală, de I. Jalea; ***Gheorghe Lazăr**, profesor, întemeietorul cursului de limba română dela cunoscuta școală Sf. Sava, născut la Avrig în Transilvania (1779—1823), marmoră, 1½ mărime naturală, de Ion Georgescu; ***Mihai Viteazul**, călare, bronz, în mărime naturală, de Carrier-Belleuse, ridicat în 1876, — cel dintâi monument de acest fel ridicat în Capitală; **Ion Heliade Rădulescu**, gânditor, scriitor și om politic, marmoră, 1½ mărime naturală, de E. Ferrari.

Pe locul ocupat de Piața Universității se găsea, până către 1857, *Biserica Sf. Sava*. Fusese clădită la început de Andronache Pârcălabul, în secolul al XVI-lea, și refăcută apoi în întregime de Constantin Brâncoveanu. Se numea Sf. Sava, după numele mănăstirii de lângă

Ierusalim, căreia îi era închinată. A fost renumită mai

(Foto arh. A. Petit.)

Fig. 22. — Biserica rusească.

ales prin Școala care îi era atașată și la care, din 1707, se puteau studia, în grecește, retorica, filosofia,

logica, științele fizice, astronomia, geologia și limbile străine. Abia la 1818, grație Banului C. Băleanu, avea să se întemeieze la această școală primul curs de limba română, încredințat lui Gheorghe Lazăr, urmat mai târziu de I. Heliade Rădulescu, Ioan Pop, Teodor Paladi, etc. Intregul construcțiilor care forma Școala Sf. Sava a fost dărâmat în 1855, ca să facă loc palatului Universității și Bulevardului.

Latura semicirculară a Pieții Universității este limitată pe dreapta de *Palatul Soc. de Asigurare Generala*, construit în 1906 după planurile arhitectului O. Maugsch, iar pe stânga de o mare *casă de raport*, clădită în 1935 și concepută de arhitectul G. M. Cantacuzino, într'o linie arhitectonică asemănătoare edificiului vecin. Printre aceste 2 construcțiuni se vede, în fund, pe strada Bursei, *Biserica Rusească*, zidită în stilul țării credincioșilor cărora era destinată, în 1906.

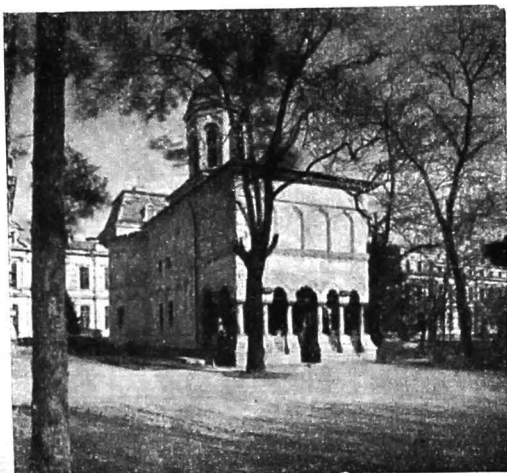
Pe strada Bursei, la dreapta, la Nr. 4, *Palatul Bursei*, construcție izbutită și de bune proporții, în stil neoclasic franțuzesc, ridicată în 1910 după planurile arhitectului Ștefan Burcuș.

Spitalul și biserica Colțea.

Revenind pe strada Bursei, se ajunge imediat în b-dul Colței — tăiat în 1888 — pe care se găsește vasta clădire a Spitalului Colțea, întemeiat către 1695 de spătarul Mihai Cantacuzino, care — ne spune o cronică contemporană, « în cuprinsul unei singure și aceleiași

împrejmuiri, în acest de Dumnezeu păzit domnesc oraş Bucureşti, pe locul numit al lui Colţea, cheltuind multă bogăţie, a ridicat felurite şi minunate clădiri, tari şi încăpătoare, adică lăcaşuri sfinte, spitaturi, case pentru hrana săracilor şi spiţării şi şcoale pentru felurite învăţături şi de învăţătura cântării». Actualul local — desfăşurat în jurul unei vaste curţi, în centrul căreia, mai în urmă, pe un soclu de piatră, a fost ridicată *statua de bronz a ctitorului*, operă valoroasă a sculptorului Karl Storck —

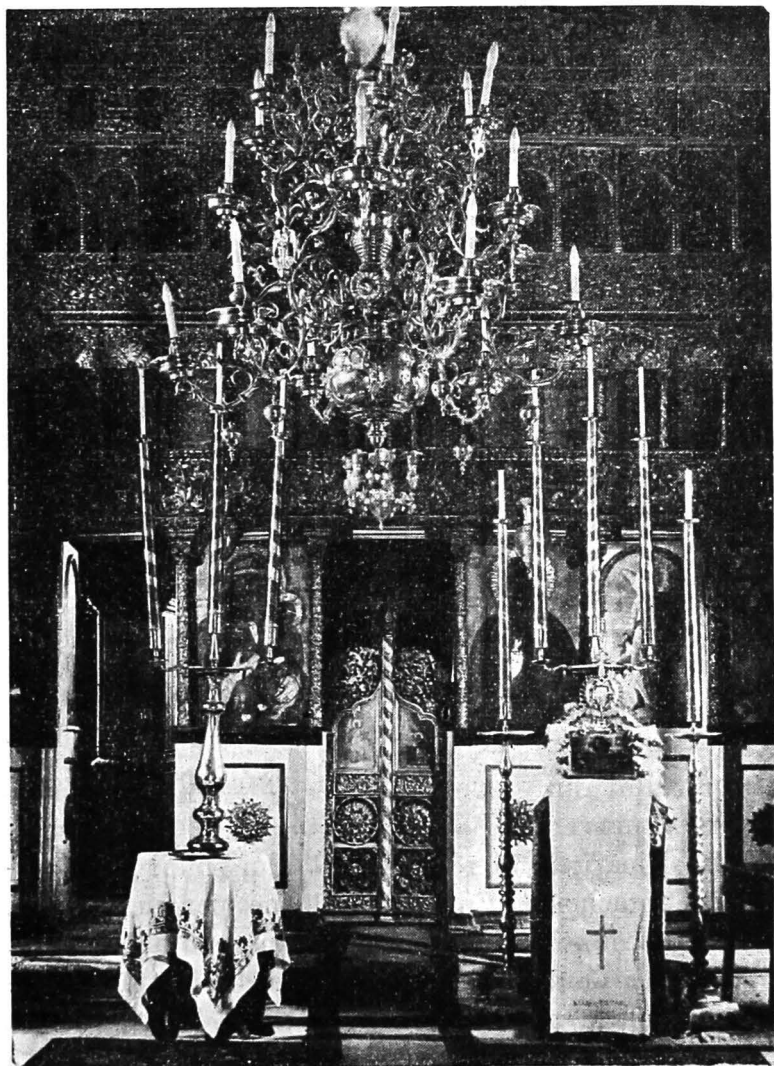

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 23. — Biserica Colțea.

este rezultat din transformarea totală și mărirea, în 1888, a vechiului spital al Spătarului Cantacuzino. Cuprinde saloane pentru bolnavi, amfiteatre de cursuri, muzee, laboratoare, biblioteci, etc.

*Biserica Colțea. Situată în curtea, și în stânga spitalului Colțea, retrasă mult dela stradă, biserica Colțea este unul din exemplele cele mai frumoase de arhitectură muntenească dela sfârșitul secolului al XVII-lea. A fost

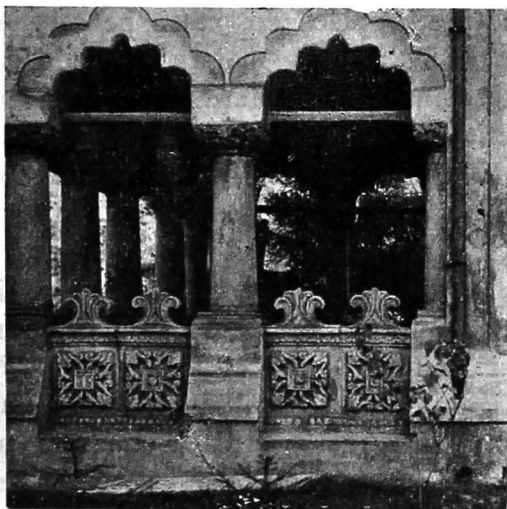

(Foto. arh. A. Pettit).

Fig. 24. — Biserica Colțea. Interior.

zidită de același Spătar Mihai Cantacuzino — care era bun cunoscător în ale arhitecturii — în locul unei biserițe de lemn, ctitorie a boerului Colțea Doicescu.

***Pridvorul**, care reprezintă piesa cea mai importantă ca și cea mai atrăgătoare a monumentului, este ridicat pe 10 coloane cu fusuri cilindrice de piatră și capiteluri proeminente joase și bogat cizelate, legate între ele cu arcuri festonate. Aceste coloane se sprijineau la început pe un fel de stilobat proeminent, care era de fapt continuarea soclului bisericii, tăiat, pentru a lăsa loc de

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 25. — Biserica Colțea. Fragment din pridvor.

intrare, numai între coloanele din axul fațadei principale. În felul cum îl vedem azi, a fost modificat probabil către 1900, când s'au introdus între bazele coloanelor rozetele sculptate în piatră ce provin, se pare, de la biserica ce se afla pe B-dul Carol I, numită *Căimata*, dărâmată către 1890. ***Portalul**, elegant și înflorit ca o

bijuterie, este un exemplu remarcabil de arhitectură de stil baroc italianesc amestecată cu elemente autohtone. Se compune dintr'un gol de ușe terminat în arc trilobat, încadrat de două coloane neo-corintice cari susțin o înaltă cornișă tăiată în stilul Renașterii italienești. Pe friza acesteia, doi grifoni înaripați, sculptați în altorelief, întind o placă de piatră pe care altădată fusese săpată inscripția — mai apoi rasă de Turci — în care erau însemnate date referitoare la construcția bisericii și la ctitorii ei. Piedestalurile coloanelor, ca și fragmentele de arhitravă de deasupra capitelurilor, sunt împodobite cu figurile, scoase foarte mult în relief, ale celor patru Evangheliști, însoțite fiecare de atributul lor.

Pe lângă aceste elemente foarte importante și rare de sculptură românească, în care se văd reprezentate și animale — cele de pe capitelurile coloanelor — și figura umană — sub înfățișarea Sfinților Evangheliști, pridvorul mai păstrează și numeroase picturi lucrate « al fresco », foarte prețioase atât pentru subiectele pe cari le reprezintă, trase din cărțile sfinte: Vechiul și Noul Testament, cât și pentru admirabilele lor calități artistice. Scenele cele mai bine păstrate sunt cele înșirate pe cele două cupole, cari acopăr pridvorul, și pe arcurile lor:

PE CALOTA DIN STÂNGA (spre Miazănoapte). În centru *Pantocratorul* încadrat de *Puterile Cerești* — reprezentate prin două grupuri compacte de îngeri — și de *Serafimi*, emblemă, aceștia din urmă, a unei ierarhii cerești de origine greacă ce vrea să reprezinte spiritul pur însuflețit de iubire și înțelepciune

care, dispensându-se de corp, nu are nevoie decât de un cap, ca să judece și de aripi ca să sboare.

Pe restul cupolei este ilustrat, cu o măiestrie care pune în evidență talentul și marea putere de închipuire a zugravului anonim, imnul: «*Tot ce există și respiră să laude și să preamărească pe Domnul*». Cupola este împărțită în două: jumătatea dinspre Miazăzi este ocupată de patru grupuri compacte de personaje îmbrăcate în costumele epocii; fiecare grup reprezintă o anume categorie de oameni: *Împărații pământului; oamenii; domnii și toți judecătorii pământului; Băieții și fetele* și, ultimul grup din întregul convoiu, *Bătrânii și bătrânele*. Personajul care termină grupul bătrânilor și care este separat de grup, reprezintă un *împărat bătrân*. El poartă pe cap coroană iar în mâini ține o carte (sau poate un instrument muzical). Trei copii, ca reprezentanți ai vârstei fragede, așezați în fața grupului bătrânilor, pun în această scenă o voită nuanță de contrast, care creiând un puternic sentiment artistic dă în același timp un bun prilej de meditație.

Pe jumătatea dinspre Miazănoapte a cupolei sunt reprezentate, într'o scenă unică, remarcabilă prin concepție și colorit: *Vânturile viscoloase*, redată sub forma unor nori groși, presărați cu puncte albe; *Munții și vegetația pământului; Ținuturile adânci ale focului* — pomenite în invocația de laudă către Dumnezeu scrisă în limba slavonă în jurul scenei și cari ar putea fi simbolizate prin copilul care în partea de jos, către mijlocul scenei, scoate capul dintr'o gaură a pământului și aruncă în sus, din gură, o limbă de foc —; *Animalele*, reprezentate foarte realist și din belșug: *șerpi, balauri*—cu unul, trei și cinci capete, *păuni, berze, căprioare, urși, lei, cămile, pești*, etc. și, în sfârșit, către grupul împăraților pământului, câțiva centauri (personajii ale mitologiei grecești trecute în iconografia creștină).

Pe pendentivi: S-E, *Biserica Sfinților*; S-V, ilustrația psalmului: *Lăudați pe Domnul în strune și în organe*. Scenă remarcabilă, compusă dintr'un grup de șase femei, îmbrăcate în costumele naționale ale epocii și dispuse ca într'o horă,

formând în realitate un cor; cântă acompaniate de patru muzicanti instrumentiști, grupați, de o parte și de alta, câte doi, unul stând, altul în picioare; N-E, *Ilustrația aceluiași psalm* ca și în pendentivul vecin; grupul femeilor este redus însă la patru; N-V, *O scenă de martiriu* (?): (trei sfinți, sau trei împărați, încadrați de doi tineri cu săbiile ridicate gata să lovească.

PE CALOTA DIN DREAPTA. În centru *Prodromul*, reprezentat cu aripi ca înger al lui Hristos, este înconjurat de patru grupuri de îngeri și de patru serafimi. Pe restul cupolei, de jurîmprejur, medalioane cu chipurile celor 12 Apostoli.

Pe pendentivi, scene din vieța Sf. Ion Botezătorul: N-E, *Nașterea*, scenă naivă pe un fond arhitectonic: tatăl sfântului stă pe o ladă, mama întinsă pe un jeț, iar între ei, pe un pătuț, copilul. În spate, pe planul al 2-lea, o fată, o figură mai de grabă de copil, ține în mână un vas, de sigur cu apa caldă necesară scaldării pruncului. (Unii au voit să vadă în această reprezentare o alegorie a sfârșitului tragic care îl aștepta pe copil, adică pe Salomea purtând capul sfântului despărțit de corp). S-E, *Copilăria*, înfățișată sub forma unui înger care duce de mână pe viitorul sfânt arătându-i căile bune pe cari să le urmeze; S-V, *Prinderea și întemnițarea Sf-lui Ion*; N-V, *Tăierea capului Sf-lui Ion*.

PE PERETELE DINSPRE RĂSĂRIT, fragmente din *Judecata din urmă*.

PE PERETELE DINSPRE MIAZĂZI, în timpanul arcului, *Parabola bogatului nemilostiv*. În partea de jos a acestei scene se vede gura iadului străjuită de *Scaraoschi*, care ține pe brațe sufletul unui păcătos; deasupra, în centrul compoziției, stă *Iov*, trântit în fața mărețului palat al bogatului nemilostiv; acesta se vede la stânga, în interiorul palatului, benchetuind în timp ce servitorul său, din ușe, asmute câinii să lingă rănile săracului Iov. Mai jos de masa banchetului este reprezentat același bogat pe patul de moarte, asistat de îngerul Domnului care negăsindu-i sufletul demn să-l ducă în ceruri îl dă în primire dracilor cari-l poartă, întins pe o targă, spre Iad. Partea

dreaptă a scenei, în parte ștearsă, reprezintă *apoleoza lui Iov*, al cărui suflet, luat de îngeri la despărțirea lui de trup, este trecut lui Avram, care se vede în colțul din dreapta ținându-l la sân.

PE PERETELE DINSPRE MIAZĂNOAPTE, în timpanul arcului, *Inmulțirea Pâinilor*, scenă bogat populată în care Isus este reprezentat de trei ori: 1) în colțul din stânga, cerând ucenicilor cele 5 pâini pe cari binecuvântându-le le înmulțește; 2) imediat alături, dând ucenicilor pâinea spre a o împărți mulțimii; 3) în colțul din dreapta, stând în tron și vorbind mulțimii.

PE PERETELE DINSPRE APUS, în ambele timpane, sub arcuri, sunt reprezentate două scene în onoarea sfintei Fecioare. Centrul fiecăruia este ocupat de Fecioară stând în tron cu pruncul în brațe; de jurîmprejur sfinți părinți, sfinte și îngeri în act de adorație.

Intre scenele din timpane și arcadele pridvorului sunt dispuse în continuare, pe cei trei pereți, 24 de reprezentări formând ciclul *Acatistul Maicii Domnului* (Imnul Acatist). Ilustrarea faptelor începe pe peretele dinspre Miazăzi, din colțul de Răsărit, și se continuă spre Apus. Intre scenele cari încă se mai pot distinge menționăm: Scena I-a a *Bunei Vestiri* ilustrează icosul: « Ingerul cel mai întâiu stătătoriu în cer au fost trimes să zică Născătoarei de Dumnezeu, bucură-te... »; Scena 2-a a *Bunei Vestiri* ilustrează icosul: « Văzându-se pre sine Sfânta întru curăție, au zis lui Gavril cu îndrăzneală: prea slăvitul tău glas să arată a fi cu anevoie primit sufletului meu, căci cum îmi spui de naștere cu zămislire întru curăție?; Scena 3-a a *Bunei Vestiri* ilustrează icosul: « Înțelegerea cea neînțeleasă căutând Fecioara să o înțeleagă au strigat către cel ce slujea: din pânțele curat cum iaste cu puțință să se nască fiu, spune-mi?... »; Scena 4-a a *Bunei Vestiri*: *Rugul cel nears* — Fecioara stă pe un scaun, iar la spatele ei două fecioare întind o draperie; ilustrează icosul: « puterea celui de sus au umbrît atuncea spre zămislire celei ce nu știa de nuntă și pânțele ei cel cu bună roadă ca o țarină dulce l-au arătat tuturor

celora ce vreau să seacere mântuire », etc. — *Vizitarea Sfintei Elisabeta de către Fecioara*: Sf. Fecioară se îmbrățișează cu Sf. Elisabeta. — Ilustrează icosul: « Având Fecioara pe Dumnezeu în pânțece primit, au alergat la Elisabeta »... etc.; Scena 6-a, ștearsă, reprezintă *Apologia Sfintei Fecioare*; trecând pe peretele dinspre Apus, urmează: *Nașterea Domnului* (foarte ștearsă); *Călătoria Magilor*; *Inchinarea Magilor* (în parte ștearsă); *Intrarea Magilor în Babilon* (remarcabilă ca mișcare și compoziție); *Fuga în Egipt*; *Întâmpinarea Domnului*; celelalte scene, foarte mult șterse sunt; *Cristos adorat ca creator, Maica Domnului adorată, Cristos carele e în cer și pe pământ, Cristos și cetele îngerești, Maica Domnului și Doctorii bisericii, Cristos ca Mântuitor, Maica Domnului Ocrotitoarea, Cristos Pantocrator, Maica Domnului Luminatoarea, Cristos Deslegătorul de păcate, Maica Domnului adorată ca biserică vie și Inchinarea la icoana Maicii Domnului*.

Pe gardul din fața bisericii, către stradă, o piatră amintește locul pe care se găsea vestitul Turn al Colței, dărâmat în 1888.

Acest turn (fig. 26) care era pe atunci edificiul cel mai înalt din București, forma motivul principal al intrării în curtea bisericii, din 1715 înconjurată de jur-împrejur cu ziduri. A fost ridicat cu cheltuială și sub îngrijirea aceluiași spătar Mihai Cantacuzino. La lucrările lui se pare că au luat parte și câțiva soldați suedezi, răătăcitori prin București în urma bătăliei dela Pultava, sfârșită cu înfrângerea și exilarea lui Carol al XII-lea la Bender. Fațada lui dinspre stradă era împodobită cu basoreliefuri, figuri de îngeri purtați de păsări minunate, rozete ajurate, etc., dintre cari unele fragmente se găsesc la Muzeul Național de Antichități. Partea

(Desen după o fotografie a timpului, de Poitevin-Scheletti).

Fig. 26. — Turnul Colței și farmacia Voitevici văzute din stradă.

(Desen după o fotografie a timpului, de Poitevin-Scheletti).

Fig. 27. — Turnul Colței și Farmacia Voitevinovici, văzute din curte.

superioară a acestui turn s'a dărâmat, în urma unui cutremur, în 1802. Reparat, el a împodobit încă intrarea spitalului, servind și de foișor de foc, până în 1888, când a fost dărâmat ca să dea posibilitate de lărgire noului bulevard Colțea.

Peste drum de biserica Colțea, retras dela stradă și ocupând o latură a Pieții I. C. Brătianu, se găsește încă fostul *palat al lui Grigore Șuțu*, îngălbenit și cu aspect de casă părăsită, în care aveau loc în ultimii ani ai secolului trecut recepțiile cele mai reușite, la cari se întâlnea, ca și în casa doamnei Oteteleşanu, toată aristocrația bucureșteană.

Monumentul lui I. C. Brătianu.

Perspectiva Bulevardului Colțea este închisă spre Miazănoapte de Monumentul lui Ion C. Brătianu, ridicat în mijlocul pieței cu același nume, prin subscripție publică, în 1903 (sculptor Ernest Dubois, arhitect Petre Antonescu). Ion Brătianu, așezat în vârful monumentului, este înfățișat în picioare, alături de figura alegorică a României încoronate, arătând cu mâna dreapta spre Miazănoapte. Mai jos, prinse de pedestal, România Nouă, reprezentată printr'o femeie tânără, rupe lanțul robiei (1877); pe partea opusă, România muncii, reprezentată printr'o femeie cu 2 copii, oferă lui Ion Brătianu laurii recunoștinții. Pe pedestal, 2 altoreliefuri, reprezentând, unul, pe Ion Brătianu în

1848, vorbind națiunii, celălalt pe Prințul Carol salutat la sosirea sa în România (1866) de Ion Brătianu și de popor. Pe soclul larg, în fiecare din cele 4 colțuri, câte o femeie așezată în atitudini deosebite.

Palatul Academiei de Arhitectură.

Din Piața Brătianu, b-dul Colței se continuă cu b-dul Brătianu. După Palatul Universității, imediat la stânga, începe strada Edgar Quinet, în lungul căreia se întind fațadele Facultății de Litere și de Științe, apoi, oblică față de bulevard, pleacă spre stânga strada Biserica Enei, a cărei lature stângă este în întregime ocupată de Palatul Academiei de Arhitectură, construcție de piatră cu o foarte variată fațadă în stil românesc operă a arhitectului Grigore Cerchez.

— Invățământul arhitecturii în România datează de puțină vreme. O școală de arhitectură fusese prevăzută în legea de înființare a Universității în 1864, rămânând însă să se deschidă numai atunci când mijloacele bugetare ar fi permis-o. Cum această realizare întârzia, Soc. Arhitecților Români — arhitecți cari făcuseră studii în străinătate — constituită în 1891, înființează în 1892 o școală de arhitectură cu caracter particular, școală care a funcționat până în 1897, când, în baza legii din 1864, Gh. Mârzescu și apoi Spiru Haret au reușit să înființeze pe lângă Școala de Belle Arte o secție de arhitectură. În 1904 secția de arhitectură de pe lângă Școala de Belle Arte devine indepen-

dentă, creindu-se, sub direcția lui Er. Pangrati, *Școala Superioară de Arhitectură*. A funcționat la început într'un local, azi transformat, din strada Brezoianu, apoi, în 1927, s'a mutat în palatul propriu. Printr'o lege specială, în 1932 i s'a schimbat numele în *Academia de Arhitectură*. Este instituție de Stat, autonomă și egală ca grad de cultură, cu Universitatea. (Rector, Prof. Arh. Petre Antonescu.)

Biserica Enei.

În fața Academiei de Arhitectură, într'un fund de curte, Biserica Enei, clădire de bună ținută arhitectonică, ridicată în 1724 de jupâneasa Safta « din drepte ostenele răposatului ei soț » Pană Negoescu, cumnatul lui Constantin Brâncoveanu și nepotul lui Antonie Vodă din Popești. I s'a zis *a Enei* după numele vechii bisericuțe de lemn pe care a înlocuit-o în 1724, și care fusese ctitorie a unei jupânesei *Iana*, după toate probabilitățile, soția boierului Mihai Greul din Târgșor, în 1611 pretendent la tronul Munteniei.

Biserica dintr'o Zi.

Strada Biserica Enei, care e foarte scurtă, se termină într'o mică piață al cărei centru este ocupat de *Biserica dintr'o Zi*, numită astfel, se pare, pentru motivul că în ziua în care i s'au pus temeliiile a fost și târnosită. Joasă dar de bune proporții, este de tipul

și înfățișarea comună multor biserici muntenesti din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, având clopotniță pe pronaos, iar scara acesteia închisă într'un turnuleț anume zidit pe fațada dinspre Miazănoapte. A fost construită în 1702, de Doamna Marica lui Constantin Brâncoveanu. Partea superioară a fost distrusă de un incendiu în 1825, după care a fost refăcută în 1827.

Bulevardul Carol I și Pake Protopopescu.

2. Traversând Piața I. C. Brătianu, b-dul Carol I, — al cărui început a fost prilejuit de dărâmarea Bisericii Sf. Sava și începerea Palatului Universității în 1856, — merge spre Răsărit, pe o lungime de 1100 m., până în Piața Pake Protopopescu, de unde se prelungește, în aceeași perfectă linie dreaptă, cu b-dul Pake. Această arteră, care din Piața Brătianu până la Șoseaua Iancului are o lungime de 2500 m. este, — exceptând porțiunea, foarte scurtă de altfel, a b-dului Colțea tăiat în 1888 — cea mai importantă lucrare edilitară, realizată cu îndrăzneală în 1890 de primarul Pake Protopopescu, care a făcut astfel primul pas către nesfârșit de lungă și greaua operă de sistematizare și modernizare a Bucureștilor. Construcțiile ce se înalță în lungul acestor două bulevarde sunt în general noi și, afară de câteva, n'au în general nici un interes arhitectonic. Printre cele mai importante menționăm:

La începutul b-dului, pe dreapta, *Palatul Ministerului de Agricultură și Domenii*, zidit după planurile

arhitectului francez Louis le Blanc în 1895; frumoasă construcție în stil Renaștere franțuzească, desfășurată în jurul unei mari curți de onoare, în fundul căreia se găsește intrarea flancată de două cariatide.

Puțin mai departe, *Piața C. A. Rosetti* în mijlocul căreia se găsește *monumentul lui C. A. Rosetti*, scriitor și om politic liberal (1816—1885). Pe un soclu de piatră împodobit cu basoreliefuri de bronz, reprezentând momente din viața marelui om de Stat, — *Proclamarea Unirii Principatelor* la 24 Ianuarie 1859 și *Proclamarea Independenței* la 9 Mai 1877 — C. A. Rosetti este înfățișat așezat, în postura unui scriitor care gândește în fața mesei sale de lucru. Monumentul, de o înfățișare plăcută și odihnitoare, este opera sculptorului german W. C. Hegel (1903).

Dincolo de *Piața Rosetti*, pe dreapta, la intrarea casei cu Nr. 18, prinsă în zid, o placă de bronz înconjurată cu un mic grilaj arată locul pe care se ridică altarul *Bisericii Caimata*, zidită în 1732 de Nic. Begianu și dărâmată în 1890, ca să lase deschisă calea bulevardului.

Pe stânga, la Nr. 41, impunătoarea *Biserică Armească*, zidită în 1911 în stil armenesc, după planurile arhitectului D. Maimarolu.

În curtea din fața bisericii, pe un înalt soclu de piatră, bustul generalului armean Andranic (1865—1927), bronz de H. Toroșian.

Puțin mai sus, b-dul Carol taie calea Moșilor după care, la câțiva pași, se sfârșește în *Piața Pake Proto-*

popescu, a cărei formă ovală înconjoară grădinița în mijlocul căreia se găsește, pe un soclu de piatră, *statuia*

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 28. — *Biserica Armenească. Arhitect D. Maimarolu.*

lui Pake Protopopescu, fost primar al Capitalei, bronz de sculptorul Ion Georgescu.

Din această piață, b-dul Carol se continuă spre Șoseaua Iancului, luând numele de *b-dul Pake Protopo-*

peșcu. Spre stânga, b-dul Regele Ferdinand, tăiat în 1890, conduce la Gara de Est. În colțul format de cele două bulevarde a fost construită înainte de războiu *Biserica Grecească*, a cărei arhitectură severă prezintă înfățișarea clasică a unui vechiu templu ionic.

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 29. — *Biserica grecească.*

Puțin mai sus, pe stânga, în strada Traian Nr. 206, *Biserica Oborul Vechi*, — construcție lipsită de orice interes arhitectonic, zidită în 1768 de Mitropolitul Grigore al II-lea, adăpostește crucea de piatră ridicată pe acest loc de Serdarul Matei Mogoș în 1719, « pentru a împlânzi urgia cerească » să înceteze cu ciuma și foamea abătute asupra orașului. La zidire, biserica a

fost astfel dispusă încât altarul ei s'a așezat alături de *crucea lui Mogoș*, care, impunătoare și frumos decorată cu chenare și împletituri dispuse în jurul unei inscripții, străjuește pristolul.

Pe lângă monumentele istorice pomenite mai sus, iubitorii de artă mai pot vizita cu folos în acest cartier și două diferite dar egal de prețioase colecții de artă, una aparținând profesorului N. Ionescu, fost director al Liceului Matei Basarab, alta a ministrului plenipotențiar I. Broșu.

Colecția de picturi și cărți vechi prof. N. Ionescu.

Colecția profesorului N. Ionescu, instalată pentru câțiva ani într'o aripă a casei parohiale a bisericii Popa Soare, situată chiar în curtea acestui îngrijit lăcaș de rugăciune, zidit către jumătatea secolului XVIII, în str. Ștefan Mihăileanu Nr. 23, cuprinde numeroase pânze străine și românești și un prețios tezaur de cărți vechi și stampe, expuse după cum urmează:

IN VESTIBUL: *Asediul Vienei din 1683* — în primul plan călare Jan Sobieski, Regele Poloniei învingătorul lui Kara-Mustafa și liberatorul Vienei; pictură în ulei de Hendrik Verschuring († 1691); *portretul pictorului Rosenthal*, pictură în ulei de Negulici; un *peisaj*, pictură în ulei de Dumitru Mihăilescu († 1924).

IN CĂMERUȚA DIN STÂNGA, între altele: *un peisaj*, pictură în ulei de Gustave Courbet († 1877); *Salomea*, guașe de I. B. Regnault († 1829); *Pădure*, desen în peniță de Théo-

dore Rousseau († 1867); *Canal Grande în dreptul bisericii Santa Maria della Salute*, pictură în ulei de Rico; **autoportret printre diferite schițe*, pictură în ulei de N. Grigorescu; *Ruinele orașului Pompei*, pictură în ulei de același; *portretul unui tânăr cu un pahar de vin în mână*, pictură în ulei de un elev al lui Rembrandt, datat 1657; *un grup de personaje în fața unei biserici*, pictură în ulei de Monticelli; un *autoportret*, aquarelă și un *sălaș de țigani*, desen de Al. Kogălniceanu; câteva *portrete mici de femei*, aquarele de Negulici; precum și diferite cărți, deseneuri, stampe, etc.

IN SALA MARE, între altele: *portretul lui Richard Strauss* în 1895, pictură în ulei de Bregenzer; un *cap de țigan*, pictură în ulei de Neylies; **portretul unui nobil cărturar cu o fetiță*, pictură pe lemn semnat A. H.; un *fragment din uciderea pruncilor* pictură în ulei de Guido Reni († 1642); *portretul unui nobil german*, pictură în ulei de autor necunoscut, datat 1702; *peisaj cu o cetate pe vârful de munte*, pictură în ulei de Frantz Graf; un *Rege barbar sinucigându-se*, pictură în ulei de autor necunoscut din secolul XVII; *Mehadia* în 1864, pictură în ulei de Elias van Bommel; **un cap de apostol*, fragment dintr-o pictură în ulei mai mare, de autor necunoscut din secolul XVII; *mareșalul Sobieski*, tatăl Regelui Sobieski, pictură în ulei de autor necunoscut din secolul XVII; *peisaj de munte cu moară*, pictură în ulei de Gustave Doré († 1883); *Sosirea poștei în Fitzlar*, pictură în ulei de Th. Dittmann; *Acteon prefăcut în cerb de Diana surprinsă în baie*, pictură în ulei de Annibal Carrache († 1609); un *autodafé*, pictură în ulei de Juan de las Roelas († 1625); două *peisagii* picturi în ulei de Dumitru Mihăilescu († 1924); un *portret de femeie*, pictură în ulei de Livaditti; un *portret de boieroaică*, pictură în ulei de Al. Cladek; *Păstorița, desen în peniță de Ștefan Luchian; **Sfârșitul anului 1907*, pastel pe pânză de același; *portretul unui personaj din a 2-a jumătate a secolului XIX*, Eliade Rădulescu (?), pictură în ulei de Mihail Dan; *peisaj cu cascadă*, pictură în ulei de Henri Harpignies (1819—1916); *Distrație*, portretul

unei fetețe privind pe fereastră, pictură în ulei de Giuseppe Barison; câteva *schife în peniță*, de Prud'hon; apoi o colecție de hărți; o colecție de gravuri — personajii și monumente istorice; o colecție foarte prețioasă de cărți vechi românești și străine în care se vorbește și de Țara Românească; între acestea **albumele cu litografii*, note din călătoria lui Demidoff luate de André Durand și Raffet.

Colecția I. Broșu.

Colecția I. Broșu, pusă dintr'o lăudabilă înțelegere la dispoziția publicului în anul 1937 și adăpostită pentru moment în casa cu Nr. 198 de pe strada Traian, cuprinde în general copii executate în bronz, marmoră și teracotă, după basoreliefurile de pe Columna lui Traian dela Roma, precum și după câteva busturi de Daci și împărați romani stăpânitori ai Daciei, aflătoare în muzeele italienești dela Roma și Napoli; o colecție de stampe de Piranesi, Rossini și Bartoli, reproducând scene de pe Columna lui Traian; diferite arcuri de triumf din Italia, gravuri de Rossini; Columna lui Traian, gravură de 2,50 m înălțime de G. Piranesi; Columna lui Marc Aureliu din Piața Colonna din Roma, de același, ș. a.

Alături de aceste opere, de un real folos pentru studioșii cari nu au posibilitatea să cerceteze originalele la fața locului, colecția I. Broșu mai cuprinde și câteva lucrări originale, dintre cari menționăm:

*Toma Necredinciosul, pictură în ulei de mari dimensiuni de Caravaggio (?) († 1543); *Antoniu și Cleopatra* (?), pictură în

ulei de Nicola Helt Stockade, datat 1640; o *statuetă de marmoră* reprezentând o femeie, original greco-roman; *Impăratul Adrian*, medalion de marmoră; *Bossuet*, mic medalion de marmoră; *Tovie orb condus de cei doi fii ai săi*, pictură în ulei de Brulov (sec. XVIII); o *Bună Vestire*, pictură în ulei de Marc Restout (sec. XVII); *Ecce Homo*, pictură în ulei (școală florentină din sec. XVIII); *Fuga în Egipt*, pictură în ulei (școală napolitană); *Palazzo Ducale di Venezia*, pictură în ulei de autor necunoscut; *Lecție de muzică*, pictură în ulei de autor necunoscut (școală napolitană); *Amor și Venere*, pictură pe lemn de un pictor venețian necunoscut; *portretul lui Franz Liszt* bust în marmoră de B. Sax; apoi câteva hărți vechi, din secolul XVI, ale provinciilor românești; câteva remarcabile faianțe; precum și o colecție de publicații vechi privitoare la Coloana lui Traian.

ITINERARIUL IV

Bulevardul Regina Elisabeta; Grădina Cișmigiu; străzile Știrbey-Vodă și General Berthelot; Muzeul de Artă Religioasă; Colecția Comisiei Monumentelor Istorice; Colecția Al. G. Cantacuzino; Muzeul Kalinderu.

Bulevardul Regina Elisabeta.

Bulevardul Regina Elisabeta, care pleacă din Calea Victoriei, la înălțimea Cercului Militar, coboară spre Apus în continuarea b-dului Carol I, prezentând, grație concavității lui, o admirabilă perspectivă, pe care o închide, departe, monumentul marelui om politic și scriitor *Mihail Kogălniceanu*, operă a sculptorului O. Han, ridicat în piața omonimă în anul 1936. Tăiat în 1871, b-dul Elisabeta este astăzi una din cele mai importante artere de circulație ale Capitalei, iar porțiunea cuprinsă între Cercul Militar și strada Brezoianu, în lungul căreia se înșiră, de o parte și de alta, câteva din cele mai mari cinematografe din București, este tot atât de renumită ca loc de plimbări zilnice cât și porțiunea din Calea Victoriei cuprinsă între Bulevard și Teatrul Național.

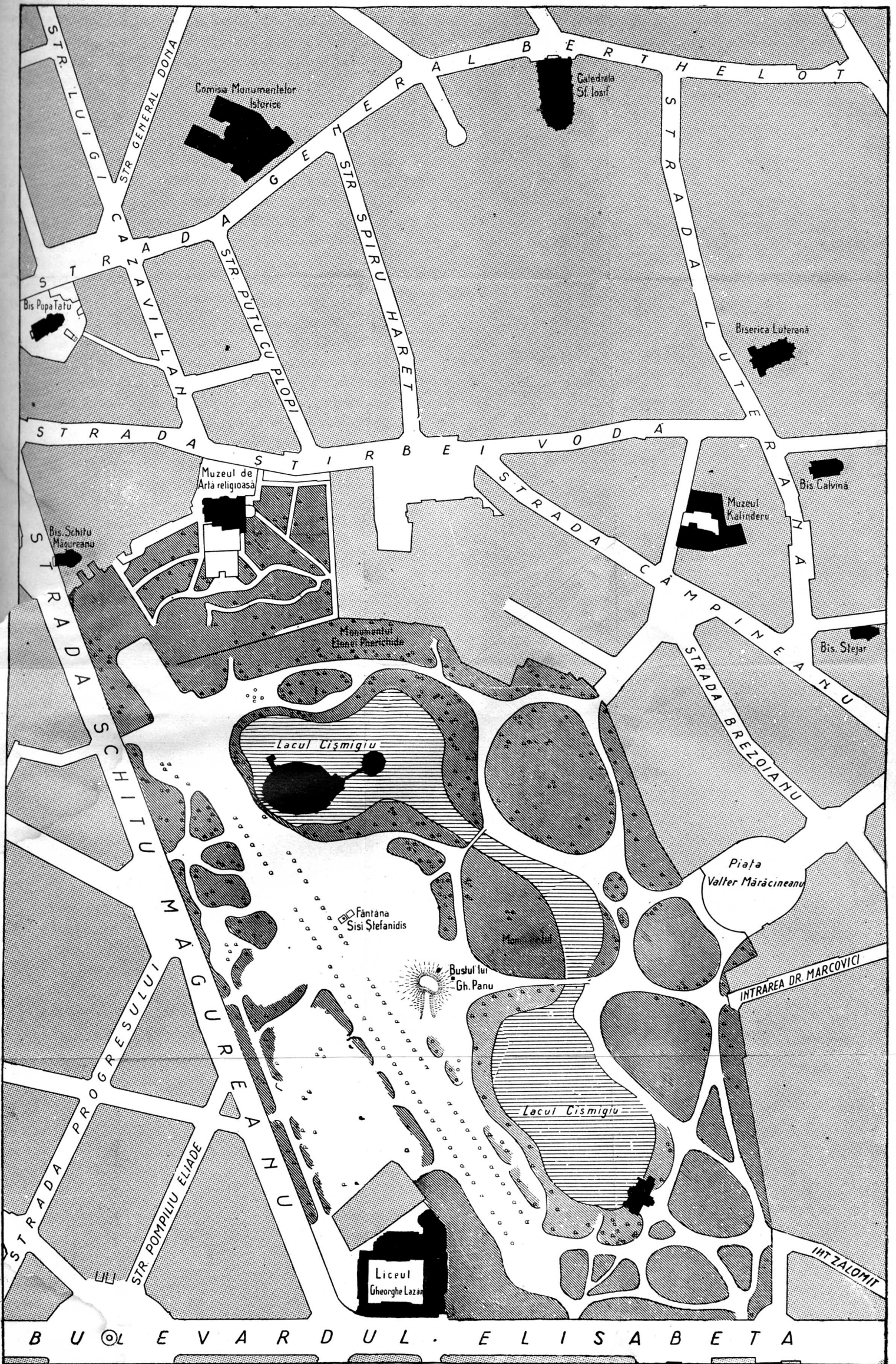
Edificiile cari se ridică de o parte și de alta dealungul acestei artere, sunt, ca și cele de pe Calea Victoriei, departe de a prezenta un caracter unitar și impresionant. Inegale ca înălțimi, rare și mai ales deosebite ca stiluri, aceste edificii sunt în marea lor majoritate noi, iar cele câteva mai vechi, cari se păstrează pe porțiunea dela început a străzii, amintind arhitectura căutată și apreciată de Bucureștii anteriori anului 1900, — între acestea clădirea «*hotelului Bulevard*» construit după planurile arhitectului Alex. Orescu — dispar încetul cu încetul; unele prin voința înnoitorilor, altele prin intervenția neprevăzutului, cum e cazul întinsului *Palat al Eforiei Spitalelor Civile*, construit în 1886 și căzut pradă flacărilor în Decembrie 1937.

Eforia Spitalelor civile posedă, între altele, și o bogată colecție de picturi și sculpturi, compusă în cea mai mare parte din portretele unora din personagiile cari au jucat un rol important în dezvoltarea instituției. Iată câteva din cele mai importante: portretul lui *I. Făgărășanu*, de C. Lecca; portretul *ing. Iorceanu*; portretul *D-nei Căpitanovici*, de Ripon; portretul lui *Gr. Gh. Cantacuzino*; portretul *generalului Dr. Ar. Fotino*; portretul *doctorului Florea Teodorescu*; portretul lui *A. Filipescu*; portretul lui *Procopie Casatti*; portretul lui *D. Ghica*; *Arhim. Teofilact Dima*, de I. Neylies; portretul *Mareșalului Kutusoff*; *Ion Vlădoianu*; *Sașa Castrîșoia*; *Principesa Elena Massalsky-Ghica* (Dora d'Istria), de Pierre Bellet; *Ecaterina Vlădoianu*; *Anica Filipescu*; *Principele Dim. Ghica*, apoi bustul lui *Gh. Filipescu*, marmoră de Romanelli și bustul *Mariei Protopopescu*, de K. Storck; apoi *Carol Davila*; **Marghioala Boldescu*; *actul de danie al Mariei Cantacuzino*; portretul *generalului Mavros*; *Grigore Ghica al II-lea*, de Th.

Aman; *Clucerul Gh. Boldescu*; *Grigore Ghica I*, de Th. Aman, portretul doctorului I. Cantacuzino, de Catargi; precum și o serie de portrete de Domnitori și boieri, copii după picturi bisericești: **Maria Cantacuzino-Văcărescu*, soția Spătarului Mihai Cantacuzino, de Th. Aman; **Marele Ban Constantin Herescu-Năsturel*, de N. Grigorescu; *Spătarul Mihai Cantacuzino*, de Th. Aman; **Logofătul Mihai Racoviță*, după o pictură a bisericii Precista din Roman, de Th. Aman; *Grigore Ghica II*, de Th. Aman; *Grigore Ghica IV*, de N. Grigorescu.

Între celelalte clădiri ridicate în lungul Bulevardului Elisabeta merită o mențiune specială: impunătorul *Palat al Ministerului de Lucrări Publice* — exemplu remarcabil de clădire monumentală realizată cu elemente de arhitectură românească — construit după planurile arhitectului Petre Antonescu între 1906 și 1910; *Palatul Asociației Medicilor Veterinari*, construcție nouă, operă a arhitectului Constantin Iotzu; *Liceul Lazăr*, zidit în 1890 după planurile arhitectului F. G. Montureanu și mărit, către Cișmigiu, în 1932, prin adăugirea unei aripi concepută de arhitecții Ciogolea și Paxino în aceeași arhitectură liniștită ca și corpul cel vechi; *Casa Corpului Didactic*, a cărei prețioasă fațadă, operă a arhitectului Constantin Iotzu, înfățișază un bun exemplu de arhitectură în stil neo-românesc; în sfârșit, dincolo de Piața M. Kogălniceanu, mult mai jos, pe dreapta, vastul palat al *Facultății de Drept*, construit în 1935 după planurile arhitectului P. Antonescu. Deasupra ferestrelor, pavilioanele de colț sunt decorate cu câte un lung basorelief: în stânga celui ce privește fațada, *Desrobirea unui sclav în fața magistraților*, — scena se

Grădina Cișmigiu și monumentele din jurul ei.

petrece în Forul Roman din Roma; în dreapta, *Iustinian înconjurat de magistrați prezintă codexul său poporului*. Ambele lucrări sunt operele sculptorului Mac Constantinescu.

Grădina Cișmigiu.

Nici monumente istorice nu sunt pe tot întinsul acestui bulevard, dar după ce vizitatorul atent scapă din înghesuiala circulației dela începutul străzii se găsește, pe dreapta, dincolo de strada Brezoianu, în fața unui admirabil monument al Naturii: **Grădina Cișmigiu*, cea mai frumoasă dintre grădinile din București. Ocupând un patruleter în suprafață de 14 ha, cuprins între b-dul Elisabeta, b-dul Schitu Măgureanu, strada Știrbey Vodă și o serie de construcții așezate în lungul străzii Brezoianu, această prețioasă oază înfiptă în centrul Capitalei a fost creiată în jurul lacului cunoscut până în secolul al XVIII-lea cu numele de *Lacul lui Dura Neguțătorul*. Infățișarea de grădină publică pe care o are astăzi i-a fost dată în timpul și din ordinul Domnitorului Barbu Știrbey (1849—1856) de peisagistul german Mayer. Numele de « Cișmigiu » pe care îl purta lacul pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea și de la care a trecut apoi și la grădina de mai târziu, vine dela titlul directorului serviciului apelor — directorul cișmelelor din București căruia pe scurt i se spune « cișmegiul » — care avea casă în mahalaua Sărindar aproape de malul lacului.

Loc preferat de plimbare în timp de vară pentru decorul lui variat și colorat, plin de verdeață și răcoare, este tot atât de căutat și iarna când lacul înghețat, mărginit de minunatele lui sălcii pletoase, pline de promoroacă, devine cel mai pitoresc loc de patinaj.

Sunt și trei mici monumente în această vastă gră-

Fig. 30. — O alee în Cișmigiu.

dină: în mijloc, pe o alee lângă lac, bustul ziaristului Gheorghe Panu, modelat în bronz de sculptorul Horwath; Monumentul Eroilor Francezi, căzuți pe frontul românesc în 1917, cioplit în marmoră de sculptorul I. Jalea și, mai spre Miazănoapte, de cealaltă parte a lacului, bustul de marmoră al filantroapei Elena Pherchide; mai este de asemenea pe malul lacului, tot spre Miazănoapte, și un edificiu care adăpostește vara un restaurant cu nume exotic: Monte Carlo. Dar adevărata frumusețe a grădinii nu trebuie căutată decât în opera Naturii, în vederile pline de farmec cari sunt altele pentru fiecare punct, în aleele înverzite și pline de flori, în bolțile de trandafiri agățători, în potecile

cotite pe sub arbori bătrâni, în luciul scânteietor al apei presărate cu nuferi și lotuși.

Verdele pădurii se proiectează în fund, spre Miazănoapte, pe zidurile albe a două monumente; unul, cel din stânga, este Biserica Schitu-Măgureanu și dă către bulevardul cu același nume; celălalt, care-și arată terasele și balconașele în față este *Fostul palat al Doamnei Crețulescu*, construit înainte de războiu după planurile arhitectului Petre Antonescu și transformat de curând în Muzeu de Artă Religioasă.

Biserica Schitul Măgureanu a fost zidită între 1881 și 1884 în locul unei ctitorii dela 1756 a logofătului Constantin Văcărescu și a vistiernicului Mihai Cantacuzino, ginerele său. (Piatra cu inscripția bisericii vechi este prinsă în zidul fațadei dinspre Miazănoapte a actualei biserici).

Muzeul de Artă Religioasă.

Muzeul de Artă Religioasă, înființat în 1864 în cadrul muzeului național de antichități, a funcționat alături de acesta în localul Universității până în 1932, când a fost mutat în actuala clădire devenită proprietatea Statului (Director, prof. Virgil Brătulescu).

Cuprinde numai lucrări de artă religioasă, picturi, obiecte de cult, sculpturi, etc.

SALA 1. În centru, o vitrină care conține *inele, cercei, brățări, copci*, etc. de aur și argint: rezultatul săpăturilor din Buda-Lapoș și Tisău județul Buzeu.

Pe pereți fragmente din frescele originale ale *bisericii episcopale din Curtea de Argeș*, atribuite zugravului Dobromir, (1517—1527) desprinse dela locul lor în 1881 cu prilejul refacerii totale a bisericii. Dela stânga intrării: *Sf. Ion*; *Arhanghelul Mihail*; *Portretul lui Radu Voevod*; *Tabloul votiv (Neagoe Basarab, Despina Doamna și cei 6 copii ai lor); *Domnița

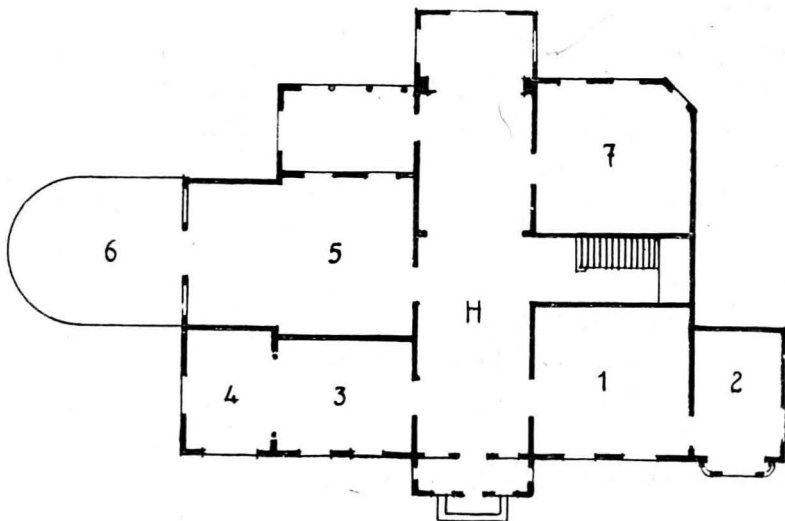

Fig. 31. — Planul muzeului de artă religioasă. Parter.

Roxandra fiica lui Neagoe; *Sfântul Procopie*; *Isus Cristos pe tron*.

SALA 2. Dela stânga: *Portretul lui Petru-Voevod și al fiului său Marcu*; *Maica Domnului*; *Sf. Agapie*; *Portretul lui Mircea cel Bătrân*; *Sf. Iacob Persanul*; *Sf. Dimitrie*; *Sf. Gheorghe*.

IN HALL, de jurîmprejur pe pereți, fragmente din frescele dela Curtea de Argeș, reprezentând diferiți sfinți: *Mercurie*, *Eustație*, *Procopie*, etc.

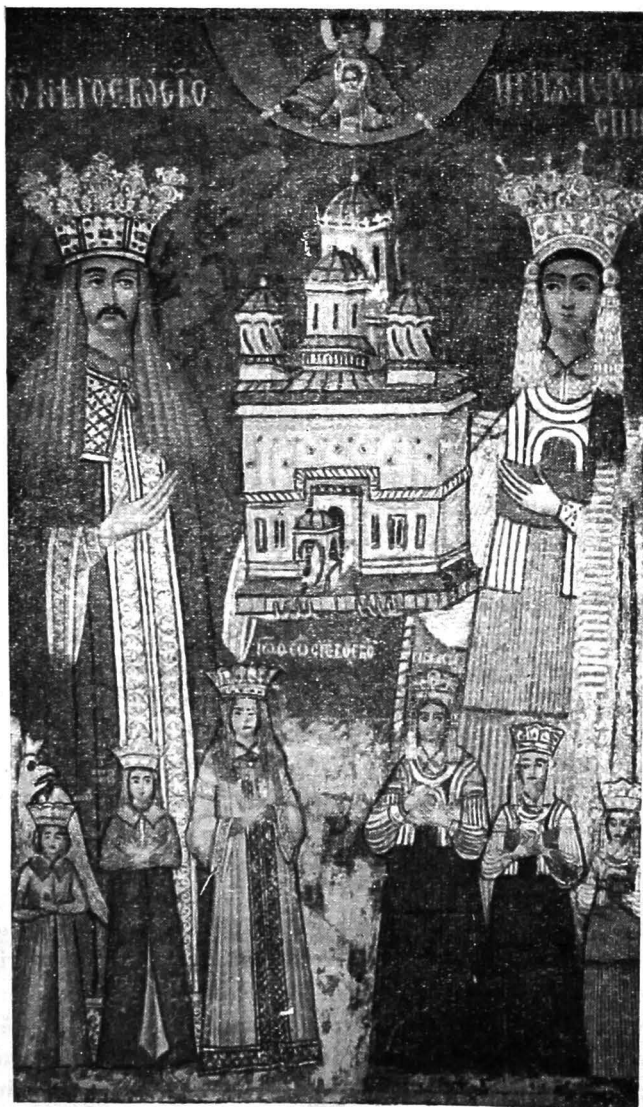

Fig. 32. — Tabloul votiv al Episcopiei din Curtea de Argeș.

SALA 3. La stânga: *Strana Domnească* a familiei Ghica dela biserica Sf. Spiridon Nou-București; *Sfeșnic de stejar* dela Mânăst. Vieroși. Pe peretele din dreapta: *Ușe de stejar* dela Mânăst. Radu-Vodă din București (sec. XVII); *Strană domnească* dela Mânăst. Cotroceni (sec. XVII); *Ușe de stejar* dela Mânăst. Cotroceni.

SALA 4. La stânga: *Un cazan de bronz* (prov. orientală); *Ușe de stejar*, dela biserica Sf. Treime din Câmpulung; **Tronul de stejar sculptat* al lui Petru Rareș, dela Mânăst. Progota; *Ușe de stejar* dela biserica Sf. Treime din Câmpulung; **Ușe dela biserica Mânăst. Cotmeana-Argeș* (sfârșitul sec. XIV, cea mai veche piesă de acest fel a Muzeului); **Ușe de stejar dela vechea biserică a Mânăstirii Snagov* (1453), compusă din 2 canaturi decorate fiecare cu câte 3 panouri: în partea superioară, este reprezentată *Buna Vestire*, — *Arhanghelul Gavriil* și un *sfânt* pe un canat, *Fecioara Maria* pe celălalt; la mijloc, câte 2 sfinți în fiecare panou; în partea de jos, în stânga *Sf. Gheorghe*; în dreapta *Sf. Procopie*. Chenarele canaturilor, ca și cele ale panourilor decorative, sunt alcătuite din inscripții în cari se pot ceti, între altele, și numele voievodului din a căruia poruncă s'a lucrat ușa — *Io Vladislav Voevod* — și data 6961, adică 1453. Este unul din cele mai remarcabile și mai bine păstrate exemple de sculptură românească în lemn.

SALA 5. În centru, o mare vitrină de lemn de stejar sculptat conținând obiecte religioase de preț, tipărituri, vase de argint, discuri, potire, etc.

Între tipărituri, o *evanghelie slavonă scrisă la 1593* și legată de Matei Basarab, cu care ocazie s'au adăogat la sfârșitul evangheliei lui Matei portretele lui Matei Basarab și al Elenei Doamna; o *evanghelie legată în argint aurit*, cu o inscripție slavonă din 1692 pusă de Const. Brâncoveanu. Între diversele obiecte: un *disc de argint aurit* dela începutul sec. XVI, dăruit Mânăst. Bistrița din Oltenia de frații Craiovești; 2 *chivoturi de argint aurit*, unul reprezentând biserica Mânăst. Văcărești

(1781), altul Biserica Episcopală din Curtea de Argeș (1784); 2 mitre; o cârje arhieriească lucrată cu sifed; etc.

Pe pereți, de jur împrejur, perdele de altar, aere, epitrafire, poale de icoane, etc., provenind dela Mânăst. Cotroceni și Hurez. Pe peretele din stânga, **Tâmpla de lemn de nuc sculptat* adusă dela Mânăst. Cotroceni (?) (sfârșitul sec. XVII).

SALA 6 conține o colecție de pietre de mormânt, inscripții, etc., din sec. XVI și XVII. Intre acestea, *piatra lui Basarab I* (1532).

SALA 7: în centru, două vitrine conținând, pe lângă diferite obiecte religioase și 4 *evangelii* din vremea lui Constantin Brâncoveanu, legate în scoarțe de argint și aur.

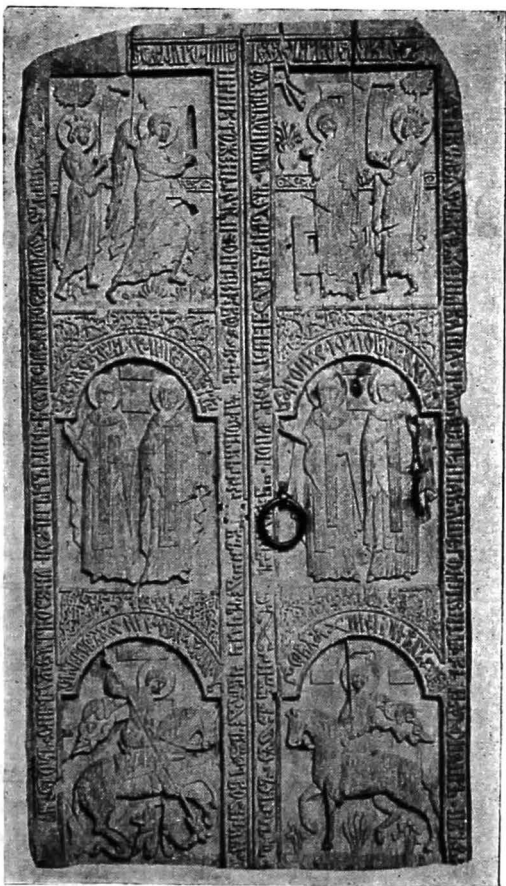

Fig. 33. — Ușa bisericii vechi mânăstiri Snagov.

Pe pereți: *Strană domnească* dela Mânăst. Valea Mare; **Tâmpla dela Biserica Mânăst. Arnota-Vâlcea* (sec. XVII); apoi diferite icoane din colecția Com. Mon. Istorice și o *strană dela Biserica Scribești*, lângă Câmpulung (1786).

LA ETAJ, în caja scării, pe pereți, trei reproduceri mari: în stânga, *Tabloul votiv dela Doicești* (Brâncoveanu); în dreapta,

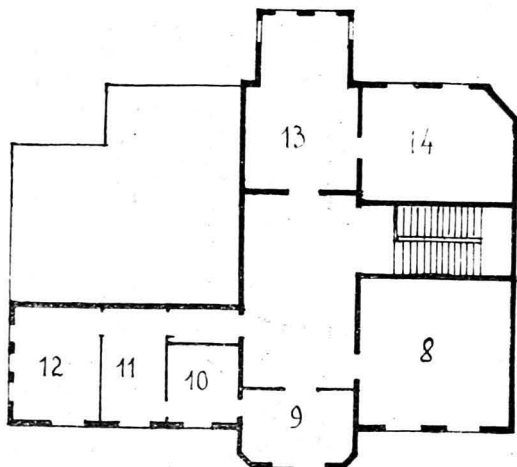

Fig. 34. — Planul muzeului de artă religioasă. Etajul.

Tabloul votiv dela Mânăstirea Slatina (Alex. Lăpușneanu); în fund, *Tabloul votiv dela Biserica Domnească din Târgoviște* (Petru Cercel).

IN HALL, diferite icoane, între cari unele dela Vălenii de Munte.

SALA 8, în centru, o vitrină cu evangheliile și diferite obiecte prețioase, între cari: o evanghelie din timpul lui Neagoe Basarab (1519); **O cruce de lemn sculptat*, încadrată cu argint și încrustată cu email albastru (1692); 3 chivoturi de argint

aurit, unul dela Bistrița din Vâlcea (sec. XVI), 2 dela Cotroceni (1685). Pe pereți diferite icoane.

SALA 9 conține picturi religioase de autori din școala germană. Dela stânga: *O sfântă*, de B. Zeitblom; *Madonă de Wilhelm von Köln*; *Pogorîrea Duhului Sfânt*, de B. Zeitblom; *O sfântă*, de același.

SALA 10 conține diferite icoane și pomelnice provenind dela biserici românești, între cari **Icoana Maicii Domnului*, dela Snagov.

SALA 11 cuprinde schițe, desene și releveuri după biserici vechi românești.

SALA 12, în centru, miniatura *Bisericii Episcopale din Curtea de Argeș*, executată în lemn pentru expoziția universală dela Paris din 1890 de sculptorul Karl Storck.

Pe pereți, reproduceri după chipuri de voevozi și boieri din Moldova.

SALA 13, în centru, o vitrină cu diferite obiecte de preț, printre cari: **Cupă de argint aurit* dela Mănăstirea din Câmpulung, dăruită în 1642 de Matei Basarab (tradiția populară o dă drept cupa legendarului Radu-Negru, întemeietorul Țării Românești); **Un disc de argint* din vremea lui Șerban Cantacuzino.

Pe pereți câteva fragmente din frescele dela Biserica Episcopală dela Curtea de Argeș.

SALA 14, în centru, o vitrină cu obiecte religioase de preț, printre cari: **Cupă de argint* dela Mănăstirea Bistrița (1634); *Disc de argint* dela Mănăstirea Bistrița; **Potir de argint* împodobit cu scene de vânătoare (artă occidentală); **Cruce de lemn de chiparos* cu brațele încadrate în rame de argint și împodobite cu 24 iconițe reprezentând praznicele Maicii Domnului și ale Domnului Isus Cristos, datată 1561. Fusesse dăruită de Matei Crăciun Mănăstirii Slatina.

Pe pereți, la stânga, *Inscripția pictată a Bisericii Episcopale din Curtea de Argeș*, datată 1527, pusă de ginerele lui Neagoe Basarab, Radu dela Afumați; apoi câteva fragmente din frescele originale ale vechii biserici din Târgșorul-Vechi.

Pe strada general Berthelot.

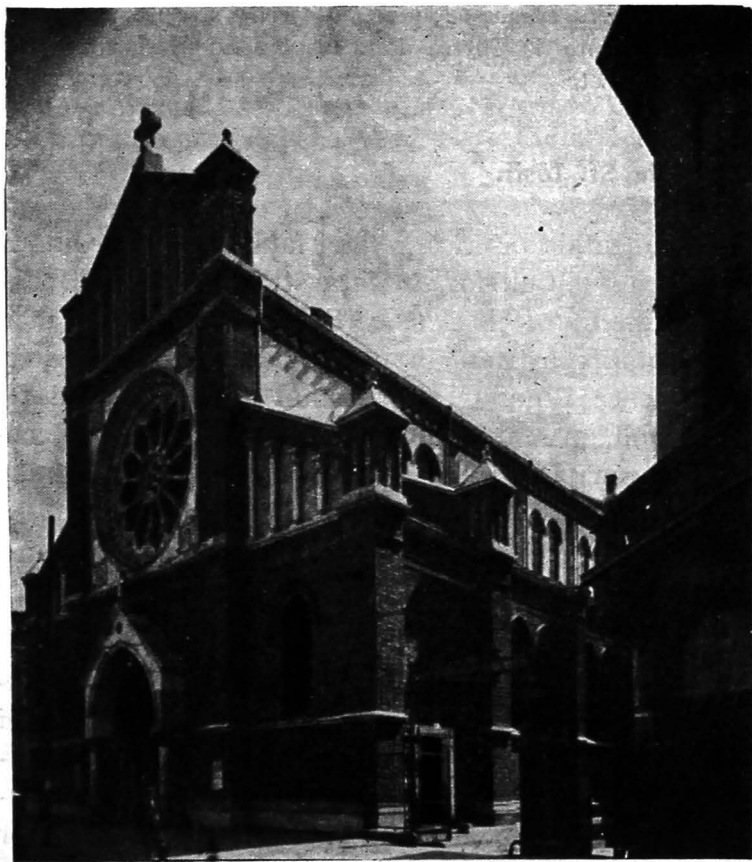
Plecând din fața Muzeului de Artă Religioasă, strada Luigi Cazzavillan, care poartă numele întemeietorului ziarului « Universul », — puțin mai sus se găsește și o piață cu acest nume în mijlocul căreia se ridică o fântână cu un joc de copii și bustul lui Cazzavillan, operă naivă a sculptorului Filip Marin, — se întâlnește, la câțiva pași, cu strada General Berthelot. Pe aceasta din urmă, care până în 1920 s'a chemat strada Fântânei, se găsesc:

La Nr. 51, *Biserica Poșa Tatu*, zidită pe la 1760 și reparată după 1800 prin stăruința și cu ajutorul bănesc al preotului *Tatu*, dela care i-a rămas și numele. Se chema înainte vreme biserica *Fântâna Boului*, fiindcă se găsea alături de cunoscutul izvor cu acest nume, la care Bucureștenii își adăpau altădată vitele. Dela această fântână se trăgea și numele vechiu al străzii Berthelot.

La Nr. 26, *Pălatul Ministerului Cultelor și Artelor*, construit în stil neo-românesc de arhitectul N. Mihăescu. Aripa dreaptă dela etajul acestui edificiu este ocupată de Comisia Monumentelor Istorice (președinte prof. N. Iorga), care cuprinde o bibliotecă, o arhivă de planuri și fotografii după monumente istorice românești, precum și o colecție de picturi și obiecte vechi:

O sală cu aquarele (prin biroul secretariatului) cuprinde aquarele de diferiți autori reprezentând biserici și monumente vechi românești.

În alte patru săli, de o parte și de alta a intrării, o serie

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 35. — Catedrala Sf. Iosif.

de icoane din epoca de decadență și de influențe realiste în pictura bisericească; o colecție de icoane din vremea lui

Neagoe Basarab; argintărie; resturi din mormintele domnești găsite în Biserica Sf. Niculae din Curtea de Argeș; **Tâmpla Mitropoliei din Târgoviște*; veștminte religioase; rezultatul săpăturilor făcute la Curtea domnească a lui Ștefan cel Mare din Hârlău, etc.

Catedrala Sf. Iosif.

Monumentala biserică a cărei fațadă se vede din sus de Ministerul Cultelor, în fața străzii General Budișteanu, este *Catedrala Catolică Sf. Iosif*, bazilică de mari dimensiuni, construită în 1883 după planurile arhitectului vienez Schmidt, din ordinul monsegniorului Ignace Paoli, primul arhiepiscop catolic venit la București în urma înțelegerii stabilite între guvernul român și papa Leon al XIII-lea.

Colecția Al. G. Cantacuzino.

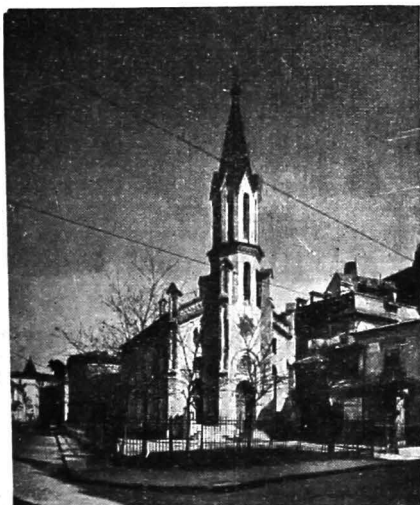
În fața Catedralei Sf. Iosif, pe strada General Budișteanu, la stânga, o căsuță modestă în fundul unei curți purtând Nr. 26, adăpostește *Colecția Al. G. Cantacuzino*, întemeiată și dăruită *Soc. Generale a Funcționarilor Publici*, de Alex. G. Cantacuzino (conservator N. G. Dumitrescu).

Cuprinde o singură sală în care se găsesc: o *colecție completă de mărci și cărți poștale*, — cu exemplificări și descriere pentru fiecare serie, — începând din anul 1858 (data când Principatul Moldovei înființează primul timbru) până în 1909; o *colecție de*

medalii și monete, începând cu cele bătute sub Domnia Regelui Carol I (sunt și câteva din timpul lui Cuza); o *colecție de stampe*, dintre cari mai interesante sunt cele cu vederi din Bucureștii de altădată, după Raffet, Bouquet, I. Rey, etc.; câteva *picturi* între cari n. 48, *Casa procopoaia* (veche casă boierească în stil românesc) aquarelă de Georgescu; n. 52, *Portretul lui G. Cantacuzino* (tatăl fondatorului colecției), pictură în ulei de I. Negulici (1898); n. 59, *Evreu*, desen de Jiquide (1890); n. 1, basorelief reprezentând capul lui *Ștefan cel Mare*, gips de Hegel; n. 13, *Icoană* dela începutul sec. XVIII; n. 15, *Icoană* dela începutul sec. XIX.

Pe strada Luterană.

Stradă General Budișteanu se continuă, pe lângă Catedrala Sf. Iosif, la dreapta, cu strada Luterană, care străbate cartierul ce-

(Foto arh. A. Petit).

lor dintâi așezări religioase străine cultului creștin ortodox din București; pentru credincioșii acestor religii au fost construite în secolul al XIX-lea catedrala mai sus pomenită și *Biserica Luterană*, iar puțin mai jos, în colțul format de strada Luterană cu strada Știrbey Vodă, cea mai veche dintre toate bisericile străine cultului creștin ortodox din București, *Biserica*

Fig. 36. — Biserica Reformată.

Reformată (fig. 36), începută în anul 1751 sub domnia lui Grigore Ghica și sfârșită, după multe opreliști, în timpul lui Alexandru Ipsilante (1774).

Muzeul Kalinderu.

Din fața acestei biserici, mergând la dreapta pe strada Știrbey Vodă, apoi la stânga pe strada Dr. Sion, se ajunge la casa cu fațadele împodobite fără nicio regulă cu diferite basoreliefuri și teracote, care a fost locuința lui Ion Kalinderu și în care, după moartea acestuia, cu colecțiile de artă lăsate de dânsul, de Nicolae Kalinderu și de M. Eustațiade, s'a amenajat în 1915, în urma unei tranzacții încheiată între moștenitorii Kalinderu și Ministerul Instrucțiunii, *Muzeul Kalinderu* (director, pictorul Jean Steriadi).

Bogata colecție, încă nêtriată, care cuprinde picturi, sculpturi, porțelanuri, ceramică, bijuterii, etc., este expusă în diferitele încăperi ale edificiului, la parter și etaj:

IN VESTIBUL sunt expuse diferite cristelniți, plăci pictate, baso-reliefuri, faianțe, opere de anonimi italieni și germani, apoi câteva copii după lucrări străine în bronz, precum și: *Portretul unui căpitan*, pictură în ulei de A. D. Mattenheimer *Depunerea în mormânt*, alto-relief de lemn colorat, de anonim german (sec. XVI); *Bustul lui Eustațiade*, marmoră de I. Georgescu; pe pereți, 4 tapiserii: în stânga, *Parc (verdure)*, opera unui anonim francez din sec. XVIII; în față, în stânga ușii care dă în sala mare, *Parc (verdure)*, de aceeași factură și proveniență ca și primul; în dreapta ușii, *Femeie și Bărbat rugându-se*, de anonim francez sau german (sec. XVIII); pe

peretele din dreapta, *Vișelul de Aur*, de anonim francez din sec. XVII.

IN SALA CENTRALĂ, de o parte și de alta a intrării, patru vase de faianță cu decor albastru (sec. XVIII) și patru candelabre: două de bronz din secolul XVI (școală italienească) și două de porțelan de Saxa, cu decor policrom, din secolul XVIII. În centru, pe dreapta, două vitrine cu diferite obiecte mici: *tabacheri*, *ceasuri*, *inele*, *medalii*, etc.; în mijloc, *Magdalena*, marmoră de Santorelli; pe stânga, *Henric IV tânăr*, bronz de F. G. Bosio (sec. XVIII—XIX); mai în fund, *Copilul cu ghimpele'n picior*, copie în bronz după celebrul «*Spinario*», operă grecească dela jumătatea secolului V aflătoare în Muzeul Capitolin din Roma. În lungul pereților, din dreapta, dela intrare spre fund: o vitrină albastră cu vase și figurine de faianță, *miniaturi*, etc.; apoi *Portretul unui căpitan*, pictură în ulei de anonim francez (sec. XVIII); *Mariana Iohanna Prințesă Jörgerin* și *Iohann Quintin Jörger*, picturi în ulei de anonim olandez (sec. XVII); *Portretul unui nobil* și *Portretul unei nobile*, picturi în ulei de I. Kupetzki (1666—1740); două *Scene de războiu*, de autor necunoscut (sec. XVII); *Piața San Marco* și *Canal Grande*, picturi în ulei de G. Marieschi (1711—1791); o vitrină cu vase de faianță, ivoarii, etc.; *Sacrificiu, pictură în ulei de I. O. Harms (1642—1708); *Portretul unui ambasador*, pictură în ulei de anonim spaniol (sec. XVIII); *Portretul unui muzicant*, pictură în ulei de I. P. Argunoff (1727—1797); apoi diverse copii după statui românești și străine; între altele, de o parte și de alta a scării care duce la etaj, *David* de Verrochio (copie), *Venus din Milo* (copie) și *Tânăr rugându-se* (copie după un original grec) și *Un Bătrân* (original de I. F. Albano, † 1893). În lungul pereților următori, dela scara care duce la etaj spre intrare, între altele: *Portretul unei nobile cu un copil*, pictură în ulei de autor italian din sec. XVI (școala lui Bronzino); *Buna Vestire*, pictură atribuită lui Palma il Giovane (1544—1628); în colțul din stânga intrării: *Canal Grande* și

un *Peisaj venețian*, picturi în ulei de G. Marieschi. Pe plafon, în centru, *Geniile*, pictură în ulei pe pânză de B. Ricci (1622—1734); în dreapta, *Răpirea Aurorei de către Helios*, atribuit

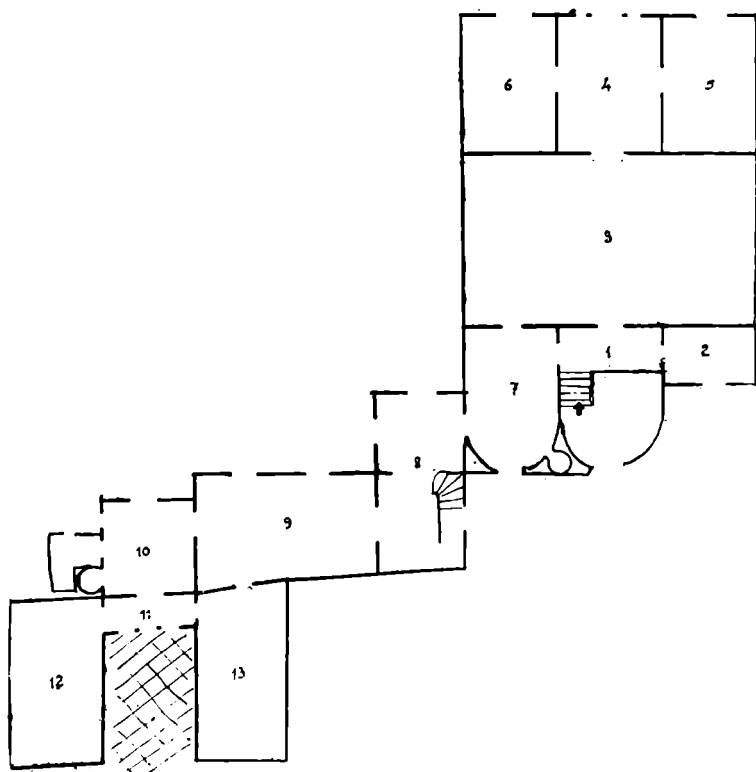

Fig. 37. — Muzeul Kalinderu. Planul etajului.

lui G. B. Tiepolo; în stânga, *Apoteoza Veneziei*, de B. Ricci; patru *concerte de îngeri*, picturi de B. Ricci, încadrează cele trei compoziții centrale.

IN CAJA SCĂRII. În centrul rotundului căjii, un vitrou reprezentând pe *Mihai Viteazu la Curtea lui Rudolf al II-lea*

copie executată de firma Zwölfer după un tablou original aflător la Viena; de o parte și de alta a vitroului, două picturi în ulei pe pânză maruflată, copii, cea din stânga după *o Familie*, de Frans Hals, cea din dreapta după *o Petrecere*, de I. Iordaens (ambele originale aflătoare în Pinacoteca din München); pe plafon, *Ursitoarele*, pictură de A. Verona; pe palier, la etaj, de o parte și de alta a ușii, *Cei 4 Evangheliști*, picturi pe pânză maruflată, copii de Thurnher după originalele lui Albrecht Dürer aflătoare în Pinacoteca din München; apoi două basorelieuri de bronz înfățișând pe cei doi donatori ai muzeului: *Nicolae Kalinderu*, de Marchetti și *M. Eustașiade*, de W. C. Hegel.

SALA 2 (vezi planul, fig. 37), conține numeroase picturi românești în ulei, între cari menționăm, dela stânga: *Portretul unei femei*, de Const. Stăncescu; *Iarna*, basorelief de ceară, de I. Georgescu; *Nicolae Kalinderu*, de Octav Băncilă; *Piață la Craiova*, de Eustațiu Soenescu; *Fructul Oprit*, de Kimon Loghi; *Portretul unei Femei*, de Mihail Popp; *Peisagiu*, de Ștefan Popescu; *Portretul Domnului R.*, de C. Lecca; *Vas cu flori*, de Const. Stăncescu; *Portretul Doamnei Podeanu*, de Mihail Popp.

SALA 3 conține pictură și sculptură străină. Pe plafon, care este împărțit în chesoane, sunt pictate pe pânză maruflată *o serie de subiecte alegorice*, opere ale pictorului italian A. de Carolis (sfârșitul sec. XIX). În centru: *Lucreția murind*, pământ ars de J. B. H. Clesinger († 1883); *Vestitoare*, bronz de Jean-Joseph Falnier († 1900); *Nereidă*, marmoră de Alfred Boucher (sfârșitul sec. XIX) și *Lucrătorul*, marmoră de același. Pe pereți, de jur împrejur dela dreapta intrării, între altele: *Sărutul*, copie în bronz după un original de Auguste Rodin († 1917); *Femeia la marginea mării*, pictură în ulei de J. Exter (n. 1863); *Nud*, pastel de H. Pellar (n. 1886); *Bătrân țaran tirolez*, ulei de Lazăr Binenbaum (sec. XIX—XX); *Portret de femeie*, ulei de H. Kaulbach († 1910); *Cu sania*, pictură în ulei de A. von Wierusz-Kowalski († 1916); *O lecție clinică a*

doctorului Kalinderu, pictură în ulei de X. A. Monchablon († 1907) toate personajele reprezentate în tablou sunt portrete, dela stânga: dr. Marinescu, dr. Babeș, dr. Bucliu, Ion Kalinderu, dr. N. Kalinderu cu soția sa și, în primul plan, Kalinderu-tatăl; *Popas*, ulei de G. Washington († 1900); *Peisagiu de iarnă*, ulei de E. Liebermann (n. 1869); *Venus și Amorul*, ulei de G. Andrea Sirani (1610—1670); *Femeie noaptea într'un parc*, ulei de A. von Keller (sfârșitul sec. XIX); *Negrii purtând un cal de căpăstru*, ulei de baronul P. N. Guerin; *Fată rugându-se*, ulei de Gabriel von Max († 1916); *Portretul pictorului Const. Stăncescu*, ulei de I. F. Layrand († 1912); *Lorenzo dei Medici și Giuliano dei Medici*, copii reduse în bronz după originalele lui Michelangelo; *Femeie cu câine*, ulei de Al. Muraschko; *Femeie cetind*, ulei de Fritz von Uhde; *Pan și o Nimfă*, ulei de Frantz von Stuck; *Portretul unui tânăr*, ulei de J. F. Gôse (sec. XIX); *Izvorul Tămăduirii*, ulei de Droochsloot (1586-1666); două *Scene de bătălie*, uleiuri atribuite lui Jaques Courtois le Bourguignon (1621—1676); *Găsirea lui Moise*, ulei de autor necunoscut din școala lui Poussin (sec. XVII); *Peisagiu de iarnă*, ulei de Paul Vogler (sec. XIX—XX); *Peisagiu de iarnă*, ulei de E. Hagemann (sec. XIX). Afară de aceste lucrări se mai găsesc în această sală tablouri de dimensiuni mari de Monchablon, Gôse, Emile Lévy, etc., precum și multe copii după mobile vechi italiene, franceze, spaniole și germane.

SALA 4 conține opere de pictură și sculptură românească. Intre altele: *O serie de desene din timpul campaniei 1877-78*, de N. Grigorescu; *Pictorul Ștefan Luchian*, bronz de Oscar Spaethe; *Ofelia*, pastel de Ștefan Luchian; **Colț de pădure la Barbizon*, pictură de N. Grigorescu; **Peisagiu din Franța*, pictură în ulei de Ion Andreescu; *Vasile Alecsandri*, bronz de Ion Georgescu; *Izvorul Tămăduirii* (adusă de pe plafonul fântânii cu același nume de la mănăstirea Căldărușani), pictură în ulei de N. Grigorescu; *Sărutul*, statueta de bronz de Fritz Storck; Pe plafon, în chesoane, *Triumful lui Hercules asupra Centaurului*, de A. de Carolis.

SALA 5 conține opere de pictură și sculptură românească; între altele: *Portretul unui Turc*, pictură în ulei de Jean Al. Steriadi; *Portretul unei femei*, ulei de Theodorescu-Sion; *Portretul unui bătrân*, desen în cărbune de Const. Stăncescu; *Portretul Sîței Armășoaiei*, desen de același; *Femeile cu scurteica roșie*, ulei de G. Petrașcu; *Casa artistului sub zăpadă*, aquarelă de Ion Georgescu; *Peisagiu*, ulei de Cecilia Cuțescu-Storck; *Portretul unei femei*, ulei de Camil Ressu; *Peisagiu*, ulei de Th. Pallady; *Peisagiu de iarnă la München*, ulei de Ștefan Popescu. Pe plafon, *Spre lumină*, pictură în ulei pe pânză maruflată de A. Verona.

SALA 6 conține opere de pictură și sculptură românească. Intre altele: *Poetul Obedenaru*, bronz de D. Paciurea; *Nud*, ulei de Gh. Tătărescu; *Autoportret*, ulei de Th. Aman; *Portretul unei femei*, ulei de Sava Henția; *Portretul unei țigănci*, ulei de Jean Al. Steriadi; *Femeie cântând la pian*, ulei de Gh. Mărculescu; *La seceră*, ulei de Ștefan Popescu; *Portretul unei femei*, ulei de G. D. Mirea; *Femeie cetind la marginea mării*, ulei de M. Simonidy; *Portretul Doamnei Strâmbu*, ulei de Ipolit Strâmbu; Pe plafon, *Alegoria Artei*, pictură pe pânză maruflată de N. Vermont.

SALA 7 conține diferite opere de pictură și sculptură — majoritatea copii, de autori străini. Intre altele: *Un peisagiu*, ulei de Galetti; *Un vas de Faenza din sec. XVII*; *Femeia cu papagalul*, ulei de Hans Makart (sec. XIX); *Serată*, ulei de Hans Pellar; *Cazac călare*, ulei de Franz Ronband (sec. XIX); *Un autoportret*, ulei de I. Kupetzki; apoi copii reduse după statui antice, scaune vechi italienești, etc.

SALA 8 conține diferite lucrări de artă, unele copii, altele originale, între cari: *Portret de femeie*, ulei de John Savery (sec. XIX); *Un vas de porțelan cu decor policrom* (triumful lui Bacchus), din secolul XIX (Alt Wien); *Pe promenadă*, desen în peniță lavat de Carlo Gripp, etc.

SALA 9 conține opere de pictură și sculptură străine. In centru, 5 statuete de bronz de Claude Michel zis Clodion (1738—

1814); apoi pe peretele din stânga: *Portretul unui bărbat*, ulei de anonim francez (sec. XVIII); *Portretul unei femei*, ulei idem; *O indiscreție*, ulei de Thomas Couture (1815—1879); *Artistul lucrând*, ulei de Constant Troyon (1810—1865); aquarele și desene: *schite de călătorii*, de Raffet (1804—1860); *Stradă din Paris*, ulei de Riccardo Diague (sec. XIX); apoi tablouri de mari dimensiuni de Gôse, Monchablon, Emil Lévy și alții; copii după mobile vechi italienești și franțuzești; statuete, etc.

SALA 10 conține opere de pictură străină. Intre altele: **Depunerea Mântuitorului în Mormânt*, ulei de elvețianul Iohan Zick (1702—1762); *O scenă religioasă*, ulei de anonim bavarez (sec. XVI); *Portretele unei femei și al unui bărbat cu o garoafă*, ulei de J. von Kessel (1578—1636); apoi patru tablouri remarcabile (aripi de altar) cu scene religioase, opere ale unui anonim bavarez din secolul XVI; câteva copii după unii pictori flamanzi, olandezi, germani, etc.

SĂLILE 11, 12 și 13 conțin numeroase obiecte religioase, tablouri, în cea mai mare parte copii fără valoare după pictori italieni, francezi, germani; deasemeni copii după mobile italienești și franceze, etc.

LA ETAJUL II, la care se ajunge pe o scară îngustă de lemn din sala 8, se găsesc câteva încăperi-depozite unde se păstrează, între altele, într'un dulap anume construit, 27 volume mari cu calcografiile lui Piranesi, dăruite României de Regele Victor Emmanuel al III-lea al Italiei ca mulțumire pentru ajutorul dat de România sinistraților cutremurului dela Messina din 1908.

Biserica Stejar.

Din strada Dr. Sion, trecând în strada Câmpineanu, care conduce în ușoară pantă în calea Victoriei, lângă Teatrul Național, întâlnim pe stânga, la intersecția străzii Luterană cu Câmpineanu, *Biserica Stejar*, as-

cunsă sub caștani aleei care duce spre curtea Palatului Regal. Construită la începutul secolului XVIII-lea din lemn, lângă un bătrân stejar dela care-și trage și numele, ridicată apoi de zid în 1743 de Tănase Căpitanul și restaurată în 1894 de Regele Carol I, bisericuța aceasta plăcută ca înfățișare este sortită să devie în curând capelă a Palatului Regal.

Biserica Brezoianu.

Puțin mai jos, pe dreapta, patruleterul format de întâlnirea străzilor Câmpineanu, Brezoianu și Valter Mărăcineanu, este ocupat din 1701 de *Biserica Brezoianu*,

ctitorie, după toate probabilitățile, a membrilor familiei Brezoianu, — ale căror proprietăți se întindeau în tot acest cartier, — restaurată în 1735 de Mihail Mărăcineanu.

Pe lângă această biserică, mai jos, printre palatul fără stil al Ministerului de Războiu, în stânga și Teatrul Liric, care din 1919 adăpostește Opera Română, pe dreapta, se vede în fund peisajul odihnitor al minunatei grădini Cișmigiu.

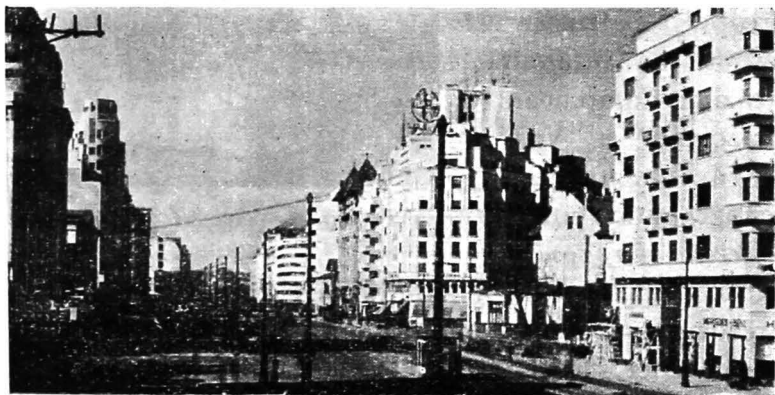
Fig. 38. — Biserica Stejar.

ITINERARIUL V

Bulevardul I. C. Brătianu; Biserica Batiște; Bulevardul Take Ionescu; Casa Simu-muzeu; Muzeul Simu; Piața Romană; Bulevardul Lascăr Catargiu; Pinacoteca Municipiului.

Bulevardul I. C. Brătianu.

B-dul I. C. Brătianu, cea mai largă arteră de circulație din București, începe din Piața cu același nume

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 39. — Bulevardul I. C. Brătianu.

și, continuându-se spre Miazănoapte cu b-dul Take Ionescu, sfârșește în Piața Romană. Tăierea lui a în-

ceput-o în 1906 Mihai Cantacuzino, ca să continue spre Miazăzi b-dul Lascăr Catargiu deschis în 1894 de Niculae Filipescu. Artera întreagă purta pe atunci numele de b-dul Colței, fiindcă ducea, ca și astăzi de altfel, la vestita ctitorie a Spătarului Mihai Cantacuzino, biserica Colței.

În tot lungul acestui traseu se găsesc puține monumente în fața cărora călătorul se poate opri cu interes. Lăsând de o parte biserica Enei, pe care o vedem dinspre altar, pe stânga, și despre care am vorbit în alt capitol al acestei cărți (pag. 105), mai găsim: pe strada Batiște, la dreapta, *biserica Batiște*, frumoasă și bine

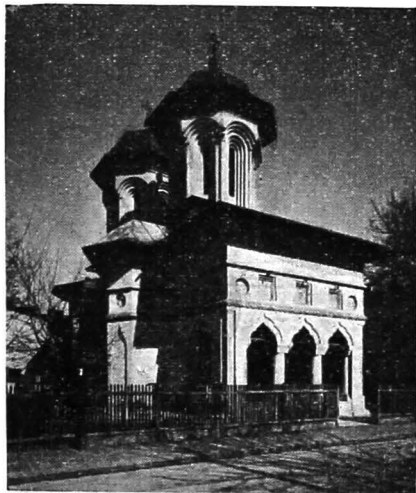

Fig. 40. — Biserica « Batiște ».

proporționată, zidită în 1764 de Vătaful Manciu în mahalaua al cărei nume, același cu al bisericii și al străzii, păstrează amintirea fie a boierului și prietenului lui Radu Vodă Mihnea, Constantin *Baptiste* — transformat de localnici în *Batiște* — Velleli, care avea proprietate mare în acest cartier, fie, cum crede Dl. Gh. D. Florescu, a vadului, numit de popor *băteliște*, al dispărutului pâraiaș Bucureștioara.

Pe b-dul I. C. Brătianu, mai departe, putem menționa: pe dreapta *Fundația Ion I. Dalles*, proprietate a Academiei Române, construită în 1930 după planurile arhitectului Horia Teodoru. Edificiul, a cărui fațadă curbă înfățișază o bună arhitectură modernă, cuprinde o sală

Fig. 41. — *Biserica Bradu-Boteanu.*

de concerte și conferințe și trei săli de expoziții ocazionale. Pe stânga, într'un fel de piațetă, *Cubșorul de marmoră* — cu o inscripție în care s'a strecurat și o greșală de gramatică — cubșor ce indică locul ocupat altădată de casa în care au trăit Ion C. Brătianu, tatăl și fiul; puțin mai sus, pe dreapta, construcția în cărămidă aparentă, plăcută ca înfățișare, a *Bisericii Italiene* și, în sfârșit, pe strada C. A. Rosetti, la stânga, în dosul luxoasei case de raport Burileanu-Malaxa, — operă a arhitectului Horia Creangă —, *Biserica Bradu-Boteanu*, construită în 1900 pe locul bisericii mai vechi cu același nume, care fusese zidită în 1760 și dela care provin fragmentele de inscripție prinse pe peretele din dreapta

de concerte și conferințe și trei săli de expoziții ocazionale. Pe stânga, într'un fel de piațetă, *Cubșorul de marmoră* — cu o inscripție în care s'a strecurat și o greșală de gramatică — cubșor ce indică locul ocupat altădată de casa în care au trăit Ion C. Brătianu, tatăl și fiul; puțin mai sus, pe dreapta, construcția în cărămidă aparentă, plăcută ca înfățișare, a *Bisericii Italiene* și,

intrării, la un loc cu o placă de marmoră explicativă, de Comisia Monumentelor Istorice.

În schimb, mai departe, pe b-dul Take Ionescu, se găsesc cele două mai importante muzee ale Capitalei: Casa Simu-Muzeu și Muzeul Simu.

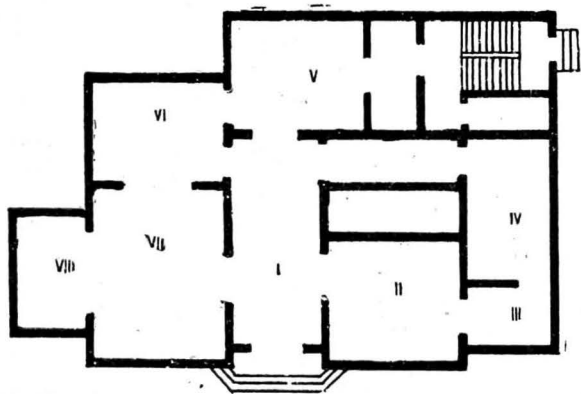

Fig. 42. — Casa Simu-Muzeu. Planul.

Casa Simu-Muzeu.

Casa Simu-muzeu, care ocupă colțul format de Bulvard cu strada Simu, este fosta locuință a bunului Român Athanasie Simu, întemeietorul și donatorul muzeului care îi poartă numele. Transformată în muzeu conform dorinței din urmă a marelui om — Atanasie Simu a murit la 28 Februarie 1935 — casa Simu-Muzeu adăpostește câteva din cele mai reprezentative opere de pictură aparținând școlii moderne franceze și

școalei românești, precum și câteva sculpturi diferite, expuse după cum urmează:

IN VESTIBUL. Două gravuri: n. 929, *Pod la Dixmude*, de V. Gilsoul; n. 1049, *Catedrala din Beauvais*, de Andrew Afflek și patru sculpturi: n. 705, *Roman triumfător*, de Henry Plé; n. 900, *Cavaler medieval*, de Georg Busch; n. 948, *Veghe de noapte*, de Albert Hambresin și *Dante*, de Jean-Paul Aubé.

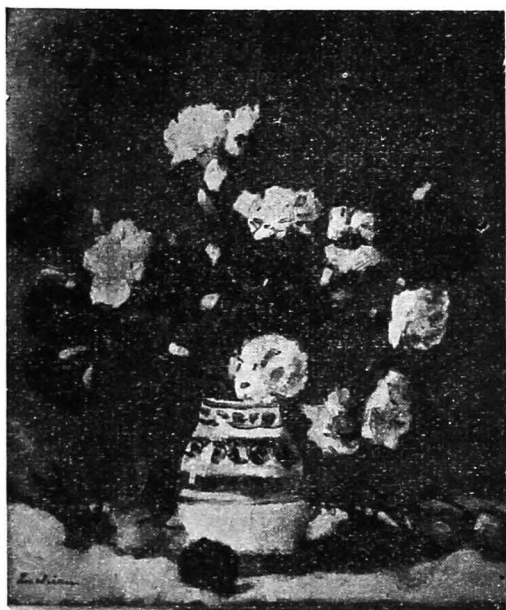

Fig. 43. — Vas cu trandafiri, pictură în ulei de Ștefan Luchian.

IN SALA I. Picturi din Școala românească. Pe perețele din stânga: n. 83, *Car cu boi*; n. 74, *Apus de soare la Barbizon* și n. 85, *Pansele*, de Nicolae Grigorescu; pe perețele din dreapta: n. 141, *Țiganca*; n. 144, *Vas cu trandafiri* și n. 138, *Niculae Cobzarul*, de Ștefan Luchian; pe perețele din fund, n. 143, și n. 145, *Natură moartă, mere*, de același.

Sculpturi: n. 692, *Sf. Gheorghe*, de Em. Frémiet; n. 802, *Copil cu Delfin*, de Andrea Verrochio; n. 664, *Bustul Doamnei Simu*, de A. Bourdelle; n. 668, *Bustul lui Atanasie Simu*, de același.

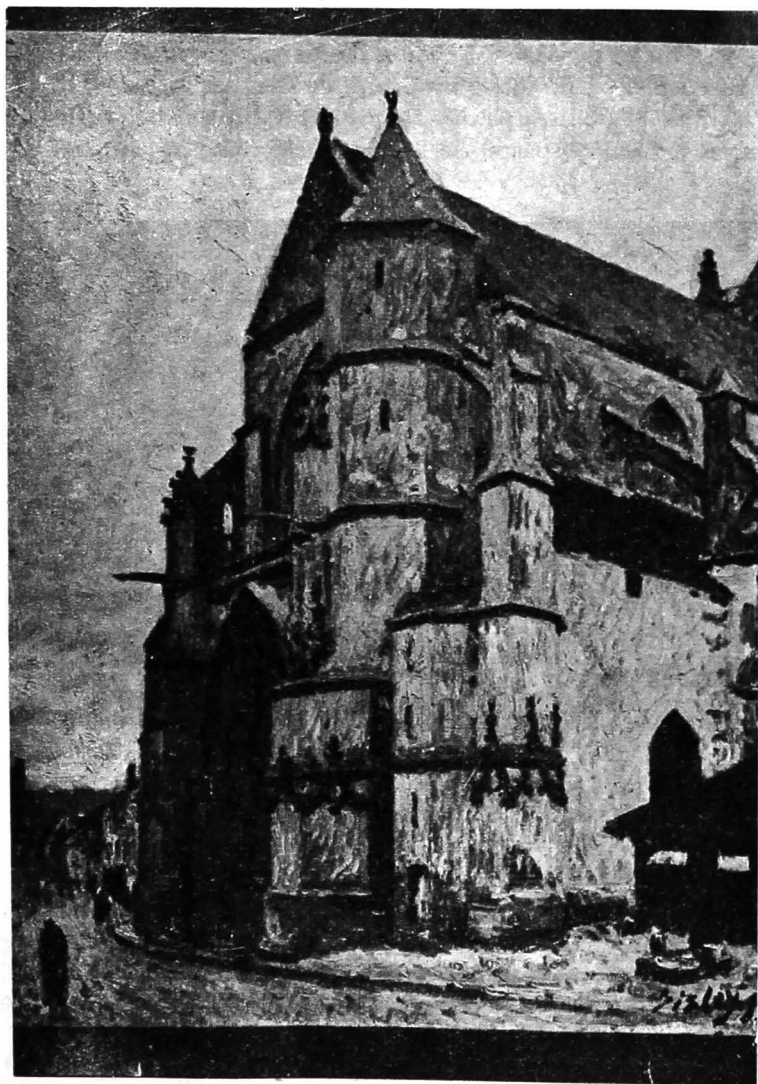

Fig. 44. — Biserica din Moret, pictură în ulei de Alfred Sisley.

IN SALA II. Picturi din Școala franceză. Dela stânga: n. 537, *Stradă*, de Albert Lebourg; n. 614, *Biserica din Moret*, de Alfred Sisley; n. 590, *Primăvară*, de Camille Pissarro; n. 426, *Bazinul de Construcții din Bordeaux*, de Eugen-Louis Boudin; n. 465, *Leoaică*, pastel de Eugène Delacroix; n. 540, *Honfleur*

Fig. 45. — Compartimentul de clasa III-a, pictură în ulei de H. Daumier.

(stradă), de F. Le Gout-Gérard; n. 454, *Drum*, de Gustave Courbet.

Sculpturi: n. 1045, *Femeie aducând apă*, de Hans Müller; n. 1067, *Bătrâna și Copila*, de Ruth Milles; n. 1041, *Cocostârc*, de Frantz Barwig; n. 693, *Cântăreț spaniol*, de Em. Frémiet; n. 800, *Napoleon I*, de Vincenzo Vela; n. 709, *Tolstoi*, de Th. Rivière; n. 1046, *Semănătorul*, de Hans Müller.

IN SALA III. Picturi din școala franceză: n. 585, *Natură statică*, de C. N. Pierrot; n. 459, *Compartimentul de Clasa III-a*, de H. Daumier; n. 460, *Saltimbancii*, de același; n. 597, *Peisagiu cu figuri*, de Auguste Renoir; n. 516, *Băiat în Soare*, de Henri Martin; n. 568, *Scenă galantă*, de Adolphe Monticelli.

[Fig. 46. — *Intoarcerea de la câmp*, pictură în ulei de Eug. Laermans.

Sculpturi: n. 701, *Cazacul*, fontă de E. Lancerey; n. 348, *Obstacolul*, de Const. Cristescu; n. 694, *Sf. Mihai*, bronz de Em. Frémiet.

IN SALA IV. Picturi din școala franceză: n. 403, *Confidențe*, de Edmond Jean-Aman; n. 934, *Intoarcerea dela câmp*, de Eugène Laermans; n. 566, *Bărci la Honfleur*, de Claude Monet; n. 565, *Camille*, de același; n. 621, *Vechiul drum la Sf. Nicolas*, de Victor Vignon.

Sculpturi: n. 653, *Tigru mergând*, bronz de Louis-Antoine Barye; n. 652, *Leu mergând*, bronz de același; n. 375, *Țărancă*, bronz de Dim. Mirea; n. 386, *Ciobanul*, bronz de O. Späthe;

Fig. 47. — *Camille*, pictură în ulei de Claude Monet.

n. 659, *Alergătorii*, bronz (dedus după originalul din grădina Luxemburg) de Alfred Boucher.

IN SALA V.

Picturi [din școala românească. Dela stânga: n. 140, *Anemone*, de Ștefan Luchian; n. 14, *Găini*, de Ion Andreescu; n. 15, *Sălciile*, de același; n. 95, *Peisagiu la Fontainebleau*, de N. Grigorescu; n. 139, *Lunca din Poduri*, de Șt. Luchian; n. 16, *Ulcică cu flori*, de Ion Andreescu; n. 20, *Peisagiu în Franța*, de același; n. 136, *La împărțitul porumbului*, de Șt. Luchian.

Sculpturi: n. 807, *Porc mistreț*, piatră, de autor necunoscut; n. 765, *Vacă păscând*, bronz de R. Bugatti; n. 1082, *Cronicarul Nestor*, bronz de M. Antokolski; n. 369, *Cap de copil*, marmoră de Filip Marin; n. 712, *Gambetta*, bronz de Jules Roulleau; n. 787, *Faun și nimfă*, bronz de Augusto Rivalta; n. 383,

Capul unui bătrân, bronz de Alex. Severin; n. 788, *Hercule și Centaurul*, bronz de Aug. Rivalta; n. 359, *Pictorul Lecca*, gips de Ion Georgescu; n. 376, *Bust*, bronz de Dim. Paciurea.

IN SALA VI. Picturi din școala franceză: n. 418, *Dansa-toarea spaniolă*, de Albert Besnard; n. 553, *La Sardinerie*, de Lucien Simon; n. 453, *Oameni la veghe*, de Charles Cottet; n. 440, *Pe patul de moarte*, de Eugène Carrière; n. 915, *Iarnă*, gravură de Albert Baertsoen; n. 885, *Nud de bărbat*, desen de Frantz Stuck; n. 423, *Napolitani*, aquarelă de Léon Bonnat; n. 135, *Pahar cu garoafe*, de Șt. Luchian; n. 449, *Lalele*, de Louis Charlot.

Sculpturi: n. 393, *Pocăință*, marmoră de Fr. Storck; n. 367, *Femeie dormind*, bronz de A. Kiciu; n. 777, *Mareșalul Ney*, bronz de Giuseppe Grandi; n. 1096, *Vulpe*, bronz de autor necunoscut; n. 391, *Moș Costache*, bronz de Fr. Storck; n. 362, *Cap de femeie*, bronz de I. Iordănescu; n. 1141, Dulap cu vitrină conținând obiecte de artă religioasă.

IN SALA VII. Picturi din școala franceză: n. 613, *Portalul bisericii St. Tropez*, de Paul Signac; n. 559, *Bărbierul satului* de Charles Milcendeau; n. 560, *Avarul*, de același; n. 497, *Ședință la tribunal*, de Jean-Louis Forain; n. 458, *Peisagiu*, de André Dauchez; n. 602, *Portret de femeie*, de Louis-Gustave Ricard; n. 433, *Portret de femeie*, de Antoine Bourdelle.

Sculpturi: 677, *Tors de femeie*, bronz de d-na Camille Claudel; n. 686, *Corp de femeie*, bronz de Jules Dalou; n. 711, *Baletistă*, bronz de Bénédicte Rougelle; n. 651, *Fată împletindu-și părul*, bronz de Albert Bartholomé; n. 390, *Clownul*, bronz de Fr. Storck; n. 360, *Cap de fetiță*, bronz de O. Han; n. 374, *Gânduri triste*, bronz de Dim. Mirea; n. 658, *Bust de fată*, bronz de Joseph Bernard; n. 822, *Templul lui Neptun dela Paestum*, lucrat în lavă vulcanică de autor necunoscut; n. 377, *Cap de copil*, bronz de Dim. Paciurea; n. 1140, o vitrină cu statuete, piulițe și greutăți de bronz din diferite epoci; n. 356, *Trei eclesiaști*, ceară de C. Gănescu; n. 354, *Sgârcitul*, bronz de

același; n. 1139, o vitrină cu statuete și piulițe vechi din diferite epoci.

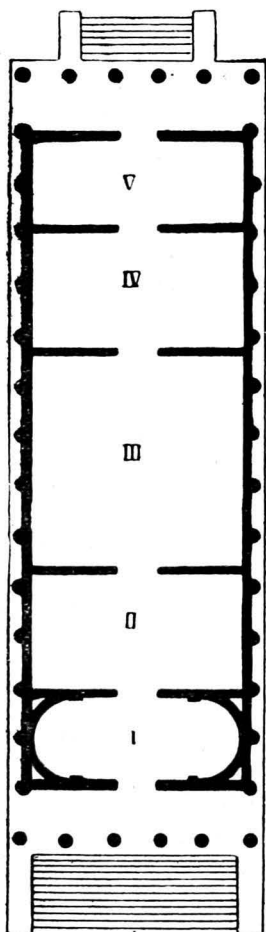

Fig. 48. — Planul Muzeului Simu.

IN SALA VIII. Picturi din școala franceză: n. 564, *Portret*, de Jean-François Millet; n. 545, *Pe malul Senei*, de St. Lépine; n. 593, *Târgul din Antibes*, de Jean-François Raffaelli; n. 438, *Peisagiu*, de Adolf-Felix Cals; n. 598, *Anachoretul*, de Theodule Ribot.

Sculpturi: n. 395, *Dela sață*, bronz de Gh. Tudor; n. 690, *Diana la vânătoare*, bronz de Alex. Falguière.

Muzeul Simu.

Muzeul Simu, instalat în clădirea [anume construită, care se prezintă sub forma unui templu pseudoperipter în stil ionic grec, a fost înființat în 1910, iar în 1927 întemeietorul lui, același Atanasie Simu care este ctitor și al Casei-Muzeu mai sus pomenită, l-a făcut dar Statului (director, pictorul Marius Bunescu).

Se intră în muzeu prin str. D. A. Sturza. Operele sunt expuse după cum urmează:

Pe rampa scării: la stânga, *Muncitorul*, copie turnată în bronz după originalul dela Luvru al lui Jules Dalou; la dreapta, *Bachus*, bronz de O. Späthe. Sub portic: la dreapta, *Psyche din Capua*, copie în marmură după bustul dela muzeul din Napoli, copiat la rândul-i după un original grec din sec. IV găsit la Capua; *Mercur*, bronz de Gian Bologna; *Pescar napolitan*, reproducere în bronz după originalul dela Luvru al lui Jean Baptiste Carpeaux; la stânga: *Apollo din Belvedere*, reproducere în marmoră după celebra statuă găsită în 1400 la Grottaferrata, aflătoare acum în Muzeul Vaticanului (cortile del Belvedere). E copie după un original grec din sec. IV a Cr. atribuit lui *Leochares*. Tânărul zeu este reprezentat în momentul când înaintează ca să cerceteze efectul unei săgeți pe care a aruncat-o, de pe vârful unui munte, asupra Niobidelor; *Fântâna din curtea primăriei din Nürnberg*, reproducere în bronz după originalul lui Labenwolf; *Bachant*, bronz de Sommer.

SALA I (numită romană din cauza motivelor arhitectonice decorative inspirate din decorația interioară a palatului lui Dioclețian dela Spalato) conține opere de sculptură, în general reproduceri în bronz, marmoră, gips și majolică, după lucrări vechi — egiptene, asiriene, feniciene, grecești, romane, franțuzești și italienești până în epoca Renașterii — apoi, pe piedestaluri, de jurîmprejur, câteva opere moderne originale, între cari, în partea stângă: n. 380, *proiect de monument*, de Dim. Paciurea; f. n. *Studiu*, de același; n. 660, *masca lui Victor Hugo*, pământ ars de Jean Boucher; n. 902, *Bustul lui Nietzsche*, bronz de Max Klinger; iar în partea dreaptă: n. 663, *Heracles*, bronz de Antoine Bourdelle; n. 378, *Beethoven*, bronz de Dim. Paciurea; n. 684. *După baie*, bronz de Jules Dalou; n. 1109, **Torsul « Simu »* granit, original vechiu egiptean.

SALA II (decorată cu elemente împrumutate din bogata ornamentație a fațadelor bisericii Episcopale din Curtea de Argeș), conține opere de pictură și sculptură românească, aparținând celor mai cunoscuți artiști ai epocii moderne.

*Fig. 49. — Studiu, gips
de Dem. Paciurea.*

*Fig. 50.—Heracles, sculp-
tură în bronz de Antoine
Bourdelle.*

Fig. 51. — Flori și ulcioare, pictură în ulei de Teodorescu-Sion.

Fig. 52.—Coșarul, pictură în ulei de N. Vermont.

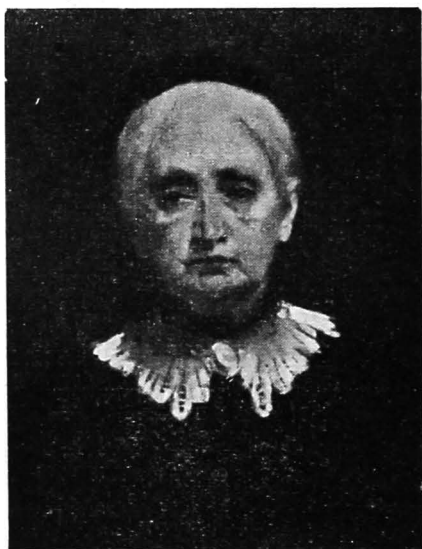
Picturi. Incepând de pe peretele din stânga celui ce vine din Sala I, între cele mai reprezentative menționăm: n. 49, *Peștii roșii*, de Marius Bunescu; n. 227, *Turcoaică din Balcic* de Alex. Severin; n. 262, *Flori și urcioare*, de Teodorescu-Sion; n. 173, *Vedere din Giverny*, de S. Mützner; n. 149, *La curse*, desen de Ștefan Luchian; n. 28, *Mănăstirea Bistrița*, de A. Baltazar; n. 130, *Portret de femeie*, de Kimon Loghi; n. 247, *Muncitor*, de D. Stoica; n. 193, *Portret de femeie*, de G. Petrașcu; n. 184, *Nud de femeie*, de Th. Palladi; pe peretele următor și în continuare: n. 34, *Peticarul*, de Octav Băncilă; n. 210, *Raze de Soare*, de S. Sanielevici; n. 190, *Casa olarului*, de G. Petrașcu; n. 191, *Țărnuțul Mării*, de același; n. 192, *Casă părăsită*, de același; n. 250, *Portretul d-rei Rogaveski*, de Ipolit Strâmbu; n. 60, *Femeie dormind*, de Costin Petrescu; n. 253, *In așteptare*, de Ipolit Strâmbu; n. 165, *Portretul lui Nicolae Krețulescu*, de Gh. Mirea; n. 43, *Peisagiu*, de Th. Buicliu; n. 269, *Coșarul*, de N. Vermont; n. 245, *Scenă de războiu*, de Eustațiu Stoenescu; n. 38, *Nud de femeie*, de Lud. Bassarab; n. 166, *Turc*, de Gh. Mirea; n. 251, *Cioban cu oi*, de Ipolit Strâmbu; n. 230, *Coș cu pâine și mere*, de Soare Macedonski; n. 208, *Tineri în barcă*, de Camil Ressu; n. 240, *Cap de Țigancă*, de Jean Al. Steriade; n. 24, *Mere pe masă*, de Const. Artachino; n. 268, *Cărămidăria pe Gruți*, de N. Vermont; n. 119, *Soldați în marș*, de Iser; n. 167, *Portret*, de G. D. Mirea; n. 183, *Dimineața*, de Th. Pallady; n. 207, *Veneția*, de Ștefan Popescu; n. 146, *Casa lui Moș Gheorghe din Brebu*, de Ștefan Luchian; n. 89, *Lucrător*, de N. Grigorescu; n. 76, *Printre arbori*, de același; n. 125, *Portret de femeie*, de Const. Lecca; n. 1, *Portretul lui Nestor Heruvim*, de Petre Alexandrescu; n. 88, *Rabinul*, de N. Grigorescu; n. 126, *Protosinghelul Teodosie Zăgănescu*, de Const. Lecca; n. 81, *Grajd în Normandia*, de N. Grigorescu; n. 127, *Portretul Zamfirei Zăgănescu*, de Const. Lecca; n. 66, *Portret de femeie*, de D. Mihail; n. 79, *Studiu de boi*, de N. Grigorescu; n. 80, *In așteptare*, de același; n. 255, *Portret*, de Gh. Tătărescu; n. 7, *Țigancă*, de Th. Aman; n. 219, *Țărani la câr-*

Fig. 53. — Țigancă, pictură în ulei de Jean Al. Steriadi.

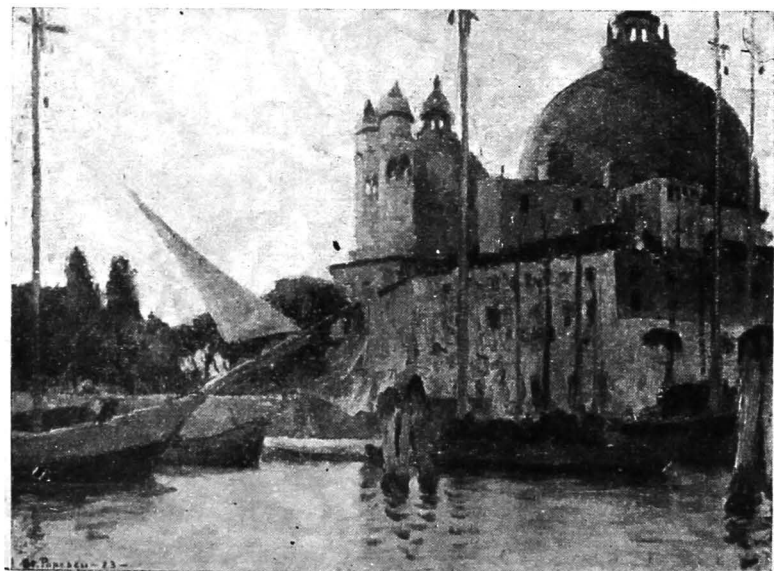
Fig. 54. — Soldați în marș, pictură în ulei de Iser.

Fig. 55. — Portret, pictură în ulei de G. D. Mirea.

Fig. 56. — Venezia, pictură în ulei de Ștefan Popescu.

ciumă, de R. Schweitzer-Cumpăna; n. 232, *Iarna la drum*, de C. D. Stahi; n. 276, *Marină*, de Eug. Voinescu; n. 155, *Țărance sub umbrelă*, de Rodica Maniu; n. 62, *La pescuit*, de Cecilia

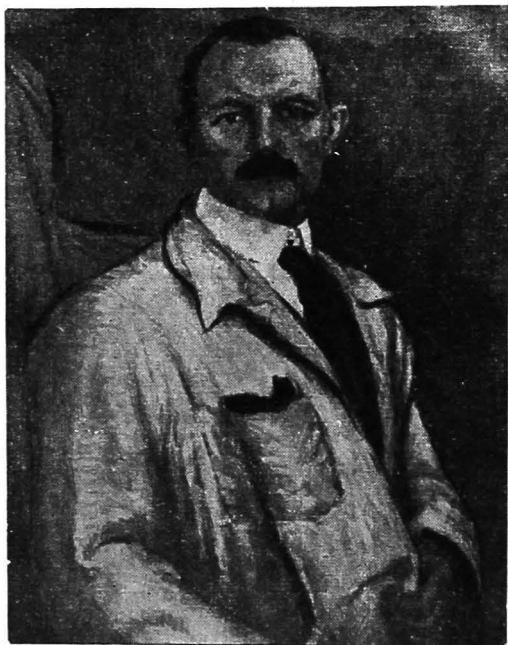
Fig. 57. — Țigancă, ulei de Th. Aman.

Cuțescu-Storck; n. 47, *Autoportret*, de Marius Bunescu; n. 48, *Peisagiu din Constanța*, de Marius Bunescu; n. 189, *Peisagiu de toamnă*, de G. Petrașcu; n. 226, *Florentina*, de Dimitrie

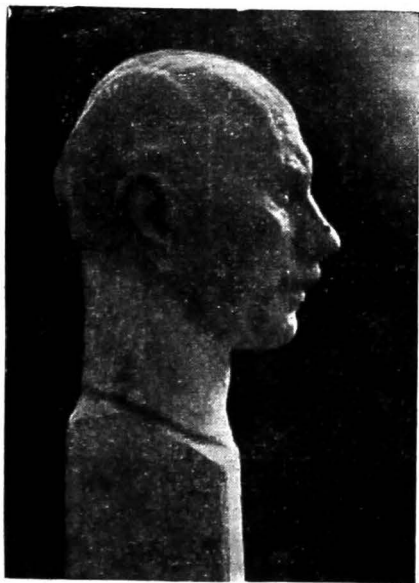

Fig. 58. — Țărani la cârciumă, pictură în ulei de R. Schweitzer-Cumpană.

Fig. 59. — Autoportret, pictură în ulei de Marius Bunescu.

*Fig. 60. — Somnul, scul-
tură în marmură de Const.
Brâncuș.*

*Fig. 61. — Pictorul M.
Bunescu, gips patinat
de C. Medrea.*

Serafim; n. 273, *Codrul Herzei*, de A. G. Verona; n. 45, *Autoportret*, de Petre Bulgăraș.

Sculpturi. n. 346, *Somnul*, marmoră de Const. Brâncuș; n. 351, *Cap de bărbat*, lemn de Alex. Dobrescu; n. 394, *D-na Cuțescu-Storck*, marmoră de Fr. Storck; n. 358, *Dimitrie Bolintineanu*, gips de Ion Georgescu; n. 368, *Satir*, bronz de Filip Marin; n. 352, *Cap de tânăr*, lemn de Alex. Dobrescu; n. 349, *Profesorul Vintilă Dumitrescu*, bust în bronz de G. Dimitriu; n. 347, **Pictorul Dărăscu*, bust în bronz de C. Brâncuș; n. 373, *Pictorul Bunescu*, cap de bronz de C. Medrea.

SALA III (numită a Renașterii pentru decorul ei arhitectural), conține opere de pictură și sculptură franceză și italiană, în cea mai mare parte contemporane.

Picturi. Incepând de pe peretele din stânga celui ce vine din Sala II. Opere mai reprezentative din școala italiană: n. 746, *Țărmul Mării*, de Salvatore Petruolo; n. 752, *Portret de țaran*, de Salvatore Rosa († 1673); n. 751, *Colț din Posillipo*, de Attilio Pratella; n. 731, *Campo dei Fiori din Roma*, de Pio Joris; n. 741, *Bivoli*, de Giuseppe Palizzi; n. 747, *Cap de călugăr*, de Giovanni Batt. Piazzetta († 1754); n. 744, *Santa Ecaterina*, de Parmigianino († 1540); n. 754, *Portret de femeie*, de Sanquirico; n. 730, *S-ta Ecaterina*, de P. Giannino; n. 738, *Copil culcat*, de Al. Padovanino; n. 723, *La Malul Mării*, de Giorgio Belloni; n. 745, *Inmormântare la Stigliano*, de Andrea Petroni; n. 739, *Portretul Doamnei Simu*, de Elvezia Paini; n. 760, *Dașnis și Apollo*, de autor necunoscut. Școala franceză: n. 596, *Odaliscă*, de Abel Ragot; n. 402, *Veghe de noapte*, de Jules Adler; n. 600, *Prometheu*, de Théodule Ribot; n. 509, *Prizonieri*, de Adrien Guignet; n. 531, *Faust și Mefisto*, de Amand Laroche; n. 557, *Marină*, de René Ménard; n. 409, *Oi*, de Is. Flacheron; n. 546, *Flora*, de Henry Lerolle; n. 439, *Bunica și nepoata*, de H. Caro-Delvaille; n. 529, *Seniorul*, de I. K. Lambert; n. 519, *La Cairo*, de Charles Hofbauer; n. 612, *Interior de biserică*, de Eug. Benj. Selmy; n. 526, *La plaje*, de Pierre Ladureau; n. 604, *Munca*, de Louis Roger; n. 456,

Marocani, de Ch. Dagnac-Rivière; n. 419, *Portretul Doamnei Simu*, de L. François Biloul; n. 455, *Thais în Infern*, de Gustave Courtois; n. 535, *După muncă*, de Pierre-Jean Laurens; n. 623, *Inmormântare militară*, de Adolphe Yvon; n. 587, *Case la drum*, de Maurice Pierrey; n. 558, *Oreste și Furiile*, de Ernest Michel; n. 512, *In sat*, de Adolphe Guillon; n. 608, *Natură statică*, de Dominique Rozière; n. 503, *Anul O Mie*, de Pierre Gourdault; n. 505, *Piața din Toledo*, de același; n. 464, *La moschee*, de Alex. Decamps; n. 410, *Bărți și pescari*, de François-Charles Baude; n. 520, *Super flumina Babylonis*, de Ferd. Humbert; n. 434, *Scenă de războiu*, de Jaques Courtois Bourguignon († 1676); n. 542, *Cap de expresie*, de Marcel Lenoir.

Sculpturi: n. 678, *Pan și nimfă*, bronz de Claude-Michel Clodion; n. 665, *Bustul Doamnei Simu*, bronz de Antoine Bourdelle; n. 662, *Fructul (Eva)*, bronz colosal de același; n. 1042, *Pătrunderea viitorului*, bronz de F. Beraton; n. 901, *Andromeda*, bronz de Ioh. Crist. Hirt; n. 951, *Venus*, bronz de Jef. Lambeaux; n. 667, *Atanasie Simu*, marmoră de Antoine Bourdelle; n. 661, *Beethoven*, bronz de același; n. 679, *Pan copil plângând*, bronz de Claude Michel Clodion.

SALA IV (numită pentru decorul ei arhitectural bizantină), conține opere de pictură și sculptură din școlile elvețiană, austriacă și germană.

Picturi. Incepând de pe peretele din stânga celui ce vine din Sala III. Lucrări mai reprezentative din școala elvețiană: n. 986, *Munții*, de Alex. Colame; n. 1019, *Pastorul*, de A. Speisegger; n. 981, *Țăran din Valais*, de Ernest Biéler; n. 1018, *Interior*, de Frédéric Simon; n. 995, *Peisagiu*, de Fr. Diday; n. 1012, *Portret de femeie*, de F. Massot; n. 1006, *Doi stejari*, de Charles Guignon; n. 979, *Cap de berbec*, de I. L. Agasse; n. 985, *Peisagiu*, de Alex. Calame; n. 1016, *La Moudon*, de Albert Silvestre; n. 1003, *Peisagiu oriental*, de Karl Girardet; n. 1014, *Natură statică*, de Paula Nardi. Pe peretele următor o colecție de icoane bizantine valoroase — grecești, rusești și românești. Pe peretele următor, în continuare, picturi austriace

și germane: n. 1087, *Cap de copil*, de Ludvik Kuba; n. 1084, *Bătrână*, de Mela Müller; n. 1030, *Portretul unei doamne*, de Heinrich von Angeli; n. 1029, *Cap de călugăr*, de Fr. von Amerling; n. 1074, *Călăreți arabi*, de Tadeusz Ajdukievici; n. 1033, *Peisagiu*, de Leopold Kerpel; n. 1038, *Hymnus*, de Hedwiga Mehle-Grosmann; n. 838, *Arnăuți la cafenea*, de Albert Franke; n. 863, *Simfonie*, de Adam Kunz; n. 852, *Fierărie*, de Friedrich Keller; n. 874, *Tren*, de Hermann Pleuer; n. 844, *In grădina artistului*, de Theodor Hagen; n. 886, *Târg de vite*, de Karl Stuhlmüller; n. 830, *Portret*, de Paula von Blankenburg; n. 860, *Dresda*, de Gothard Kuehl; n. 898, *Vacă în plin aer*, de Heinrich Zügel; n. 880, *Salomea*, de Leopold Schmutzler; n. 899, *Cap de călugăriță*, de autor necunoscut; n. 870, *Nud*, de Bernard Pankok; n. 864, *Portretul Laurei Minghetti*, de Franz von Lenbach; n. 889, *Fată citind*, de Fritz von Uhde; n. 856, *La câmp*, de Hugo Koenig; n. 835, *Fată dormind*, de Julius Exter; n. 850, *Intrarea vacilor*, de Johann Holz; n. 843, *Studiu de cap*, de H. von Habermann; n. 840, *Portret de țăran*, de Ed. von Gebhardt; n. 879, *Curtea cu pasări*, de Julius Scheuerer; n. 891, *Lacul Nemi*, de Hermann Urban; n. 841, *Femeie*, de Ed. von Gebhardt.

Sculpturi: n. 361, *Pictorița*, bronz de I. Iordănescu; n. 717, *Sugaciul*, piatră de G. Toussaint; n. 1047, *Isus*, bronz de Richard Toutenhayn; n. 956, *Argus*, bronz de van der Stappen; n. 953, *Lucrătorul*, bronz de Const. Meunier; n. 949, *Lucrător*, bronz de Emile Jesper; n. 689, *Caritate*, bronz de Paul Dubois; n. 710, *Primăvara*, bronz de August Rodin.

SALA V (numită sala greacă), cuprinde picturi și sculpturi diferite:

Picturi. Incepând de pe peretele din stânga, opere olandeze: n. 966, *Peisagiu*, de Jean van Lokhorst; n. 960, *Portret de bătrân*, de Leonard Bramer; n. 973, *Marină*, de Jan Weissenbruch; n. 957, *Peisagiu*, de Louis Apol; n. 965, *Păzitoare de găște*, de Cornelis Koppenol; n. 958, *Marină*, de L. Bakhuysen; n. 967, *Bărți la Scheveningen*, de Willem Mesdag; n. 963, *Ță-*

rancă din Laren, de Solomon Garf; deasupra, n. 238, *Voevozi și Domnițe*, de Marincea Stănescu; pe peretele următor, n. 827, *Procesiunea Regilor Magi*, faianță după fresca lui Gozolli din Capella Medici din Florența; deasupra, n. 151, *Adam și Eva*, de Alexis Macedonski. Din școala spaniolă: n. 1061, *Călugăr franciscan*, atribuit lui Zurbaran; n. 1055, *Gârlă din Darro-Grenada*, de Mario Fortuny; n. 1060, *Gitana Catalana*, de Ignacio Zuloaga; n. 1059, *Picador*, de Henri Zo; n. 1054, *Vite la adăpat*, de A. Cortez; apoi: n. 975, *Ciosvârtă de miel*, de autor necunoscut; n. 246, *Scenă de războiu*, de Eustațiu Stoenescu; n. 448, *Interior*, de A. Chapuy; n. 570, *Canal Grande*, de Fr. Nardi; n. 940, *O vacă*, de Alberic Mathys; n. 1069, *Furtună*, de Edward Diriks; n. 1072, *Transatlanticul*, de Fritz Thaulow; n. 943, *Casă țărănească* de Louis Taverner; n. 1075, *Tătarii fugăriți de Polonezi*, de Iosef Brandt; n. 1079, *Iarnă*, de Ananief Stolitză; n. 1071, *Fiordul Waagevandet*, de Gerhard Munthe; n. 1063, *Ultimele raze*, de Wilhelm Behm; n. 1073, *Apus de soare*, de Henrik Jespersen; școala belgiană: n. 928, *Westende*, de Victor Gilsoul; n. 932, *Interior la Rocca di Papa*, de Ed. Jans; n. 916, *Cronicarul*, de Charles Boom; n. 939, *Anticarul*, de Al. Markelbachi; n. 914, *Marină*, de Louis Artan; n. 920, *Nud*, de Max Chotian; n. 927, *Canal în Dordrecht*, de Victor Gilsoul; n. 919, *La toaletă*, de Max Chotian.

Sculpturi: n. 672, *Vultur*, bronz de August Cain; n. 1066, *Bizon*, bronz de Carl Milles; n. 1095, *Elefant*, bronz de Bi Jo; n. 696, *Panteră și elefant în luptă*, bronz de Georges Gardet; n. 1090, *Panteră în luptă*, bronz de Putmann; n. 947, *Vânător primitiv*, bronz de Josué Dupon; n. 706, *Noaptea*, bronz de Joseph Pollet; n. 1065, *Lupta pentru vieață*, bronz de Carl Milles; n. 803, *Madona cu copil*, faianță de autor necunoscut; n. 913, *Copil plângând*, bronz de Fritz Zadow; n. 766, *Călugăriță*, bronz de D. Colandra; n. 801, *reproducere în bronz după monumentul lui Colleone dela Venezia*, de Andrea Verrochio.

Pe bulevardul Take Ionescu.

În afară de cele două importante muzee aci descrise vizitatorul mai poate vedea, cu titlu informativ, sau din simplă curiozitate, odată ajuns pe b-dul Take Ionescu în dreptul străzii D. A. Sturdza, casa în care a locuit Titu Maiorescu și în care își ținea ședințele « Junimea », situată în colțul format de străzile D. A. Sturdza și Nic. Bălcescu, sau, de partea cealaltă a bulevardului, — trecând pe lângă masiva clădire a Soc. « Asigurarea Românească », construită de arhitectul Horia Creangă, *Biserica Pitar Moș*, situată pe strada cu același nume și zidită de Moș Sârbul Pitarul, dela care își trage și numele. Pot fi văzute de asemeni: la dreapta, pe strada Dionisie Lupu, la n. 46, interesantul palat în stil neogotic zidit în 1866 pentru fostul mareșal al Palatului lui Carol I, G. Filipescu, și, puțin mai sus, la începutul străzii General Lahovari, lângă *Grădina Icoanei*, — amenajată între 1870—1875 pe triunghiul format de intersecția străzilor G. Chițu, Xenopol și Caragiale — frumoasa clădire a *Școalei Centrale de Fete*, operă izbită în stil neo-românesc a arhitectului Ion Mincu.

Dintre clădirile noi ridicate în lungul b-dului Take Ionescu merită să fie menționate: *Casa de credit a magistraților*, construcție ce se impune prin cumpănita ei linie modernă, operă a arhitectului Duiliu Marcu, și *Palatul societății de gaz și electricitate*, mai cu seamă corpul adăugat în 1935, cu monumentală și sobra lui fațadă de piatră întoarsă către str. N. Bălcescu, operă

a arhitectului Octav Doicescu. Interesantă de asemeni, în interiorul acestui din urmă palat, este «sala publicului» ai cărei pereți înguști sunt decorați cu două mozaicuri: compoziții interesante în alb, cafeniu și negru, executate de Ștefan Constantinescu după cartoanele arhitectului Doicescu.

Monumentul lui Take Ionescu.

Amintirea marelui om politic care a fost Take Ionescu nu este păstrată numai de numele bulevardului care traversează cartierul locuit altădată de dânsul, ci și de un monument ridicat în 1931 într'o piațetă special amenajată pe bulevard, în fața străzii Atena, nu departe de casa — situată pe str. Atena la n. 25 — care a fost locuința sa. Pe un soclu cilindric înalt, împodobit cu tot felul de altoreliefuri și prins pe o platformă între două nuduri uriașe răsturnate pe spate, ce vor să simbolizeze două fluvii — Nistrul și Tisa — Take Ionescu, în picioare, arată cu mâna dreaptă spre Transilvania. Operă a bătrânului sculptor francez Ernest Dubois, căruia se datoresc multe asemenea lucrări din București, monumentul lui Take Ionescu este mai important prin personalitatea celui căruia îi este dedicat decât prin valoarea lui artistică. Operă de compoziție criticabilă, mai mult veselă decât solemnă, este o replică inferioară a monumentului lui Ion C. Brătianu ridicat cu 25 ani mai în urmă în piața cu același nume.

Piața Romană.

B-dul Take Ionescu se sfârșește în *Piața Lascăr Catargiu*, cunoscută mai ales sub numele de Piața Romană, în centrul căreia se ridică, din 1906, monumentul modest dar de bun gust, dedicat marelui om politic Lascăr Catargiu, operă a sculptorului francez Antonin Mercié. Pe dreapta, între clădirile cari deliniează forma circulară a pieții, predomină *Palatul Academiei Comerciale*, construit în 1926 după planurile arhitecților Grigore Cerchez și Van Saanen Algi. În interiorul acestuia, iubitorii de artă pot vedea, în sala de ceremonii, pe peretele din fund, ușor curbat ca o absidă, **interesanta frescă*, operă a doamnei Cecilia Cuțescu-Stork, care reprezintă în culori armonioase și linii sigure *istoria comerțului românesc*. Scenele, admirabil și însuflețit redate, șerpuesc de sus în jos înfățișând fazele principale prin care a trecut comerțul românesc din timpurile cele mai vechi până în zilele noastre.

Bulevardul Lascăr Catargiu.

Din Piața Romană pleacă în direcții deosebite șase străzi; între acestea, cea mai importantă este cea care continuă spre Miazănoapte b-dul Take Ionescu: b-dul Lascăr Catargiu. Tăiată de Niculae Filipescu în 1894, artera aceasta de circulație, dintre cele mai largi din București, leagă în linie dreaptă Piața

Romană cu Piața Victoriei și are pe mijloc, ca și bulevardul Henry Martin din Paris după modelul căruia a fost croit, o alee de călăreți umbrită de castani și tei.

Casele particulare ce se înșiră de o parte și de alta a acestui bulevard sunt printre cele mai frumoase și mai bine construite din București — între altele: la n. 40, *Casa dr. Dobrovici*, în stil neo-bizantin, construită din cărămidă aparentă și piatră după planurile arhitectului Duiliu Marcu; la n. 31 făcând colț cu str. General Manu, *Casa Niculescu-Dorobanțu*, izbutită construcție în stil neo-brâncovenesc, zidită după planurile arhitectului Grigore Cerchez; la n. 39, făcând colț cu str. Orlando, fosta Casă I. Cămărășescu, cumpărată de Banca Națională, care a dăruit-o apoi M. S. Regelui; este acum sediul *Fundației pentru literatură și artă Regele Carol II.*

Pinacoteca Municipiului București.

Intre casele mari dela începutul b-dului Lascăr Catargiu, cea dela n. 21, care este fosta locuință a amiralului Urseanu, adăpostește acum **Pinacoteca Municipiului București*, înființată în 1933 și instalată în casa dăruită Municipiului de d-na și amiralul Urseanu. Cuprinde o importantă colecție de picturi și sculpturi provenind din depozitele primăriei. (Director, Dr. Severeanu, conservator sculptorul Burcă).

La intrare, mulajul statuei lui *Gheorghe Lazăr*, după originalul lui Ion Georgescu, din Piața Universității; *Domniță*, gips patinat de Celine Emilian; n. 117, *Icoana Maicii Domnului*, frescă de M. Râmniceanu; n. 133, *Fata pădurii*, basorelief în lemn de Borgo Prund.

SALA I, între lucrările mai importante: n. 69, *Peisaj*, de G. Petrașcu; n. 79 și n. 139, picturi de Bulgăraș; n. 72, *Nuduri* de G. Tătărescu; n. 84, *Bivolife*, de Th. Aman; n. 238, *Soldatul rănit*, de A. G. Pall.

SALA II, în centru, *Regele Carol I*, bronz de Ernest Dubois; pe pereți, dela stânga: n. 86, *La masă*, de A. G. Pall; n. 87, *Idilă*, de Th. Aman; n. 92, **Erodiadă*, de C. Lecca; n. 90, *Omorîrea lui Grigore Ghica*, de Th. Aman; n. 201, **Portretul profesorului Velescu*, de Șt. Luchian; n. 290, *La pășune*, de I. Al. Paraschivescu; n. 93, **Femeie cu tamburină*, de G. Tătărescu; n. 94, *Copil cu struguri*, de Mihail Dan; n. 96, *Vânătoare de Urși*, de Trenc; n. 95, *Portret*, copie după Rembrandt, de Simonide; n. 173, **La plimbare*, de Ip. Strâmbu; n. 100, *Portret*, de C. Stăncescu; n. 98, *Evrei la rugăciune*, de A. E. Pall; n. 67, *Căprioare*, de Sava Henția; n. 289, **Portretul lui N. Bălcescu*, de I. Negulici.

SALA III. Sculptură. Dela stânga: *Portretul doctorului Lupu*, bronz, de M. Onofrei; *Sora de caritate*, marmoră de D. Mățăuanu; *Povară*, bronz de G. Tudor; *Portretul lui N. Iorga*, bronz de Savargin; *Portretul lui Tudor Măinescu*, bronz de C. Barasky; *Gâscă*, bronz de Vasiliu-Fălți; *Cap de expresie*, bronz de I. Jealea, *Leu*, bronz de Savargin; *Crist*, bronz de O. Han.

SALA IV. Sculptură: *Nud*, bronz, de Milița Petrașcu; *Lectură*, piatră de Dobrogea, de Celine Emilian; *Himera*, bronz de D. Paciurea; *Luminătorul poporului*, bronz de același.

SALA V. În centru, bustul *Regelui Ferdinand I*, bronz de Ionescu-Varone. Pe pereți, dela stânga: n. 101, *Case din Procopoia*, de G. Petrașcu; n. 103, **Ghiocel*, de N. Grigorescu; n. 104, *Carul cu boi*, de același; n. 102, **Roșiorul*, de

Șt. Luchian; n. 105, *Capul Caliacra*, de Ștefan Popescu; n. 106, *Sălciile în Deltă*, de același; n. 107, **Lupta dela Smârdan*, de N. Grigorescu; n. 97, *Biserica*, de G. Petrașcu; n. 108, *Țăranca*, de N. Grigorescu.

SALA VI (caja scării) n. 285, *Nud*, de G. Zlotescu; n. 141, *Pe Dunăre*, aquarelă de Szathmary; n. 142, *La târg*, de același; n. 300, *Desen*, de I. Ioanid; n. 143, *Nuduri*, desen de Al. Romano; n. 148, **Lupta dela Oltenița*, desen de Th. Aman; apoi 7 gravuri de N. Vermont ș. a.

SALA VII *Botez*, de A. Verona; *Autoportret*, de P. Miracovici; *Portretul d-nei T.*, de Teodorescu-Sion; *Piață în Veneția*, de N. Dărăscu; *La munca câmpului*, de C. Ressu.

SALA *Filip Marin*, cuprinde o serie de picturi reprezentând peisajii din Franța și o bogată colecție de sculpturi de *Filip Marin* (1865—1928), reprezentând capete de expresie, portrete, alegorii, proiecte de monumente, etc., donate de familia sculptorului.

SALA VIII, picturi moderne contemporane. Dela stânga: n. 287, *Portret*, de Dem. Berea; n. 191, *Cap de expresie*, de A. Kesler; n. 193, *Strada Sf. Elefterie*, de D. Ghiață; n. 192, *Peisaj*, de Iorgulescu-Yor; n. 194, *Peisaj de iarnă*, de Alex. Moscu; n. 195, *Natură moartă*, de Delavrancea-Dona; n. 196, **Curte de mahala*, de N. N. Tonitza; n. 198, *Natură moartă*, de Mihaela Eleutheriade; n. 197, *Cheiul Dâmboviței*, de R. Iosif; n. 299, *Baroneasa R.*, de M. Râmniceanu; n. 200, *Biserica Ghica-Tei*, de V. Hoeflich; n. 199, *Natură moartă*, de Iorgulescu; n. 298, *Crini*, de Râmniceanu; n. 175, *Autoportret*, de Al. Phoebus; n. 202, **Plaje din Balçic*, de J. Al. Steriadi; n. 203, *Groapa Floreasca*, de Hoeflich; n. 204, *Case din București*, de Delavrancea-Dona; n. 206, *Natură moartă*, de Eleutheriade; n. 205, *Casă din Filantropia*, de D. Ghiață; n. 208, **Ștef. Iulian în Coana Manda*, de E. Stoenescu; n. 109, *Portret*, de Th. Biciowsky; n. 212, desen de Pascin; n. 209, *La mare*, de N. Tonitza; n. 207, *Peisaj*, de H. Catargi; n. 210, *Capete de expresie*, de A. Băeșu; n. 211, *Femeia în*

cămașe albastră, de Pascin; n. 213, desen de același; n. 110, *Portret de fetiță*, de Magda Iorga; n. 229, *Fata cu pisici*, de Ion Tincu; n. 214, *Nud în interior*, de Th. Pallady; n. 215, **Fată citind*, de același.

SĂLILE IX ȘI X conțin câteva picturi, unele de dimensiuni mari, originale sau copii, de autori străini (italieni, olandezi, germani, belgieni, etc.), provenind din fosta colecție Ion I. Movilă dăruită de curând muzeului.

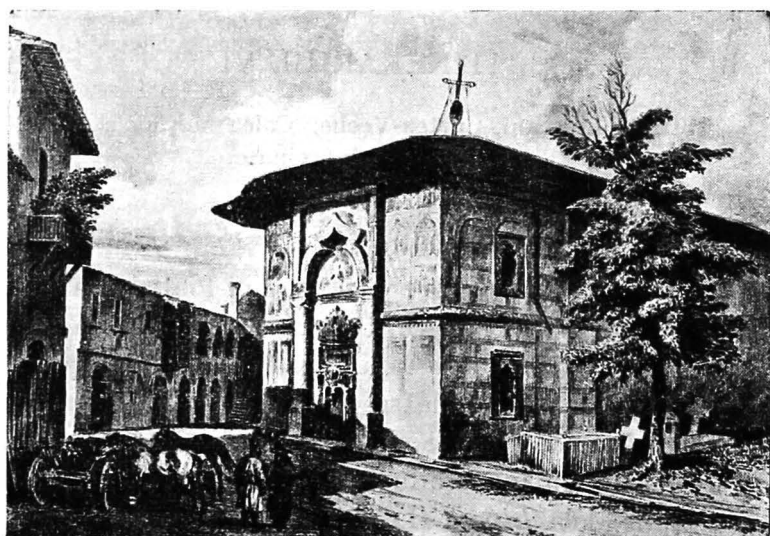
ITINERARIUL VI

Strada Lipscani, Curtea-Veche, Calea Moșilor și monumentele învecinate.

Strada Lipscani.

Strada Lipscani, care începe din Piața Mihai-Vodă și se termină în Piața Sf. Gheorghe, este strada comercială prin excelență a Capitalei. Numele ei perpetuiază amintirea locului unde se desfăceau altădată cele mai frumoase, mai variate și mai căutate mărfuri pe care negustorii români le aduceau în fiecare an dela Târgul cel mare dela *Lipsca* (Leipzig). Până pe la 1750, când ia numele acestui târg nemțesc, strada era cunoscută sub numele de *Ulița-Mare*. Porțiunea cuprinsă între Piața Mihai-Vodă și calea Victoriei, pe care se găsește între altele, *Pavilionul anticarilor*, nu-i decât un preludiu al adevăratei străzi Lipscani care se prezintă sub adevăratul ei aspect abia de cealaltă parte a Căii Victoriei. Până la intersecția cu strada Smârdan, cele două aripi ale străzii Lipscani sunt ocupate de clădirile celor mai mari bănci românești. Intre acestea, pe dreapta, în fața străzii Eug. Carada, **Palatul Băncii Chrisove-*

loni (proprietatea Băncii Naționale), ale cărei fațade de piatră concepute de arhitecții G. M. Cantacuzino și A. Schmiedigen, în 1925, sunt o izbutită interpretare a arhitecturii italienești din epoca târziei Renașteri.

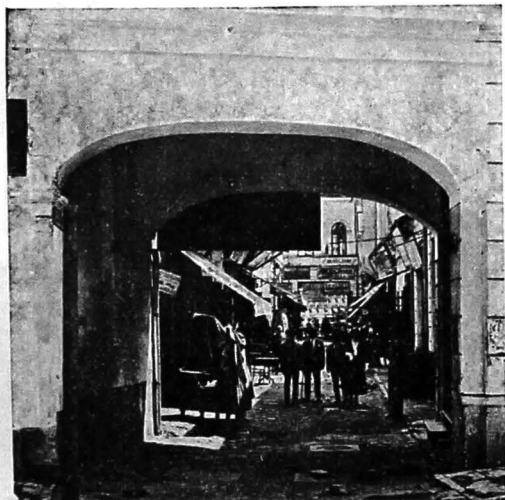
(Colecția Muzeului Municipal).

Fig. 62. — Biserica Grecilor, după o gravură de Raffet.

Pe stânga, în colțul dinspre Banca Națională al străzilor Carada și Lipscani, se înalță modest *Monumentul lui Eugen Carada* (om politic și fost guvernator al Băncii Naționale, 1836—1910) — un mic bust de bronz ridicat pe un soclu încărcat cu basorelieful și figuri alegorice, de sculptorul Ernest Dubois.*

Alături, ocupând un patruleter cuprins între străzile Lipscani, Eugen Carada, Banca Națională și Smârdan, își desfășoară fațadele *Palatul Băncii Naționale*, clădire vastă și de bună arhitectură neo-clasică (arhitecți: Albert Galleron și Cassien Bernard), ridicată pe o

(Colecția Muzeului Municipal).

Fig. 63. — *Pasajul «Blănari».*

parte din terenul ocupat altădată de marele *han Șerban-Vodă*, primul și cel mai însemnat han al Bucureștilor secolului al XVIII-lea. Pavilioanele de colț, spre fațada principală, sunt decorate cu câte 2 statui, reprezentând: *Justiția* (de sculptorul I. Georgescu), *Comerțul*, *Industria* și *Agricultura*.

În fața Băncii Naționale, *Banca Generală a Țării Românești*, ridicată pe locul unde se afla odinioară

(Colecția Muzeului Municipal).

Fig. 64. — «Hanul cu Tei», acum blocul cu restaurantul «Iancu».

Biserica Grecilor, cunoscută în secolul al XVII-lea sub numele de *Biserica Ghiormei Banul*.

După strada Smârdan, la stânga, stradela Șelari, un fel de coridor îngust format din vitrine cu mărunțișuri, conduce la *Biserica Sf. Niculae Șelari*, clădită în secolul al XVII-lea și refăcută în vremea lui Brâncoveanu.

Puțin mai jos, tot pe stânga, coridorul paralel cu str. Nicolae-Șelari, este cunoscutul *Pasaj Blănari* (fig. 63), care conducea la nu mai puțin cunoscutul local, moștenire brâncovenească refăcută, numit *Hanul cu Tei* (fig. 64), acum dispărut.

Strada Lipscani se continuă, în ușoară pantă, până în *Piața Sf. Gheorghe*. Parcurgerea ei în întregime e interesantă mai ales între orele 11—13 și 16—19, când circulația e atât de intensă încât întreaga stradă devine o mare de capete.

Biserica Curtea-Veche

Din strada Lipscani spre Dâmbovița, prin strada Șelari sau Smârdan, se ajunge în strada Carol, pe care, la stânga, aproape de Piața de Flori, se găsește **Biserica Buna-Vestire*, cunoscută mai ales sub numele de *Biserica Curtea-Veche*. Zidită de Mircea Ciobanul în prima lui domnie (1545—1554) sau poate într'a doua (1558—1559), ceea ce e mai puțin probabil, este cea mai veche biserică din București. Deși refăcută de multe ori, mărită și schimbată, mai ales în timpul domniilor lui Bibescu-Vodă și a lui Barbu Știrbey, totuși proaspăta și înțeleapta lucrare de restaurare făcută de Comisia Monumentelor Istorice i-a redat aproape în totul aspectul dela început. Decorul atât de simplu și de impunător al fațadelor, format printr'o alternare de zone orizontale de tencuială și fășii de cărămidă aparentă, este caracteristic primei jumătăți a secolului

al XVI-lea. Prin introducerea șirului de ocnite mici așezate sub cornișă, și mai ales prin întrebuițarea la zidirea soclului a cărămizilor profilate de fabricație spe-

Foto Press.

Fig. 65. — Biserica Curtea-Veche.

cială, Curtea Veche reprezintă un progres însemnat față de biserica Mănăstirii Valea din Muscel (clădită în 1537), ale cărei fațade, la fel împodobite dar perfect netede, ne înfățișează primul exemplu al acestui fel de decor specific muntenesc, decor ce se va transforma apoi treptat,

treptat, în a doua jumătate a acestui secol — evoluția poate fi urmărită pe fațadele bisericilor Târgșor, Bucovăț, Tutana, Mărcuța — și va culmina prin realizarea remarcabilă pe care ne-o înfățișează fațadele bisericii Mihai-Vodă (pag. 210).

Față de bisericile secolului al XVI-lea și de cele anterioare, Curtea-Veche se evidențiază și prin întrebuințarea contrafortului, element constructiv comun arhitecturii moldovenești, care în această vreme în Muntenia apare izolat și are un rol mai de grabă decorativ.

Portalul, care nu se leagă cu restul clădirii dar care este totuși de un reușit efect decorativ, a fost așezat în locul vechei intrări în 1715 de Ștefan Cantacuzino. În interior câteva resturi de picturi din vremea lui Ștefan Cantacuzino și un fragment, la proscomidie, dintr'o frescă din secolul al XVI-lea.

În fața bisericii, prezentând un aspect asemănător cu al acesteia, a fost construită în 1935, după planurile

Fig. 66. — Biserica Curtea-Veche. Portalul lui Ștefan Cantacuzino.

arhitectului Horia Teodoru, casa parohială, decorată pe colțuri cu 2 mozaicuri reprezentând *Buna Vestire de Nora Steriadi.

Curtea Veche.

Biserica Curtea-Veche a servit până pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea drept capelă a celei dintâi Curți domnești din București, cunoscută, după ce a fost părăsită din cauza ruinei, sub numele de *Curtea-Veche*, spre deosebire de noua așezare domnească din Dealul Spirei (pag. 182), care se chema Curtea-Nouă. Locul exact pe care se găsea palatul propriu zis, cel dintâi și cel mai vechiu din București, nu se cunoaște cu precizie; întreaga curte domnească, — casele cu saloanele de recepție, cancelariile domnești, grajdurile și grădinile — se întindea pe tot patruleterul cuprins azi între străzile Carol, Șelari, Lipsani, Bărăției și Calea Moșilor.

Acest patruleter forma în vechime o colină destul de înaltă, apărată spre Miazăzi, în mod natural, de Dâmbovița și de malul ei foarte înalt, iar spre Miazănoapte, Răsărit și Apus, înconjurată de ziduri puternice. Intrarea în curte se făcea prin 2 porți opuse, străjuite fiecare de câte un turn. Una, cea care se găsea la întretărierea de azi a străzilor Smârdan cu Carol, a purtat pe rând numele de *Poarta-de-Sus*, *Turnul despre Nemți*, *Clopotnița Domnească* și, în sfârșit, când turnul de zid s'a dărâmat și s'a ridicat în locul lui unul de lemn, *Foișorul Roșu* (probabil după culoarea în care fusese vopsit

acest turn). Cealaltă poartă, care se înălța cam la începutul Căii Moșilor, era cunoscută cu numele de *Poarta-de-Jos*.

Prima curte domnească a Bucureștilor a fost clădită, după cât se pare, de Mircea cel Bătrân, dar documente

(Colecția Muzeului Municipal).

Fig. 67. — Hanul lui Manuk, după o gravură a timpului.

sigure despre existența ei nu avem decât din vremea lui Radu cel Frumos (1462—1474), care, mutând scaunul domnesc la București, trebuie să fi făcut lucrări importante de completare și mărire a palatului și a întregii curți a lui Mircea. Locuită după Radu cel Frumos de toți domnitorii până la Ipsilante, a suferit

în decursul vremurilor multe stricăciuni și a fost refăcută pe rând de Mircea Ciobanul — care zidește și biserică nouă, — de Matei Basarab, de Gheorghe Duca și mai ales de Constantin Brâncoveanu. Dar, în cele din urmă, bântuită de incendii și cutremure, mereu dărâmată și mereu preînnoită, ca orice lucru prea mult cârpit, cade definitiv în ruină, iar locuința domnească se mută, dela 1776, în Dealul Spirii.

Ruinele Curții-Vechi au fost apoi exploatare de orășeni iar urmele lor, încetul cu încetul, au dispărut cu totul, ascunse printre zidurile caselor particulare, sau rase pentru nivelarea nouilor străzi. Din toate lăcașurile cari formau altădată întregul curții, nu s'a păstrat până în zilele noastre decât biserica.

Lângă ea, pe locul ocupat azi de Hotelul Dacia, a fost construit în 1808 vestitul *Han Manuk-Bey*, dărâmat în 1860, într'una din încăperile căruia s'a semnat în 1812 tratatul dintre Franța și Rusia.

Calea Moșilor.

Dela Biserica Curtea-Veche, prin strada Carol, se ajunge imediat în *Piața Sf. Anton* — chemată astfel după numele unei biserici care avea acest hram și care a fost distrusă de un incendiu în 1847 — sau *Piața de Flori*, de unde pleacă spre Miazănoapte-Răsărit una din cele mai bătrâne artere de circulație ale vechiului București, Calea Moșilor. Era cunoscută în vechime cu

numele de *Podul Târgului de Afară* — pod fiindcă era pavată cu blăni groase de lemn; Târg de Afară, fiindcă ducea din centrul oraşului la târgul de vite şi fân, care se ţinea în afara oraşului.

Târgul acesta de vite, cunoscut şi sub numele de *Obor*, se ţinea de obicei de 2 ori pe săptămână. Alături de acest obor avea loc, odată pe an, în luna Mai, în săptămâna dinaintea Sâmbetii Morţilor, un târg special, în care credincioşii se aprovizionau cu toate cele necesare sărbătoririi morţilor. Românii, ca şi strămoşii lor Romani, au avut din cele mai vechi timpuri un cult deosebit pentru sufletul celor morţi, şi după cum cei dintâi aveau 3 zile pe an destinate celebrării *Zeilor Mani*, tot aşa Românii aveau 3 sâmbete închinată pomenirii morţilor. Dintre acestea, Sâmbăta Morţilor din luna Mai era cea mai importantă, era ziua în care se făceau adevăratele pomeni pentru membrii răposaţi ai familiei, sau, cum se mai zicea, pentru strămoşi sau *moşi*. Această Sâmbătă era precedată, atât în Bucureşti cât şi în celelalte centre din ţară, de câte un târg special, unde se găseau numai cele necesare pomenilor şi care se chema pentru aceasta *Târgul Moşilor*. La început cu un pronunţat caracter religios, acest târg începe să degenereze (mai ales în Bucureşti); păstrându-şi totuşi vechiul nume, devine încetul cu încetul un fel de bâlci prelungit, unde se găsesc nu numai tot felul de mărfuri, dar şi cele mai variate mijloace de distracţie profană, dela exhibiţiile celor mai grosolani saltimbanci, până la ameţitoarele curse de « *montagnes russes* ».

Față de faima mereu crescândă a Târgului Moșilor, strada principală care conducea la el, Podul Târgului-de-Afară, își schimbă cu vremea numele în Calea care duce la Moși, sau *Calea Moșilor*.

Ca stradă veche, trecând prin cartierele celor dintâi așezări omenești pe aceste meleaguri, Calea Moșilor a fost la început bogată și 'n monumente vechi. Vitregiile soartei și întâmplările neprevăzute au făcut însă ca foarte puține din aceste prețioase zidiri să ajungă până în zilele noastre, de altfel într'atât transformate și refăcute, încât și ele sunt mai de grabă o amintire a celor ce au fost altădată. Sub înfățișarea aceasta se prezintă cele trei renumite biserici ale « *Târgului-din-Năuntru* »: Sf. Gheorghe-Vechi, Sf. Gheorghe-Nou și bisericuța Răsvan.

Biserica Sf. Gheorghe Vechi.

Biserica Sf. Gheorghe-Vechi, situată pe calea Moșilor într'o curte retrasă, în dreptul Nr. 36, este, în opoziție cu felul cum ne-o arată numele ei, foarte nouă, zidită însă pe locul și după cât se pare chiar pe temelile vechii ctitorii dela 1562 a Vornicului Bălăceanu Nedelcu. Biserică de dimensiuni importante, care serve o bucată de vreme ca mitropolie a țării, ctitoria Vornicului Bălăceanu, refăcută în 1724 de Iamandi Dragul, a fost distrusă de năpraznicul incendiu din 1847, care a nimicit întreg Târgul-din-Năuntru. Actualul edificiu, al cărui interior este decorat cu picturi de G. Pompilian, datează din 1880.

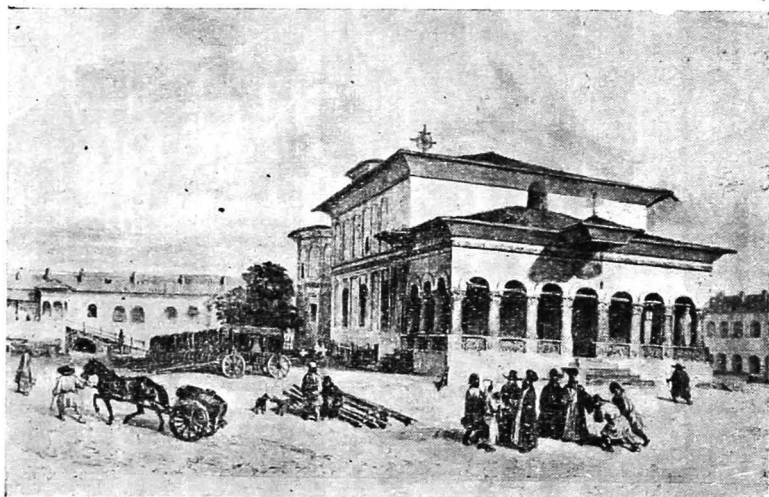

(Colecția Muzeului Municipal).

*Fig. 68. — O casă din Piața Sf. Gheorghe, acum dărâmată.
Se găsea la începutul străzii Decebal.*

Biserica Sf. Gheorghe Nou.

Biserica Sf. Gheorghe Nou, care se vede din lături, mai sus, pe stânga, în frumoasa grădină mărginită pe trei laturi de străzile Sf. Gheorghe, Cavafii-Vechi și

Fig. 69. — Biserica Sf. Gheorghe Nou, înainte de a fi distrusă de focul din 1847, după o gravură de Raffet din 1837.

Lipscani, este unul dintre cele mai spațioase și impunătoare lăcașuri de închinare din București. A fost începută în jurul anului 1670 de domnitorul Antonie Vodă din Popești cu ajutorul bănesc al cunoscutului Grec, mare sforar diplomatic al Turcilor, Panaiot Nikusios. Găsind-o neterminată, Constantin Brâncoveanu o schimbă cu totul, înlocuind-o cu o biserică nouă,

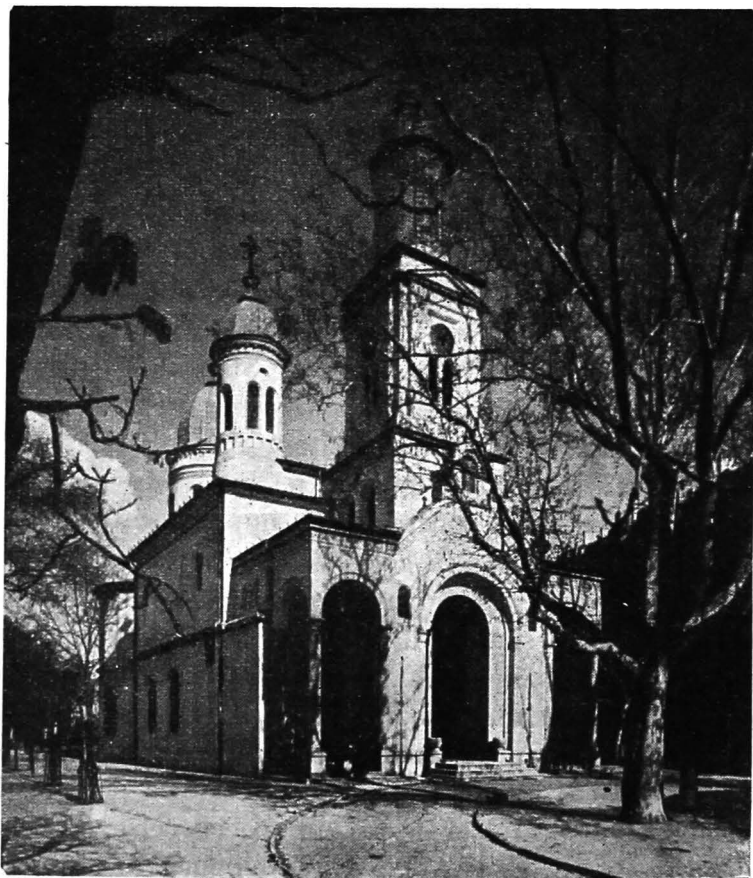
sfârșită și târnosită cu mare pompă în anul 1707. La sărbătoarea sfințirii au luat parte, pe lângă mai marii și boierii țării, un număr destul de apreciabil de patriarhi și înalți demnitari ai răsăritului creștin, printre cari: Chrisant, patriarhul Ierusalimului; Dionisie, al Târnovei; Axentie, al Sofiei, ș. a. Slujba religioasă a fost urmată de un mare praznic, la care oaspeții au fost cinstiți, pe lângă mâncări și băuturi, și cu câte o punguță cu galbeni și o medalie comemorativă de aur.

Inchinată Sfântului Mormânt, biserica a fost, până în vremea secularizării averilor mănăstirești, centrul administrativ al tuturor averilor Sfântului Mormânt aflătoare în țară.

Lângă biserică, Brâncoveanu a zidit, pe lângă casele egumenești, și un mare han. Astfel Piața Sf. Gheorghe, datorită poziției și construcțiilor importante din jurul ei, devine centrul vieții comerciale a Capitalei. Aici se opreau caravanele încărcate care veneau dela Lipsca, Constantinopol și Galați, iar pivnițele și prăvăliile hanului erau depozitele celor mai renumite și mai scumpe mărfuri. Dar în 1847, în ziua de 23 Martie, un incendiu teribil distruge cu desăvârșire hanul și biserica. După dezastru, aceasta din urmă a fost reclădită pe zidurile vechi, dar aspectul ei de azi, în special cel exterior, e departe de cel pe care-l avea în vremea lui Brâncoveanu (vezi fig. 69 și 70).

Interiorul, foarte bine proporționat și spațios, merită să fie văzut. În pronaos, la dreapta, pietrele funerare puse deasupra mormintelor lui Ion Mavrocordat, mort

în 1718, și al lui Constantin Brâncoveanu, ucis de Turci în

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 70. — Biserica Sf. Gheorghe Nou.

împrejurări tragice, la Constantinopol, în Aprilie 1714.

Corpul neînsuflețit al lui Brâncoveanu fusese aruncat, după măcel, în mare, de unde, în mare taină, câțiva credincioși îl scosese și-l îngropaseră la Mănăstirea Halki de lângă Constantinopol. În 1720, Maria Brâncoveanu, singura care a supraviețuit măcelului din 1714, a adus corpul lui Brâncoveanu în țară, și l-a îngropat alături de mormântul lui Ion Mavrocordat, punând deasupra gropii o piatră fără inscripție, pentru ca nu cumva fapta ei să fie descoperită de Turci. Secretul acestei înmormântări a fost atât de bine păstrat, că timp de 200 de ani mormântul lui Brâncoveanu a rămas neștiut de nimeni. Dar mâna pioasă care riscase totul pentru ca trupul soțului său să fie adus în țară și pus în mormânt nou — dacă nu la Hurez, unde credinciosul domn sperase să-și doarmă somnul de veci, cel puțin în biserica din București care îi era tot atât de scumpă — mai aninase deasupra mormântului o candelă de argint, pe care nu se sfiise totuși să scrie, cu caractere ce nu puteau fi citite de oricine, că «această candelă este aprinsă deasupra locului unde repauzează osemintele fericitului principe Constantin Brâncoveanu Basarab » și că ea, candela, a fost făcută de Maria, soția sa, la 12 Iulie 1720. Abia în 1914, când d-l Virgil Drăghiceanu a descifrat această inscripție, s'a aflat cine-și doarme somnul de veci sub piatra frumos înflorită de lângă mormântul lui Ion Mavrocordat.

*Tâmpla, care este dela vechea biserică a lui Brâncoveanu, remarcabilă prin finețea și frumusețea sculpturilor în lemn, este unul din cele mai izbutite exemple de acest fel.

Biserica Răsvan.

Bisericuța Răsvan, situată pe stradela cu același nume, care leagă strada Cavafii-Vechi cu Calea Moșilor, în dosul bisericii Sf. Gheorghe, este o modestă ctitorie, plăcută ca înfățișare, a Voevodului Ștefan Răsvan, al cărui nume îl poartă, zidită de meșteri munteni, de sigur cu banii anume lăsați pentru aceasta de fugarul domn moldovean, cu ocazia scurtei sale șederi în București, în 1595, când îl găsim prețios aliat al lui Mihai Viteazul contra Turcilor. Așa cum se prezintă azi, bisericuța lui Răsvan a fost refăcută în vremea lui Constantin Brâncoveanu de Bârcă Cojocarul, socrul poetului Ienăchiță Văcărescu, dar pe lângă zidurile groase, pe cari le-a împodobit cu picturi noi, restauratorul a păstrat dela vechea biserică și *frumoasa catapețează*, una dintre cele mai de preț din București.

Alături de aceste trei biserici, importante mai mult din punct de vedere istoric, iubitorul de frumos poate cerceta cu folos alte două edificii religioase: Biserica cu sfinți și Biserica Mântuleasa, în special pe cea dintâi, a cărei valoare, din punct de vedere artistic și iconografic, e apreciabilă.

Biserica cu Sfinți.

Biserica cu Sfinți, situată într'o mică piațetă pe Calea Moșilor, nu departe de întâlnirea acesteia cu b-dul

Carol I, a fost zidită, către sfârșitul secolului al XVII-lea, de Popa Fierea și restaurată în 1728 de Mitropolitul Daniel. Având un plan trilobat, cu pronaosul ușor supralărgit, deasupra căruia se ridică clopotnița, ctitoria lui Popa Fierea, restaurată de curând — clopotnița de deasupra pronaosului și turla asemănătoare de pe naos au fost refăcute cu această ocazie — este precedată pe fațada dinspre Apus de un îngust pridvor, sprijinit pe patru coloane robuste de zidărie. Decorul exterior, în ce privește arhitectura, este caracteristic primei jumătăți a secolului al XVIII-lea: două registre de firide oarbe formate din arcaturi polilobate în acoladă, sprijinite pe pilaștri de secțiune dreptunghiulară. Brâul de zidărie care separă cele două registre încingând biserica pe la mijloc e decorat cu un ornament uniform de pictură, iar firidele de pe registrul superior, formate fiecare din câte două arcaturi fără picioruș median, încadrează

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 71. — Biserica cu Sfinți.

portrete imagine de filosofi greci și de Sibyle lucrate în pictură « al fresco ». Firidele de deasupra pronaosului, de jur-împrejur până în dreptul absidelor laterale, sunt ocupate de filosofi — numele unora dintre ei mai poate fi descifrat: *Tucitide* și *Platon* pe peretele dinspre Miazănoapte, de o parte și de alta a turnului care închide scara clopotniței; *Thales*, *Erilis* (sic) și *Stoicin* (sic) pe peretele dinspre Miazăzi — iar cele de pe abside și dintre acestea de Sibyle, — între altele pe absida dinspre Miazăzi *Sibyla persică* și *Sibyla delfică*, iar pe peretele dinspre Miazănoapte *Sibyla frigiană* și *Sibyla libiană*; într'o altă firidă pe absida altarului se citește numai numele celui ce a fost *filosoful* (sic) *Plutark*. În teoria aceasta de figuri exotice, ale căror nume scrise cu litere chirilice nu puteau fi citite de oricine, localnicii au văzut portrete de sfinți și de sfinte, de aci numele « Cu Sfinți » pe care ei l-au dat bisericii.

Deși în parte stricate și pe alocurea șterse, picturile cari împodobesc pereții și bolțile interioare nu sunt mai puțin interesante și demne de a fi cercetate decât curioasele reprezentări de pe pereții exteriori:

ÎN PRIDVOR, între scenele ce pot fi identificate: pe peretele dinspre Răsărit, fragmente din *Judecata din urmă*; pe peretele dinspre Apus și pe ceilalți doi pereți laterali, între arcade, scene izolate din *Creația Lumii*: *Creierăa lui Adam*; *Dumnezeu crează pe Eva din coasta lui Adam*; *Adam și Eva ispitiți de șarpe*; *Izgonirea din Rai*. Deasupra arcadelor, *Cele șapte consilii ecumenice*, dintre cari patru sunt pe peretele dinspre Apus.

ÎN PRONAOS, pe peretele dinspre Apus, ctitorii: în dreapta *Mitropolitul Daniel* și *Poba Fiarea*, în stânga *Alexandru Mavro-*

cordat cu familia. Deasupra, și de jurîmprejur pe toți patru pereții, cele 24 de scene ale *Imnului Acatist*. Pe calotă, *Fecioara cu Isus la piept*.

IN NAOS, *Scene din viața lui Isus*, unele șterse altele retușate.

IN ALTAR, *Sfinți Episcopi*; *Leturghia Apostolilor* (Isus pictat de două ori, de o parte și de alta a ferestrei); *Sacrificiul lui Abraam*; pe calotă, *Fecioara cu pruncul în brațe*.

(Foto arh. A. Petit).

Biserica Mântuleasa.

Biserica Mântuleasa, situată la punctul de întâlnire al străzilor Negustori și Mântuleasa, a fost zidită în 1734 de Manta Precupețul și de soția sa Stanca. Numele ei, ca și al întregului cartier, vine dela numele ctitoriței: Stanca lui Manta sau pe scurt Mântuleasa. Modestă ca dimensiuni, dar foarte bine proporționată și împodobită în interior cu frumoase picturi, biserica aceasta este una din puținele construcții bune ale primei jumătăți a secolului al XVIII-lea, repusă în valoare mai cu seamă de buna restaurare făcută prin îngrijirea Comisiei Monumentelor Istorice între 1924—1930.

Fig. 72. — Biserica Mântuleasa.

ITINERARIUL VII

Calea Griviței ; Biserica Manea Brutaru ; Piața
Gării de Nord

Calea Griviței.

Calea Griviței este una dintre cele cinci vechi, importante artere de circulație ale Capitalei ; începe din Calea Victoriei, lângă Ministerul de Finanțe, și conduce spre Miazănoapte-Apus, la marginea orașului. Este cea mai lungă stradă din București : măsoară 5.100 m. Fiindcă duce dela București la Târgoviște, a fost cunoscută, până în 1877, cu numele de *Șoseaua Târgoviștei*. După războiul Independenței, în amintirea marei victorii pe care Românii au câștigat-o la Grivița, i s'a dat numele de *Calea Griviței*.

Pe porțiunea dintre Calea Victoriei și Gara de Nord, Calea Griviței a fost și este și astăzi o stradă comercială cu magazine de haine și mărunțișuri, în special la îndemâna țăranilor și a oamenilor cu mijloace bănești modeste. Este, din acest punct de vedere, în opoziție cu strada Lipscani, care reprezintă negoțul « elegant ».

La începutul ei, către Calea Victoriei, două clădiri oficiale îi inobilează aspectul: aripa dinspre Miazăzi a *Palatului Ministerului de Finanțe și Curtea de Conturi*; apoi, strâmbându-se, șerpuește printre construcții vechi, numai cu parter, în parte dărăpănate — într'una dintr'acestea, la Nr. 22, pe dreapta, se adăpostește provizoriu, din 1906, *Academia de Arte Frumoase* — sau printre case noi clădite fără rost în chip de sgârie nori. Până într'un anume punct, spectacolul pe care-l prezintă strada, cu clădirile și cu călătorii ei, nu este totuși lipsit de pitoresc. Mergând spre Gara de Nord, călătorul întâlnește pe stânga, retrasă dela stradă și prinsă între două case mici, dincolo de strada Budișteanu, pitoreasca *clopotniță Manea Brutaru*, pe sub care se vede, în fund, biserica cu același nume, zidită în 1777 de Manea, starostele brutarilor din București; apoi, în piațeta din care pleacă în jos, spre Spitalul Militar, strada General Angelescu, un monument de bronz, intitulat « *Avântul Țării* », ridicat în 1924 pentru pomenirea eroilor căzuți în războiul din 1913; pe dreapta, mai jos, *Biserica Sfinții Voevozi*, care reproduce în material de proastă calitate decorul bisericii Episcopale din Curtea de Argeș; apoi, mult mai jos, făcând colț cu strada Polizu, *Palatul Școalei Politehnice*. În sfârșit, la câțiva pași dincolo de acest din urmă edificiu, pe stânga, Calea Griviței prezintă o intrătură în formă de patruleter, care este *Piața Gării de Nord*. Vasta clădire care înconjoară piața pe două părți este gara, rezultatul neplăcut al unor succesive transfor-

mări și adăogiri făcute în jurul vechei construcții din 1870. Din centrul pieții, *un grup de lucrători*, turnați în bronz pe un soclu etajat de piatră artificială, — operă a sculptorilor C. Medrea și I. Jalea, — preamăresc memoria eroilor ceferiști căzuți la datorie în timpul răz-

*Fig. 73. — Gara de Nord văzută din bulevardul Goleșcu.
Toate aceste fațade sunt noi.*

boiului din 1916—1918, în timp ce, din colțul dinspre Miazăzi, către Calea Griviței, *inginerul Gheorghe Duca*, fost director al căilor ferate, imortalizat într'un bust de sculptorul Filip Marin, privește de pe soclul înalt către bulevardul larg, tăiat de curând și botezat cu numele lui.

ITINERARIUL VIII

Cartierul și biserica Sf. Elefterie; Bulevardul Carol II; Parcul, palatul și mănăstirea Cotroceni; Grădina Botanică

B-dul Regina Elisabeta, după ce-și schimbă direcția cotind spre dreapta dela întâlnirea lui cu Dâmbovița, sfârșește la câțiva pași mai departe, în fața Podului Sf. Elefterie. Aripa dreaptă a acestei porțiuni din importantul bulevard care taie Bucureștii în două este ocupată, dela strada Vasile Pârvan până la sfârșitul lui, de terenul vast rezervat *Cetății Universitare*, în cadrul căreia s'au construit, în 1935, după planurile arhitectului Petre Antonescu, un *cămin studentesc* și un impunător palat, cu mari săli și amfiteatre de cursuri, care strânge la un loc *Facultatea de Drept*.

Dincolo de Podul Sf. Elefterie, cartierul nou de vile luxoase este desfășurat pe terenul întins dela poalele ridicăturii Cotrocenilor, teren care până către 1750 era considerat ca ținut vecin cu Bucureștii. Acest cartier este străbătut de trei străzi principale: Dr. Lister, Sf. Elefterie și b-dul Regele Carol II. Cele două dintâi sunt relativ noi, cel din urmă, frumos și umbrat de două

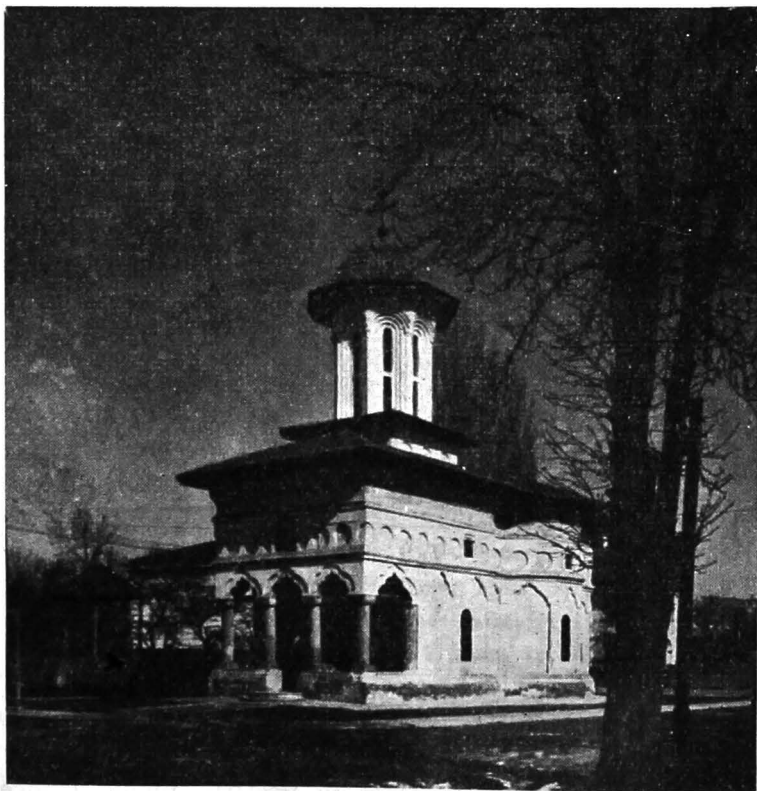
șiruri de pomi, a fost tăiat în 1894 ca stradă regească conducând la reședința de vară a familiei domnitoare. Trei sunt monumentele importante cari dau o valoare istorică acestui cartier: Biserica Sf. Elefterie, Facultatea de Medicină și Parcul Cotroceni cu palatul și mânăstirea lui.

Biserica Sf. Elefterie.

Biserica Sf. Elefterie, situată pe strada cu același nume, nu departe de malul Dâmboviței, într'o mică piațetă, a fost zidită în timpul domniei lui Mihai Racoviță (1741—1744) de mitropolitul Neofit, cu banii lăsați în acest scop de negustorul Maxim Cupețu. Micuță dar elegantă și foarte bine proporționată, cu pronaosul ușor supralărgit din acoperișul căruia răsare, înălțându-se ca o rugăciune spre cer, un turnuleț subțire de clopotniță — refăcută în 1934 de înțeleapta restaurare a arhitectului Ștefan Balș — biseriçuța aceasta înconjurată altădată de o vastă pădure, se găsea, până către 1780, pe marginea unui lac într'o poziție « neprețuită pentru un oraș în care domnește luxul și desfătarea », ne spune austriacul Sulzer în a sa *Geschichte des transalpinischen Daciens*, adăogând că Doamna de atunci, Ecaterina Moruzi, soția lui Alexandru Ipsilanti, « a cărei finețe de simțimânt este cunoscută, nu găsește nicăeri mai mare plăcere decât în o asemenea regiune, pe care, fugind de plictiselile curții, o vizitează în toate zilele, obișnuind deseori să rămână

acolo până la miezul nopții, mai ales când strălucește luna ». Renumită pentru pitorescul locului, Biserica Sf.

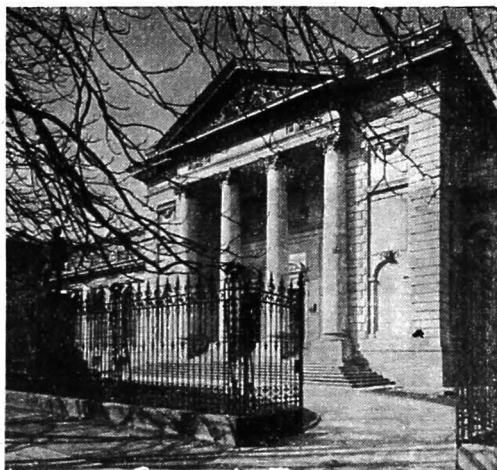

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 74. — Biserica Sf. Elefterie.

Elefterie nu era mai puțin cunoscută altădată pentru icoanele ei făcătoare de minuni, la care veneau să se roage nenorociții, bolnavii și mai cu seamă îndrăgostiții.

O nouă biserică închinată Sf-lui Elefterie, aşezată în faţa podului de peste Dâmboviţa cu acelaşi nume, este în construcţie. Conceput în stil neoromânesc, acest nou edificiu religios este opera arhitectului Constantin Iotzu.

(Foto arh. A. Petit).

*Fig. 75. — Facultatea de Medicină.
Arhitect Louis le Blanc.*

Facultatea de Medicină.

Palatul Facultăţii de Medicină, construit într'un bun stil neo-clasic, după planurile arhitectului francez Louis le Blanc, ocupă colţul format de b-dul Regele Carol II cu strada Carol Davila. Facultatea de Medicină, care se adăposteşte în acest măreţ palat numai din 1903, a fost întemeiată ca instituţie de învăţământ superior în 1856 de vestitul medic francez Carol Davila, a cărui statuie, cioplită în marmoră cenuşie de priceputul sculptor Karl Storck, a fost ridicată pe un înalt soclu de piatră în faţa pavilionului central, care marchează intrarea principală în palatul anume construit ca să-adăpostească instituţia.

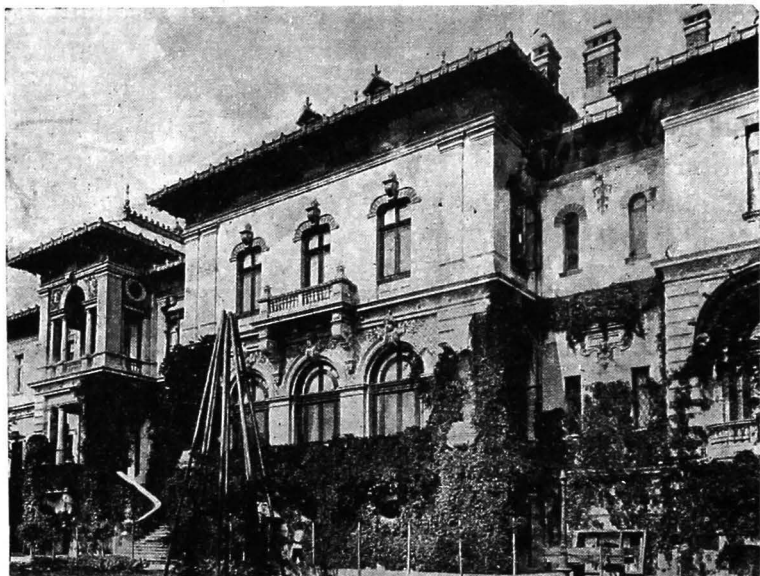
Parcul și Palatul Cotroceni.

Vasta întindere de pământ pe care se desfășoară Parcul Cotroceni, este ca și Grădina Botanică cu care se învecinează spre Miazănoapte, un rest din pădurea care, de această parte, ocupa până pe la sfârșitul secolului al XVII-lea, malul drept al Dâmboviței. Palatul, care se ridică în vârful colinei și domină cu silueta lui albă toată desfășurarea Bucureștilor noi dimprejur, ocupă locul vestitei mănăstiri a lui Șerban Cantacuzino dela care au mai rămas numai biserica, o parte din chilii (acestea refăcute) și câteva coloane.

În aceste locuințe mănăstirești, înainte de a fi fost transformate așa cum le vedem azi în palat domnesc, s'au adăpostit vremelnice, fie de nevoie, fie de plăcere, mulți dintre domnitorii noștri, dela Șerban Cantacuzino ctitorul, până la Carol I. Mai ales după completa năruire a Palatului Domnesc dela Curtea Veche, clădirile dela Cotroceni și-au împărțit deseori cinstea de a fi locuință domnească, mai ales în timp de vară, cu noul palat dela Curtea Arsă și mai apoi cu cel din Calea Victoriei. Alexandru Cuza, în mod statornic își petrece la Cotroceni lunile de vară, ceea ce face la rândul său și Regele Carol I până la zidirea Castelului Peleş dela Sinaia. După 1888, Mănăstirea Cotroceni devine reședință permanentă a principelui moștenitor Ferdinand, pentru care motiv o parte din chiliile mănăstirești sunt transformate în atenanse, iar vechea locuință domnească este dărâmată și înlocuită în 1893 cu un nou

palat, croit după planurile arhitectului curții, Paul Gottereau.

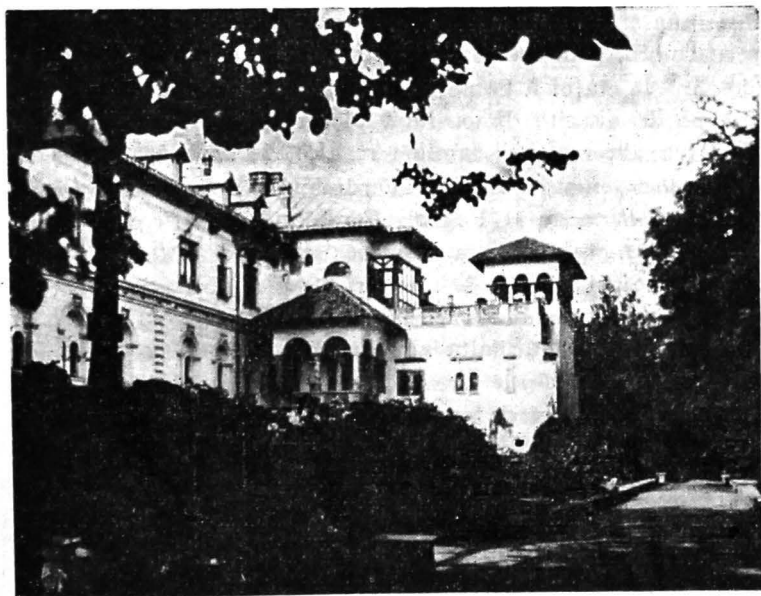
Câțiva ani mai târziu, după înaltă dorință, arhitectul Grigore Cerchez, refăcând aripa dinspre Miazănoapte, a

Fig. 76. — Palatul Cotroceni. Fațada dinspre Răsărit, concepută de arhitectul Paul Gottereau.

adăugat edificiului conceput de arhitectul francez o sală nouă — actuala sală de mâncare — pe care a acoperit-o cu o largă terasă și a împodobit-o cu un pitoresc foisor. Un alt foisor mai mare, din care scoboară pe lângă zid în grădină o elegantă scară, a fost lipit

pe fațada dinspre Răsărit a corpului adăugat, la nivelul sălii de mâncare. Toată arhitectura acestei părți noi a palatului este românească. Foișorul dela parter cu scara și cu toate detaliile lui, a fost chiar copiat în-

Fig. 77. — Palatul Cotroceni. Fațada dinspre Miazănoapte cu corpul adăugat de arhitectul Grigore Cerchez.

tocmai după cunoscutul foișor al lui *Dionisie* dela mănăstirea Hurez a lui Constantin Brâncoveanu.

Intregul edificiu, care ocupă laturile dinspre Răsărit și Miazănoapte ale vechii incinte mănăstirești, cuprinde o seamă de încăperi și apartamente dispuse la

parter și etaj. Intrarea principală a palatului se găsește pe latura dinspre Răsărit, în centrul fațadei care dă spre curtea fostei mânăstiri.

Se intră direct într'un mare vestibul din care pleacă două scări: una spre stânga, compusă numai din câteva largi trepte de marmoră, conduce la parter, alta spre dreapta, de stejar, suic până la etajul I. Pe pereții căjii scării de stejar sunt prinse tablouri de diferite dimensiuni, picturi în ulei, reprezentând pe câțiva din membrii familiei regale: *Antonia principesă de Hohenzollern*, mama Regelui Ferdinand I; *Leopold principe de Hohenzollern*, tatăl Regelui Ferdinand I; *Alfred, duce de Saxa-Coburg*, tatăl Reginei Maria; *Victoria Regina Angliei*, bunica Reginei Maria; *Albert principe de Saxa Coburg și Iosefina principesă de Hohenzollern*, părinții Regelui Carol I; sus, de o parte și de alta a palierului, *Alexandru al III-lea Țarul Rusiei* și *Maria Teodorovna Impărăteasa Rusiei*. Deasupra scării *O șarjă de cavalerie*, pictură în ulei de F. Rouband (1896).

PE GALERIA din jurul vestibulului, între cele 2 scări, la parter: în fața scării de stejar, *M. S. Regina Maria ca principesă moștenitoare cu copiii Carol, Elisabeta și Maria*, pictură în ulei de Tini Rupprecht; apoi, spre scara de marmoră: *Portretul Regelui Carol I*, pictură în ulei de Alfred Schwartz (1910); *Portretul Reginei Elisabeta*, pictură în ulei de același; *Regina Elisabeta în 1879*, bust în marmoră de Kaner; *Portretul Regelui Ferdinand*, pictură în ulei de A. Schwartz; în fața scării de marmoră: *Regina Maria ca principesă, Principele Carol, Principesa Elisabeta și Principesa Maria*, portrete în ulei, toate patru de A. Schwartz.

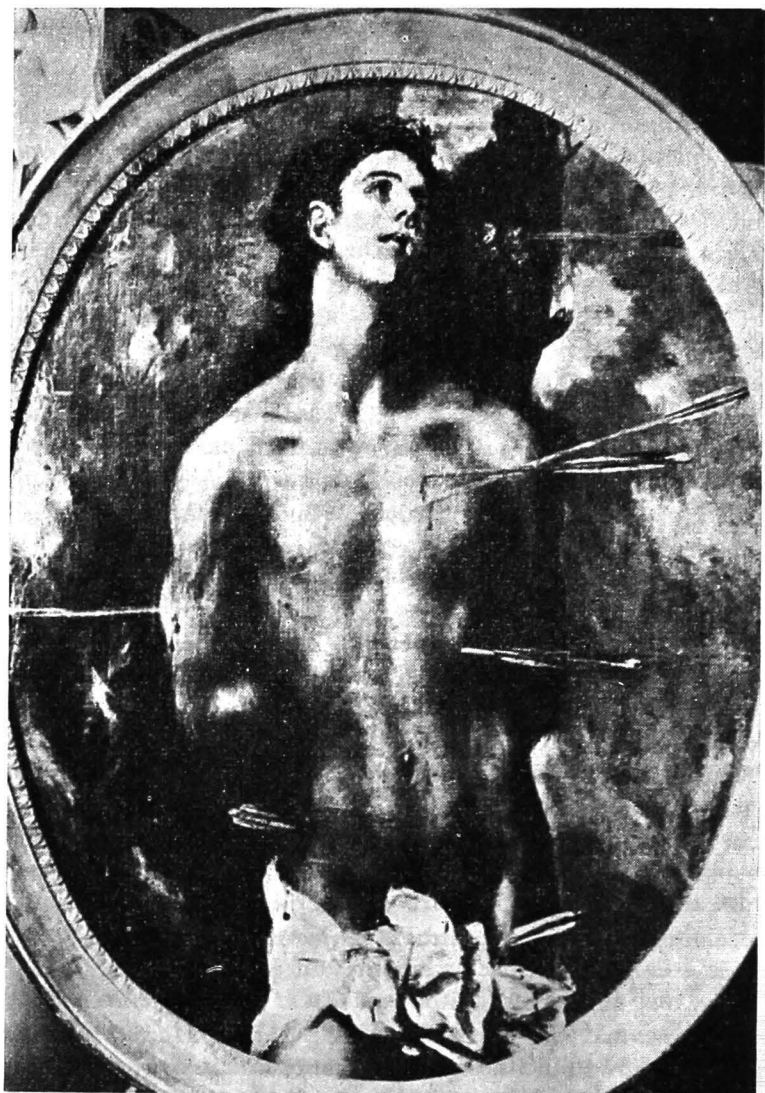
IN SALA DE MÂNCARE, a cărei mobilă este concepută în stil neo-românesc bisericesc, între alte lucrări de artă se păstrează și * *Sfântul Martin călare*, pictură în ulei — 1,06 m ×

0,58 m.— de Domenico Theotocopuli, zis și cunoscut mai ales sub numele de El Greco (1548—1625).

IN FUMOARUL din fața sălii de mâncare, între altele: *Gânditorul*, bronz în mărime naturală de Auguste Rodin; *Răstignirea*, pictură în ulei de anonim german din secolul XV; *Buna Vestire*, pictură în ulei de mari dimensiuni de Raffaellino del Colle (școală romană din sec. XVI); *Portretul M. S. Reginei Maria*, pictură în ulei de F. Laszlo; *un portret feminin*, pictură în ulei de F. A. Kaulbach.

IN SALONUL ROMÂNESC, — numit astfel pentru arhitectura lui, — între alte opere sunt expuse ***Martiriul Sfântului Sebastian**, pictură în ulei de El Greco; *Cleopatra*, pictură în ulei de A. Shoonians (școală olandeză din sec. XVIII); *Capul Sfântului Ion Botezătorul*, fragment de frescă de anonim toscan din sec. XIV; două *portrete ale M. S. Reginei Maria* (într'unul poartă pe cap coroană; în altul e înveșmântată în negru), ambele picturi în ulei de F. Laszlo; *Ingerul Păzitor*, pictură în ulei de F. Juan Rizi — atribuit greșit lui Zurbaran — (școală spaniolă din sec. XVII); *Arhiducesa Ileana*, portret în ulei de Hans Stalzer; ***Madona cu copilul Isus**, pictură în ulei de Domenico Veneziano (școală florentină din sec. XV); ***Sfânta Familie**, pictură în ulei de El Greco; *Madona pe tron cu copilul Isus*, pictură în ulei de Michele di Matteo Lambertini (școală bologneză din sec. XV); ***Venus și Amor**, pictură în ulei de Lucas Cranach (școală germană din sec. XVI). Din salonul românesc se trece în bibliotecă printr'o ușă al cărui ancadrament de piatră sculptată este o copie a portalului bisericii Colțea.

IN BIBLIOTECĂ, alături de cărțile care au aparținut Regelui Ferdinand I, se păstrează un *portret al prințului Leopold de Hohenzollern*, pastel nesemnat; un *portret al arhiducesei Ileana*, ulei de P. Ivancovitch; *un cap al Regelui Ferdinand I*, bronz nesemnat; un portret al *M. S. Reginei Maria ca principesă*, pictură în ulei nesemnată și un *bust de femeie*, marmoră gălbue de P. Canonica.

*Fig. 78. — Martiriul Sfântului Sebastian, pictură în ulei
de El Greco.*

IN SALONUL DE AUR, — numit astfel pentru decorul aplicat: pereții împodobiți cu ornamente aurite așezate pe un fond verde — între alte obiecte de artă se păstrează: un *portret al Reginei Maria ca principesă moștenitoare*, pictură în ulei, mărime naturală, de Tini Rupprecht; o *Pietate*, pictură în ulei nesemnată și un **studiu pentru barca lui Dante*, pictură în ulei de Eug. Delacroix (școală franceză din sec. 19). Din salonul de aur se trece în salonul de vânătoare, în care se păstrează o foarte bogată și prețioasă colecție de trofee de cerbi. În aceeași sală, pe un perete, este agățat *Capul Sfântului Ion Botezătorul*, pictură în ulei de Valdes Leal (școală spaniolă din sec. XVII).

LA ETAJUL I se găsesc apartamentele regale. Între operele de artă care se păstrează în aceste apartamente menționăm: în dormitorul Reginei Maria, *Pietate*, pictură în ulei de Vincenzo Foppa (școală lombardă din sec. XV, atribuită greșit lui Andrea Mantegna); *Madona cu copil*, pictură în ulei de Francesco Francia (școală bologneză din sec. XV); *Madonă cu copil*, pictură în ulei de anonim spaniol din secolul XVI; *Madonă cu copil*, pictură în ulei de Boccaccio Boccaccino (școală ferareză din sec. XVI). În salonul alb, un *peisaj* de Ștefan Popescu; un *cap* de Al. Macedonski și un *peisaj* de M. Panait.

Biserica fostei Mânăstiri Cotroceni.

Îeșind din Grădina Botanică în Șoseaua Cotroceni, la înălțimea Institutului Botanic, călătorul are în față o poartă, întotdeauna păzită, din care un drum cotit conduce la Biserica fostei mânăstiri Cotroceni. Intrarea în curtea bisericii se face pe sub un turn de clopotniță refăcut, dar care, cel puțin pentru ce privește parterul, datează din vremea lui Șerban Cantacuzino. De o parte și de alta a clopotniței se înșiră

vechile chilii ale mănăstirii, acoperite cu frumoase bolți de penetrație și având în față un portic lung, format dintr'un șir de coloane de piatră cu capiteluri simple și fusuri canelate. Remarcabilă, la extremitatea aripei stângi, este *bucătăria*, acoperită cu un sistem de bolți în trompe de unghiu suprapuse, care, strâmtându-se din ce în ce către vârf, formează un fel de coș pentru canalizarea fumului și a aburilor.

La clădirile noi cari limitează curtea spre Miazănoapte și Apus s'au întrebuițat și câteva elemente constructive provenind dela vechile construcții mănăstirești dărâmate cu ocazia zidirii noului palat domnesc. Intre acestea, demne de luat în seamă sunt coloanele dela portice cu capitelurile lor tip «compozit», lucrate în foi de acant, cu baze prizmatice bulbucate și înflorite, din cari ies, ca dintr'un coș, fusuri elegante și mărunț canelate.

Biserica a fost clădită, ca și mănăstirea de care depindea, de Șerban Cantacuzino, în 1679; deși a suferit unele modificări — cum sunt de pildă înlocuirea turlelor originale, dărâmate și suprimarea celor două turnulețe de pe pronaos, — înfățișarea ei exterioară este totuși foarte aproape de cea originală. *Pridvorul*, ridicat pe 8 coloane mici de piatră de secțiune octogonală, decorate sub capiteluri și deasupra bazelor cu ornamente formate dintr'un fel de alveole caracteristice artei arabo-otomane, ne prezintă, alături de ceilalți stâlpi dela chilii și din interiorul bisericii, cele mai frumoase exemple de coloane de piatră pe care le găsim

în arhitectura muntenească, după epoca lui Neagoe Basarab.

Planul bisericii este o reproducere a planului Mitropoliei, care la rândul-i interpretează planul Episcopiei din Curtea de Argeș a lui Neagoe Basarab. Cele 12 coloane de piatră cari susțin turla pronaosului au avut ca model, atât pentru dispoziția lor în plan cât și pentru forma și podoaba bazelor și a capitелurilor lor, coloanele din pronaosul Episcopiei dela Curtea de Argeș.

În pronaos se găsesc, în stânga: mormântul Principelui Mircea, fiul Regelui Ferdinand I, mort în 1912, și piatra de mormânt a Spătarului Iordache Cantacuzino, mort în 1692; în dreapta: pietrele de mormânt a altor membri ai familiei Cantacuzino, printre cari cea a lui Matei Cantacuzino, mort în 1686 și a lui Răducanu Cantacuzino, mort în 1715.

Dincolo de șirul transversal de coloane, imediat în partea dreaptă a pronaosului se găsește *mormântul domnitorului Șerban Cantacuzino*, mort la 54 de ani, în 1689.

Merită de asemenea să fie văzută catapeteazma, minuțios cizelată și bogat împodobită cu șiruri de icoane încadrate în mici arcade cu colonițe, a căror bază reprezintă stema cantacuzinilor.

Resturi interesante de pictură în pronaos.

Grădina Botanică.

Din fața intrării principale a palatului, spre dreapta, b-dul Palatului Cotroceni conduce în Șoseaua Cotroceni, frumoasă alee umbrită de arbori uriași, cari unindu-și vârfurile acoper strada ca o boltă. Șoseaua Cotroceni se-

pară Parcul Palatului Cotroceni de frumoasa *Grădină Botanică*, transformată de curând în parc public. Ca situație geografică, Grădina Botanică este foarte asemănătoare cu Parcul Carol I; are însă o suprafață mai mică decât acesta (17 ha.) și o înfățișare mult mai naturală și mai plăcută. Vizitatorul intrat în Grădina Botanică prin poarta din Șoseaua Cotroceni, întâlnește imediat la stânga, o frumoasă clădire în stil românesc, care adăpostește *Muzeul Alex. Saint-Georges* — cuprinde o colecție de picturi, în special portrete de boieri dela începutul secolului al XIX-lea — iar mai departe, pe aceeași alee, la dreapta, o construcție plăcută și odihnitoare în stil neo-românesc, construită cu ocazia transformării parcului în grădină publică de arhitectul Octav Doicescu.

Vârful dealului, înspre Apus, este ocupat de clădirea *Institutului Botanic*; construit în 1892, după planurile arhitectului. N. Gabrielescu, și fondat, ca și Grădina Botanică, de profesorul D. Brândză — cuprinde, între alte servicii, și două mari săli cari adăpostesc un *Muzeu de Istorie Naturală* (mineralogie și botanică).

ITINERARIUL IX

Mănăstirea Mihai-Vodă; Stadionul O.N.E.F.; Arsenalul Armatei; Curtea Arsă; Schitul Maicilor; Mănăstirea Antim; bisericile Sf-ții Apostoli și Sf. Spiridon-Vechi; Palatul de Justiție; Biserica Domnița Bălașa.

Dealul Mihai Vodă.

Pa malul drept al Dâmboviței orașul începe să se întindă abia în epoca lui Matei Basarab (1632—1654), când familiile boierești ale Brâncovenilor, Cantacuzinilor, Dudeștilor, Rudenilor, etc., devin, prin dorința domnească, stăpânitoare de pământuri întinse între biserica Mihai Vodă și Dealul Patriarhiei de azi. Populația nevoiașă a orașului, «calicimea», care ocupase până în această vreme o bună parte a pământurilor acestora, de-a-lungul malului Dâmboviței, este împinsă de noii stăpâni spre Dealul Spirei.

Strada care merge de-a-lungul Dâmboviței, dela Podul Elefterie până la Arhivele Statului, adică până acolo unde ține cartierul nouilor așezări, de această parte care a fost până către 1850 margine de oraș, se

numește Splaiul Independenței. Până aici, se înșiră, începând dela Podul Elefterie, *Facultatea de Medicină Veterinară*, *Institutul Bacteriologic*, cunoscut mai ales sub numele de *Institutul Doctor Babeș*, după numele fostului său reorganizator, *Institutul Antirabic*, fondat în 1887 de același doctor Babeș, și, în sfârșit, *Institutul de Chimie Agricolă*, care este fostul laborator de chimie al cunoscutului doctor Istrati.

Dela Podul Mihai-Vodă de-a-lungul Dâmboviței până departe la Mănăstirea Radu-Vodă, Bucureștii prezintă o configurație geografică mult mai accidentată decât restul orașului. Interesul pitoresc pe care-l prezintă din această cauză cartierele din dreapta Dâmboviței este pe deasupra mărit și de faptul că cele mai multe și mai de preț zidiri ce ni s'au putut păstra din câte au ridicat de-a-lungul veacurilor voievozii noștri în Cetatea lor de Scaun se găsesc tot în această parte a orașului.

Mănăstirea Mihai-Vodă.

Mănăstirea Mihai-Vodă, așezată pe vârful pitorescului deal din fața Podului Mihai-Vodă, la începutul b-dului Principele Mircea, este una din aceste rare construcții vechi ce ni s'au păstrat în București. Clădirea, care se vede din afară, încoronând ca o cetățuie dealul, este o refacere totală a vechilor construcții mănăstirești. În ea se adăpostesc acum *Arhivele Statului*, unde se păstrează pe lângă actele și documentele vechi, condici, sigilii, etc. și acte mai noi, aduse dela toate

autoritățile Statului, acte privind deopotrivă proprietățile Statului, ale Bisericii și particularilor cu toate schimbările lor dintre timp (director al Arhivelor, prof. Const. Moisil).

Istoricul Arhivelor. Datele vechi privitoare la istoria țării și la schimbarea proprietăților se găsesc însemnate în diferite documente emenate dela autorități sau persoane particulare cari au jucat un rol în Stat. Aceste documente, unele de foarte mare importanță, au fost păstrate vreme îndelungată în depozite izolate, în special în arhivele unor mănăstiri. Strângerea tuturor acestor documente istorice într'un depozit central, pus sub controlul și conducerea unei autorități de Stat, constituie ceea ce se cheamă Arhivele Statului. Depozite de acte și documente încep să se formeze pe lângă cancelariile domnești încă de pe la sfârșitul secolului al XIV-lea. La începutul secolului al XVIII-lea, aceste arhive au fost concentrate, pentru Muntenia la Mitropolia din București, iar pentru Moldova la Mitropolia din Iași, ca să fie la îndemâna mitropoliților cari erau pe atunci și prezenți ai divanurilor domnești. Strângerea tuturor documentelor dela curțile domnești și dela diversele dregătorii din țară într'o singură arhivă de Stat s'a făcut atât în Muntenia cât și în Moldova în 1831, prin aplicarea Regulamentului Organic.

În 1862, după Unirea Principatelor, arhivele au fost unificate și puse sub dependența Ministerului Instrucțiunii și al Cultelor. Reorganizate în 1864 sub ministeriatul lui N. Crețulescu, și puse sub direcția lui Cezar Boliac, Arhivele Statului capătă local propriu și definitiv la Mănăstirea Mihai Vodă, care, prin secularizarea averilor mănăstirești, devenise proprietatea Statului. Localul cel vechi al mănăstirii, foarte deteriorat, a fost complet restaurat în 1900, prin stăruința directorului de atunci, Dimitrie Onciul, — bustul acestuia alături de cel al marelui cărturar Bogdan Petriceicu Hașdeu, turnate amândouă

în bronz de sculptorul Mihai Onofrei, sunt puse în grădina din fața clădirii, către b-dul Princip. Mircea — după planurile arhitectului Petre Antonescu. Odată cu întemeierea României Mari, Arhivele Statului au fost descentralizate, creindu-se sucursale în Iași, Cluj, Chișinău și Cernăuți.

Monumentul esențial al întregului de clădiri care formau altădată mănăstirea este **Biserica Mihai-Vodă*,

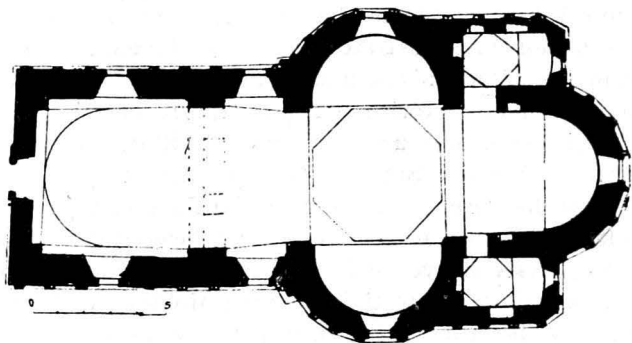
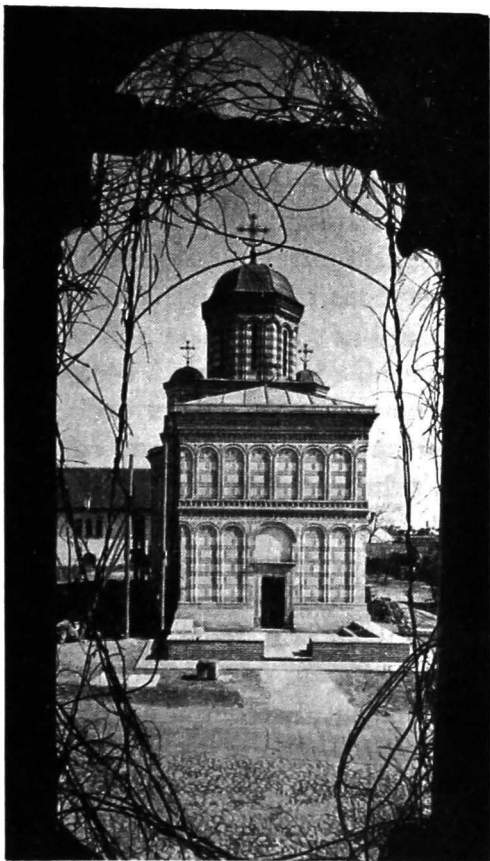

Fig. 79. — *Biserica Mihai Vodă. Planul.*

așezată în centrul incintei și zidită în 1594 de Mihai Viteazul, pe locul unei bisericuțe din secolul al XVI-lea, probabil de lemn, ce se chema Sf. Niculae a Jupânesii Caplea. Restaurată recent de Comisia Monumentelor Istorice (arhitect Em. Costescu), biserica aceasta ne înfățișează formele ei vechi și reprezintă monumentul cel mai de seamă al Bucureștilor din secolul al XVI-lea. Forma planului este un trilob lung, având absida altarului flancată de două absidiole dreptunghiulare — proscomidia și diaconiconul — supraînălțate de câte un

turnuleț înalt. (Turnurile actuale sunt în întregime noi, refăcute însă după modelul celor vechi, despre care s'au găsit indicații sigure cu ocazia ultimelor lucrări de restaurare). La început pronaosul era despărțit de naos prin trei arcade sprijinite pe doi stâlpi izolați, arcade cari din această vreme devin aproape nelipsite în toate bisericile țării. Dar ceea ce dă acestui monument o valoare deosebită, așezându-l în rândul celor mai de seamă zidiri din Muntenia, este arhitectura lui exterioară, care reprezintă chintesența formelor căutate

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 80. — Biserica Mihai Vodă.

în tot lungul ultimilor ani ai secolului al XVI-lea. Efortul pe care meșterii ziditori de biserici îl fac, în special dela clădirea Mănăstirii Bucovăț încoace (1570), pentru găsierea acelor forme de cărămidă și a acelu aspect de decor care să se apropie, dacă nu chiar să întreacă, decorul compus din ciubuce de piatră rotunjite al fațadelor bisericii Mănăstirii Dealului, este încoronat de succes. Fațadele la Mihai-Vodă sunt împărțite, ca și la Deal, de un brâu median în două registre. Aceste registre, construite din fâșiile alternative de cărămidă aparentă și din zonele tencuite cunoscute încă dela începutul secolului al XVI-lea, și nelipsite în niciunul din monumentele acestei epoci, sunt decorate pe deasupra cu o serie de arcade oarbe, intrate în raport cu fața zidului, și încadrate de ciubuce rotunjite de cărămidă, perfect asemănătoare arcadelor dela biserica Mănăstirii Dealului, dar mai însuflețite și mai atrăgătoare decât acestea, prin diferența și alternanța de material și prin jocul de culoare. Ramele de piatră împodobite cu sculpturi, dela ușe și dela ferestre, sunt dela începutul secolului al XVIII-lea. In fund, dispusă cam în axa mare a bisericii, se înalță încă vechia clopotniță — fostul turn de intrare al mănăstirii — refăcută de mai multe ori, acum aproape ruinată.

Dealul Spirei.

Dela Mănăstirea Mihai-Vodă spre Miazăzi, prelungindu-se cu strada Uranus, b-dul Principele Mircea suie

spre cartierul căruia bucureștenii i-au zis, de pe la jumătatea secolului al XVIII-lea încoace, *Dealul Spirei*, după numele unui cunoscut doctor care locuise prin aceste părți și zidise pentru credincioșii mahalalei și o biserică — *Spirea-Veche* — situată în colțul dintre străzile Uranus și Cazarmii și înlocuită în 1930 cu una nouă.

Clădirile importante cari se întind de o parte și de alta a străzilor acestui cartier sunt relativ de dată recentă. Intre cele mai noi, *Stadionul Academiei Naționale de Educație Fizică (A.N.E.F.)*, încă neterminat, care ocupă o bună parte din poalele Dealului Spirii, între strada Isvor, fundătura Maior Ene (unde se găsește una din intrări) și Cazarma Cuza-Vodă, este una din construcțiile cele mai grandioase ridicate în București pentru practicarea sporturilor. Construcție îndrăznească — placa de beton armat care acoperă tribunele iese în consolă pe o adâncime de 14,30 m. — stadionul A.N.E.F. urmează să cuprindă la completa lui terminare 60.000 locuri. (Proiect arhitecți Horia Creangă, Em. Peternelli și ing. Mihai Gheorghiu).

Curtea Arsă.

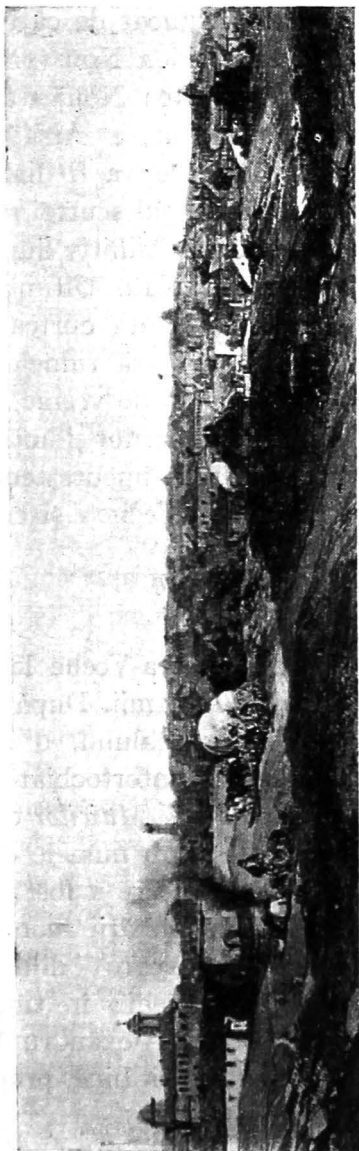
Câteva din celelalte clădiri ale acestui cartier, mai vechi cu câteva zeci de ani decât stadionul început abia în 1933, ocupă locul unei importante așezări istorice din a doua jumătate a secolului XVIII-lea. Acestea sunt *Arsenalul Armatei* — « vârsătorul de tunuri » cum i s'a spus din 1860, când a fost înființat,

până în 1881, când s'a clădit actualul palat—și *Cazarma Alexandria*, zidită în 1863 și numită astfel după numele lui Alexandru Ghica-Vodă, care în 1834 clădise pe același loc o cazarmă mai mică.

Pe locul acestor două edificii, puțin mai sus de Mânăstirea Mihai-Vodă și până aproape de biserica Spirea Veche, se întindea palatul domnesc al Fanarioților, ale cărui ruine au dăinuit până târziu în secolul trecut — câteva bolți de beciuri se mai văd încă și azi pe strada Cazărmii. Acest al doilea mare palat domnesc din București a fost cunoscut la început sub numele de *Curtea Nouă*, apoi, după ce a fost distrus prin foc, sub acela de *Curtea Arsă*. Palatul fusese ridicat întâia oară între 1775—1776 de Alexandru Ipsilante, care, venit proaspăt dela Constantinopol cu firman de domnie, găsește vechiul palat al curții domnești din centrul orașului în întregime deteriorat, din care cauză, dela 1774 până la 1776, când termină noul palat de pe malul drept al Dâmboviței, locuște într'o casă brâncovenească ce se găsea pe locul unde e azi Piața 8 Iunie. După zidirea palatului din Dealul Spirii, căruia dela început i s'a dat numele de «Curtea Nouă», vechea așezare domnească dinnăuntrul târgului, unde locuiseră toți domnitorii români dela Radu cel Frumos până la Mavrocordați, ia numele de «Curtea-Veche».

Noua curte domnească nu cuprindea numai locuința domnească ci și sediul tuturor cancelariilor oficiale și al logofețiilor. Deasemenea fusese amenajată și o mică închisoare, « o cameră secretă », în care își făceau arestul

boierii pedepsiți de Domn. În acest palat, care după unii autori contemporani nu era de nici o frumusețe, iar după alții era din contra o «minune», a fost asasinat în 1799 desfrânatul și pe jumătate nebunul domn Vodă Hangerliu. Injunghiat în propriul său apartament de un capugiu constantinopolitan, «iscusit și măestru în a tăia pe cei mari cu cumpătare», a fost apoi decapitat, desbrăcat până la piele și astfel gol, a fost legat cu o frânghie de picioare, târât pe scări și aruncat în curte în gunoi și zăpadă de unde,

(Colecția Muzeului Municipal).

Fig 81. — Bucureștii văzuți dela Curtea Arsă. După un desen din 1840 de Bouquet.

peste o zi, a fost ridicat de câțiva creștini și îngropat în biserica Sf. Spiridon Nou (p. 280).

Pe la 1796, «Curtea Nouă» apare în documente și sub numele de «Curtea Arsă», probabil din cauza vreunui incendiu care va fi distrus-o în parte. Reparată deseori de-a-lungul scurtei sale existențe, «Curtea Nouă» este părăsită definitiv după incendiul catastrofal din 22 Decembrie 1812. Ultimul ocupant, Vodă Ion Gheorghe Caragea, mută curtea domnească la Cotroceni. După această dată ruinele «Curții Arse» devin pentru o bună bucată de vreme, ca și cele ale «Curții-Vechi», cuiburile tâlharilor și hoților cari au fost spaima negustorilor și cărora bucureștenii le dăduseră numele de «crai de Curtea-Vechi» și crai de «Curtea-Arsă».

Schitul Maicilor.

Dela Biserica Spirea-Vechi la stânga, spre Răsărit, coboară strada Cazarmii. După o primă cotitură spre stânga, la poalele dealului, o mică străduță, Banul Mihalcea, îngustă și întortochiată ca o potecă, conduce pe dreapta la *Schitul Maicilor de pe strada cu același nume. Cunoscut și sub numele de Schitul Hagi Dina, monumentul acesta, care a fost de un pitoresc remarcabil, se datorește pietății monahei de origine rusă Tatiana Hagi Dina, care «dinu dumnezeiască râvnă l'au înălțat den temelii» în timpul celei de a doua domnii a lui Niculae Alexandru Mavrocordat, la 1727. Elegantă în ținută și bine proporționată, bisericuța

este precedată de un pridvor deschis sprijinit pe cinci arcade polilobate. Frumoasa poartă de stejar sculptat prinsă în peretele dintre pridvor și pronaos este încadrată cu o ramă de piatră care prinde în partea superioară o complicată inscripție scrisă cu litere chirilice împletite bizar.

Cele două turlle de lemn învelite cu tinichea, precum și grilajul de fier care strică armonia pridvorului, au fost adăugate în 1896, în urma unei restaurări de prost gust, când a fost stricat și interiorul prin suprimarea celor doi stâlpi cu arcade cari separau pronaosul de naos și mai ales prin supărătoarea refacere a picturilor vechi.

În curtea schitului, în partea stângă a bisericii, se mai văd încă un șir de 5 chilii rămase din cele vechi și, în fund, transformată în grajd, vechea bucătărie din ale cărei bolți de cărămidă suprapuse se mai păstrează cele 4 mari trompe conice și primul tambur octogonal.

Mănăstirea Antim.

Așezarea cu cel mai glorios trecut istoric din acest cartier, care este în același timp și una dintre puținele construcții vechi din București de o reală valoare arhitectonică și artistică, este **Mănăstirea Antim*, situată pe una din laturile piațetei create la întretăierea străzii Antim cu strada Justiției. Construită între 1714 și 1715 pe locul ocupat mai înainte de o modestă bisericuță de lemn atribuită paharnicului Staicu Merișanu, Mă-

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 82. — Mănăstirea Antim văzută din exterior.

năstirea Antim se datorește pietății învățatului mitropolit Antim Ivireanu, al cărui nume îl și poartă.

Originar din Caucaz (Ivir), Antim — după numele lui dinainte de călugărie, Andrei — vine în Țara Românească dela Muntele Athos, chemat de mitropolitul de mai târziu Dosoftei. Bun cunoscător al meșteșugului de tipograf, talentat desenator și xilograf, îl găsim în 1691 conducând tipografia lui Constantin Brâncoveanu dela Snagov. În 1705 este numit episcop al Râmnicului-Vâlci, iar după moartea lui Teodosie, în 1708, este ales în locul acestuia mitropolit al Ungro-Vlahiei. În această din urmă calitate zidește mănăstirea din București, care avea să-i veșnicească numele.

Intrarea în curtea mănăstirii se face pe sub un puternic turn-clopotniță, a cărui parte superioară a suferit, către 1860, unele modificări — cele 4 turnulețe de pe colțuri sunt din această epocă. Centrul incintei îl ocupă biserica a cărei fațadă este precedată de un monumental pridvor, deschis sprijinit pe 10 coloane de piatră cu capiteluri și baze măestrit sculptate. La început, acest pridvor era tot atât de înalt cât și biserica cu care avea acoperiș comun. Rozonul neo-gotic înconjurat de frontonul rotunjit care împodobește acum partea superioară a fațadei, precum și aticul decorat cu firide drepte de deasupra coloanelor, sunt opera unui meșter din 1860. Decorul fațadelor laterale este cel caracteristic monumentelor din a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Arhitectura originală însă — cea a bisericii ca și cea a clopotniței — a suferit în decursul

vremi, și în special după lucrările de restaurare executate de arhitectul austriac Schlater în 1860, o seamă de modificări importante, cari au schimbat cu totul aspectul original al construcțiilor. Multe din părțile lor

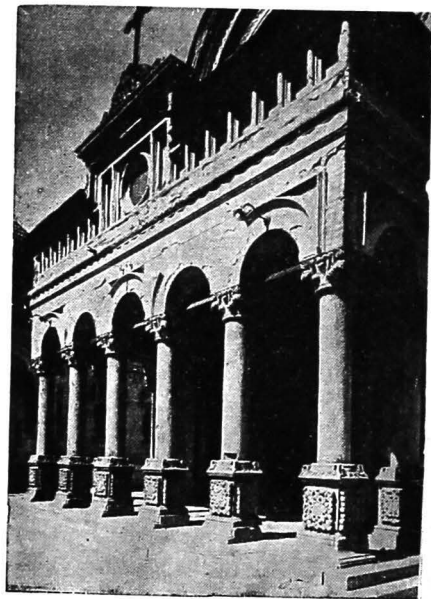

Fig.. 83 — Biserica mănăstirii Antim. Pridvorul.

componente au fost păstrate totuși în întregime și neatînse. Printre acestea, remarcabile din punct de vedere artistic, sunt: rama de piatră sculptată cu motive florale care înconjoară ușa și inscripția — scrisă în versuri grecești; cele două canaturi de stejar ale ușii principale, împodobite cu minuțioase sculpturi pe care tradiția le atribue mâinii marelui mitropolitului Antim; ra-

mele de piatră împodobite cu frumoase sculpturi din jurul ferestrelor, etc. Interiorul, foarte spațios și înalt, prezintă planul trilobat caracteristic secolului al XVIII-lea, cu pronaosul ușor supralărgit și separat de naos prin trei arcade sprijinite pe doi stâlpi. Din picturile vechi, executate după toate probabilitățile de

un meșter local, Preda, nu se mai păstrează nimic. În pronaos două icoane reprezentând una pe *Domnul Isus* și alta pe *Maica Domnului*, purtând inscripții grecești și data 1797, sunt singurele picturi mai vechi pe cari le posedă biserica. Zugrăveala actuală, în bună parte afumată și coșcovită, este opera pictorului Petre Alexandrescu, pe care îl găsim lucrând la Antim între 1860 și 1863. Printre reprezentările cele mai isbutite ca concepție și colorit, interesante și prin aceea că pun în evidență curente de influență cari stau la baza formației primei generații de pictori români din a II-a jumătate a secolului trecut, menționăm:

ÎN PRIDVOR, pe boltă, *Creatorul desparte lumina de întuneric*, reprezentare naivă de inspirație michelangelescă. Pe pereți, în partea de sus, în două medalioane: dreapta, *Binecuvântarea lui Adam și a Evei*; stânga, *Izgonirea din Rai*.

ÎN PRONAOS, pe peretele ușii, în stânga *Mitropolitul Antim*, în dreapta *Ștefan Cantacuzino* (inscripție greșită indicând pe Neagoe Basarab) portrete ctitoricești de asemănare mai mult decât aproximativă. Deasupra ușii, *Coborîrea de pe Cruce*, copie fidelă după pânza cu același nume a pictorului italian Daniele da Volterra, aflătoare într-o capelă a bisericii Santa Trinità dei Monti din Roma. Pe pereții laterali, în stânga sus, *Coborîrea în Mormânt* și *Ingerul vestind nașterea Sf-lui Ion*; în dreapta, sus, *Sf. Ion propovăduind* și *Lupta lui Iacob cu îngerul*. Pe peretele din față, deasupra arcașelor, jos, *Jertfa lui Adam* și *Intrarea lui Isus în Ierusalim*.

ÎN NAOS, pe peretele cu arcade, *Adormirea Maicii Domnului*. Pe peretele din stânga, *Schimbarea la Față*; în absidă, sus, *Invierea și Calvarul*. Pe peretele din dreapta, *Inălțarea*; în absidă, sus, *Nașterea Domnului* și *Isus binecuvântând copii*.

Tâmpla, executată din lemn sculptat în 1860 de frații Babic — vechea tâmplă fusese de piatră — cuprinde deasemenea, în șirul celor patru registre cari o decorează, câteva piese importante, dintre cari unele imitate după lucrări cunoscute de maeștri italieni: *Cina cea de taină*, așezată în centrul regi-

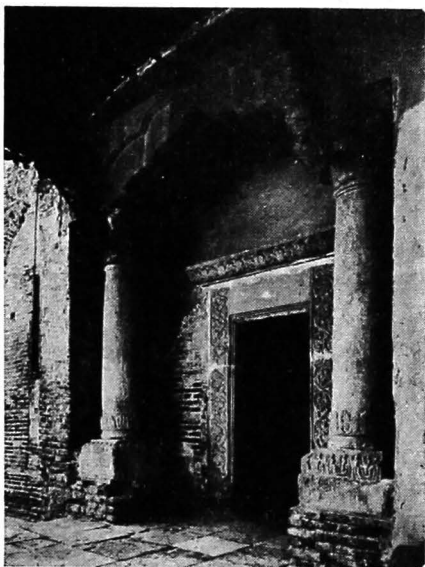

Fig. 84. — Paraclysisul mănăstirii Antim. Intrarea.

strului praznicelor, re-produce fidel fresca cu același subiect a lui Leonardo da Vinci din refectoriul mănăstirii Santa Maria delle Grazie din Milano; apoi *In ajunul evanghelizării*; *Sf. Fecioară cu Pruncul*; etc.

Intre clopotniță și biserică, pe dreapta, *casa parohială* (jum. sec. al XIX-lea), interesantă pentru decorul fațadei. În același rând cu casele, puțin mai jos, *paraclysisul, a cărui poartă de intrare, împodobită cu frumoase sculpturi, este prece-

dată de o originală arcadă polilobată, sprijinită pe două scunde coloane de piatră. A fost construit de același mitropolit Antim și desăvârșit de boierul Matei Ruset. Cuprinde o singură încăpere dreptunghiulară, al cărui centru, limitat de 4 pilaștri lați, angajați și legați între ei cu patru arcuri cilindrice, este acoperit cu o

cupolă pe pendentivi. Restul construcției, continuându-se cu paraclisul până în fund, aripa din fund și aripa din stânga până la înălțimea paraclisului, cuprinde 4 grupuri de încăperi boltite diferite și degajate fiecare de câte un portic format din trei arcade sprijinite pe două coloane de piatră. Remarcabile prin sistemul lor de bolți

suprapuse, care se strâmtează din ce în ce către vârf și se sfârșesc cu câte un turnuleț, sunt cele două bucătării care limitează aripa din fund a construcției. Aripa din stânga este completată spre Apus cu *Palatul Sântului Sinod*,

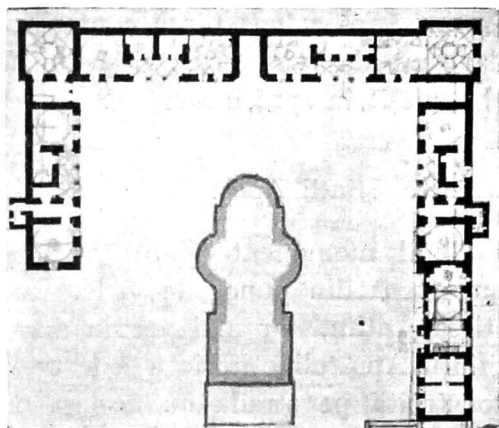

Fig. 85. — *Mănăstirea Antim. Planul.*

clădire nouă a cărei arhitectură greoaie distonează cu restul construcțiilor vechi (arhitect N. Mihăescu). În sala de ședințe a acestui palat pot fi admirate câteva interesante picturi murale de Olga Greceanu.

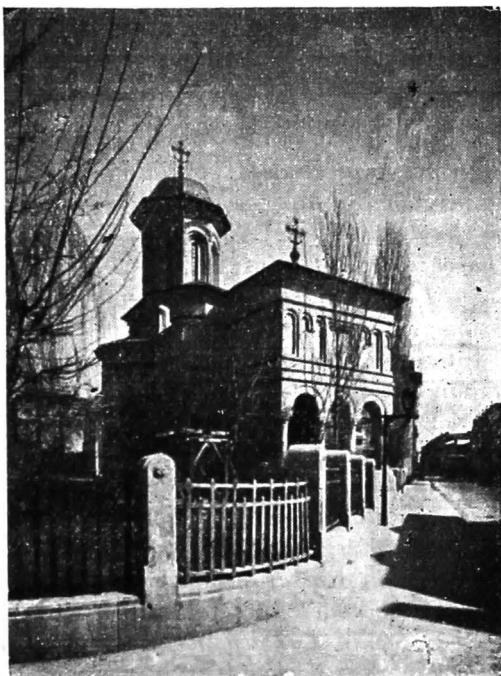
Tot acest ansamblu de locuințe ridicate, în jurul bisericii au fost destinate de ctitorul lor să fie nu numai adăpost călugărilor mănăstirii ci și loc în care « să se

ție două tipografii, una grecească și alta românească, pentru folosul obștei și organizarea casei », cum spune în testamentul său învățatul mitropolit care, mai lăsa cu blestem « ca tipografii să învețe meșteșugul tipografiei unul dela altul, pentru ca să nu piară acest meșteșug din țară nici să se părăsească lucrul cărților pentru folosul țării ». Din tipografia mănăstirii Antim, care a luat ființă conform dorinței lui Antim, dar care n'a avut totuși viața lungă pe care i-o dorise el, au ieșit, în 1719, o carte « *Despre datorii* » și un *Octoih*.

Biserica Sfinții Apostoli.

Un alt monument valoros din acest cartier, mai puțin important din punct de vedere artistic decât Mănăstirea Antim, dar mai vechiu decât ea, este Biserica Sfinții Apostoli, ctitorie a Voevodului Matei Basarab, construită pe strada cu același nume în locul unei bisericuțe de lemn din secolul al XVI-lea cunoscută sub numele de *Mănăstirea Târnovului*. După Matei Basarab, biserica Sfinții Apostoli, căreia o bucată de vreme i s'a zis și *Mănăstirea Arhimandritului*, a fost reparată de Grigore Ghica, de Brâncoveanu și de Ștefan Cantacuzino. Dela acesta din urmă datează frumoasa ramă de piatră cu inscripție care împodobește ușa din pridvor, și în care ni se spune că biserica a fost zidită de Matei Basarab și că în 1715 Ștefan Cantacuzino « a înfrumusețat-o și pe dinăuntru și pe dinafară cu adaosul clopotniței și cu altele ». Arhitectura exte-

rioară este cea caracteristică primei jumătăți a secolului al XVII-lea. Fațadele, împărțite în două registre, sunt decorate cu obișnuitele arcade formate din ciubuce rotunjite de cărămidă tencuită. Pe alocuirea, fațadele au fost cândva pictate. Urme de ornamente florale se mai văd încă și azi în jurul brâului. Clopotnița, cea care a fost adăogată de Ștefan Cantacuzino deasupra pronaosului și care apoi s'a dărâmat, a fost înlocuită în 1936 cu una nouă. Tot nouă este și turla naosului, de deasupra prismei ce-i servește de bază și până sus. Restauratorul, arhitectul St. Becu de la Com. Mon. Ist., a respectat însă cu înțelegere arhitectura veche a edificiului. Intrarea este precedată de un larg pridvor deschis,

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 86. — Biserica Sfinții Apostoli.

sprijinit pe 6 coloane de piatră cu capiteluri neocorintice. În pridvor, la stânga, pe pardoseală, se vede piatra de mormânt cu inscripție a cluceresii Păuna Staiciu († 1810). Picturile din pridvor au fost mult retușate cu ocazia restaurării din 1936 (pictor E. Iovănescu). Scenele și personagiile sunt însă cele concepute de pictorul lui Ștefan Cantacuzino:

Pe peretele din stânga, deasupra arcadelor, *Frângerea pâinii, în popasul pe drumul spre Emaus și Necredința lui Toma*; pe peretele din dreapta, *Irod ucigând pruncii și Fuga în Egipt*; pe peretele dinspre Apus, *Isus în Templu și Isus ispitit de Diavol*; pe peretele intrării, scenă în întregime refăcută: *Dumnezeu Tatăl*, simbolizat prin tronul lui, și *Isus*, adorați de sfinți și îngeri.

Interiorul, de mărime mijlocie dar bine proporționat, se impune în special prin decorul lui pictural.

ÎN PRONAOS la stânga și dreapta ușii, pe pereții dinspre Apus, Miazănoapte și Miazăzi, în partea de jos, registrul ctitorilor: la stânga, dela Apus spre Răsărit, *Matei Voevod, Elena Doamna, Matei Cantacuzino vel Logofăt, Constantin Iordache, Jupân Drăghici vel Spătar, Jupân Mihail vel Logofăt* (deasupra celor doi din urmă restauratorul a adăugat 2 îngeri cari întind o planșe cu vederea laterală a bisericii). La dreapta, în aceeași ordine: *Ștefan Cantacuzino, Păuna Doamna, Portretul unui stareț din 1843* (executat în ulei probabil peste un portret mai vechiu), *Jupân Constantin vel stolnic și Jupânița Safta*. Toate portretele ctitorilor sunt cele originale din vremea lui Ștefan Cantacuzino; în 1936 ele au fost numai spălate de restaurator. Restul picturilor sunt mai mult sau mai puțin retușate. La foarte multe, fondul a fost repictat sau de-a-dreptul adăugat. Fășiile de ornamente cari separă scenele sunt de asemenea adăugate. Picturile nu sunt pentru aceasta mai puțin demne de luat în seamă. Dacă nu au o valoare artistică prea mare — cu toată

naivitatea lor încântătoare — sunt totuși foarte interesante din punct de vedere istoric și iconografic. Astfel cercetarea lor amănunțită este foarte instructivă. Pe peretele dinspre Apus (deasupra cafasului care este o adăugire): în stânga, *Nunta dela Cana*, în dreapta, *Invierea lui Lazăr*; deasupra, în timpanul arcului, *Isus predicând norodului în pustie*. Pe peretele din stânga (Miazănoapte): *Vindecarea Indrăcitului și Floriile*; deasupra, în timpan, *Lăsați Copiii să vie la mine*. Pe peretele din dreapta: *Isus pe Mare și Vindecarea Slăbănogului*; deasupra, în timpan, *Un consiliu* (sau coborîrea Sf-lui Duh). Pe cupolă, *Isus Cristos*; sub el, un inel cu 4 îngeri, având între ei simbolul *Sfintei Treimi*; în pendentivi, *Evangheliștii*.

IN NAOS, pe cilindrul dinspre Apus, în stânga: registrul de jos, în dreapta ferestrei, *Sf. Sava* (refăcut); registrul 2: *Pilda Smochinului și Filerul Văduvei*; registrul 3: *Isus înaintea lui Anna și Coborîrea de pe cruce*; pe cheia bolții: *Ghetsemani*. În dreapta, jos, în stânga ferestrei *Sf. Anton* (refăcut); registrul 2: *Isus și Zaheu și Isus la Maria și Marta*; registrul 3: *Cina cea de taină și Sărutarea lui Iuda*. Pe absida din stânga: registrul de jos, *Sfinți Militari* (refăcuți); registrul 2: deasupra ferestrei, în stânga, *Invierea lui Lazăr*; în dreapta, *Maria Magdalena spală picioarele lui Isus*; pe semicalotă, *Invierea Domnului*. Pe absida din dreapta: registrul de jos *Sfinți Militari* (refăcuți); registrul 2: în dreapta, *Botezul Domnului*; în stânga, *Inchinarea Magilor*; pe semi-calotă *Inălțarea Domnului*. Pe cilindrul dinspre altar, în stânga: registrul de jos, *Sf. Ana cu Fecioara Maria în brațe*; registrul 2: *Isus în fața Doctorilor*; registrul 3: *Drumul către Emaus*; pe cheia bolții *Cina cea de taină*. În dreapta, pe registrul de jos, *Sf. Ioachim*; registrul 2: *Isus și Samariteanca*; registrul 3: *Necredința lui Toma*.

Tâmpla, care după toate probabilitățile este din vremea lui Matei Basarab, conține 4 icoane mari în rândul ușilor — dela stânga spre dreapta: *Buna Vestire*, *Fecioara cu pruncul în brațe*, *Isus și Sfinții Petru și Pavel* — și 26 remarcabile iconițe dispuse în două registre suprapuse.

IN ALTAR, registrul de jos, *Sfinții Episcopi*; registrul 2: *Liturghia Apostolilor* (Isus pictat de două ori); în timpanele arcurilor calotei, în dreapta, *Sacrificiul lui Abram* și alte 2 scene șterse; pe calotă *Fecioara, Maria cu pruncul în medalion pe piept*.

În curtea bisericii, în dreapta, 3 pietre de mormânt: în dreptul pridvorului cea a lui *Petru Mavromihale*, mort în 1844 (inscripție grecească); în dreptul absidei a unui necunoscut (inscripția este distrusă); în dreptul altarului o placă de marmură cu 2 medalioane, conținând unul stema Cantacuzinilor și altul un copil cu o spadă în mână. Inscripția, tăiată subțire cu litere neregulate, pomenește de trupurile unor membri ai familiei Dudescu, îngropați aici, și de un Antioh Cantemir, mort în 1787.

În casa parohială se păstrează 12 iconițe duble pictate pe pânză și datând din vremea lui Matei Basarab, un potir de argint aurit purtând data 1741 și alte 3 icoane mai noi.

Biserica Sf. Spiridon Vechi.

Ultimul monument istoric din acest cartier, pe care vizitatorul ieșit dela biserica Sfinții Apostoli îl întâlnește în capul străzii Vânători, este biserița, pe jumătate îngropată în pământ a *Sfântului Spiridon Vechi*, care până în 1880, când cursul Dâmboviței a fost rectificat, se găsea pe celălalt mal al râului și avea în față, către mahalaua în care se găsește azi, podul așa numit

al *Cilibiului* — după numele lui Constantin Cantacuzino care avea casă în acest cartier și căruia i se spunea « cilibiul », dela turcescul *celebi*, titlu pe care îl purtau odinioară fiii de sultan.

Pisania așezată deasupra ușii din pridvor, scrisă în limbile greacă — opt rânduri — și arabă — ultimele două rânduri, pomenește ca ctitor al acestui modest lăcaș de închinare pe Constantin Mavrocordat și dă ca dată de construcție a bisericii anul 1747. O cercetare mai atentă a edificiului dovedește însă că este vorba de o construcție mai veche refăcută numai în 1747, când a fost închinată Patriarhiei din Antiohia al cărei reprezentant, mitropolitul Silvestru, este pomenit în inscripție. Vechia biserică, pomenită de un document din vremea lui Șerban Cantacuzino (1680), era de plan trilobat și avea în fața pronaosului îngust un pridvor deschis sprijinit pe 4 coloane de piatră cu fusuri răsucite, împodobite la bază cu o coroană de ornamente florante. Aceste 4 coloane există încă la locul lor, iar deasupra arcadelor ce le unesc se văd încă cornișa de piatră și brâul care încingea biserica pe la mijloc — acest brâu iese acum dincolo de pronaos și se continuă pe abside. Refăcându-se biserica, pronaosul a fost mult lărgit și la fel și pridvorul. Arcadele cari formau separațiunea dintre pronaos și naos au fost înlăturate, iar coloanele lor, asemănătoare cu cele ale pridvorului, au fost întrebuințate în exterior la cele două arcade laterale, pe sub care se intră acum, scoborând câteva trepte noi, în pridvor.

Palatul de Justiție.

Ocolind biserica Sf. Spiridon-Vechi și lăsând pe dreapta zidurile abia începute și părăsite ale clădirii ce avea să fie *noul palat al Senatului*, se ajunge la

(Foto Press).

Fig. 87. — Palatul de Justiție. Arhitect A. Ballu.

începutul Căii Victoriei. De aci spre Răsărit, până în Piața 8 Iunie, albia Dâmboviței a fost acoperită, în 1935, cu un planșeu de beton armat și transformată în largă și frumoasă stradă. Pe aceasta, puțin mai sus, pe dreapta, cuprins între strada Dr. Danielopol și Calea Rahovei, se găsește Palatul de Justiție, monumentală și severă construcție de piatră în stil neo-renăștere,

croită după planurile arhitectului francez A. Ballu și dusă la bun sfârșit de arhitectul român Ion Mincu. Clădirea a fost începută în 1890, și sfârșită și inaugurată în 1895. Fațada principală, remarcabilă din punct de vedere arhitectonic, se desfășoară dealungul fostului chei al Dâmboviței și este precedată de o monumentală scară care se întinde pe jumătate din lungimea edificiului — cele două intrări, nefericite din punct de vedere estetic, cari se găsesc de o parte și de alta a acestei scări, au fost create ulterior pentru a se da publicului acces prin subsol; 6 statui alegorice de piatră, așezate în nișe speciale, decorează fațada. Alte două în vârf, de o parte și de alta a ceasului, simbolizând una *Forța*, alta *Prudența*, sunt opera sculptorului Karl Storck-fiul.

Interiorul este vast și foarte bogat decorat. *Sala Pașilor Pierduți*, care dă către fațada principală și ocupă aproape o pătrime din suprafața clădirii, este locul în care, începând dela amiază, animația este extraordinar de mare. Pe părțile înguste ale acestei săli, de o parte și de alta, două monumentale scări de onoare, tăiate în marmoră, conduc la Curtea de Apel și la Curtea de Casație. În centru, *monumentul lui Eugen Stătescu* (1836—1905), compus dintr'un pedestal cilindric cu bancă și din statuia fostului ministru de Justiție, reprezentat în picioare în postura, care de altfel nu i-a aparținut, de mare jurisconsult (sculptor, Ernest Dubois). Alături de scara din stânga, în dreapta acesteia, bustul celebrului avocat *Mihail Kornea* (mar-

mură de Romanelli, pe un pedestal înalt, desenat de arhitectul Ion Mincu).

Calea Rahovei.

La dreapta Palatului de Justiție, între fațada dinspre Răsărit a acestuia și grădina bisericii Domnița Bălașa, începe Calea Rahovei, una din cele cinci artere radiale principale ale Bucureștilor vechi. Străbate partea dinspre Miazăzi-Apus a orașului pe o lungime de 4.000 m. și se continuă, mai departe cu șoseaua care duce la Alexandria și la Turnu-Măgurele.

Până către începutul secolului al XVIII-lea, strada aceasta a fost cunoscută sub numele de *Podul Calicilor*, fiindcă din secolul al XVI-lea și până în vremea lui Constantin Brâncoveanu partea dreaptă a Dâmboviței, dela mănăstirea Mihai-Vodă până în Dealul Mitropoliei, și în special fășia de pământ situată dealungul actualei căi a Rahovei, a fost sălașul « calicilor », adică al populației celei mai nevoiașe, și pe deasupra și infirme, a orașului (calic, dela slav. calic care vrea să însemneze ciuntit, neîntreg la trup sau la minte, nenorocit). Locuitorii din mahalaua calicilor erau cunoscuți cu numele de botez la care se adăoga infirmitatea: Simion Ciungul, Grigore Fulgeratu, Gavril Gură-puțină, Lisandru Capiul, etc. Ocupațiunea lor de căpetenie era cerșetoria. Mai mare peste ei și ales dintre ei era starostele de calici, care îi reprezenta la Domnie sau la Mitropolie și era împuternicit să judece neînțelegerile dintre

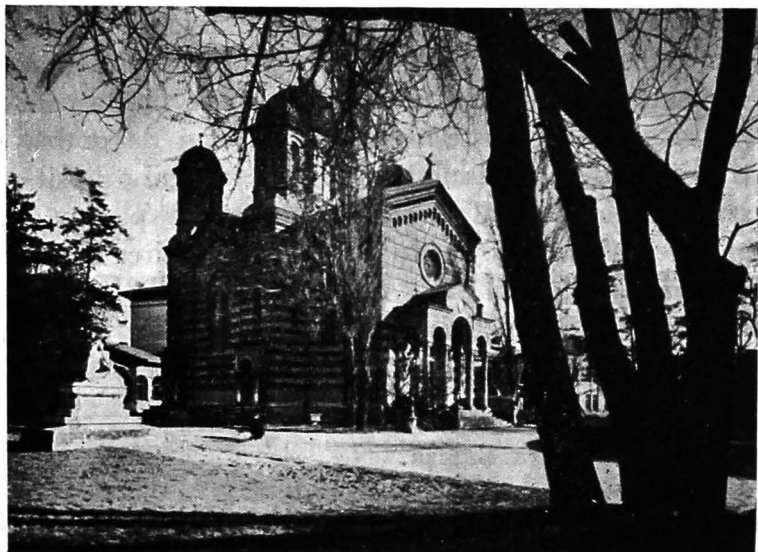
ei. Starostele calicilor era cel din urmă de pe treapta dregătorilor vechi ai țării.

După ce, în vremea lui Brâncoveanu, boierii cari căpătaseră locuri dela Domnie încep să-și ridice case în mahalaua calicilor, împingând calicimea către periferie, Podul Calicilor își schimbă numele, pentru o scurtă bucată de vreme; la început în *Podul Caliței* — poate dela numele vreunei boieroaice Calița care-și făcuse casă în aceste locuri, poate, mai de grabă, o transformare a vechiului nume care devenise lipsit de sens — apoi *Calea Craiovei*, fiindcă pe ea plecau diligențele către Craiova. În 1878, în amintirea luptelor victorioase date în 1877 de Români contra Turcilor, la Rahova, Podul Calicilor este numit *Calea Rahovei*, nume pe care îl păstrează și azi.

Biserica Domnița Bălașa.

La începutul acestei străzi, pe stânga, într'o frumoasă grădină se ascunde printre arbori bătrâni Biserica *Domnița Bălașa*, construcție impunătoare în stil neoromânesc, ridicată între 1881—1888, după planurile arhitectului Alexandru Orescu, pe locul unei biserici ce fusese zidită în 1751 de Domnița Bălașa, fiica lui Constantin Brâncoveanu și refăcută de două ori: în 1831 de Banul Grigore Brâncoveanu și în 1842 — după ce se dărâmasese în 1838 în urma unui cutremur — de Safta Băneasa Brâncoveanu. Foarte înaltă, bine proporționată, construită din cărămidă aparentă alternată cu fâșii de

tencuială imitând piatra și precedată de un portic decorat cu ornamente de tipul împletiturilor dela Episcopia din Curtea de Argeș, biserica Domnița Bălașa este lăcașul de închinare preferat al elitei Capitalei.

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 88. — Biserica Domnița Bălașa. Arhitect Alex. Orescu.

Interiorul bisericii este grandios. În stânga ușii, pe peretele dinspre Apus, un tablou votiv reprezentând pe *Marica Brâncoveanu*, *Domnița Bălașa* și *Constantin Brâncoveanu* ca ctitori ai primei biserici. În dreapta, alt tablou votiv reprezentând pe *Zoe Brâncoveanu*, *Banul Grigore Basarab Brâncoveanu*, *Safta Brâncoveanu* și *Banul Manolache Brâncoveanu*, ca ctitori restauratori ai vechii biserici. Între pronaos și naos, într-o nișă, pe stânga, *mormântul principesei Zoe Bibescu* (1805—

1892), marcat de o lespede simplă cu inscripție și de o coroană (monumentul se găsește în curtea bisericii). În dreapta, în altă nișă, mormântul și *monumentul funerar al Domniței Bălașa*, fundatoarea celei dintâi biserici și a așezămintelor Brâncovești, moartă în 1761, operă a sculptorului I. Georgeșcu (1884). În absida din dreapta, picturi, 3 scene religioase: *Invierea*, *Fecioara în Adorație* și *Nașterea lui Isus*. În absida din stânga, *Scoborîrea de pe cruce*, *Floriile* și *Cina cea de taină* de pictorul E. V. Rihofsky (1884).

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 89. — Biserica Domnița Bălașa.
Pridvorul.

Alături de biserică, în marea și frumoasa grădină care o înconjoară de toate părțile, sunt și trei mici monumente comemorative: în dreapta, în curtea *Azilului de Bătrâne*, fondat în 1751, statuia în mărime naturală ridicată pe un soclu de piatră a *Domniței Bălașa* (fundatoarea azilului), operă

din 1881 a sculptorului Karl Storck; în stânga, *monumentul funerar al Principesei Zoe Bibescu*, compus dintr'un mare sarcofag de marmoră pe care stă rezemată și susținută de brațe de un înger, statuia în mărime naturală a principesei. Jos, la picioarele ei, o remarcabilă reprezentare de orfani. Monumentul, ridicat în 1894, este opera sculptorului francez Jules Roulleau; de aceeași parte, în fund, un mic cubușor de marmoră cu inscripție, ridicat în 1883, indică locul altarului fostului paraclis zidit lângă biserică în 1730 de aceeași Domniță Bălașa.

ITINERARIUL X

Piața 8 Iunie; Dealul Mitropoliei; Parcul Carol;
Cimitirul Bellu.

Piața 8 Iunie.

Vasta Piață 8 Iunie — poartă acest nume în amintirea proclamării ca rege a M. S. Carol II la 8 Iunie 1930— precede colina Mitropoliei și ocupă locul fostei Piețe Bibescu Vodă, desființată în 1936. Se întinde pe un loc vast, de formă dreptunghiulară, cuprins între b-dul Maria, cheiul Dâmboviței, Calea Șerban Vodă și strada Bibescu. În dreapta, latura dinspre N-V a pieții este închisă de *Spitalul Brâncovenesc*, fundat în 1834 de Băneasa Safta Brâncoveanu, ca o anexă a azilului de bătrâne întemeiat în 1751 de Domnița Bălașa (vezi p. 235). Actualele clădiri cari adăpostesc spitalul sunt zidiri relativ noi. Corpul dinspre Răsărit, care-și întinde fațada pe cheiul Dâmboviței și dealungul b-dului Maria, datează din 1889; clădirea retrasă dela stradă, independentă de cea dintâi, a fost ridicată în 1905 pe locul vechiului spital din 1837.

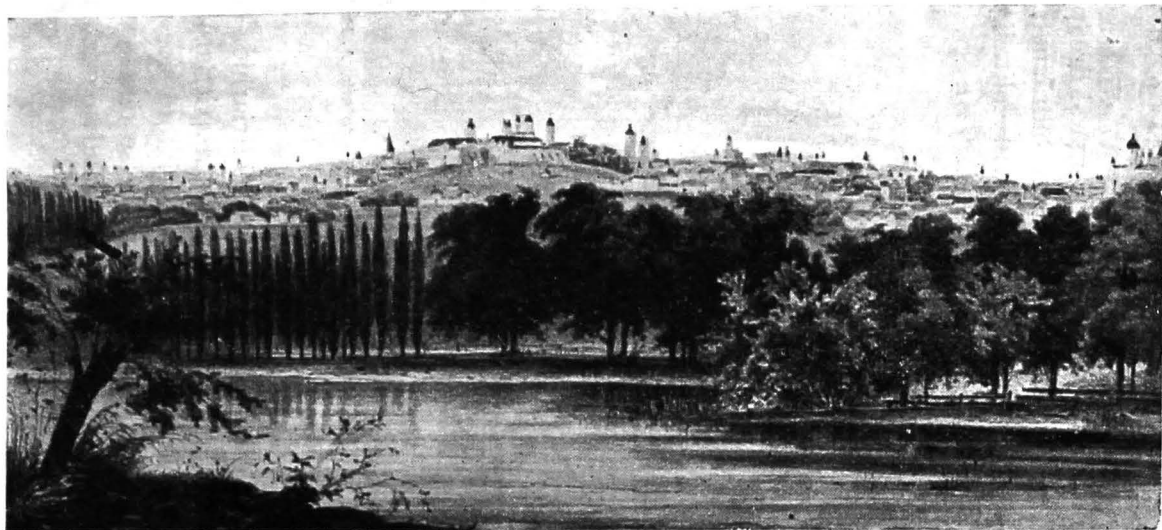
Mai sus de spital și de cealaltă parte a străzii, în grădinița dela poalele dealului se profilează pe un fond verde *monumentul lui Barbu Catargiu*, — mare dregător și om politic sub domnia lui Alexandru Cuza, asasinat în ziua de 8 Iunie 1862, pe când ieșea dela

Cameră, în fața clopotniței Mitropoliei, — operă a sculptorului Raffaello Romanelli. Puțin mai la stânga, în axa aleii care duce la Mitropolie, o frumoasă cruce de

Fig. 90. — Crucea lui Papa Postelnicul Brâncoveanu.

piatră înfiptă în pământ în 1713 de Constantin Beizadea fiul lui Constantin Brâncoveanu, însemnează locul pe care bătrânul Preda Vornicul Brâncoveanu ridicase o cruce de lemn în amintirea fiului său Papa Postelnicul, tatăl lui Constantin Brâncoveanu, ucis aci către 1655.

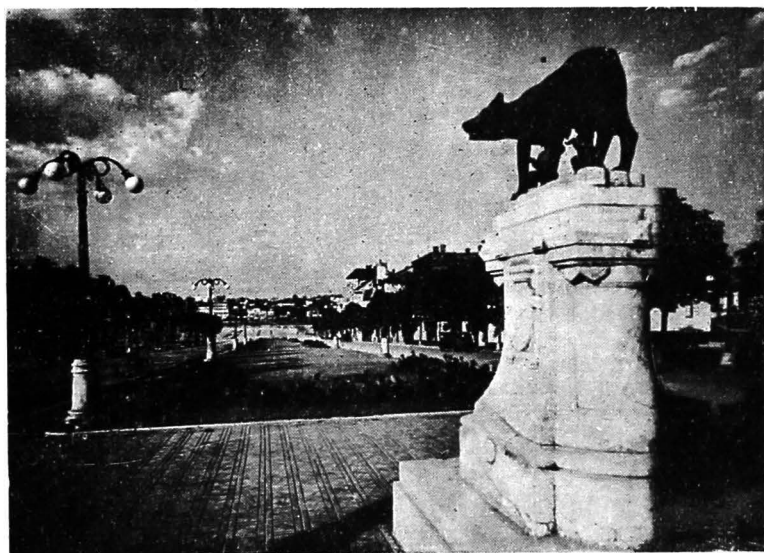

(Colecția Muzeului Municipal).

Fig. 91. — Bucureștii la începutul secolului al XIX-lea, după un desen de R. Bielitz. În centru se vede Dealul Mitropoliei ; la stânga ruinele Curții Arse ; la dreapta Mănăstirea Radu Vodă.

Dealul Mitropoliei.

Dela crucea lui Brâncoveanu, o alee largă și dreaptă, tăiată în malul neregulat de un primar îndrăzneț, în 1931, conduce în ușoară pantă pe vârful colinei, din 1688 numită de bucureșteni *Dealul Mitropoliei*.

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 92. — *Aleea Patriarhiei*.

După războiu, Mitropolia devenind Patriarhie, colina împodobită cu palatul și cu biserica patriarhală a luat și ea numele acesteia. Intreg platoul acestui măreț deal, la poalele căruia Bucureștii se desfășoară într'o minunată panoramă, a format cândva o curte

mânăstirească, la intrarea căreia Constantin Brâncoveanu a pus să se zidească în 1698 o frumoasă poartă, croită după tradiție în chip de clopotniță. Rămasă

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 93. — Clopotnița lui Brâncoveanu din Dealul Patriarhiei.

singuratică de atunci, potrivită apoi în axa noiei alei care urcă dealul, această clopotniță bine proporționată și de însemnată valoare arhitectonică se deschide, către oraș de o parte, către platoul patriarhiei de alta, ca un

arc de triumf. Din fața golului ei rotunjit, care indică poarta, de pe un înalt pedestal de piatră (purtând inițialele S.P.Q.R. — Senatus Populusque Romanus), privește spre vale *Lupoaică*, statuie de bronz (copie după celebra Lupoaică din Muzeul Capitolin din Roma), dăruită în 1906 de Municipiul Romei orașului București. (Până în 1931 această statuie decora centrul Pieții Sf. Gheorghe, de unde a fost mutată cu ocazia amenajării dealului Patriarhiei). Vârful colinei, dincolo de clopotnița lui Brâncoveanu, este ocupat de trei monumente, toate trei importante din punct de vedere istoric ca și din punct de vedere artistic: biserica fostei Mitropolii, acum Patriarhia, Palatul patriarhal cu paralisul lui și Camera Deputaților.

Biserica Patriarhiei.

Biserica Patriarhiei a fost construită de Constantin Șerban Basarab Cârnel între 1654 și 1658 și târnosită în grabă, în acest din urmă an, fără să fi fost în totul terminată, de urmașul de scurtă durată al lui Constantin Cârnel, Mihnea al III-lea. Ca în majoritatea cazurilor, numele meșterului care a conceput biserica nu se cunoaște. Sunt cunoscuți în schimb ispravnicii construcției: Logofătul Radu Dudescu și Gheorghe Sufariu. În înfățișarea ei generală ctitoria lui Constantin Șerban este o reproducere aproape fidelă a bisericii episcopale din Curtea de Argeș. Forma planului precum și numărul și dispoziția turlelor au fost luate în-

tocmai după biserica lui Neagoe Basarab. Ca să schimbe însă ceva, meșterul dela București al lui Constantin Șerban a mărit puțin construcția, — 28,00 m. lungime interioară și 14,60 m. lărgime în pronaos —, a acoperit absida altarului cu o cupolă ridicată pe 4 arcuri, iar în fața pronaosului a așezat un mare pridvor deschis, rezemat pe coloane de zid și acoperit cu trei cupole

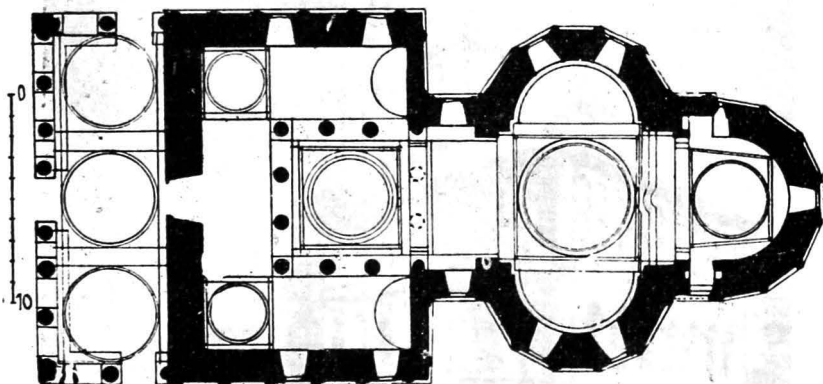
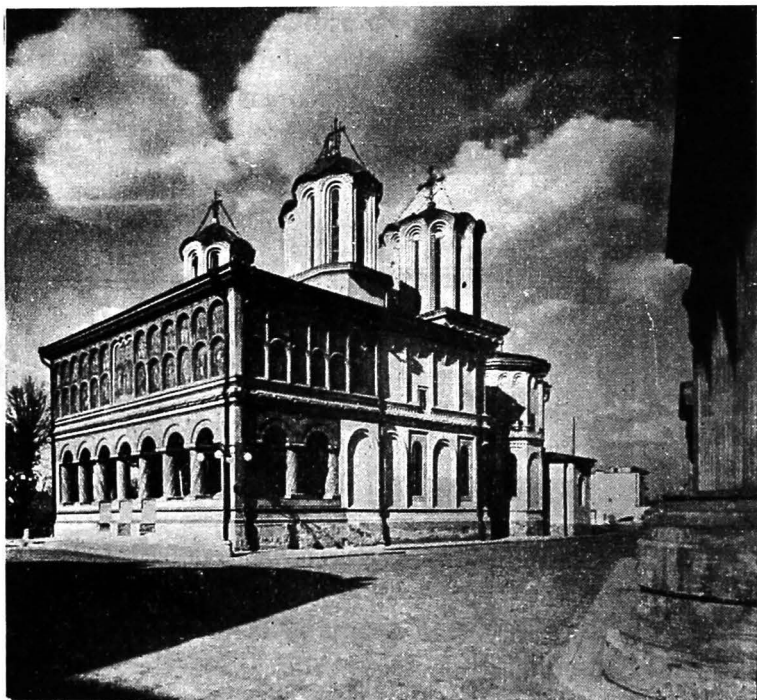

Fig. 94. — Biserica Patriarhiei. Planul.

dispuse în filă (fig. 95). Asemănător ca principiu cu cel dela Episcopia din Argeș, dar lipsit de podoaba ciopliturilor de piatră ale acestuia — ramele înflorite cari încadrează ferestrele au fost adăogate către 1835 — decorul exterior se compune din 2 registre de arcade oarbe în arc de cerc plin centru, largi și înlanțuite în mod obișnuit în partea de jos, înguste și grupate câte două, fără picioruș median, pe registrul de sus. Brâul de piatră care încinge biserica pe la mijloc, prins după

moda muntenească între două șiruri de cărămizi dispuse zimțat, e compus din 3 ciubuce cari se răsucesc din loc în loc și numai într'un sens, prezentând astfel

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 95. — Patriarhia.

o interpretare a modelului de brâu moldovenesc dela biserica Stelea din Târgoviște. Turlele, relativ joase dar de proporții reușite și elegante, au fețele formate dintr'o serie de firide retrase din ce în ce mai mult,

ca cele dela Snagov, iar în partea de sus acoperișul lor urmează rotunjimea arcurilor acestor firide, ca la turla mare a Episcopiei din Argeș și la turlele atâtor biserici bizantine dela Muntele Athos, Salonic, sau din alte părți. Biserica a fost restaurată de mai multe ori (1799, 1834—1839, 1850, 1886) pierzându-și rând pe rând vechile picturi și suferind deseori modificări și unele adăogiri supărătoare. Ultima lucrare înțeleaptă de restaurare a fost făcută de Comisia Monumentelor Istorice între 1932—1935; în această împrejurare, toate părțile adăogate de restauratorii ocazionali au fost înlăturate și monumentul, împodobit cu picturi proaspete, și-a recăpătat din punct de vedere arhitectonic înfățișarea lui originală. (S'a păstrat totuși mica încăpere lipită absidei centrale în dreptul diaconiconului și, lângă absidă, în dreapta celui ce privește spre Apus, modestul monument funerar compus dintr'o frântură de coloană așezată în picioare pe o bază în care sunt prinse pietrele de mormânt ale mitropoliților Teodosie (mort în 1708) și Ștefan (mort în 1742), ridicat în acest loc în 1875).

Deasupra pridvorului, de jur-împrejur, cele două șiruri de firide sunt pictate: cele de sus, toate, cu grupuri de îngeri; cele de jos, cu profeți — pe laturile dinspre Miazănoapte și Miazăzi și cu cei 12 apostoli încadrând pe Sfinții Impărați Constantin și Elena, pe latura fațadei principale. Aceste picturi, ca și cele din pridvor — *Judecata din Urmă*, pe peretele cu ușa, *Cele 7 concilii bisericești*, dispuse în timpanele arcurilor cupolelor,

Crearea Lumii și Scenele din viața lui Adam și a Evei — sunt opera nouă a pictorului D. Belizarie. Din vechea frescă executată de mâinile pricepute ale meșterilor voevodului Radu Leon (1664—1669), — care într'un hrisov din 1688 ne spune că a zugrăvit biserica și « o a înfrumusețat cu toată podoaba, cum se cade sfințelor biserici, ca să se cheme și Domnia lui ctitor acestei sfinte Mitropolii » — nu s'a păstrat decât **Icoana Hramului: Sfinții Impărați Constantin și Elena* (inscripție slavonă: Țar Costandin, Țarina Ilena), pictată în firida de deasupra ușii din pridvor.

În această prețioasă frescă Impărații Constantin și Elena sunt înfățișați în costumele voevodale românești ale epocii: Impăratul — sub ale cărui trăsături trebuie să recunoaștem, după toate probabilitățile, chipul voevodului Radu Leon — poartă pe cap o coroană cu 5 colțuri, așa cum poartă Mircea cel Bătrân pe tabloul votiv dela Cozia. Pe umeri îi alunecă o pelerină de culoare roșie sub care se vede tunica albastră, împodobită cu frunzulițe de aur. Impărăteasa, cu chipul de împrumut al Doamnei Luchia, soția lui Radu Leon, poartă pe cap, pusă peste un bariș străveziu, aceeași coroană ca și Domnul. O mantie bogată de brocart roș, împodobită cu flori stilizate de tulipă, îi acoperă umerii, alunecând greoi în jos peste rochia albă de mătase, țesută cu fir de aur. Chipurile domnești astfel înfățișate, cu figurile luminate de nimburi aurii, se proiectează de o parte și de alta a crucii împărătești pe un fond albastru închis stropit cu stele de aur.

Interiorul, relativ puțin încăpător, a căpătat în urma recentelor lucrări de refacere un aspect cu totul nou. Zidurile vechi au fost îndreptate, construcția întărită în totul, iar tencuelile netezite și împodobite cu zugrăveli noi. Tabloul votiv, întins în locul celui dela început pe peretele dinspre Apus al pronaosului, de o parte și de alta a ușii, compus din portretele ctitorilor dintâi — *Constantin Șerban Basarab* cu Doamna lui, *Radu Leon* cu Doamna lui și a mitropoliților cari au refăcut și reparat clădirea în decursul vremurilor — a fost completat cu chipurile celor doi stăpânitori în vremea cărorora s'a făcut ultima restaurare: capul bisericii, *Patriarhul Miron Cristea*, pe peretele dinspre Miazănoapte și capul Statului, *Regele Carol al II-lea*, pe peretele dinspre Miazăzi. În pronaos, 2 din cei 12 stâlpi de piatră canelați cari susțin turla, cei dinspre naos, au fost suprimați către sfârșitul secolului al XIX-lea. Cu ocazia ultimelor lucrări de refacere, întărindu-se arcul mare pe care se sprijine turla de această parte, ei n'au mai fost înlocuiți. În felul acesta, cu dispariția timpanului ce era ridicat peste acești stâlpi, interiorul a rămas degajat; privirea poate astfel cuprinde dintr'odată, dela intrare, pronaosul, bolțile naosului cu baza turlei și, în fund, cupola care acopere absida altarului sprijinindu-se pe 4 arcuri cilindrice încastrate în semicilindrul vertical al absidei. Numeroasele morminte de ctitori, mitropoliți și boieri, cari se găseau în pronaos, au fost acoperite de lespezile noi ale pardoselii. O singură relicvă mortuară celebră mai atrage atenția credincio-

sului care intră acum în biserică: *Moaştele Sfântului Dimitrie Basarabov*. Aduse din Bulgaria de generalul rus Salticov și făcute dar Mitropoliei, prețioasele oseminte se păstrează într'o frumoasă raclă de argint împodobită cu reliefuri, așezată pe o bancă de piatră, într'o nișă special amenajată în zidul dinspre Răsărit al ieșiturii din stânga a pronaosului.

Biserica Patriarhiei este lăcașul dumnezeesc în care se desfășoară toate ceremoniile religioase oficiale.

Palatul patriarhal.

Sub înfățișarea lui de astăzi, Palatul patriarhal este, în cea mai mare parte, o construcție cu totul nouă, lipită și pusă în legătură cu modestul palat vechi — în parte transformat și acesta — pe care, după toate probabilitățile, l-a început Constantin Șerban Cârnuț ca să fie locuința stareșului frumoasei lui mânăstiri, devenită în 1688, prin voința lui Radu Leon, mitropolie a țării. Partea rămasă din acest vechiu palat (fig. 96), care a fost locuința Mitropolitului Teodosie (1665—1708), în vremea căruia a fost terminat, și a celorlalți mitropoliți cari au urmat în scaunul Ungro-Vlahiei după dânsul până în zilele noastre, ocupă colțul dinspre Miazăzi al clădirii actuale și cuprinde: o sală de recepție (1), un paraclis (2), o sală mai mică, un fel de vestibul lung (3), care face legătura între sala de recepție și paraclis, — comunicând în același timp și cu frumosul pridvor deschis sprijinit pe 5 coloane de piatră (4), care este lipit

pe fațada dinspre Răsărit și era vechea intrare a pala-

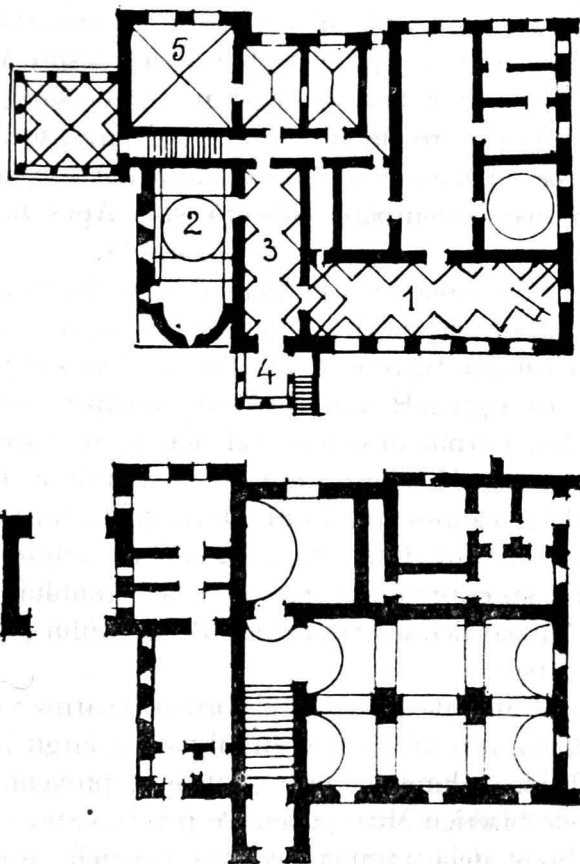

Fig. 96. — Palatul patriarhal. Planul părții vechi înainte de transformare. Jos subsolul ; sus parterul.

tului — și, în sfârșit, alte două construcții adăogate celor

pomenite mai sus, după cât reese din analiza stilistică, la începutul epocii Mavrocordaților: o încăpere de formă patrată (5), acoperită cu o boltă mănăstirească — actuala bibliotecă — și pitorescul pridvor, dinspre Miazăzi, care la început a fost deschis, înălțat pe două ziduri groase legate între ele cu două arcuri largi, formând o poartă pe sub care se iese de cealaltă parte a dealului, unde o alee șerpuitoare coboară spre Apus în strada 11 Iunie.

Partea din dreapta a edificiului, care limitează spre Miazănoapte piațeta din fața Patriarhiei, a fost adăogată în timpul Mitropolitului Nifon (1850—1875). Refăcută, ea cuprinde acum câteva încăperi rezervate oaspeților. Corpul principal, cel mai mare, care ocupă colțul dinspre Miazănoapte-Apus și-și întinde fațadele pe poalele dealului spre b-dul Maria și strada 11 Iunie, a fost construit între 1932—1935 de arhitectul G. Simotta și cuprinde marea sală a Tronului, cancelariile Patriarhiei, apartamentul Patriarhului și diferite alte încăperi.

Se intră în palat prin colțul format de aripa veche cu aripa nouă, într'un mare vestibul pătrat, lărgit în lături cu 2 abside și luminat prin 3 vitrouri, provenind dela ferestrele bisericii Mitropoliei. Pe pereți, câteva icoane, unele luate dela tâmpla veche a bisericii, altele mai noi, din secolul al XVIII-lea, și portretele *Episcopului Iosif de Argeș* (1820), *Arhiereului Beldiman* și ale mitropoliților *Dosoftei Fillitis* (ca. 1800) și *Grigorie* (1781). Din vestibul se trece în stânga în *sala de recepție*, creată

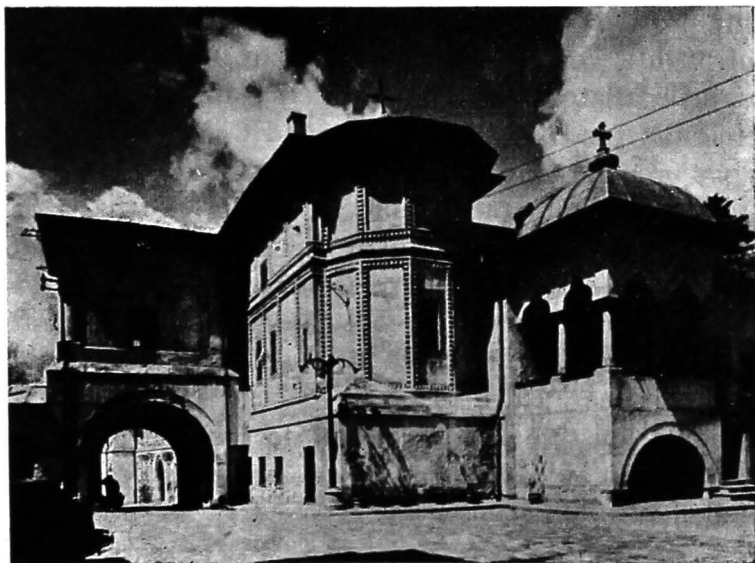
și decorată sub forma ei de azi în 1904 de Mitropolitul Iosif Gheorghian prin împreunarea a două încăperi vecine, dispuse una în continuarea celeilalte. Bolțile acestor încăperi, intersecții de cilindri cu muchiile intrânde și lunete, au fost unificate, păstrându-se numai lunetele deasupra cărora s'a construit un plafon rotunjit. În această sală se păstrează 2 icoane de argint bătut: una, în stânga ușii care comunică cu vestibulul, reprezentând pe *Isus cu Maica Domnului și Sf. Ion Botezătorul*; alta, pe peretele opus, reprezentând pe *Maica Domnului cu Isus în brațe*, datată 1740. (Figura pictată reprezintă pe Isus nu pe Maica Domnului; probabil îmbrăcămintea de argint, pentru o icoană a Maicii Domnului, a fost pusă peste o pictură care reprezenta pe Isus). Sala de recepții comunică prin 2 uși, așezate pe peretele lung, cu *Sala tronului*, care este precedată de un fel de galerie separată de sala propriu zisă printr'o serie de 4 arcade. Simplă ca arhitectură și sobră în înfățișare, sala are pe doi din pereții ei, fixate în pictură pe tencuială umedă, două momente principale din istoria nouă a țării: în dreapta, pe peretele din fund, *Ridicarea mitropoliei la rangul de patriarhie și Incoronarea Patriarhului Miron*; în stânga, pe peretele dinspre Răsărit, *Proclamarea Unirii dela Alba Iulia* (ambele picturi de I. Rusu). Alte tablouri portative și sculpturi împodobesc pereții galeriei: dela stânga spre dreapta, *Patriarhul Miron*, bust, marmoră de C. Medrea; *Patriarhul Miron*, pictură în ulei de D. Belizarie; **Mitropolitul Iosif Gheorghian*, pictură de G. D.

Mirea ; *Capul Voievodului Mihai*, bronz de Alice Gosztany ; *O Icoană veche* ; *Lupta cu un centaur*, bronz de I. Jalea ; **Mitropolitul Ghenadie Petrescu*, pictură de Sava Hențea ; *o Icoană a Sf. Ecaterina și a Sf. Niculae*, datată 1828 ; și *Maica Domnului*, două icoane de argint datate 1809 și 1822. Cele 2 uși cari încadrează tronul comunică, una, cea din dreapta, cu biblioteca, cea din stânga cu scara care conduce la pridvorul ridicat deasupra porții dinspre Miazăzi. Scara se sprijină în stânga pe peretele dinspre Apus al paraclisului. Acest perete, care a fost cândva exterior, păstrează încă din decorația lui originală 3 panouri făcute din floricele de stuc cari încadrează 3 icoane dreptunghiulare : *un Sfânt, Isus în Tron și Sfinții Impărați Constantin și Elena*. În apartamentul patriarhului se mai găsesc câteva picturi, în majoritate copii (una după Prud'hon de N. Grigorescu (1863), alta după Ribera de St. Becu) și câteva vitrine cu odoare bisericesti vechi și de mare preț.

Paraclisul.

Piesa cea mai de valoare din tot palatul patriarhal este fără îndoială *paraclisul. Clădit odată cu palatul de care depinde, deci către sfârșitul celui de al 3-lea sfert al secolului al XVII-lea, micul și elegantul lăcaș de rugăciune a suferit o refacere importantă în 1723. O inscripție grecească pictată deasupra ușii paraclisului, în interior, compusă în versuri grecești de poetul Di-

mitrie Notara, indică data aceasta dar nu pomenește nimic de refacere ci lasă să se înțeleagă că e vorba de o construcție nouă, având ca fondatori pe Domnitorul Nicolae Mavrocordat și pe Mitropolitul Daniel, cari de fapt nu sunt decât restauratori.

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 97. — Paraclisul Patriarhiei încadrat de cele două pitorești foișoare.

Se intră de obicei la paraclis prin elegantul pridvor din stânga, pe unde se intra înainte și în palat. Remarcabil din punct de vedere arhitectonic, acest pridvor, retușat de sigur și el cu ocazia restaurării din

1723, este interesant mai ales pentru sistemul de boltire cu care e acoperit: o calotă sferică ridicată pe 4 trompe de unghiu în arc mânăstiresc. Din pridvor se trece în vestibulul lung, care comunică, în dreapta, cu sala de recepție a palatului și în stânga cu paraclisul. Pe pereții vestibulului, sub lunetele bolții, sunt prinse câteva tablouri, înfățișând portretele unor mitropoliți, copii în ulei fără valoare artistică, după originale aflătoare în diferite biserici din țară. Pe perețele din fund un aer reprezentând *Coborîrea în mormânt*, broderie în mătase de Anna Roth.

Paraclisul, tot atât de mic pe cât de elegant și de bine proporționat, are un plan simplu, dreptunghiular, terminat spre Răsărit cu o absidă semicirculară. În naos, 4 arcuri cilindrice în consolă determină un patrat acoperit acum de o cupolă nouă, construită în locul turlei dărâmate către 1850.

Liniile liniștite și clare ale arhitecturii sunt puse și mai mult în valoare de un bogat și prețios decor pictural, foarte bine conservat:

Pe peretele dinspre Apus: primul registru, portretele ctitorilor, refăcute în ulei: *Niculae Alexandru Mavrocordat* cu *Doamna și copiii lor*; deasupra, în dreapta: *Sărutarea lui Iudu*; *Isus în fața Annei* și *Răstignirea*; pe cilindrul lipit acestui perete, dinspre Miazăzi spre Miazănoapte: *Spălarea picioarelor ucenicilor*; *Cina cea de taină*; *Dumnezeu tatăl*; *Isus în fața lui Pilat* și *Arestarea lui Isus*. Pe peretele dinspre Miazănoapte: în stânga ușii, *Sfinții Artemie și Mina*; în dreapta ușii, *Mitropolitul Daniil* (portret refăcut în ulei); *Sf. Mercurie*; **Sf. Dumitru și Sfinții Ioachim și Ana cu fecioara în brațe*;

deasupra ușii, inscripția încadrată de 2 îngeri și, în stânga, un ctitor; în timpanul arcului, **Floriile; Invierea lui Lazăr și Buna Vestire*. Pe cilindrul dinspre Răsărit, dela Miazănoapte spre Miazăzi: *Dumineca Tomii; Înălțarea la cer; Isus copil; Sf. Troiță* (figurată prin cei 3 îngeri la Abram în Mambre) și *Isus în fața doctorilor Bisericii*. Pe peretele dinspre miazăzi: în colțul Sud-Vest, *Cei 3 tineri în cuptor*; în colțul Sud-Est, *Sfinții Petru și Pavel*; între ferestre, *Sf. Gheorghe* și diferiți *sfinți stâlpnici*; în timpanul arcului, *Botezul Domnului; Prezentarea Fecioarei la Templu și Adormirea Maicii Domnului*. Pe absida altarului; primul registru, *Episcopi*; deasupra mesuții, la proscomidie, *Ecce Homo și Viziunea lui Petru din Alexandria*; al doilea registru, *Liturghia Sfântă*; pe calotă: *Nașterea Fecioarei; Dumnezeu tatăl; Prezentarea Fecioarei la templu și Fecioara în tron cu pruncul în brațe* adorată de doi arhangheli. Naosul este separat de absida altarului printr'un somptuos *iconostas de lemn sculptat, unul din cele mai prețioase exemplare de acest fel pe care le posedă arta bisericească din Muntenia. Puțin curb, și prins cum este în golul arcului triumfal, acest iconostas apare ca o pânză de paienjen aurită bătută de vânt; în centrul ei, agățat deasupra ușii împărătești, Abraam, întruchipând cuvintele Mântuitorului cari spun «*Eu sunt rădăcina și voi ramurile*» stă răsturnat pe spate cu fața spre cer. Din pânțelele său, ca dintr'o buturugă rechemată la viață, cresc, se desvoltă și se împletesc vrejuri, frunze și flori formând un ecran scânteietor pe suprafața căruia minuscule și prețioase icoane se suprapun în șiruri de ferestruici întunecate.

Palatul Camerii Deputaților.

Palatul Camerii Deputaților, care limitează platoul Patriarhiei spre Miazăzi, a fost construit în 1907 de arhitectul I. Maimarolu în locul fostului Divan Dom-

nesc — care rezultase la rându-i din transformarea unor construcții mănăstirești vechi. Fațada, concepută în stil neo-clasic, se întinde pe o lungime de 80 m. și este precedată, în centru, de un peristil format din 6 coloane ionice cari indică intrarea în marele vestibul din fața sălii de ședințe. În acest vestibul, lângă pereți și

Fig. 98. — Camera Deputaților.

de jur-împrejur, sunt așezate pedestaluri cu busturile în bronz ale unora din cei mai de seamă oameni politici și oratori ai României:

Dela stânga spre dreapta: *Barbu Delavrancea* de C. Medrea; *Gheorghe Mârzescu*, de I. Mateescu; *Ștefan Ciceo Pop* de O. Han; *Ion I. C. Brătianu*, de Demitrescu-Brăila; *Duiliu Zamfirescu*, de Alma Vișineanu; *Vintilă Brătianu*, de același sculptor;

Ion G. Duca, de Onofrei; *V. Morțun*, de C. Medrea; *Matei Cantacuzino*, de R. P. Hette; *Niculăe Filipescu*, de O. Späthe.

Centrul edificiului îl ocupă *sala de ședințe*, în jurul căreia se desfășoară o largă galerie circulară pe pereții căreia sunt atâr-nate tablouri mari cu fotografiile parlamentarilor din unele guvernări mai importante. *Sala de Ședințe* sau *Rotonda*, conține 387 locuri pentru deputați, la parter, și o galerie cu tribune pentru public la etaj. De jur împrejurul sălii, așezate pe console speciale, sunt înșirate busturile în marmoră ale unora din parlamentarii de seamă ai României: la biroul președintelui, *C. A. Rosetti*, de I. Georgescu și *M. Pherichide*, de I. Jalea. În Rotondă, de jur împrejur, dela stânga: *Barbu Catargiu* (de autor necunoscut); *Lascăr Catargiu* (de autor necunoscut); *M. Kostaki Epureanu*, de I. Georgescu; *General I. Em. Florescu* (de autor necunoscut); *Take Ionescu*, de Demetrescu-Brăila; *General Cristian Tell*, de I. Georgescu; *Gh. Gr. Cantacuzino*, de Oscar Späthe; *Alex. Lahovari* (de autor necunoscut); *Niculăe Golescu*, de Karl Storck; *Kostache Negri*, de același; *Ștefan Golescu*, de același; *G. C. Cantacuzino*, de Ernest Dubois; *Petru Mavrogheni*, de G. Vasilescu; *G. Costa Foru* (de autor necunoscut); *Anastase Panu*, de K. Storck; *Grigore Paucescu*, de O. Späthe; *Gheorghe Chițu*, de W. C. Hegel; *General G. Manu*, de O. Späthe; *Constantin Câmpineanu*, de K. Storck; *Anastase Stolojan* (de autor necunoscut); *Grigore Cantacuzino*, de K. Storck; *General Dim. Lecca*, de C. Bălăcescu; *Dimitrie Sturza*, de E. Dubois; *Mihail Kogălniceanu*, de I. Valbudea; *Ion I. C. Brătianu*, de I. Jalea; *General Gh. Magheru*, de K. Storck; *Alex. Golescu*, de același; *Emil Costinescu*, de O. Späthe; *Dim. C. Brătianu*, de G. Vasilescu; *Ion C. Brătianu*, de E. Dubois. **În Sala Regiei:** *George Palade*, de E. Dubois; *Spiru Haret*, de Fritz Storck; *Grigore Triandafil*, de C. Bălăcescu; *Gheorghe Panu*, de Iordănescu; *Titu Maiorescu*, de O. Han; *Heliade Rădulescu*, de G. Cireșescu. Din această sală, pe o scară largă de marmoră se coboară la *Biblioteca*. Conține 11.000 volume (monitoare, debateri parlamentare românești și străine și circa 7000 volume cărți de

drept și diverse). În continuarea bibliotecii se găsește *sala de lectură*, pe pereții căreia sunt prinse fotografiile foștilor președinți ai Camerii și diferite vederi din țară; în dreapta, lângă perete, *Dimitrie Greceanu*, bronz de O. Späthe; *Niculae Iorga*, bronz de Savargin și *I. C. Brătianu*, marmoră de I. Georgescu.

Piața Mareșal Joffre.

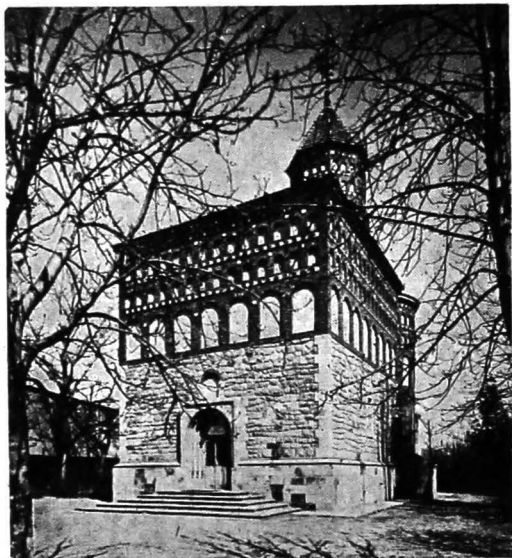
Coborând Dealul Patriarhiei spre Apus, se ajunge în strada 11 Iunie, care conduce spre Miazăzi în *Piața Mareșal Joffre*, al cărei centru este ocupat de o frumoasă *fântână*, compusă dintr'un vas larg ridicat pe un picior înalt. A fost construită în 1935 cu ocazia serbărilor Lunii Bucureștilor din acel an după planurile arhitectului Octav Doicescu. Fundul vasului, pe partea din afară, este decorat cu un ciclu de mozaicuri în alb și negru reprezentând *Zodiacul*, operă a sculptorului Mac Constantinescu.

Din Piața Mareșal Joffre, strada 11 Iunie se continuă spre dreapta cu strada Dr. Istrate, care, suind în ușoară pantă, conduce la gara Filaret, la biserica Cuțitul de Argint și la Observatorul astronomic al Institutului meteorologic.

Zidită în 1869, *Gara Filaret*, care poartă numele savantului Mitropolit Filaret II, este cea dintâi stație de cale ferată din București — linia pe care o deservește, București — Giurgiu, fiind cea dintâi construită în România.

Biserica Cuțitul de Argint este o construcție nouă, operă a arhitectului N. Ghika-Budești. Situată într'o vastă curte și retrasă mult dela stradă, clădirea aceasta ne înfățișează într'o bună perspectivă silueta elegantă

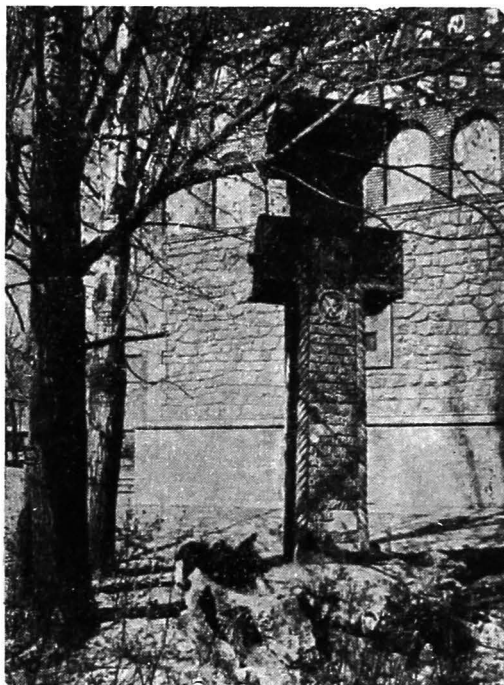

(Foto arh. A. Petit).

*Fig. 99. — Biserica Cuțitul de argint.
Arhitect N. Ghika-Budești.*

a unei biserici moldovenești. Liniile ei izbutite, precum și toate motivele decorative, amintesc de altfel de aproape modelul: biserica Sântului Niculae Domnesc din Iași a lui Ștefan cel Mare.

Institutul Meteorologic, amenajat pe o parte din terenul Parcului Carol I, a fost creat ca instituție în 1884. Observațiile astronomice au fost făcute însă, dealungul

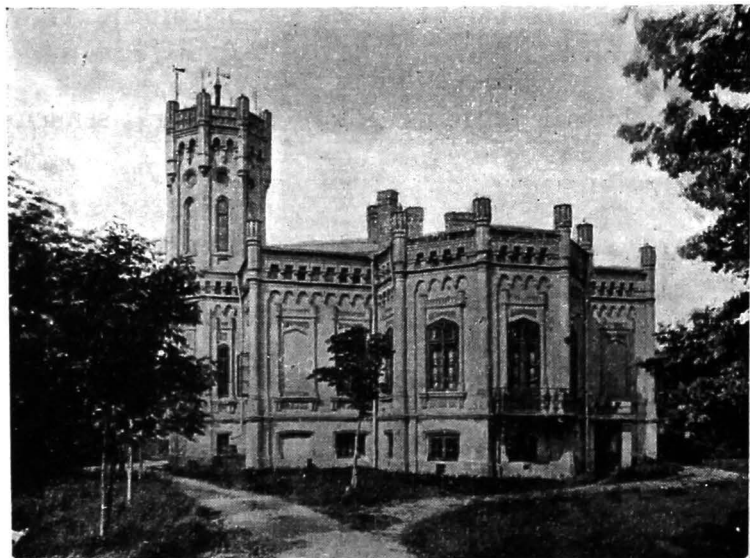

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 100. — Cruce de piatră datând din 1677, în curtea bisericii Cuțitul de Argint.

anilor, în diferite locuri: în 1836 la Liceul Sf. Sava; după 1862 la Spitalul Militar; între 1871—1885 la Școala de Agricultură dela Herăstrău. Observatorul

din Parcul Carol a fost fondat în 1908 (director prof. Coculescu, vice-director prof. Gh. Demetrescu) și posedă astăzi instrumente de mare valoare și precizie: un cerc meridian 19 cm. diametru, lungime

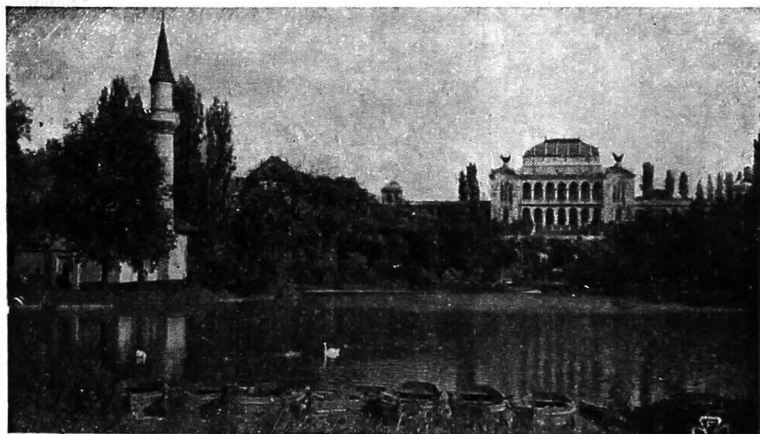
Fig. 101. — Institutul meteorologic. Interesantă construcție în stilul neogotic la modă în București în ultima jumătate a sec. XIX.

focală 2,33 m. cu micrometru (înregistrare mecanică, unul dintre cele mai mari și mai perfecționate din câte există); 2 cercuri divizate de câte 1,00 m. diametru, 2 cronografe, o pendulă fundamentală la temperatură

și presiune constantă (interesant sistemul de galerii care conduce, sub pământ, la camera acestei pendule); în grădină o construcție specială, nouă, cuprinde o singură sală cu trapă rezervată exclusiv cercului meridian.

Parcul Carol.

Piața Mareșal Joffre are o formă circulară; semicir-

Fig. 102. — Parcul Carol. In fund se vede clădirea Muzeului Militar.

conferința dinspre Miazănoapte, delinată de un simplu gard, separă piața de Parcul Carol I, vastă și pitorească grădină publică, întinsă pe o suprafață de 360.000 mp., creiată în 1907 cu ocazia Expoziției din acel an, or-

ganizată pentru sărbătorirea a 40 ani de domnie ai Regelui Carol I. Proiectul de amenajare a terenului, care mai înainte fusese mlăștinos și purta numele de *Câmpia Libertății*, a fost conceput în 1903 de arhitectul peisagist francez Redont, iar pavilioanele expoziției, dintre cari unele se păstrează încă, au fost construite de arhitecți români.

Se intră în Parcul Carol prin poarta din fața fântânii. Dintre clădirile ridicate între 1906—1907 se mai păstrează, pe stânga, un modest edificiu:

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 103. — Castelul de Apă din Parcul Carol.

actualul *Muzeu de Vânătoare* al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, care conține o colecție de specimene din vânatul util și răpitor al României; mai sus, în fața *Esplanadei Regele Carol I*, *Pavilionul Regal*, construcție în stil neoromânesc, în formă de U, cuprinzând un parter și un etaj și având în față, pe cele 3 laturi, o galerie continuă de arcade trilobate (arhitect Victor

Ștefănescu); în dreapta, *Pavilionul Industriei*, conceput în același stil. În fața acestuia, pe un pedestal de piatră înalt, statuia *Doctorului Istrati*, fost primar al Capitalei în 1907. Pe pedestal, un basorelief reprezentând pe doctorul Istrati în laboratorul său (sculptor Oscar Späthe).

Construcția care se vede în fund, pe platoul din fața lacului, este Muzeul Militar, la care se ajunge parcurgând una din cele 2 alei cari înconjoară lacul pe dreapta și pe stânga. Suind pe alea din dreapta, întâlnim, la jumătatea drumului și în vecinătatea bisericii Cuțitul de Argint, *Arenele Romane*, vastă construcție în formă de potcoavă, în stil doric roman, concepută de arhitectul Negrescu, ca loc de reprezentații teatrale în aer liber (cuprinde 5.000 locuri). Pe ridicătura de deal din partea stângă, face față *Arenelor Romane* *Castelul de Apă*, reproducere ipotetică, în piatră naturală și cărămidă, bazată mai mult pe fantezie decât pe date arheologice, a Cetății Poenari din Argeș, pe care tradiția populară o atribuie lui Vlad Țepeș (arhitect Sc. Petculescu).

Muzeul Militar.

Clădirea cea mai de seamă din Parcul Carol este *Muzeul Militar*, fostul *Palat al Artelor* al Ministerului de Domenii, conceput în stil neo-românesc și construit în 1906, tot pentru Expoziție, de arhitecții Ștefan Burcuș și Victor Ștefănescu. Prin așezarea lui, palatul domină întregul

parc, expunându-și lunga colonadă care-i împodobește fațada într'o admirabilă perspectivă. În fața lui, pe largă terasă care-l precede, a fost așezat în 1923 *Mormîntul Eroului Necunoscut*, iar de o parte și de alta, în lungul balustradei care mărginește terasa, sunt expuse temporar câteva din metopele celebrului monument roman de la Adamclissi.

Muzeul Militar a fost instalat în această clădire în 1919 (director maiorul Traian Popa Lisseanu). Ca instituție, a luat ființă între anii 1890—1900, pe lângă Arse-

Fig. 104. — Metopă dela monumentul roman din Adamclissi.

nalul Armatei. În 1906 obiectele strânse până la această dată au fost înfățișate publicului pentru prima oară în cadrul Expoziției din Parcul Carol, organizată în acel an. În 1914 s'a înființat o secție militară

permanentă pe lângă Muzeul Național dela Șoseaua Kisseleff. În 1919, după ce întreaga colecție de obiecte militare a fost prezentată la Expoziția Ligii Culturale din acel an, Ministerul de Domenii cedează Ministerului de Războiu Palatul Artelor din Parcul Carol, care devine astfel sediul permanent al obiectelor demne să figureze într'un muzeu militar. În sfârșit, în 1923, printr'un decret special, Regele Ferdinand I aprobă înființarea unui muzeu care să înfățișeze tot trecutul militar al neamului românesc, din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre. În organizarea lui de azi Muzeul conține 9 secțiuni, expuse în săli speciale precum urmează:

I. SECȚIA FORTIFICAȚIILOR, sala 1: cuprinde miniatură de orașe și cetăți din epoca daco-romană și evul mediu; apoi modele de forturi moderne și diferite lucrări în acest gen. Muzeul, care a subvenționat săpăturile respective, posedă o serie de piese provenite dela vechile cetăți romane și medievale de pe teritoriul românesc.

II. SECȚIA AERONAUTICII cuprinde toate miniaturile de avioane cari au fost și sunt în serviciu; rămășițele avionului lui Aurel Vlaicu; o serie de motoare de avioane și avioanele Farman, de pasageri și Potez, militar, cu cari M. S. Regele Carol II a sosit în țară și la București în ziua de 6 Iunie 1930.

III. SECȚIA GENIULUI conține tot felul de aparate vechi și în serviciul trupelor de geniu, cu subsecțiile de pontonieri, de geniu, telegrafie cu fir, T.P.P. și T.F.F. cu material întrebuințat în războaiele 1877—1878, 1913 și 1916—1920.

IV. SECȚIA ARMAMENTULUI cu subsecțiile: *preistorică*, *medievală* și *modernă*, cuprinde câte o colecție de arme din

epocile de piatră, de bronz și de fier, găsite în țara noastră; o colecție completă de arme albe din evul mediu; arme orientale și din extremul orient, până în secolul XIV. Urmează câte o colecție completă de arme de foc, începând dela pușca cu cremene până la armamentul automat de azi, cu dezvoltarea și perfecționarea acestuia până la războiul mondial.

V. SECȚIA GAZELOR DE LUPTĂ cuprinde întreaga dezvoltare a măștilor de gaze, începând cu cele primitive și până la cele moderne; costume contra gazelor; gaze de luptă, etc.

VI. SECȚIA ARTILERIEI (*material și munițiuni*) cuprinde primul tun, care datează din secolul XIV; tunurile capturate de Români în războiul din 1877 dela Turci; o colecție completă de ghiulele de piatră, (sec. XIV), de fontă și de proiectile moderne dela calibrul 37 mm. la 420 mm. Urmează câte un tun din toate pe cari le-a avut în serviciu artileria română, mortiere, aruncătoare, etc.

VII. SECȚIA SANITARĂ e formată din aparate medicale întrebuințate în cele trei războaie, precum și din diferite relicve în legătură cu medicina. Intre altele, portretul medicului General Dr. C. Davilla, organizatorul serviciului sanitar militar în războiul 1877—1878, și costumul de infirmieră pe care M. S. Regina Maria l-a purtat în războiul 1916—1920.

Secția Marinei cuprinde miniaturile tuturor vaselor de războiu și de comerț, cari au luat parte la războiul 1916—1920; tot felul de aparate de bord; apoi câteva specimene de armament vechiu și modern, arătând dezvoltarea acestei arme. O piesă importantă este primul drapel al vasului de comerț român « Hatmanul Vilara », din anul 1835.

Sala de Onoare cuprinde între altele: uniforme, diferite obiecte personale și tronurile domnești și regale, cari au aparținut Domnitorului Cuza și Doamnei Elena, Regilor Carol I, Ferdinand I și Reginei Maria; trofeele de războiu capturate în ultimele trei războaie. În mijlocul sălii, într'o vitrină, sunt expuse decorațiile conferite Soldatului Necunoscut, precum

și coroanele și palmele de metal ce au fost depuse pe mormântul lui. În alte vitrine, dispuse de jur împrejurul sălii, se păstrează o colecție completă de decorații și medalii militare, începând cu prima decorație înființată de Domnitorul Alex. Ioan Cuza. Pe pereți, o colecție completă de drapele românești, din 1830 până la 1929.

ÎN CAJA SCĂRII DE ONOARE, în centru, un monument cu statua, în mărime naturală, a *Regelui Ferdinand I*, turnat din bronzul tunurilor capturate în războiul din 1916—1918; pe pereți, de o parte și de alta, plăci de marmoră pe cari sunt înscrise numele tuturor ofițerilor români căzuți în războiul din 1916—1918 și al celor 40 ofițeri francezi morți în același războiu pe frontul românesc; pe pereții palierului sunt prinse portretele fotografice ale comandanților de mari unități din timpul ultimului războiu.

Etajul cuprinde *secția istorică* cu următoarele săli:

I. SALA «INTEMEIERII PRINCIPATELOR» cuprinde diferite busturi și portrete de domnitori munteni și moldoveni, dela întemeierea Principatelor până la jumătatea sec. XV, precum și o seamă de reconstituiri de costume domnești și boierești.

II. SALA «ȘTEFAN CEL MARE» cuprinde un steag din epoca lui Ștefan cel Mare, cel mai frumos din cele 2 pe care le dăruise Voievodul moldovean republicii religioase dela Muntele Athos. A fost cedat muzeului după Războiu, de armata franceză; tablouri cari arată războaiele acestui voevod; o copie de pe mormântul aflat la Mănăstirea Putna precum și diferite reconstituiri de costume din acea epocă.

III. SALA «MIHAI VITEAZUL» cuprinde picturi de Lapati, Mirea, Stoica și Lecca, cu subiecte istorice din viața acestui Principe; reconstituiri de costume ale acelei epoci; două șei orientale din sec. XVI și XVIII, apoi diferite portrete

și stampe ale voievozilor munteni și moldoveni din sec. XVII și XVIII.

IV. SALA «RENAȘTEREA ARMATEI» conține gravuri, documente, uniforme și obiecte personale ce au aparținut celor din urmă voievozi ai principatelor; apoi un steag al lui Tudor Vladimirescu, două steaguri din anul 1848; tunica de sublocotenent a lui Ioan Brătianu, cât și reconstituirea tuturor uniformelor din acea epocă (1830—1849).

V. SALA «ALEXANDRU IOAN CUZA» cuprinde o colecție de drapele din timpul domniei lui Cuza; diferite obiecte cari au aparținut atât Domnitorului cât și militarilor din acea epocă; un *portret al lui Cuza*, pictură în ulei de Szathmary; etc.

VI. SALA «REGELE CAROL I» cuprinde obiecte, tablouri, documente și uniforme din întreaga epocă a domniei Regelui Carol I, referitor la cele două campanii, 1877—1878 și 1913. Numeroase picturi prețioase de Obedenaru, Ajdukiewicz, Costin Petrescu, etc. O serie de schițe făcute de pictorii N. Grigorescu și Henția în războiul 1877—1878.

VII. SALA «REGELE FERDINAND» conține diferite fotografii, tablouri și picturi de Stoica, Brăescu, Lăzărescu, etc., sculpturi de Dimitriu Bârlad, Stork, Späthe, Hätte, relativ la intrarea noastră în războiul mondial, ofensiva în Transilvania, lupta dela Turtucaia și retragerea în Moldova, din iarna 1916. Ca piese mai importante: automobilul «Fiat» de care s'a servit în războiu Regele Ferdinand și uniforme purtate de eroii Generali Dragalina și Praporgescu.

VIII. SALA «1917—1919» cuprinde tablouri și diferite documente cari evocă luptele dela Mărăști și Mărășești, ocuparea Basarabiei și a Bucovinei, campania din Ungaria, ocuparea Transilvaniei și a Budapestei; diferite obiecte cari au aparținut generalilor conducători ai acestor campanii.

IX. SALA «ALIAȚILOR» cuprinde câte o subsecție înființată cu obiecte de armament, uniforme fotografii, etc. donate de armatele franceză, belgiană, americană, engleză, italiană, jugoslavă, cehoslovacă, poloneză și portugheză, arătând aportul

militar pe care fiecare din aceste armate l-a adus în războiul mondial.

X. SALA « INCORONĂRII » cuprinde fotografiile relative la acest eveniment istoric; o vitrină cu obiecte și uniforme ce-au aparținut generalului Berthelot; steaguri de ale legiunilor române din Siberia și Italia; statuete și alte opere de artă; etc.

Afară de aceste colecțiuni, muzeul mai posedă în parcul din jurul clădirii muzeului toate tunurile luate dela inamicii noștri în cele trei războaie, cât și diferite modele întrebuințate de armata română.

De pe terasa din fața Muzeului scoboară spre lac o scară de marmoră care conduce la pitoreasca *Fântână a Ministerului de Domenii*, amenajată în chip de grotă naturală cu pietre provenind din diferitele cariere românești. În fața fântânii, pe un pedestal de piatră calcaroasă, se odihnește **Fecioara Adormită*, nud gigantic în marmoră; puțin mai în față, de o parte și de alta, **Uriașii*, două remarcabile statui colosale, cioplite în piatră de sculptorul Dem. Paciurea.

Aleea care înconjoară Muzeul Militar pe la spate și conduce spre Răsărit la Castelul de Apă trece prin fața unei modeste construcții, *Biblioteca Muzeului Militar*, care conține circa 30.000 volume cărți românești și străine de specialitate muzeistică și de istorie și științe naturale românești, o prețioasă colecție de fotografii și clișee din războaiele 1877—1878, 1913 și 1916—1920, precum și câteva mii de m. l. de filme istorice.

Cimitirul Bellu.

Ieșind din Parcul Carol pe poarta dinspre Miazăzi în strada Cuțitul de Argint, și mergând pe aceasta spre stânga, se ajunge imediat în calea Șerban-Vodă, la capătul căreia se găsește, pe stânga, Cimitirul Bellu.

Cimitirul Bellu sau *Șerban-Vodă*, cel mai vechiu, mai mare și mai important din cele 18 cimitire din București, a fost întemeiat în 1859. Până la această dată, și mai târziu chiar, până în 1879, când o ordonanță a primăriei avea să interzică formal aceasta, Bucureștenii își îngropau morții în curtea bisericilor. Inițiativa creierii celui dintâi cimitir în București revine lui C. A. Rosetti, care, întemeind Cimitirul Bellu, în Noemvrie 1859, printr'o coincidență tristă, avea să îngroape aci și cel dintâiu mort, încredințând pământului devenit prin stăruința sa al morților pe propriul său copil.

Numele cimitirului, întins pe locul unde mai înainte fusese o renumită grădină de petrecere cu lăutari, vine dela numele fostului proprietar al terenului: baronul Bellu. Mărit considerabil spre Miazănoapte și Răsărit, Cimitirul Bellu ocupă astăzi o suprafață de 170.000 mp. Pe lângă că este cel mai întins din București, el este de asemenea și locul unde își dorm somnul de veci cei mai mulți dintre fiii de seamă ai neamului românesc. Astfel, adăogând și așezarea lui pitorească, precum și faptul că posedă câteva monumente interesante din punct de vedere artistic, vizitarea lui este din cele mai instructive.

Mormintele însemnate mai jos, importante fie prin celebritatea decedatului, fie din cauza interesului artistic sau al curiozității pe care o prezintă monumentul, sunt cele asupra cărora atenția vizitatorului se poate concentra.

Intrând din Calea Șerban-Vodă prin marea poartă în stil neo-clasic, supraînălțată, după moda românească, de o clopotniță, se vede în fund, în axa frumoasei alei centrale, Capela, care nu prezintă niciun interes artistic. Cimitirul este străbătut în lung și 'n lat de alei înguste, cari, întretăindu-se în unghi drept, împart întreaga suprafață într'o serie de *Figuri* numerotate dela 1 la 105. Prima figură începe în stânga, unde era limita vechiului cimitir, și se continuă spre dreapta trecând peste aleea principală. Pentru ușurința vizitării, păstrând numărul real al figurilor, le vom înșirui în ordinea în care pot fi mai lesnicios parcurse. La dreapta intrării (vezi planul):

FIG. 6. — Poetul *Alexandru Macedonski* († 1920).

FIG. 7. — Cavoul familiei *Const. G. Cantacuzino* vița Șerban Vodă — familia *Crețulescu* — *P. S. Aurelian*, om politic.

FIG. 8. — *Principele George Bibescu* († 1902) — *I. Em. Florescu*, general, fost prim ministru († 1893). *Ion Dimitrie Bibescu*, fost mare vornic († 1879).

FIG. 9. — *Ion M. Manu*, mare vornic, fost caimacam al Țării Românești († 1874). — **Mihail Eminescu**, cel mai mare poet român († 1889), altorelief în bronz de *I. Georgescu*; de remarcat *teiul*, care-și desfășoară corola deasupra mormântului și, pe piatra soclului, scrise în relief, versurile celebre prin cari cerea această favoare:

Reverse dulci scânteii,
Atot-știutoarea
Deasupra-mi crengi de tei
Să-și scuture floarea.
Ne mai fiind pribeag
De-atunci înainte,
Aducerile-aminte
M'or troieni cu drag ».

Fig. 9 bis. — Familia *Petrovitz-Armis*, monument în stil gotic — *Ion I. Dalles*, filantrop, fondatorul fundației cu același nume († 1927). — *Niculae Manu*, mare logofăt.

FIG. 10. — *Gheorghe Manu*, general, fost prim-ministru († 1911).

FIG. 20. — *Mitropolitul Partenie Clinceni* († 1910).

FIG. 19. — *Grigore Crăiniceanu*, general († 1919). — *M. Priboianu*, general († 1906), monument interesant în marmoră neagră. — Familia *Poroineanu*, curios monument de bronz reprezentând pe cei doi eroi ai familiei, de sculptorul R. Romanelli. — *Emil Costinescu*, mare om politic († 1921).

FIG. 18. — *Titu Maiorescu*, profesor și îndrumător cultural († 1917) — familia *Othon N. Soutzo*.

FIG. 17. — *Petre Ispirescu*, povestitor († 1887) — *Gh. Ionescu-Gion*, istoric († 1904) — Generalul *Ion Carp* († 1892) — Generalul *Cristian Tell* († 1884) — poetul *Enăchiță Văcărescu* († 1800) și *Ion. Alex. Văcărescu* († 1863).

FIG. 16. — *Constantin Hamangiu*, autor de lucrări juridice, fost ministru de justiție († 1932). — *Aristide Demetriad*, actor dramatic († 1930); pe lespeda de marmoră 2 basoreliefuli de bronz reprezentând, unul pe *Aristide Demetriad* alături de soție, altul pe același în *Hamlet*, de sculptorul *Oscar Späthe*. — Principii *Ion Ghika* († 1881) și *Grigore Ghika* († 1889).

FIG. 26. — *Dimitrie Vioreanu*, prof. universitar, fost ministru († 1881).

FIG. 27. — Familia *Câmpineanu*. — *Luca P. Niculescu*, monument de Fr. Storck.

FIG. 28. — *Eugen Stătescu*, jurisconsult († 1905).

FIG. 30. — Familia *C. A. Rosetti*, mare om politic († 1885); bustul lui *C. A. Rosetti* de C. Storck și al *Elisei Rosetti* († 1894) de I. Georgescu.

FIG. 39. — *Vasile Lascăr*, om politic. — *Lascăr Catargiu*, om politic, fost locotenent domnesc († 1899).

FIG. 38. — Piramida familiei *Pompilian*. — Familia *Marghiloman*.

FIG. 37. — Generalul **N. Haralamb**, fost locotenent domnesc († 1908). — *Panait Istrati*, scriitor († 1935), bust în bronz de Milița Petrașcu. Pe soclu, un basorelief cu figura *Joiței Istrati*, mama scriitorului.

FIG. 36. — *Emanoil Porumbaru*, om politic († 1921), bust de Oscar Späthe.

FIG. 44. — Familia *Alexandru Lahovary*. — *Luigi Cazzavillan*, fondatorul ziarului « Universul » († 1912), cavou de arh. Clavel. — Familia *Iulian Oprescu*: statuia unui copil ridicată pe un soclu împodobit cu basoreliefuri reprezentând momente din copilăria dispărutului, de sculptorul T. Burcă.

FIG. 45. — Baronul *Barbu Bellio*, fostul proprietar al terenului pe care se află acum cimitirul — Prințul *Gr. M. Sturza*.

FIG. 47. Cavoul familiei *Euloghie Gheorghief*, de arh. I. Mincu; pe cele 4 colțuri, statuile de bronz în mărime naturală a celor 4 evangheliști, de Fritz Storck.

FIG. 56. — Monumentul profesorului *Radu Novian*, de Milița Petrașcu. — Familia general *R. Vivescu*, monument de Oscar Späthe.

FIG. 55. — Inginerul *A. Saligny*, autorul podului de peste Dunăre dela Cernavodă († 1903). — Cavoul familiei X; la intrare, *Maica Domnului adormită*, bronz în mărime naturală de D. Paciurea. — Bisericuța în stil românesc a familiei *Jaques Lahovary*, construită după planurile arhitectului I. Mincu.

FIG. 53. Inginerul *Gheorghe Duca* († 1899).

FIG. C₁ — *Dimitrie Sturza* († 1914).

FIG. C₂ — Familia *Emil N. Lahovary*, cavou în stil greco-roman împodobit cu basoreliefuri în piatră, de arh. E. Schmidts și sculptor E. W. Becker. — Familia *Ion Movilă*, cavou de arh. Arța Cerchez. — *Ermil Pangratti*, profesor, fost ministru și primul director al Școlii de Arhitectură, († 1931), cavou de arh. Stăție Ciortan.

FIG. 89. — *Ștefan Burcuș*, arhitect († 1928).

FIG. 63. — Familia *Ion Stănescu*, interesantă statuă în marmoră albă « *Indurerata* » de D. Puech. — Monumentul în mar-

moră neagră și bronz al familiei *George Aman* de sculptorul E. Cafsi.

FIG. 65. — Monumentul curios al unei tinere doamne de sculptorul R. Romanelli. Reprezentată în mărime naturală, ținând în mâna stângă o umbreluță, doamna se îndreaptă spre o bancă de marmoră lipită de un înalt zid curb, pe care se găsea o inscripție scrisă cu slove de aramă. Literele sunt căzute, inscripția însă suna astfel: *Cet animal de médecin m'a tuée! Herculesbad-Mehadia, 11—12 Août 1906.*

FIG. 66. — *Grigore Cerchez*, arhitect († 1927).

FIG. 61. — *Athanase și Elena Simu*, filantropi, întemeietorii muzeului cu același nume din București.

FIG. 58. — **Ion Luca Caragiale**, mare autor dramatic și scriitor († 1912).

FIG. 86. — **George Coșbuc**, unul din cei mai de seamă poeți români († 1918).

FIG. 84. — *Panait Cerna*, poet († 1913), basorelief în bronz de F. Storck. — *Ilarie Chendi*, scriitor și poet († 1913). — **St. O. Iosif**, unul din cei mai de seamă poeți lirici români († 1913), bust în bronz de C. Medrea.

FIG. 83. — *Emil Gârleanu*, scriitor († 1914), basorelief în bronz de C. Medrea. — Familia *Dr. Urseanu*, cavou de arh. C. D. Dobrescu.

FIG. 103. — *Ion N. Eliad* († 1894) și *Aglaia I. Eliad* († 1927), frumos monument funerar de Milița Petrașcu.

FIG. 101. — Mausoleul colonelului *Paul Străjescu*, de arh. G. Cristinel și sculptor I. Jalea. — **Vasile Pârvan**, mare istoric și arheolog († 1927), monument frumos prin simplitatea lui și potrivit cu omul pe mormântul căruia este pus. — Arhitectul *D. Hârjeu*, — *Constantin Mille*, fondatorul ziarului « *Dimineața* » († 1927).

Fig. 99. — *Alexandru G. Florescu*, interesant monument reprezentând o femeie despletită seminudă de C. Medrea. — *Alex. Maxim* († 1926), bust și basorelief de Dim. Bârlad.

FIG. 81. — Arhitectul *Ion Mincu* († 1912), troiță de lemn de arh. St. Baloșin.

FIG. 50. — *Alexandru Flechtenmacher*, compozitor († 1897).

FIG. 51. — *Alfred Moșoiu*, poet († 1932). — Familia principelui *Dim. Gr. Ghika*. — *Elie Radu*, inginer († 1931).

FIG 43 bis. — Principele *Gheorghe Știrbey* († 1917). — *A. D. Xenopol*, mare istoric († 1920). — *Nicolae Gr. Filipescu*, mare om politic († 1916).

FIG. 43. — Familia principelui *Kalimachi*. — *Gheorghe Balș*, arheolog († 1934).

FIG. 41. — Cavoul Marelui Ban *Dimitrie A. Ghika* († 1803), isbutit monument funerar în stil neoromânesc de arhitectul I. Mincu, ridicat mai în urmă.

FIG. 40. — *August Treboniu Laurian*, profesor universitar, fruntașul revoluției din 1848 în Transilvania († 1881). — *Constantin Esarcu*, filantrop și om politic († 1898), bust în bronz de W. C. Hegel. — Familia *Gh. Gr. Cantacuzino*, impozant mausoleu în piatră și bronz de I. Mincu. — *Demostene Cuculi* († 1918), monument de L. Schindel. — Familia *G. Vernescu*, monument de A. Bartholomé.

FIG. 79. — Familia *N. D. Amira*, monument în marmoră de I. Jalea.

FIG. 32. — *Grigore Manolescu*, artist dramatic, († 1892). — *Sofica Alexandrescu*, frumos bust de bronz de Severin.

FIG. 33. — Familia *A. D. Mincu*, cavou de piatră decorat cu sculpturi de Severin.

FIG. 34. — Generalul *Al. Cernat* († 1893). — Familia *I. Vasilescu-Valjean*. — *Pompiliu Eliade* († 1914).

FIG. 24. — Curiosul monument al *Iuliei Hașdeu*, fiica marelui scriitor Bogdan Petriceicu Hașdeu.

FIG. 23. — Căpitanul *Romeo Popescu*, celebru aviator († 1931).

FIG. 21. — Mausoleul contelui *Alexandru de Linche de Moissac*, construit de arh. Albert Galleron; cele 4 sculpturi de pe colțuri sunt de Céline Emilian.

FIG. 74. — *Ion Protopopescu-Pache*, fost primar al Capitalei († 1893). — *Petre Liciu*, actor dramatic († 1912), bust în bronz de O. Späthe.

FIG. 73. — *Spiru C. Haret*, mare om politic († 1912). — *Doctorul C. Istrati* († 1918), bust în bronz de R. Romanelli.

FIG. 95. — *Aviatorul Alex. Cojan* († 1935), interesantă statuă de bronz reprezentând o femeie goală cu brațele întinse în atitudine de înălțare spre cer, operă a sculptoriței L. Kotzebue.

FIG. 12. — *Familia G. G. Cantacuzino*, vița Șerban-Vodă; între membrii familiei îngropați în acest cavou este și generalul-erou Gh. Cantacuzino-Grănicerul († 1937).

FIG. 13. — **Cincinat Pavelescu**, poet și magistrat († 1934); pe un pedestal, capul poetului, bronz de Oscar Späthe; jos, pe lespedea mormântului tratată în chip de carte, este săpat celebrul său cântec care începe cu versul: *Iți mai aduci aminte, Doamnă!*

FIG. 15. — *Dr. N. C. Paulescu*, profesor la facultatea de medicină; deasupra stâlpului dela căpătâi un cap de Crist de Dem. Paciurea. — *Sculptorul I. Georgescu* († 1898). — *Const. Cantacuzino*, fost căimăcam al Țării Românești († 1877).

FIG. 5. — *Monumentul Alexandrinei Fălcoianu*, de August Preault (1873); deasupra statua de marmoră în mărime naturală a moartei; pe pedestal un basorelief de bronz reprezentând un cap de femeie care-și acopere fața cu mâinile.

FIG. 4. — *Constantin Disescu*, profesor la facultatea de drept († 1930).

FIG. 3. — *Amiralul Urseanu* († 1928), bust în bronz de T. Burcă. — *Mihail Pherichide*, om politic († 1926).

ITINERARIUL XI

Calea Șerban-Vodă; biserica Sf. Ecaterina; biserica Sf. Spiridon Nou; Mănăstirea Radu Vodă; biserica lui Bucur; Mănăstirea Văcărești

Calea Șerban-Vodă.

Calea Șerban-Vodă, lungă — 3.000 m. —, relativ largă, și destul de neregulată ca traseu, este una din cele cinci principale artere de circulație ale Bucureștilor vechi. Până la tăierea Podului Mogoșoaiei (actuala Cale a Victoriei) a fost strada cea mai importantă și mai elegantă a Capitalei. Conducea dela București la Giurgiu și de aci la Constantinopol, și pe ea își făceau intrarea în Capitală toți Domnitorii veniți cu firman dela Poartă, precum și toți trimișii Sultanului și oamenii de seamă cari veneau la București. În 1797, rupând tradiția, Constantin Hangerliu, intră cel dintâi ca domn în cetatea de scaun venind pe Podul Mogoșoaiei, care dela această dată devine stradă domnească, luând locul și importanța Căii Șerban-Vodă.

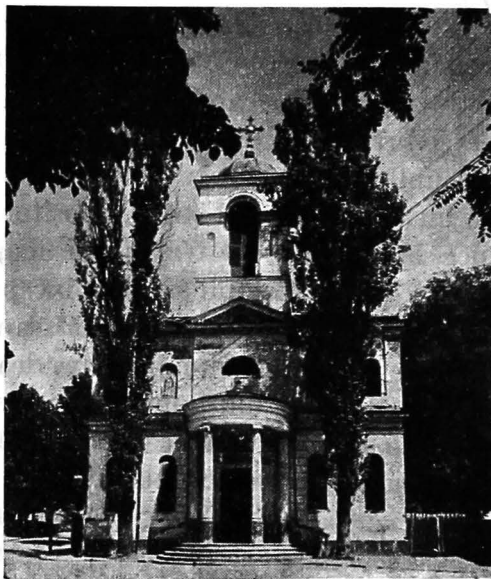
Numele străzii vine dela un Șerban-Vodă, după cât se pare dela cel dintâi domn cu acest nume, Radu Șerban (1602—1611). In epoca lui Alexandru Ipsilante (1774—1782), Podul lui Șerban-Vodă capătă și numele de *Podul Beilicului*, după numele palatului zidit de Ipsilante în 1776 în capul dinspre Dâmbovița al acestei străzi, palat în care erau găzduiți « *cu tain și scumpă îngrijire* » toți beii trimiși de Turci în Principat cu misiuni speciale.

Din toată întinderea acestei străzi, obositor de lungă, care conduce la *Crematoriul Uman* și, mai sus, la Cimitirul Bellu, numai porțiunea dela început merită a fi parcursă pe jos, și aceasta mai cu seamă pentru cercetarea celor 3 monumente înșirate dealungul ei și importante mai mult din punct de vedere istoric decât pentru valoarea lor artistică: bisericile Sf. Ecaterina, Sf. Spiridon-Nou și Slobozia.

Biserica Sfânta Ecaterina.

Biserica Sfânta Ecaterina ocupă locul fostei mânăstiri din secolul al XVI-lea, ctitorie a unui boier numit Pană Vistierul, mânăstire situată pe atunci în afara Bucureștilor, între dealurile unde în 1631 s'a dat faimoasa luptă dintre boierii lui Leon-Vodă și boierii pribegi conduși de Aga Matei din Brâncoveni, viitorul Domn Matei Basarab. Actuala biserică a fost zidită în 1774, poate pe temelile cele vechi, de Doamna

Ecaterina soția lui Alex. Ipsilante. Refăcută în 1847, ea și-a pierdut cu această ocazie și pisania și tabloul votiv.

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 105. — Biserica Sfânta Ecaterina.

Biserica Sf. Spiridon-Nou.

Biserica Sf. Spiridon-Nou, a fost zidită între 1852—1858, în timpul domniei lui Barbu Știrbey, pe locul vechei ctitorii cu același hram a domnitorilor Scarlat Ghika (1758—1761 și 1765—1766) și a fiului acestuia, Alexandru Ghika (1766—1768). Concepută în stil ro-

manico-gotic bastard, prezintă o fațadă monumentală, încadrată de două înalte și elegante turnuri-clopotnițe. Este una din cele mai spațioase biserici din București. Interiorul, relativ grandios, cuprinde o singură încăpere lungă în mijlocul căreia se înalță o cupolă largă întărită cu nervuri groase de factură gotică, prelungite pe pereții laterali până la pardoseală cu pilaștri octogonali de marmură verde. Cu același fel de nervuri sunt subliniate și bolțile cilindrice cari încadrează cupola spre Apus și Răsărit. Pereții sunt decorați în partea de jos cu un luxos soclu de marmoră neagră cu vine galbene și albe, iar în partea de sus cu câteva picturi izolate și în parte șterse, datorite pictorului G. Tătărescu. Intre acestea, mai bine păstrate sunt cele două tablouri votive cari încadrează ușa pe peretele dinspre Apus și pe cari sunt reprezentați, în stânga: *Alexandru Scarlat Ghika* și *Grigore Alex. Ghika*; iar în dreapta: *Scarlat Ghika* și *Mitropolitul Nișon*. De aceeași parte, în peretele dinspre Miazăzi, într'o nișă specială, este așezat mormântul voevodului *Scarlat Ghica*, mort subit la 2 Decembrie 1766. În același mormânt, care este acoperit cu o piatră de marmoră împodobită cu o lungă inscripție în versuri grecești spre pomenirea lui *Scarlat Ghica*, zac și resturile pământești ale altor 3 voievozi: *Nicolae Mavrogheni*, ucis de Turci în 1790, *Constantin Hangerliu*, asasinat în 1799 în palatul său dela Curtea Arsă și *Alexandru Șuțu*, mort în 1821.

(Foto N. Țașu)

Fig. 106. — Biserica Sf. Spiridon-Nou.

Biserica Slobozia.

Biserica Slobozia este o ctitorie modestă și fără pretenții artistice, a voevodului Radu Leon (1664—1667), clădită alături de frumoasa **Cruce de piatră**, pe care tatăl său, Leon-Vodă, a ridicat-o în 1632 ca să comemoreze victoria trecătoare pe care a repercutat-o în 1631 asupra boierilor lui Aga Matei și să însemneze movilița sub care zac osemintele ostașilor săi și ai rivalului său, căzuți în lupta dată pe aceste meleaguri.

Mănăstirea Radu Vodă și biserica Bucur.

Așezarea cea mai importantă din această parte a orașului este însă fosta Mănăstire Radu Vodă, care ocupă vârful ridicăturii de pământ cuprinsă între apa Dâmboviții, calea Șerban-Vodă și b-dul Mărășești, care leagă în perfectă linie dreaptă piața Mareșal Joffre cu cartierul din stânga Dâmboviții.

Colina aceasta, ale cărei poale spre Răsărit coborau în pante repezi către malurile Dâmboviții, a fost despărțită în două, către jumătatea secolului trecut, prin tăierea și prelungirea până în b-dul Mărășești a străzii Radu Vodă. Prin această transformare edilitară, preconizată și susținută mai ales de cei cari, cu orice preț, au ținut să adapteze un loc unei legende, fosta capelă a cimitirului Mănăstirii Radu Vodă, pitoreasca bisericuță pe care o proaspătă tradiție populară se încăpățânează să o atribue ciobanului Bucur, inte-

meietorul legendar al Bucureștilor, a rămas singuratică pe o muche îngustă de deal între Dâmbovița și colina Radului Vodă. Capela aceasta — cunoscută azi sub numele de *biserica lui Bucur* — închinată Sfinților Atanasie și Chiril, sfinții cari patronează de obicei bisericile de cimitir, ni se înfățișază sub forma unei modeste

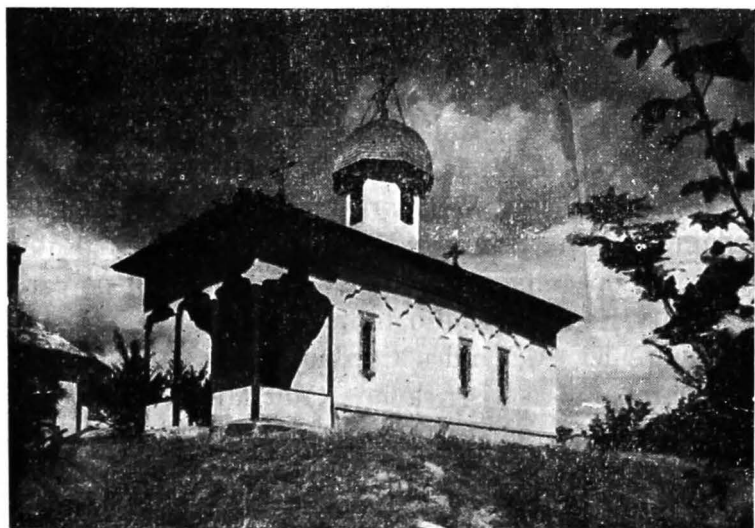

(Colecția Muzeului Municipal).

Fig. 107. — Mănăstirea Radu Vodă și bisericuța « lui Bucur », după o gravură din 1882.

zidiri caracteristice primei jumătăți a secolului al XVIII-lea. Fațadele ei liniștite și drepte, împodobite cu arcaturi polilobate, ramele ferestrelor, turla ei cu înfățișare de ciupercă, subțirică și bine proporționată, și elegantul pridvor refăcut în chipul unei prispe de casă țărănească, pun în evidență, pe de o parte epoca

căreia aparține edificiul și pe de alta caracterul lui de îngrijită construcție rurală, pe care au căutat să-l accentueze cei ce-au restaurat-o în 1869, făurindu-i pe deasupra și un act de naștere fals, din care fosta capelă

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 108. — Bisericuța zisă a lui Bucur.

mânăstirească iese îmbătrânită pe nedrept cu peste 300 de ani.

Vecina mânăstire Radu-Vodă, numită la început *Sfânta Troiță*, a fost întemeiată de Alexandru Mircea (1568—1577). În 1595, sub o vremelnică stăpânire turcească, mânăstirea este întărită și transformată în cetate, cu scopul de a servi la o eventuală luptă pe

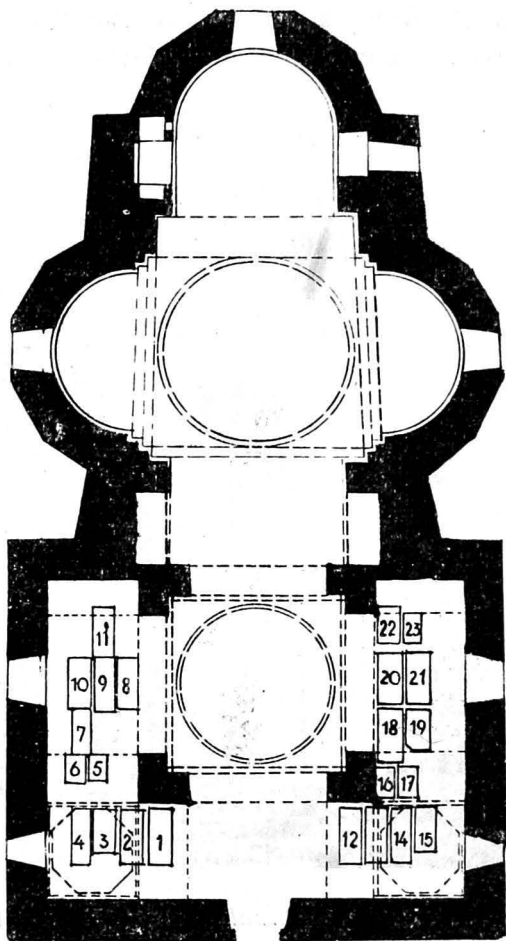
care Turcii sperau să o dea în București cu Mihai Vi-teazul, după retragerea acestuia dela Călugăreni. Vic-toria pe care Mihai o câștigă însă la 6 Octomvrie al aceluiași an la Târgoviște și ocuparea după alte 6 zile a Bucureștilor de către Domnul moldovean Ștefan Răs-van, silesc armatele turcești să se retragă grabnic spre Giurgiu. Înainte de a părăsi Bucureștii, Turcii marelui vizir Sinan Pașa aruncă însă în aer fortăreața și, odată cu ea, se năruie la pământ și biserica lui Alexandru Mircea, pe turlile căreia crucea fusese de curând înlo-cuită cu semiluna. Ruina provocată de explozie avea să dăinuiască și să se întindă până în 1614, când Radu Mihnea începe refacerea din temelii a bisericii pe care o desăvârșește, zugrăvind-o, fiul și urmașul său în Scau-nul Munteniei, Alexandru Coconul (1623—1627). Este foarte probabil ca biserica lui Radu Mihnea, din care nu se păstrează până azi decât o parte — cele 4 turlle cari o încoronaseră s’au năruit, iar partea superioară a construcției, turllele actuale și ferestrele ei au fost refăcute într’un hibrid stil neo-gotic către jumătatea secolului XIX-lea, când a fost adăogat și pridvorul — să fi fost clădită pe temeliiile vechii biserici a lui Alexandru Mircea din jurul anului 1568. Prezența în pronaos, în locul anume croit pentru îngropăciune, a două morminte anterioare anului 1590 poate fi un indiciu că planul vechiului edificiu a fost păstrat întocmai de meșterii lui Radu Mihnea. În acest caz, biserica lui Alexandru Mircea ar fi cea dintâi și cea mai îndrăzneată interpretare a tipului Episcopiei

din Curtea de Argeș a lui Neagoe Basarab, realizată de mâinile unor meșteri locali. Alături de bisericuța

Fig. 109. — Biserica și turnul mănăstirii Radu Vodă.

de același tip clădită în 1572 în satul Cobia din județul Dâmbovița, biserica fostei mănăstiri a Sfintei Troițe din București ar reprezenta astfel o etapă importantă

Fig. 110. — Planul bisericii Radu Vodă.

în evoluția școlii locale de arhitectură din Muntenia secolului al XVI-lea.

În interior, ca și 'n exterior, biserica a suferit multe prefaceri. Cea din urmă și cea mai necuviincioasă a fost răzuirea de pe pereți a resturilor picturilor vechi și înlocuirea lor cu altele noi, lipsite deopotrivă de frumusețe și de interes. Interiorul merită să fie cercetat pentru frumusețea simplă a liniilor lui de arhitectură și mai cu seamă pentru cele 24 de morminte acoperite cu frumoase lespezi de piatră sau marmoră împodobite cu inscripții, înșirate pe pardoseala pronaosului de o parte și de alta a celor 4 masive de zidărie peste care se ridică altădată o puternică turlă.

Iată cum sunt dispuse aceste pietre (vezi planul, fig. 110): în stânga, dela Apus spre Răsărit: 1. *Chiajna*, fica Postelnicului Radu Dudescu († 1693); 2. *Gheorghe Castriotul*, fost consilier al lui Constantin Brâncoveanu († 1716, inscripție în grecește); 3. piatră cu inscripția în parte stearsă purtând data 1737; 4. *Preda Merișanu*, logofăt († 1721); 5. un fragment cu inscripție grecească dintr'o piatră adusă probabil de aiurea; 6. *Petre și Gherghina*, personajii necunoscute († 1795); 7. Piatra de mormânt a soției unui căpitan al lui Constantin Brâncoveanu († 1691); 8. *Mihail și Magdalena*, personajii necunoscute († 1768); 9. *Matei Comăneanu* căpitan de Seimeni și Jupânița lui *Califa* (data morții acesteia din urmă este însemnată 1698; a căpitanului, care a făcut piatră pe mormântul soției sale moartă « de tânără vârstă », a rămas necompletă); 10. *Atanasie Amiras*, medelnicer și soția lui *Maria* și copiii (inscripția în grecește, dă numai etatea de 89 ani, probabil a femeii). 11. *Căminarul Constantin Borănescul* și Clucerul *Ion Voinescu* (data morții, 1838, privește numai pe acesta din urmă); în dreapta:

12. *Alexandrache Ceaușul* sin *Balasache Muselimul* († 1729); 13. *Căpitanul Iordache* sin *Dragomir Băncescu* († 1723); 14. *Iordache Canelos* († 1747) și *Ana păhărniceasa Vasilache Canelos* († 1757; inscripție grecească); 15. Piatră împodobită cu ornamente din a cărei inscripție se mai poate ceti doar anul 1760; 16. *Manolachi Const. Hagi Maurianos* (personagiu necunoscut, mort în 1765, inscripție grecească); 17. *Preda căpitanul* și *jupâneasa sa Dumitrana* († 1724); 18. *Ana Câmpineanu* soția *Marelui Ban Pană Filipescu* († 1786, inscripție în grecește); 19. *Ioachim din Silivria* († 1765, inscripție în grecește); 20. piatra de mormânt a *Logofătesei Elisaveta Filipescu* († 1852); 21. *Stolnicul Manta Fărcășanu* (1733); 22. **Vlad Voevod** fiul lui *Mihnea Turcitul* († între 1582—1591); 23. **Doamna Elena** (probabil fata lui *Alexandru II*, 1568—1577, și soția lui *Ivașcu Golescu*). Aceste două din urmă pietre sunt cele mai vechi din biserică. Mormântul cel mai de seamă este însă al ctitorului. Așezat în nișa din dreapta dintre pronaos și naos, ridicat ca un sarcofag deasupra pardoselii, acest mormânt este împodobit cu o piatră pe care stă scrisă cu înghesuite slove chirilice istoria vieții de *Domn* a lui *Radu Mihnea*, povestită în formă lapidară de fiul său *Alexandru Coconul*: piatra de pe mormânt, — ne spune inscripția — « o au făcut și o au frumusețat acela ce e binecinstit și de *Hristos* iubitoriu creștin *Alexandru Voevod* născătorului domnii lui celui ce s'a pristăvit întru fericită credință, celuia ce au fost binecinstit și de *Hristos* iubit *Domn* creștin *Radu Voevod* ce au fost *Domnu Țării Rumânești* și *Moldovei* și multe războaie au biruit și iară au venit dela cinstita *Poartă* ș'au fost al doilea rându *Domnu Țării Rumânești* și și-au lăsat steagul fiului său ce e mai sus scris și iară s'au dus de au fost *Domn Țării Moldovei*; și acolo s'au pristăvit întru cetatea în *Hârlău* în luna lui *Ghenarie* 13 zile, *Sâmbătă* și cu mare cinste i-au adus trupul dumnealui și l-au îngropat în luna lui *Februarie* în 5 zile *Duminecă*. Aicea zac oasele dumnealui. *Dumnezeu* să-l iarte în împărăția cerului adevărat; ani 7134 (1626) ».

Dintre celelalte construcții vechi mănăstirești, nu se mai păstrează, în afară de biserică, decât masivul turn-clopotniță, care străjuește actuala intrare în incinta de pe culmea pitorescului deal, turn care, deși refăcut de câteva ori — ultima dată în 1804, în urma cutremurului

(Colecția Muzeului Municipal).

Fig. III. — Casă în stil românesc din str. Bradului, azi dărâmată.

din 1802 care-l adusesese într'o stare « vrednică de plâns », cum ne spune inscripția grecească așezată de arhimandritul Ignațiu, restauratorul, deasupra arcului intrării pe partea dinspre Miazăzi — ni se înfățișază totuși, în liniile lui generale, sub forma veche din vremea lui Alexandru Mircea.

În locul celorlalte clădiri năruite de vreme și de neîngrijire, filantropul Ion Scorțeanu și sora sa Maria Schiopescu au pus să se zidească în 1893 un *Internat Teologic*, o construcție îngrijită de cărămidă aparentă, grație căreia vieța religioasă, tradițională, continuă să pulseze în jurul prețioaselor resturi ale așezământului care a fost Mănăstirea Radu Vodă.

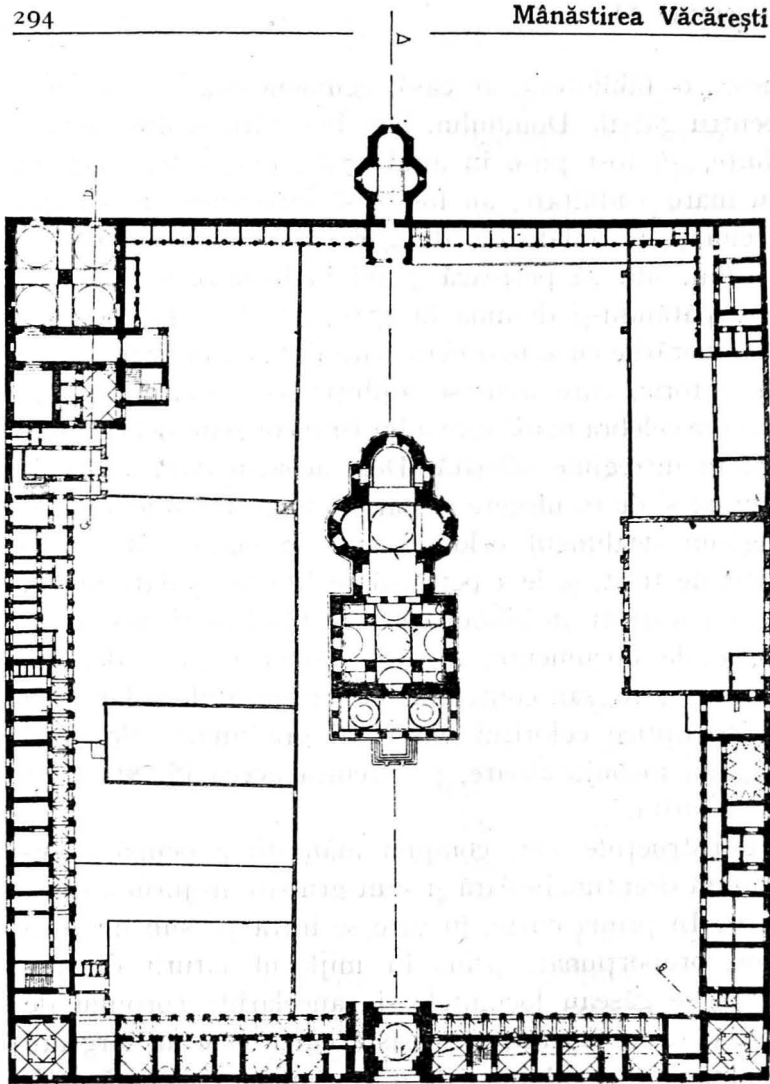
Mănăstirea Văcărești.

Seria marilor mănăstiri clădite în locuri pitorești și bine alese pe malul drept al Dâmboviței se sfârșește, departe, spre Miazăzi, cu celebra ctitorie a lui Niculae Mavrocordat, mănăstirea Văcărești, situată la marginea orașului, aproape de punctul de întâlnire al celor două importante artere de circulație: *Calea Văcărești* și *Calea Șerban-Vodă*, prelungită cu șoseaua București—Oltenița. Operă de înaltă valoare artistică, această vastă construcție, care ocupă o suprafață de 18.000 mp., este, dintre toate monumentele vechi ale Bucureștilor, cel mai caracteristic. Păstrat aproape în întregime, cruțat de cutremure și de foc, a avut în schimb o soartă care în niciun caz nu i se cuvenea: după ce a servit o vreme ca local de arest pentru deținuții politici, devine în 1865 ceea ce a rămas spre rușinea oficialității, până în ziua de azi: închisoare centrală.

Temeliile mărețului așezământ religios, care trebuia să fie în același timp și o cetate, înlăuntrul căreia, pe lângă biserică, urmau să se mai zidească un palat dom-

nesc, o bibliotecă, o casă egumenească, o cazarmă pentru gărzile Domnului, băi, bucătării și alte dependențe, au fost puse în anul 1716. Lucrările, începute cu mare asiduitate, au fost însă întrerupte în toamna aceluiași an, odată cu alungarea din Scaun a Domnitorului, silit să petreacă 3 ani în închisoare la Sibiu. Recăpătându-și domnia în 1719, Nicolae Mavrocordat reia lucrările cu și mai mare sârguință și, în 1722, marea sa ctitorie, care avusese ambiția să întreacă în frumusețe celebra mânăstire a lui Brâncoveanu dela Hurez, era în întregime sfârșită. Dela această dată zilele de odihnă și de reculegere pe cari Domnitorul și le-a putut îngădui dealungul celor 8 ani de viață, cât a mai avut de trăit, și le-a petrecut în liniștea palatului său dela Văcărești, în bibliotecă, cercetând prețioasa sa colecție de documente, a cărei faimă trecuse departe peste hotare, sau contemplând din foișorul cu largi arcade eliptice coloritul variat al grădinilor sale și al regiunii înconjurătoare, pe vremea aceea în întregime împădurită.

Construcțiile cari compun mânăstirea ocupă o suprafață dreptunghiulară și sunt grupate în jurul a două curți. In prima curte, în care se intră pe sub un turn bine proporționat, prins în mijlocul laturii dinspre Apus, se găseau locuințele și cancelariile corpului de gardă. Golul intrării în această curte este un larg arc în plin centru, subliniat de o arhivoltă în acoladă multiplă adâncită în plinul zidului. Deasupra lui, un remarcabil și original foișor își înfățișază cele 9 arcade

(Relevu arh. R. Bordenache).

Fig. 112. — Planul mănăstirii Văcărești.

trilobate tăiate în zidul plin, câte 3 pe fiecare din fețele dinspre Apus, Miazăzi și Răsărit. Curtea a doua, de formă aproape pătrată, înlăuntrul căreia se găsesc construcțiile cele mai importante, este înconjurată de ziduri puternice. Latura dinspre Apus a acestei curții, care formează în același timp zidul dinspre Răsărit al primei incinte, are în mijloc un înalt turn-clopotniță sub care, ca de obicei, se găsește intrarea. Ca și la primul turn, deasupra gangului intrării a doua se găsește un foișor deschis sprijinit pe colonițe joase, dar peste acesta din urmă un meșter din secolul al XIX-lea a ridicat clopotnița nouă, înaltă și decorată cu pilaștri ionici și cu o friză în stil « Empire ».

De o parte și de alta a clopotniții, ca și în lungul laturilor dinspre Miazănoapte și Miazăzi, se desfășoară rândul obișnuit de chilii acoperite cu frumoase bolți. Multe din aceste încăperi au fost transformate, și chiar forma arcadelor dela porticul continuu care le precede spre curte e greu de afirmat dacă s'a păstrat întocmai ca cea dela început. Mai bine conservate și susceptibile de a fi studiate în toate amănunțele lor constructive sunt cele două bucătării care ocupă respectiv colțurile dinspre Miazăzi și Miazănoapte ale aripei dinspre Apus. De formă pătrată, cu latura de 7,30 m., aceste încăperi, foarte originale ca arhitectură interioară, sunt acoperite cu 3 registre suprapuse de trompe conice de colț. Trompele unui registru sunt așezate peste prizma formată de registrul imediat inferior în diagonală. În feșul acesta spațiul închis de sistemul de

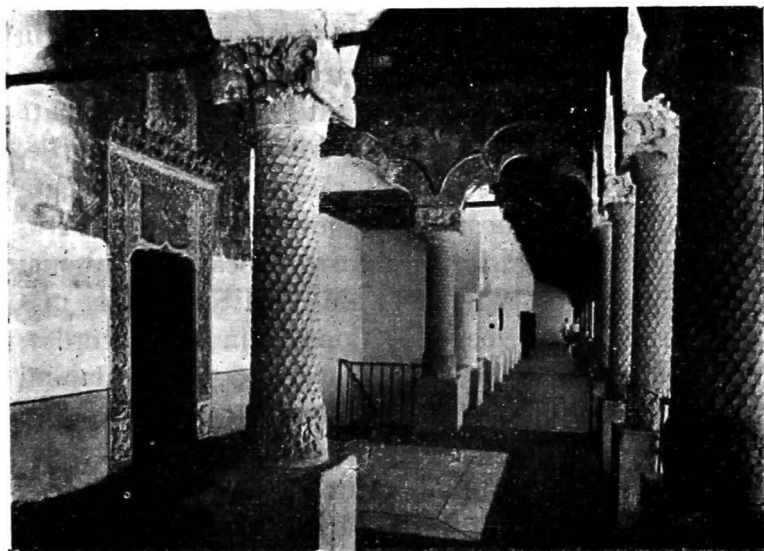
bolți se strimtează pe măsură ce se ridică spre vârf, iar la înălțimea registrului al 3-lea un subțirel tambur octogonal cu fețele străpunse de ferestruici înguste încoronează această boltă alveolară, așa cum ar încorona un turnuleț naosul unei capele. Șirurile de chilii laterale, întrerupte și înlocuite în parte, astăzi, cu construcții noi, se întindeau până la cele 2 clădiri importante: palatul domnesc și stăreția, situate respectiv în colțurile dinspre Miazănoapte-Răsărit și Miazăzi-Răsărit ale incintei.

Palatul Domnesc, puțin mărit, pe alocurea modificat și transformat astăzi în infirmerie a închisorii, se compune dintr'un subsol înalt, care formează mai de grabă un parter, și dintr'un etaj. Fațada principală, dispusă spre Miazăzi, este precedată de un foisor dreptunghiular format din 7 arcade eliptice ridicate pe 6 coloane de piatră, cu fusuri cu caneluri răsucite și capitele neo-corintice măestrit cizelate. Sub arcadele dinspre fațada lungă sunt tăiate două goluri: unul mic, dreptunghiular, dă acces la scara de piatră care conduce la catul de sus; celălalt, larg, în plin centru și subliniat de o arhivoltă intrată în fața zidului, comunică cu gârliciul pivniței. Etajul cuprinde încăperile care au format altădată apartamentele Doamnei și al Domnului. Dispuse de o parte și de alta a unui vestibul central, aceste încăperi sunt toate acoperite cu frumoase bolți, unele rezultate din penetrații de cilindri cu muchiile intrate și lunete la bază, altele cilindrice. Parterul cuprinde, în stânga gârliciului, câteva camere, iar în

dreapta o spațioasă pivniță de formă pătrată, despărțită de un stâlp central în patru compartimente acoperite fiecare cu câte o cupolă.

Stăreția, mai puțin importantă ca mărime, a fost mult transformată în urmă, încât e greu de precizat

(Foto N. Țațu).

Fig. 113. — Pridvorul paraclisului dela Văcărești.

înfașurarea și distribuția ei originală. Pare totuși să fi fost compusă dintr'un singur șir de încăperi, cari aveau în față, atât la parter cât și la, etaj un portic uniform și continuu.

Paraclisul. Același portic cu etaj — închis și transformat astăzi în celule pentru deținuți — se continuă

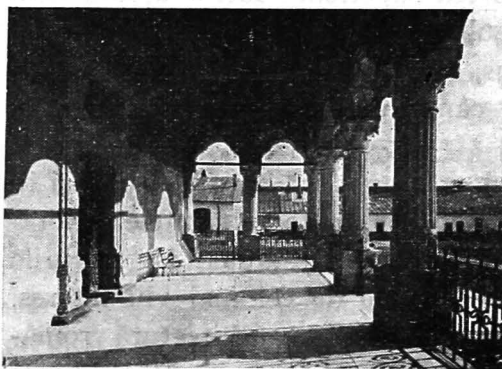
și prin fața zidului care limitează patrulaterul incintei spre Răsărit, prinzând la mijloc elegantul și bogat împodobitul *pridvor al paraclisului*. Seria de 7 arcade trilobate, cari susțin zidul și bolta în arc mănăstiresc a acestui pridvor, se rezimă pe 6 coloane de piatră ridicate la rândul lor pe pedestaluri cubice împodobite cu sculpturi. Fusurile acestor coloane, acoperite în întregime cu solzi, au înfățișarea unor trunchiuri de palmier; bazele lor sunt încercuite cu brățări formate dintr'o împletitură de vrejuri și frunze, iar capitellurile, cu volutele lor duble de colț răsărind dintr'o bogată coroană de foi de acant, sunt modelele cele mai frumoase pe care le găsim în această epocă în Muntenia.

Paraclisul a fost zidit la 14 ani după terminarea mănăstirii, de către voevodul Constantin Mavrocordat, fiul marelui ctitor, în a 3-a din cele 6 fugare domnii ale sale în Muntenia. Croit în formă de trilob simplu, absidele având câte 3 laturi fiecare, minusculul și elegantul edificiu se compune dintr'un parter, destinat a fi, probabil, loc de îngropare și dintr'un etaj care cuprinde pridvorul, pomenit mai sus și un naos alungit supraînălțat de o turlă, — căzută mai apoi și înlocuită azi cu o construcție de lemn și tinichea. Biseriçuța propriu zisă rămâne în afara zidului incintei. Parterul, adică gropnița, este precedată de o încăpere pătrată amenajată sub pridvor, încăpere al cărei perete dinspre curte era format la început din două arcade pe un stâlp median. Fațadele, pe partea care corespunde etajului, partea din afară de ziduri, care este foarte înaltă, este

decorată cu o serie de panouri lungi și înguste, intrate în raport cu fața zidului și terminate cu arcuri în acoladă multiplă, suprapuse și retrase unele față de altele în felul celor de pe fațadele bisericii Colțea. Panourile de deasupra arcadelor pridvorului, mai simple și mult mai scunde, sunt înconjurate cu un ciubuc rotunjit întors la partea superioară într'o ușoară acoladă. Cornișa întregului edificiu, împreună cu frontul fațadei dinspre Apus, au fost în întregime refăcute în secolul al XIX-lea, când au fost retușate și picturile interioare.

Biserica Mare, Valoarea artistică a paraclisului și în special a pridvorului lui, cu toate elementele decorative care-l însoțesc, este incontestabilă, iar resturile palatului domnesc sunt și ele de cel mai viu interes, ca exemplu de bună și sănătoasă arhitectură românească profană. Cu toate acestea monumentul cel mai caracteristic, cel asupra căruia atenția noastră se fixează din primul moment este *biserica Mare*, așezată ca de obicei în centrul vastei incinte. Ca aspect exterior, acest renumit lăcaș de închinare, cel mai mare din câte ni s'au păstrat în Muntenia, nu se deosebește mult de ctitoria lui Brâncoveanu dela Hurez sau de Mitropolia din București. Fațadele sunt împărțite în două registre de un brâu format din trei bogate împletituri de foi de acant, separate de câte un șir de perle. Cele două registre sunt decorate cu firide oarbe, dreptunghiulare pe registrul de jos, terminate în arc de cerc pe cel de sus și formate, fiecare ca de obicei, din câte două ciubucuri

rotunjite. Ca mai toate bisericile mari ale vremii, ctitoria lui Niculae Mavrocordat are fațada dinspre Apus precedată de un larg pridvor, sprijinit pe 10 coloane neo-corintice de piatră, legate între ele cu arcade trilobate. Prea scurte pentru grosimea lor, aceste coloane pun o notă de disproporție în întregul fațadei. Cât

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 114. — Pridvorul bisericii mănăstirii Văcărești.

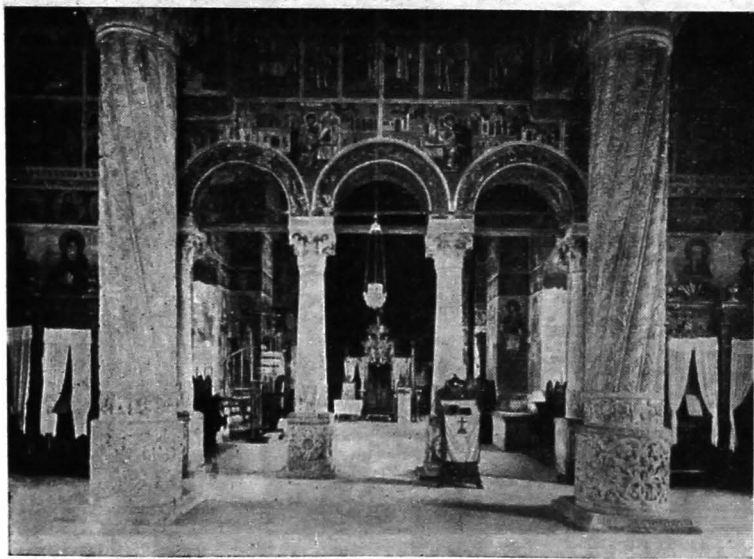
mai de grabă, ca dispoziție și ca fel de boltire, naosul bisericii Sfântului Niculae Domnesc din Curtea de Argeș. Ca și la aceasta din urmă, turla centrală, largă și înaltă, se ridică pe patru puncte izolate prin intermediul a patru cilindri puternici, cari determină în plan ca și în spațiu o cruce greacă înscrisă. Porțiunile din plan, cuprinse între brațele crucii și ziduri, sunt acoperite cu bolți semicilindrice, iar cele

privește planul edificiului el este o interpretare, mai largă și mai originală decât cea dela Hurez, a tipului consacrat de biserică episcopală din Curtea de Argeș. Pronaosul însă, deși supra-

lărgit ca la Episcopia Argeșului, amintește

două turlle mici, cari la biserica lui Neagoe dela Argeş au loc în pronaos, între braţele crucii, pe colţurile dinspre Apus, — la Văcăreşti sunt ridicate pe pridvor, căpătând chiar o importanţă deosebită.

Cu toate retuşerile pe cari le-a avut de suferit şi

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 115. — Pronaosul bisericii mănăstirii Văcăreşti.

cari au atins mai cu seamă pictura, interiorul se păstrează încă în bună stare. Cele patru coloane de piatră cari susţin turla pronaosului, cu fusurile lor monolite fasonate ca un mănunchiu de nuele răsucite, cu bazele cilindrice îmbrăcate în broderii de piatră şi cu capite-

lurile scunde, sunt exemplarele cele mai bogate și mai decorative produse de sculptura românească în Muntenia. Alte patru coloane mai mici, dar nu mai puțin prețioase, ridicate pe baze prizmatice și legate între ele cu trei arcade în plin centru, stabilesc separația

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 116. — Pronaosul bisericii mănăstirii Văcărești.

dintre pronaosul larg, care este încăperea cea mai somptuoasă și mai bine proporționată a bisericii și naosul lung și îngust a cărui perspectivă spre altar este închisă de o tâmplă nouă în stil « Empire », construită în locul celei vechi, după cât se pare de aceiași meșteri

cari au adăogat clopotniței dela a doua intrare a mănăstirii ultimul etaj.

Fericitul ctitor al acestui măreț și bogat așezământ, ucis înainte de vreme de ciumă în ziua de 3 Septembrie 1730, își doarme somnul de veci în pronaosul bisericii sale, sub o lespede de piatră împodobită cu emblemele celor două țări surori și cu o lungă inscripție.

ITINERARIUL XII

Șoseaua Kisseleff; Monumentul eroilor Corpului didactic; Muzeul Zoologic; Institutul geologic; Muzeul Național; Biserica Izvorul Tămăduirii; Bufetul; Muzeul Toma Stelian, Arcul de Triumf; Parcul Regele Carol II; Fântâna Mioriței; Palatul lui Bibescu; Biserica Sf. Nicolae Băneasa

Șoseaua Kisseleff.

1. Lăsând de o parte cele două străzi principale cari vin dinspre Miazăzi și se sfârșesc în Piața Victoriei, b-dul Lascăr Catargiu și Calea Victoriei, dintre celelalte șase artere radiale cari pleacă din acest punct în direcții deosebite, două au o înfățișare originală demnă de remarcat: b-dul Gheorghe Buzdugan și Șoseaua Kisseleff.

Cel dintâi, care a purtat la început numele de Șoseaua Jianu și care e împărțit în două părți aproape egale de giganticul și plinul de avânt *monument a aviației*, operă remarcabilă a sculptoriței L. Kotzebue, mărginește spre Apus cartierul celor mai elegante vile: *Parcul Filipescu*, pe care iubitorul de frumos colindându-l pe jos

câteva ore va găsi destule colțuri, clădiri și grădini, cari să-i deștepte admirația și să-i încânte ochiul.

Cea de a doua, Șoseaua Kisseleff — Bucureștenii îi spun pe scurt « Șosea » — care prelungeste Calea Victoriei spre Miazănoapte, este strada cea mai frumoasă a Capitalei și locul favorit de plimbare liniștită al Bucureștenilor. Tăiată în lungul pădurii care mărginea de această parte Bucureștii, în 1832, de generalul conterus Paul Kisseleff, al cărui nume îl poartă, Șoseaua Kisseleff a fost desăvârșită, prin amenajarea grădinilor ce o încadrează de o parte și de alta pe o lungă distanță, de Gheorghe Bibescu și de fratele și urmașul la Tron al acestuia, Barbu Știrbey, cu concursul peisagistului Mayer, care trasase din ordinul aceluiaș domnitor și planul grădinii Cișmigiu.

Inverzită, înflorită și răsunătoare de cântecul pasărilor, în timp de vară, acoperită de zăpadă sau sclipitoare de promoroacă, în timpul iernii, șoseaua Kisseleff oferă ochiului, pe tot parcursul ei și 'n toate anotimpurile, perspective încântătoare. Palatele, monumentele publice, muzeele, ca și vilele particulare, clădite în tot lungul ei, în epoci și stiluri diferite, sunt toate înconjurate de grădini sau ascunse printre boschete fermecătoare.

Monumentul Eroilor Corpului Didactic.

La început, în vârful unghiului de grădină prins între Șosea și b-dul Buzdugan, cu fața spre Piața Vic-

toriei, a fost ridicat în 1930 un impunător monument de bronz, compus din 3 legionari cari, pe un scut înălțat spre cer, poartă leșul unui camarad căzut în luptă.

Fig. 117.—Monumentul Eroilor Corpului Didactic. Sculptori Verona și Jalea.

Este omagiul pe care Corpul didactic, prin opera sculptorilor Artur Verona și I. Jalea, l-a adus membrilor săi morți în Războiul Intregirii Naționale.

Muzeul de istorie naturală.

Colțul opus, din stânga, îl ocupă clădirea întinsă, în stil neo-clasic, a *Muzeului de Istorie Naturală* (director, profesorul Grigore Antipa). Ca instituție, muzeul datează din 1836. A fost întemeiat de Principele Alexandru Ghica și de fratele său Grigore. Primele piese ale colecției au fost animale împăiate, păsări, reptile, etc., trimise cu titlu de dar de muzeul din Torino. Instalat la început în localul Liceului Sf. Sava — pe locul actualei pieți a Universității — a fost mutat în 1860 într-o aripă a Universității, de unde, în 1906, a trecut în localul de azi, care cuprinde 25 săli distribuite după cum urmează:

La subsol, 10 săli, numerotate dela XVI la XXV și conținând: SALA XVI, colecții biologice; SALA XVII, etnografie; SALA XVIII, antropologie și anatomie umană; SALA XIX, paleontologie; SALA XX, mineralogie; SALA XXI și XXII, osteologie și paleontologie; SALA XXIII, osteologie; SALA XXIV, aquarii.

La parter, 8 săli numerotate dela I la VIII. VESTIBULUL și SĂLILE I—V conțin mamifere; SALA VI, reptile și amfibieni; SALA VII, pești și SALA VIII, pești din România.

La Etaj, 7 săli conținând: SALA IX, insecte; SALA X, păsări; SALA XI, păsări; SALA XII, păsări; SALA XIII, anatomie comparată; SALA XIV, nevertebrate; SALA XV, nevertebrate.

Institutul Geologic.

Puțin mai sus, pe dreapta, o clădire mare, construită în stil neo-românesc, în 1906, după planurile arhitectului

Victor Ștefănescu, adăpostește *Institutul Geologic*, al cărui inițiator și prim director, din 1906 până în 1930 a fost profesorul Mrazec. (Director actual profesorul G. Macovei). Înființat prin legea din 21 Februarie 1906,

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 118. — *Institutul Geologic*. Arhitect Victor Ștefănescu.

institutul funcționează ca o anexă a Ministerului de Industrie și Comerț și are menirea de a studia problemele de ordin geologic și economic privitoare la solul și subsolul țării. Cuprinde: un serviciu geologic, un serviciu agrogeologic, un serviciu de cercetări chimice, un birou cartografic dotat cu o mașină « Schwarzpresse »

la care se execută hărți geologice, o bibliotecă de specialitate cuprinzând 10.000 volume și circa 450 reviste și periodice, o *colecție de produse de specialitate*.

În vestibul, sub scara de onoare, o vitrină cuprinzând eșantioane de piatră de construcție din carierele românești; în dreapta, o vitrină cu resturi de mamifere-fosile din România.

În Sala mare de colecții: în centru, vitrine cu fosile începând cu cele mai vechi până la cele mai noi cari se găsesc în România, precum și o colecție agrogeologică și una de constobiolite și derivatele lor. Pe pereți, de jurîmprejur, colecții de geologie regională reprezentând principalele provincii geologice ale României; harta geologică și harta bogățiilor miniere ale României.

În curte, pe un pedestal înalt, *bustul lui G. Murgoci*, fost profesor de mineralogie la Școala Politehnică și șef al serviciului agrogeologic al institutului dela înființare până în 1925, bronz de F. Storck.

Muzeul Național Carol I.

Pe partea opusă a Șoselii, în fața Institutului Geologic, se ridică noul palat încă neterminat al *Muzeului Național Carol I*, clădit după planurile arhitectului N. Ghika-Budești. Înființat în 1906 — piatra fundamentală a noii clădiri n'a fost pusă decât în 1912 — Muzeul Național, care a funcționat o vreme în vechea clădire de pe același loc căreia i se spunea « Mone-tăria », este destinat să strângă la un loc colecții de artă românească privind toate domeniile de activitate

ale poporului, începând din vremea preistorică și până în zilele noastre (director al muzeului, prof. Al. Tzigara-Samurcaș).

În 1931, în aripa stângă a noului palat, singura care era atunci acoperită, s'au amenajat în mod provizoriu trei săli în cari au fost expuse o parte din obiectele de artă țărănească aflătoare în bogata colecție a muzeului:

SALA I cuprinde secțiunea ceramicii. În centru, pe un pătrat de cărămizi, sunt expuse *vase de diferite forme și mărimi*. Cel mai mare, din mijloc, provine din localitatea Niculițel din Dobrogea și e de origine romană; alături, trei *vase neolitice* (ca 2500 ani înainte de Cristos) găsite la Sipineț în Bucovina și două *urne funerare* din stațiunea Monteoru-Buzău, exemplare tipice ale epocii eneolitice din Sud-Estul Europei. Alături de aceste vase vechi sunt așezate câteva produse ale olăriei țărănești contemporane, aceasta pentru a se vedea marea asemănare care există între formele și motivele decorative de azi și cele străbune.

Vitrina prinsă în zid, în stânga intrării, conține câteva exemplare remarcabile de *olărie saxonă*, împodobite cu smalt albastru și verde. Importată în secolul XIII în Transilvania, arta olăriei saxoane este de origine occidentală, atât în ce privește formele cât și motivele decorative.

Cele trei dulapuri dintre ferestrele din stânga conțin vase de lut fabricate de țărani români din Transilvania, în cari înrăurirea olăriei saxone și ungurești se face destul de simțită.

Pe peretele din fund, în stânga, este așezată o *sobă de teracotă din Bucovina*, decorată cu câteva motive animale reprezentând, sub o formă naivă, o vânătoare primitivă, iar în mijloc: *trei icoane pictate pe sticlă*, din Transilvania, câteva *piscuri smălțuite* împodobite cu figuri fantastice, provenind

dela bisericile lui Ștefan cel Mare din Hârlău și Popăuți și un covor muntenesc.

Vitrina zidită în perete, în dreapta intrării, conține câteva exemplare caracteristice de *olărie contemporană din Oltenia, Muntenia și Moldova*. Alături, pe peretele din dreapta, sunt prinse ușile pictate ale unui *dulap bisericesc* de vase, datând din anul 1833. Urmează apoi cinci vitrine: trei mai mici, *fixate sub ferestre*, conținând specimene de *olărie românească contemporană* și două mai mari, libere, așezate la perete între primele trei. În prima dintre cele două libere sunt expuse câteva piese de pământ ars din epoca neolitică (circa 2500—2000 înainte de Cristos): vase de diferite forme și mărimi, decorate cu ornamente în spirală și pictate cu mai multe nuanțe de roș pe fond alb atât în exterior cât și pe partea interioară; *figurine omenesti*, în cea mai mare parte feminine; *animale* și alte câteva obiecte și instrumente. Toată această prețioasă colecție neolitică, împrumutată de muzeul din Sf. Gheorghe, provine din importanta stațiune preistorică Ariușd de lângă Brașov.

Vitrina următoare conține vase ornamentate și figurine de lut fabricate în zilele noastre, a căror apropiată înrudire cu olăria neolitică expusă în prima vitrină este izbitoare.

Șirul vitrinelor expuse pe peretele din dreapta este închis către ușa care dă în sala a II-a cu un interesant model de sobă saxonă.

SALA II este exclusiv rezervată *secțiunii lemnului*. În partea stângă, ocupând aproape toată încăperea, este expusă o casă întreagă caracteristică regiunii deluroase din Oltenia. Construită între 1875 și 1879, locuința aceasta țărănească, modestă dar elegantă prin proporții, formă și ornamente, este opera izbutită a dascălului de biserică, în același timp și meșter cioplitor în lemn, Antonie Mogoș din satul Ciaura-Gorj. Remarcabilele colonite cari mărginesc prispa casei, grinda curbată și împodobită cu cioplituri, care se sprijină peste șirul de colonite ca o arhitravă dantelată, ușile încăperilor, proporția întregului edificiu, etc., sunt un exemplu de dibăcie constructivă și o

dovadă a adâncului simțimânt artistic care a stăpânit întotdeauna puterea de gândire și de creație a țaranului român.

Casa lui Antonie Mogoș este flancată de două rasteluri cu fragmente de troițe și stâlpi de pridvor provenind dela diverse construcții oltenești din secolul XIX. În fața acestora, de o parte ca și de cealaltă, se găsesc câte două lăzi țărănești — de zestre — *tronuri* — și câte o masă lucrată în stil gotic-saxon.

Pe peretele din stânga intrării este fixată de asemenea o frumoasă poartă de stejar sculptat, din secolul XIX, adusă din satul Tălpășești-Gorj.

Pe peretele din dreapta sunt înșirate patru vitrine conținând, primele trei, *obiecte casnice de lemn*, ca furci, fuse, linguri, etc., iar a patra, încadrată de două buciume, o bogată colecție de *instrumente muzicale*, între cari și un *flueraș de os*, exemplar unic, fabricat probabil din tibia unui vultur.

Între vitrine sunt expuse: o *strană* dublă de biserică adusă dela schitul Cârlișul din județul Roman (secolul XVII) și două frumoase *sfeșnice* provenind dela biserica din Olăneștii-Vâlcii (sec. XVII); în fața stranei, o *măsuță de colivă* dela biserica din Căiuți-Bacău (sec. XVI); o *troiță* din Drajna-Prahova dela începutul secolului XIX; o *icoană* din Mehedinți (satul Prejna) reprezentând pe Tudor Vladimirescu și pe Gheorghe Duncea în chip de ctitori de biserică; în sfârșit, în colțul din fund, tot pe dreapta, o *troiță* adusă din comuna Lera-Buzău datând din secolul XVIII.

Golul de pe peretele din fund, prin care se trece în sala următoare, este încadrat de poarta curții casei lui Antonie Mogoș, elegantă și înflorită cu creștături ca și colonițele prispei din fața casei.

Pe același perete, poarta lui Mogoș este flancată de două uși de stejar sculptat: cea din dreapta a fost a bisericii din Tilișca în Transilvania și este datată 1829; cea din stânga provine dela biserica din Bălăcești-Gorj din secolul al XIX-lea.

SALA III cuprinde *secțiunea Țesăturilor*, în cadrul căreia sunt expuse câteva exemplare prețioase de scoarțe și costume românești din toate provinciile țării. În primul compartiment, pe peretele din stânga, sunt prinse trei *covoare basarabene* pe fond negru; alte două, din aceeași regiune, se găsesc pe peretele din dreapta spre fund.

Pe peretele din spre sala lemnului, deasupra golului intrării, este agățată cea mai frumoasă piesă din această secțiune: *o scoarță reprezentând o vânătoare de cerbi*.

În al doilea compartiment, pe peretele din stânga, sunt trei frumoase *covoare din Bucovina*, între cari unul, purtând data 1851, este decorat cu « arborele vieții », redat în verde pe fond roș-cărămiziu.

Pe peretele din fund este întins un mare *covor oltenesc*, încadrat de două vitrine — conținând câteva părți brodate din costumul țărănesc femeiesc — și de alte două covoare mai mici, tot oltenești.

Cele opt vitrine libere, conținând fiecare câte un manechin, reprezintă tipurile cele mai caracteristice de costume femeiești din numeroasele ținuturi ale țării.

În curtea muzeului, dealungul potecii care conduce acum dela stradă la intrarea în muzeu, sunt înșirate câteva cruci de piatră aduse din cuprinsul orașului București sau din alte părți și datând una din 1726, alta din 1830, alta din 1742, etc.

Biserica Mavrogheni.

Biserica Mavrogheni, sau Izvorul Tămăduirii, care se găsește pe strada Monetăriei, în fundul unei curți peste drum de Muzeul Național, a fost clădită în 1789

de fanariotul Niculae Mavrogheni, care a închinat-o Mănăstirii Ecaton Dapiliani din insula Paros, patria sa de origine.

Extravagantul domnitor fanariot, care înhăma deseori la trăsura sa de plimbare cerbi în loc de cai, zidise lângă biserica sa și o casă domnească, în jurul căreia amenajase apoi o mare și frumoasă grădină, pe care o înzestrase cu multe chioșcuri și fântâni, creînd pentru sine și pentru boierii bucureșteni din timpul său un colț pitoresc de petreceri, din care azi nu se mai păstrează decât amintirea.

Puțin mai sus, Șoseaua Kisseleff se lărgeste într'un fel de piațetă circulară, formând ceea ce bucureștenii numesc *Rondul I*.

Pe dreapta, în axa unei înguste alei care — traversând grădina — leagă Șoseaua cu b-dul Buzdugan, a fost ridicat în 1936 *Monumentul Infanteriei*, impunător în ceea ce privește masa enormă de piatră și bronz din care e construit, dar departe de a constitui o operă de artă, mai ales potrivită cu scopul pentru care a fost ridicat (arhitect N. Georgescu, sculptor I. Jalea).

Pe stânga, o clădire simplă în stil neo-clasic, operă a arhitectului Duiliu Marcu, adăpostește de câțiva ani *Salonul oficial* de pictură și sculptură. De aceeași parte, și în lungul grădinii care mărginește aleea de pietoni, sunt expuse pe înalte pedestaluri de piatră: *Lupta cu un centaur*, remarcabilă sculptură în piatră de I. Jalea; *Bustul tenorului N. Leonard*, bronz de O. Han și, puțin

mai sus, capul impresionant și admirabil redat al marelui scriitor și orator *Barbu Delavrancea*, sculptură în piatră de C. Medrea.

Bufetul.

Pe partea dreaptă, la înălțimea Rondului II — al

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 119. — *Bufetul dela Șosea. Arhitect Ion Mincu.*

cărui centru este marcat de o mică și grațioasă fântână concepută de arhitectul Vasile Ionescu — a fost clădit în 1891, după planurile întocmite de arhitectul Ion Mincu pentru pavilionul românesc dela expoziția inter-

națională dela Paris din 1889, *Bușetul, modestă dar elegantă și bine proporționată construcție în stil românesc, în care lemnul cioplit se înfrățeste în mod fericit cu tencuiala și teracota smălțuită.

Dela Rondul II mai departe, Șoseaua Kisseleff pierde o parte din arborii cari o împodobeau până aci; se îmbogățește în schimb cu palate, cu vile și cu restaurante de vară. Lăsând de o parte pe acestea din urmă, cari, din punct de vedere culinar au și ele interesul lor, printre cele dintâi merită să fie menționate, pe stânga, *Palatul Regal* al Măriei Sale Marelui Voevod Mihai, construit în 1910 de arhitectul Grigore Cerchez și, pe dreapta, vasta casă care a fost locuința jurisconsultului Toma Stelian, transformată după moartea acestuia, și conform dorinței lui, în muzeu.

Muzeul Toma Stelian.

Intemeiat în 1925, *Muzeul Toma Stelian* (director profesorul G. Oprescu), unul din cele mai bine organizate din Capitală, cuprinde o bogată colecție de picturi, gravuri, sculpturi, etc., străine și românești.

LA SUBSOL, trecând prin dreapta scării care duce la parter; în primul vestibul: *cap de expresie*, marmoră de Alex. Călinescu; *pictorul Th. Pallady*, gips de Celine Emilian; pictorul Challier, *cap de bronz* de aceeași.

IN HALL, pe pereți, de jur împrejur, nouă vitrine cu stampe japoneze de Hokusai și de elevii săi (sec. XVIII); în centru o vitrină cu șase cărți japoneze.

Sala din stânga, artă modernă contemporană, desen, aquarele, guașe și gravuri, etc.

Sala Maria Prof. Dr. Stănculeanu conține: La dreapta, broderii chinezești și indiene, (porțelanuri și alte obiecte chinezești); bronzuri și alte obiecte indiene; faianță persană; în centru, în vitrină, un Budha chinezesc din sec. XVIII; o vitrină cu obiecte de lac și ivoriu, apoi broderii de Rhodes, de Bukhara, din Meknez, broderii indiene cu oglinzi; chimonouri, etc. *2 panouri cu broderii chinezești. Pe pereți miniaturi persane și un **portret de strămoș*, din China; 2 picturi lamaiste de templu din Tibet;

IN CORIDORUL *din fața sălii Stănculeanu*: patru vitrine cu ceramică oltenească (împrumutată de Nora Steriadi); apoi: o vitrină cu ceramică orientală donată de Muzeul din Cairo; o vitrină cu ceramică moldovenească (împrumutată de Nora Steriadi).

VESTIBULUL INTRĂRII: jos, în fața scării, la stânga: *Bustul d-nei Teodorini*, marmoră de C. Bălăcescu; deasupra, în fața oglinzilor, la stânga: *Mulaj după bustul Dianei*, de I. A. Houdon; la dreapta: *Mulaj după bustul d-nei du Barry*, de I. A. Houdon; sus, în fața intrării, la stânga: un *cazan* chinezesc de bronz; la dreapta, bustul lui C. A. Rosetti, bronz de Karl Storck.

IN HALL: la stânga, *bustul pictorului Belizarie*, bronz de Corneliu Themeli; la dreapta, *Pan*, ipsos patinat de Dem. Paciurea (originalul de bronz, la Academia Română din Roma); în față, pe perete, *Hamalii*, pictură de Jean Al. Steriadi; la stânga, de o parte și de alta a intrării în bibliotecă, două lampioane chinezești de bronz; la dreapta, de o parte și de alta a intrării în sala II-a, două lampioane chinezești de porțelan.

SALA 2 — sala profesor dr. I. Cantacuzino, — conține opere de pictură străine provenind din colecția doctorului I.

Cantacuzino. Dela stânga spre dreapta: *Flora, pictură în ulei de anonim din școala flamandă, sec. XVII; *pictorul Paul Baudry* († 1886), pictură în ulei de el însuși; *Studiu de vaci*,

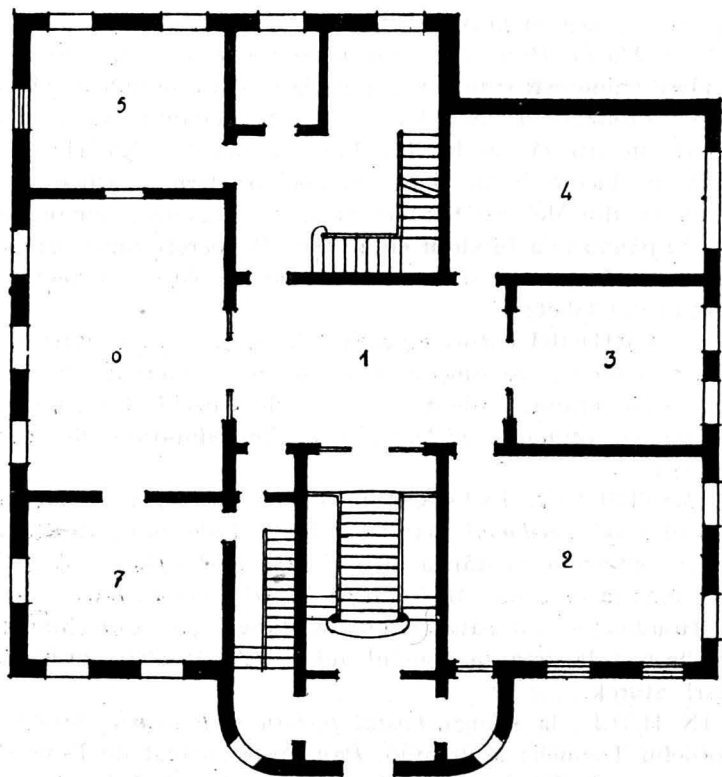

Fig. 120. — Planul muzeului Toma Stelian.

pictură în ulei de Const. Troyon († 1865); **Portretul mamei artistului*, pictură în ulei de Adolphe Monticelli, pictor francez, († 1886); *Peisaj clasic*, pictură în ulei de Rich. Wilson († 1782); *Mamă și copil*, pictură în ulei de J. B. Carpeaux († 1875); *Studiu*

de cai, pictură mică în ulei de Eug. Fromentin († 1876); *Portret (studiu), pictură în ulei de John Brown († 1890); între ferestre: *Peisaj*, pictură în ulei, atribut lui Eduard Lépine († 1892); *Le bal de la Préfecture*, pictură în ulei de Jammes Tissot († 1902); *Căruța cu cai*, desen colorat de Eugène Delacroix († 1863); *Bretonă alăptând*, aquarelă de Lucien Simon († 1854); *Restaurant în grădină*, pictură în ulei de Jammes Tissot; *Cheiuul Senei*, aquarelă de Iohan Jongking († 1891). Pe peretele următor: *Portret de bărbat*, pictură în ulei atribuită lui Brocard (școală franceză, sec. XVII); *Sfânta Cecilia*, pictură în ulei atribuită lui Louis Silvestre († 1760); *un portret*, pictură în ulei de Louis Tocqué († 1772); *Louise de Bourbon, Ducesă du Maine*, pictură în ulei de anonim francez din sec. XVIII; un *desen în peniță*, de Claude Lorrain; un *portret de bărbat*, pictură în ulei de Nicolas Largillière (?) († 1746); **Adorația vișelului de aur*, pictură în ulei de anonim din școala flamandă a sec. XVI; *Portretul lui Ferdinand Bol* († 1689), pictură în ulei de el însuși; *Portretul unei adolescente*, pictură în ulei de anonim francez sau spaniol din secolul XVII; un *desen* de Luca Signorelli († 1523); **Maica Domnului adorată*, pictură în tempera (școală catalană, sec. XV); *Sfânta Familie*, pictură în ulei (școală germană, sec. XVI); *Peisaj*, pictură în ulei de Eug. Dufeu; *Moară de vânt*, pictură în ulei de J. M. W. Turner († 1851).

SALA 3, dela stânga spre dreapta: *Peisaj* (șc. franceză sec. XVIII); *Studiu de figuri*, desen (din șc. lui Tiepolo, 1692—1769), desen; *Fuga în Egipt, (șc. din Parma, Correggio?); *Flagelarea lui Cristos* (anonim venețian, sec. XVI); Suzana și cei 2 bătrâni (șc. Venețiană, sec. XVI); Peisagiu cu ruine (șc. ital., finele sec. XVII); Gravură în lemn din *seria* «*Pațima lui Cristos*» de Albrecht Dürer (1471—1528), desen; *Moartea lui Isac*, de Rembrandt van Ryn (1606—1668); desen de E. Delacroix (1798—1863). Intre ferestre, 2 gravuri cu vederi din Roma antică de G. Piranesi (1720—1778); pe peretele următor: *Silen beat*, gravură după Rubens, de Christ. Jegher

(1596—1653); *Dans la Loge*, desen colorat de Constantin Guys; schiță pentru *Moartea Sf. Iosif* din bis. S. Ignazio din Roma de Fr. Trevisani (1656—1746); *Gravură* din seria apocalipsei, de Alb. Dürer; **Adorațiunea Magilor*, pictură în ulei de Bonifazio Veronese dei Pitati (1487—1553); *Prezentarea*

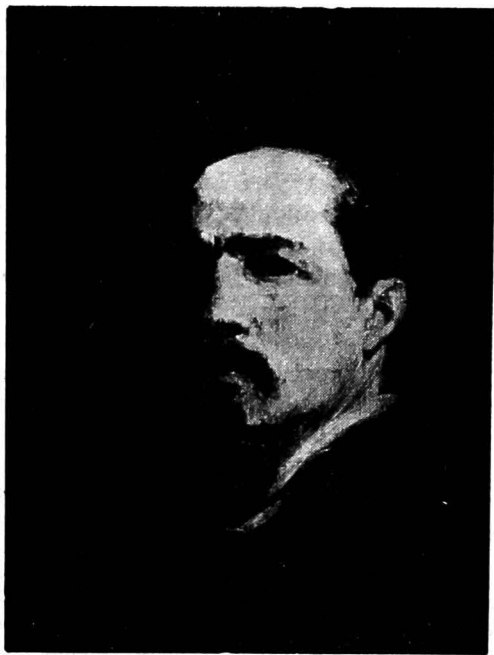

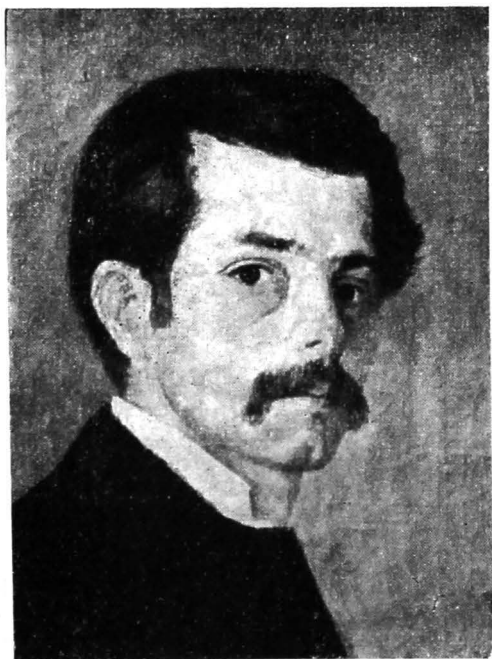
Fig. 121. — Autoportret, pictură în ulei de N. Grigorescu.

la templu, de G. B. Langheti; *Adorațiunea Magilor*, șc. milaneză; *desen sepia*; *Peisagiu*, de Salv. Rosa (1619—1673); în centru, *Eva*, mulaj după Rodin.

SALA 4, dela stânga, între altele: *Peisaj*, pictură în ulei de A. Schelfhout († 1870); *Stradă în Paris*, pictură în ulei de

Edwin Scott; **Portretul doamnei de Chavannes*, desen sanguin de Puvis de Chavannes; *Vânzătoarea de floricele*, pictură în ulei de Leon Ulpian (școală franceză, sec. XIX); *Crist încununat cu spini*, pictură în ulei de Alonso Cano († 1667); *Sfânta Familie*,

(Foto N. Țațu).

Fig. 122. — *Autoportret*, pictură în ulei de Ion Andreescu.

pictură în ulei de Pietro Marchesini (†1757); *Studiu, pictură unică în ulei de Ed. Manet († 1883); *Portret de femeie*, pictură în ulei de Jean Aman; *Fabiola și Nineta*, pictură în ulei de Ferruccio Ferrazzi; *Peisaj din Lațiu*, pictură în ulei de Orazio Amato; *Portretul unui medic persan*, pictură în ulei de A.

Baud-Bovy († 1899); *Luminiș, pictură în ulei de N. V. Diaz delà Pena († 1876); *Madonă cu sfinți*, pictură în ulei (școală italienească, sec. XVII); *Cristos și Sf. Iosif*, pictură în ulei (școală italienească, sec. XVII); *Peisaj cu figuri*, desen lavat

(Foto N. Țațu).

Fig. 123. — *Cap de bătrân, pastel pe pânză de Ștefan Luchian.*

de Salvator Rosa († 1673); *Peisaj din împrejurimile Parisului*, pictură în ulei de Frank Myers Boggs.

IN VESTIBULUL SCĂRII: O vitrină cu o broderie și ceramică de Nora Steriadi; pe pereți, *Agar în deșert*, ulei de G.

Tătărescu; *Femeie în roz*, ulei de Tache Soroceanu; *Țăvancă*, aquarelă de I. Brateș-Pillat; *Natură moartă*, ulei de Băjenaru; *Portret de femeie*, ulei de T. Papatriandafil; *Cusând*, ulei de Fr. Sirato.

Pe scară la subsol câteva picturi de artiști contemporani.

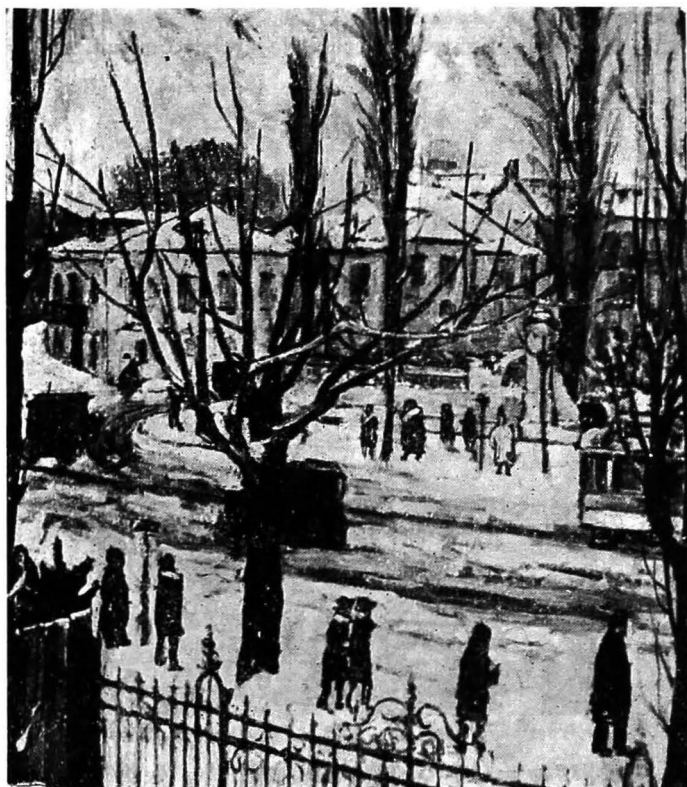

(Foto N. Țățu).

Fig. 124. — *Copiii artistului*, pictură în ulei de Const. Lecca.

LA ETAJ, — când sălile nu sunt ocupate de expozițiile ocazionale organizate în mod înțelept în fiecare an de direcția muzeului, — sunt expuse lucrări de artiști români vechi și contemporani. Intre maeștrii vechi figurează: **Nicolae Grigorescu** (1838—1907), între altele, cu: *Biserica din Barbizon*;

Peștera Ialomicioarei, Portretul unui călugăr, *Corturi de țigani; Care cu boi; *Autoportret; Peisagii, etc. Ion Andreescu (1851—

(Foto N. Țațu).

Fig. 125. — Vedere din București iarna, pictură în ulei de Marius Bunescu.

1882), cu: *Autoportret; *In grădină; Pom înflorit; Stâncile dela Apemont; Drum de sat, etc. Constantin Lecca (1810—1887),

cu: *Portretul unei doamne*; *Autoportret*; *Copii artistului*; etc. **Theodor Aman**, cu: *Episod din războiul Crimeei*; *Vedere dintr'un parc*; *Odaliscă*; etc. **Sava Henția** (1848—1900), cu: **Schiță pentru o Sfântă Familie*; diferite portrete; etc. **Ștefan Luchian** (1868—1916), cu *peisagii*; *flori*; *Cap de bătrân*; *Spălătoreasa*, etc.; **Mișu Popp** (1827—1892), cu diferite portrete. **G. D. Mirea** (1852—1934), cu diferite portrete ș. a. Intre artiștii contemporani figurează: Ștefan Popescu, Gheorghe Petrașcu, N. Tonitza, Jean Al. Steriadi, D. Ghiață. Marius Bunescu, V. Dărăscu, Iser, Th. Pallady, Teodorescu-Sion, Tr. Cornescu, Paul Miracovici, ș. a.

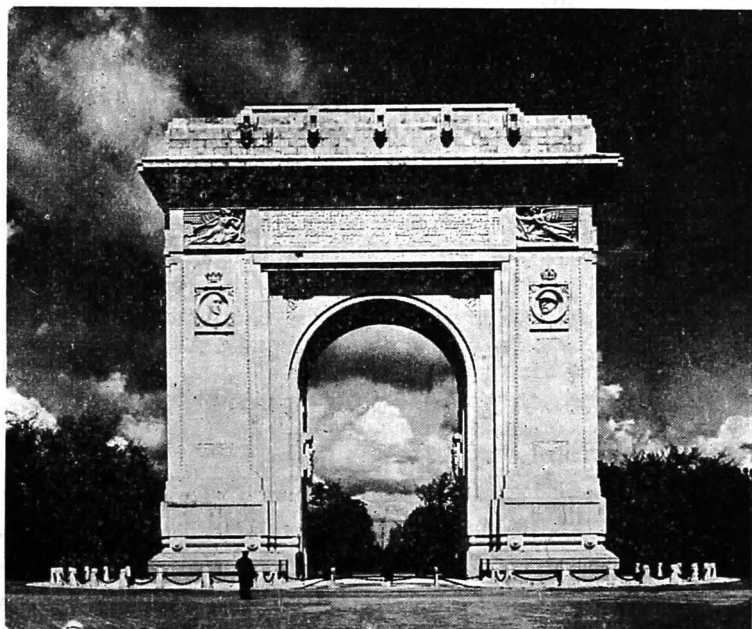
In Depozit se mai găsesc: opere străine și românești, vechi și contemporane. De asemenea muzeul posedă o colecție însemnată de gravuri, desene și litografii, străine și românești.

Biblioteca — specială de istoria artei — cuprinde circa 2000 volume, apoi colecții de reviste străine complete și reviste de artă în curs.

Arcul de Triumf.

Arcul de Triumf, care ocupă centrul Rondului III, a fost ridicat în 1922 cu ocazia proclamării Unirii tuturor Românilor, în urma marelui victorii reputată de armatele române în războiul din 1916—1919. Construit la început provizoriu, din lemn și stuc, a fost apoi refăcut din beton armat și piatră în 1935—1936 și inaugurat în luna Septembrie a acestui din urmă an. Operă valoroasă a arhitectului Petre Antonescu, arcul de Triumf este împodobit pe cele patru fețe ale sale cu numeroase inscripții și cu remarcabile basoreliefuli. Pe fațada dinspre Miazăzi, care privește spre Piața

Victoriei, sunt prinse de o parte și de alta a golului central, capetele în altorelief ale *Reginei Maria* și al *Regelui Ferdinand*, sculpturi în piatră de Alexandru Călinescu. Deasupra, inscripția comemorativă scrisă pe

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 126. — Arcul de Triumf. Arhitect Petre Antonescu.

friza edificiului este încadrată de *două victorii*: cea din stânga, deasupra medalionului cu capul Reginei, de Mac Constantinescu, cea din dreapta de Baraski. Cele două fațade laterale sunt ocupate în întregime de proclamațiile Regelui Ferdinand către țară, date, cea scrisă

pe fațada dinspre Răsărit, cu ocazia intrării României în războiu, în ziua de 14-27 August 1914; cealaltă, scrisă pe fațada dinspre Apus, cu ocazia încoronării dela Alba Iulia, în ziua de 15 Octomvrie 1922. Bolta cilindrică a pasagiului este subliniată de o serie de plăci de piatră purtând fiecare numele uneia din localitățile devenite celebre prin luptele date în jurul lor în timpul războiului: *Mărășești, Mărăști, Oituz, Neajlov*, etc. Pe fațada dinspre Băneasa, în stânga celui ce o privește, în medalion, un cap de voinic cu barbă, lipit de o sabie ținută strâns în mână, simbolizează *Bărbăția*, sculptură în piatră de I. Jalea; în partea dreaptă, un medalion simetric închide o cruce și un cap de tânăr: *Credința*, de Baraski, iar inscripția, ca și cea de pe fațada opusă, este încadrată de *două victorii*, opere, cea de deasupra Bărbăției de D. Onofrei, cealaltă de C. Medrea.

Parcul Regele Carol II.

Dela Arcul de Triumf spre Miazănoapte Șoseaua se continuă în aceeași linie dreaptă mărginind, pe stânga, un parc sportiv și *Strandul Kisseleff*, iar pe dreapta *Parcul Regele Carol II*, amenajat cu ocazia expoziției *Luna Bucureștilor* din 1936, pe malul pitorescului lac *Herăstrău*, apreciat mult ca loc de recreație și « taifas » de boierii bucureșteni de odinioară și în special de Doamna Ecaterina lui Alexandru Ipsilante, care, « însoțită de jupânesele curții, obișnuia să se plimbe într'o luntre mare pe lac, în sunetul muzicii turcești care

plăcea atât de mult și mișca inima Grecilor și mai cu seamă inima sexului frumos al acestui neam ».

De pe urma expoziției din 1936 a rămas în acest parc un interesant *Muzeu al Satului*, care ocupă o întinsă suprafață de teren și cuprinde, între altele, o pitorească *biserică de lemn din Maramureș*, datând din anul

(Foto arh. A. Petit)

Fig. 127. — Fostul Pavilion (acum dărâmat) al Triplei Alianțe în expoziția Lunii Bucureștilor 1936 din Parcul Regele Carol II. Arhitect Octav Doicescu.

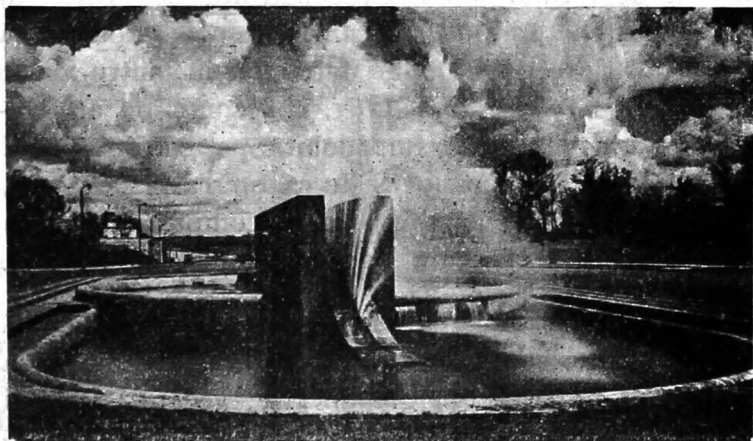
1727, adusă din satul Dragomirești, și câteva minunate case țărănești vechi, aduse din diferite ținuturi ale țării.

Piața și Fântâna Mioriței.

După ce se întâlnește cu b-dul Mărăști, care dela înălțimea Arcului de Triumf înconjoară de partea cea-

laltă Parcul Sportiv și Strandul Kisseleff — peste drum de acesta, într'o vastă grădină, își expune fațada de piatră, întinsă și clară, *Institutul de Cercetări Agronomice*, operă izbutită de arhitectură modernă a arhitecților Florea Stănculescu, St. Peternelli și L. Plămă-

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 128. — *Fântâna Mioriței. Arhitect Octav Doicescu.*

deală — Șoseaua Kiseleff se desparte în două ramuri: una, întoarsă ușor către stânga și trecând pe lângă marele *Hipodrom Băneasa*, construit după planurile arhitectului I. Berindey-tatăl, capătă numele de *Șoseaua Mogoșoaiei*, fiindcă conduce la satul lui Constantin Brâncoveanu cu acest nume; cealaltă, abătută mult spre dreapta, ia numele de *Șoseaua Băneasa* și conduce

la satul, lacul și aeroportul cu același nume dela marginea Bucureștilor.

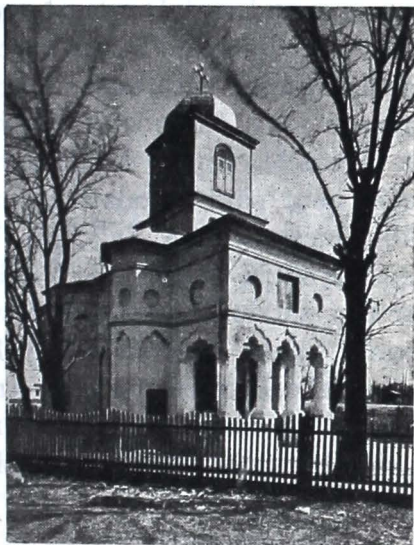
Înainte de a trece dincolo de calea ferată București—Constanța, spre a intra în satul Băneasa, Șoseaua Băneasa se lărgeste însă într'o frumoasă piață, pe a cărei latură din stânga se ridică cunoscuta vilă în stil românesc a doctorului Minovici, construită de arhitectul Cristofi Cerchez, și *Gara Regală Mogoșoaia*, croită după planurile arhitectului Duiliu Marcu, iar în centru foarte decorativa *Fântână a Mioriței*, concepută de arhitectul Octav Doicescu și împodobită pe cei doi pereți dreپți, dintre cari apa țâșnește ca o creastă de cocoș, cu două mozaicuri în alb și negru compuse de Miłița Petrașcu după cunoscuta legendă populară a Mioriței.

Dincolo de podul drept îmbrăcat cu plăci de piatră al căii ferate, pe stânga, două monumente nu prea vechi, dar importante din punct de vedere istoric și artistic, Palatul neisprăvit al Prințului Gheorghe Bibescu și Biserica Sf. Niculae-Băneasa, încadrează în mod fericit colina creată în 1935 cu ocazia scoborîrii nivelului șoselii Băneasa, formând, împreună cu podul nou și cu piața fântânii mai sus pomenite, un cadru minunat și impresionant pentru cea mai importantă intrare în București.

Palatul lui Gheorghe Bibescu.

Palatul Domnitorului Gheorghe Bibescu, situat pe fosta moșie părintească « Băneasa », a frumoasei Marița

Văcărescu, — devenită în 1845 soție de a doua a prințului domnitor — a fost început în primăvara anului 1847 după planurile arhitectului austriac Schlater. Perechea domnitoare n'a avut însă prilejul să se bucure de luxul și de confortul noului palat, care urma să fie, după cum relatează un ziar al timpului, « una din cele mai frumoase podoabe ale Capitalei », fiindcă Revoluția din 1848 întrerupe și lucrările și domnia lui Gheorghe Bibescu. Edificiul, ale cărui ziduri, croite frumos din cărămidă aparentă, fuseseră înălțate până la cornișă, este părăsit și în stare de părăsire și de înceată dar continuă risipire a rămas până în ziua de azi.

Fig. 129. — Biserica Sf. Nicolae-Băneasa.

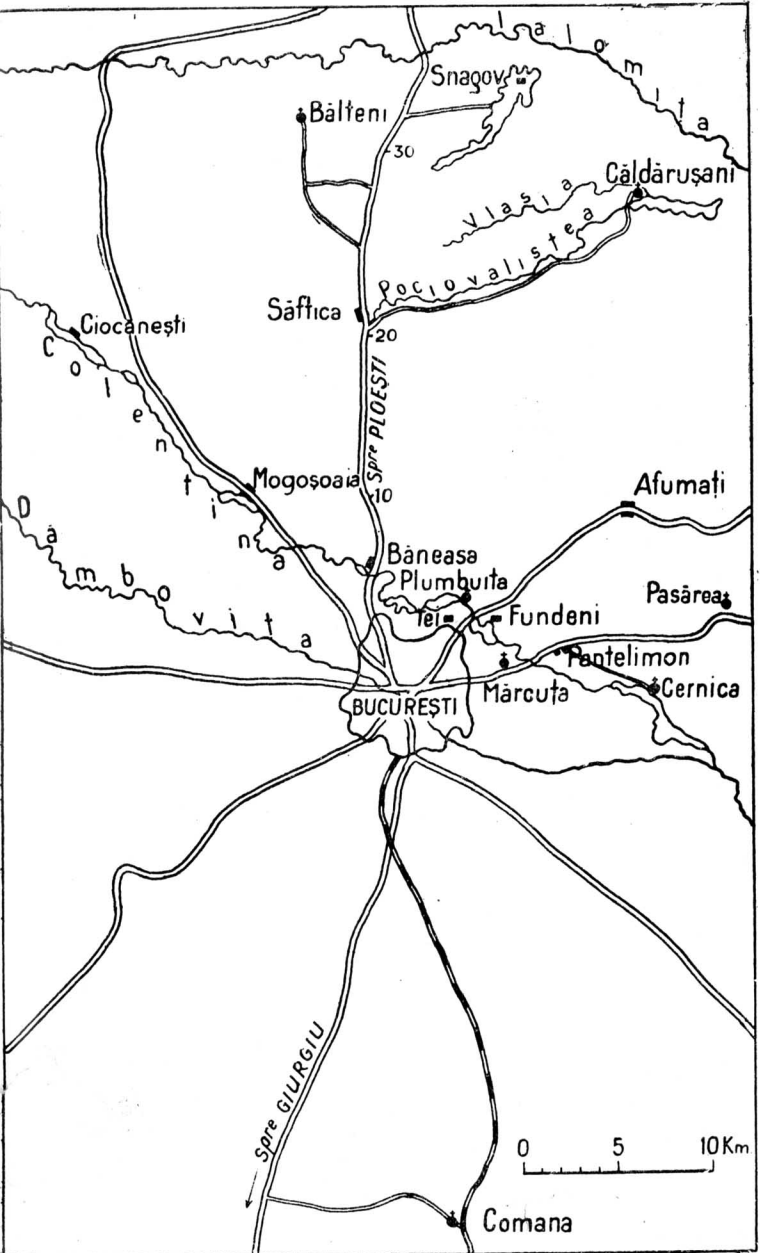
Biserica Sf. Nicolae-Băneasa.

Biserica Sf. Nicolae-Băneasa este singurul vestigiu rămas din strălucita curte boerească ce se întindea pe acest loc a poetului Enăchiță Văcărescu. Incepută

către 1755 de Ștefan Văcărescu și de soția sa Ecaterina Donea, părinții poetului, biserica, croită ca paraclis al curții, rămâne ca și aceasta neterminată « din pricina a multor răsmerițe ce au răsvrătit în multe rânduri țara aceasta ». În 1784 Enăchiță Văcărescu tocmește meșter pe sasu Iohann Ratner ca să înceapă zidirile dela Băneasa « când va fi Dumnealui vistierul Văcărescu gata și va vrea ». Războiul austro-turc și ocupația austriacă fac ca dorința lui Văcărescu să înceapă a fi pusă în aplicare abia în 1791. În 1792 însă biserica era gata și odată cu ea și casele curții — azi dispărute, în cari, până în 1848, când sunt părăsite odată cu palatul nou al lui Bibescu abia început, atât Enăchiță Văcărescu, care prinsese gustul vieții luxoase la Viena, cât și fiul său Alecu și mai târziu frumoasa fică a acestuia, Marița, căsătorită prima oară cu spătarul Ghika, apoi cu Prințul Gheorghe Bibescu, au dat strălucitele recepții despre cari călătorii străini, aflători în acele vremuri în trecere prin București, vorbesc cu admirație.

MONUMENTELE IMPORTANTE
DIN JURUL BUCUREȘTILOR

Harta împrejurimilor Bucureștilor.

Imprejurimile Bucureștilor.

Priveliștile încântătoare și pline de pitoresc pe care le prezintă regiunea din jurul Bucureștilor, în partea dinspre Miazănoapte și Răsărit mai cu seamă, au atras din timpurile cele mai vechi pe voevozii, pe boerii și pe căpeteniile noastre bisericesti din Capitală. Alegându-și locurile după gustul lor, aceștia au pus să se construiască în asemenea colțuri binecuvântate de Natură, unii palate de odihnă și petrecere, cu curți înconjurătoare și dependințe numeroase, alții mânăstiri încăpătoare, bogate în cultură și artă. Regiunea nu-i accidentată; abia câteva spinări de deal întretaie ici și colea linia dreaptă și liniștită a întinsului orizont. Frumusețea regiunii stă în ape și în păduri. Intre cele două alpii largi, a Dâmboviței, care curge spre Miazăzi-Răsărit, tăind în două Bucureștii, și a Ialomiței, care udă partea dinspre Miazănoapte-Răsărit a județului Ilfov, șerpuesc câteva râșoare, cari, curgând leneș, se opresc din loc în loc și formează pe suprafețe întinse heleștee umbrite de sălcii, mărginite cu păpuriș și înflorite cu nuferi. Astfel este, aproape de București, pe care-l desmiardă cu nesfârșitele ei încolăciri, *Colentina*, apă

capricioasă din care se nasc nu mai puțin capricioasele lacuri: *Ciocăneștii* și *Crețuleștii*, în partea dinspre Miazănoapte-Apus a județului, *Mogoșoaia*, *Băneasa*, *Herăstrăul*, *Floreasca*, *Teii* și *Fundenii*, cari înveselesc cu pânza lor argintie tivită în forme bizare șesul Bucureștilor și, ceva mai departe, spre Răsărit, *Cernica*. Astfel sunt, în partea dinspre Miazănoapte-Răsărit a Bucureștilor, *Pasărea*, apoi *Pociovaliștea* și *Vlășia*, cari se unesc în minunatul lac al *Căldărușanilor* și, în sfârșit, ceva mai departe, *Snagovul*, cu lacul lui întins în mijloc de pădure.

Numele mai tuturor acestor locuri sunt celebre, unele din vremea lui Vlad Țepeș, Neagoe, sau Matei Basarab, altele din timpul strălucitei domnii a lui Constantin Brâncoveanu, altele în sfârșit cunoscute ca minunate locuri de plimbare și petreceri în veacurile al XVIII-lea și al XIX-lea.

În cele ce urmează vom vorbi pe rând despre unele din aceste așezări din jurul Bucureștilor, cari, pe lângă frumusețea și pitorescul lor natural, au și o importanță istorică ori artistică, grație vreunui monument ridicat aci în vechime și păstrat, în întregime sau în parte.

Palatul dela Mogoșoaia.

I. Dintre numeroasele locuințe domnești pe cari Constantin Brâncoveanu le-a zidit pentru sine sau pentru ai săi în cuprinsul țării, palatul dela Mogoșoaia este singurul care ni s'a păstrat întreg.

Mulți dintre domnitorii munteni, până la Brâncoveanu, zidiseră pentru dâșii curți domnești — dela unele din aceste construcții ne-au rămas prețioase ruine: la Curtea de Argeș, la Brâncoveni, la Târgoviște, etc.; dela altele numai amintirea: Curtea Veche din București, Curtea Arsă din același oraș, etc. In ansamblul tuturor acestor construcții, dispuse în jurul unei curți de obicei dreptunghiulare, casele domnești erau situate întotdeauna în lungul unei laturi. Incepând cu vremea lui Brâncoveanu, palatul domnesc, căruia i se dă o înfățișare cu totul nouă și occidentală, ocupă centrul incintei. La Mogoșoaia palatul este situat în mijlocul unei întinse curți dreptunghiulare, mărginită pe trei părți de ziduri și de construcții auxiliare (o bună parte din vechile ziduri laterale au dispărut); latura a patra, care scoboară în terase succesive către heleșteu, este lăsată liberă.

Legătura între curtea aceasta și drumul Târgoviștei o face o alee de ulmi, care se curbează spre stânga din capul dinspre București al satului Mogoșoaia, străbătând pe o lungime de aproape un kilometru imensul parc întins în jurul fostei curți domnești.

Până la zidirea noului palat, care n'a putut fi început în niciun caz înainte de 1700, Constantin Brâncoveanu locuia, de câte ori venea la Mogoșoaia — și venea foarte des — în casele vechi ce se găseau pe același loc și pe cari le cumpăraseră gata făcute în 1681, împreună cu o parte din locul vecin (moșia alăturată și frumosul heleșteu le cumpăraseră cu un an mai de vreme). Casa

aceasta, de sigur reparată și îmbunătățită, a servit apoi lui Brâncoveanu ca locuință de odihnă și plăcere. Chiar după alegerea sa ca Domn al Munteniei, ea va fi fost fără îndoială încăpătoare și demnă de a sluji ca reședință princiară de vreme ce, în 1688, Brâncoveanu putea să găzduiască în ea pe Csaki, sol al Ardealului, trimis să prezinte voevodului muntean felicitări pentru suirea sa în Scaun.

Paraclisul curții. Alături de casele vechi, reparate, Brâncoveanu pusese să se zidească o bisericuță ce avea să fie sfârșită în Septemvrie 1688. Pisania de deasupra ușii din pridvorul acestui modest lăcaș de rugăciune, devenit apoi capelă a noiei Curți, pomenește numele lui Brâncoveanu ca ctitor, însoțit de gradul de boerie pe care îl purta înainte de a fi ales principe: vel logofăt. Bisericuța aceasta, lăsată în afară, către colțul dinspre Miazăzi-Răsărit al incintei noului palat, deși importantă ca monument de arhitectură, rămâne totuși artisticește departe de construcțiile de mai târziu, cari aveau să caracterizeze cu înfățișarea lor bogată, cu proporțiile lor izbutite și cu stilul lor prețios toată vremea strălucită a lui Constantin Brâncoveanu. Cu planul ei dreptunghiular, precedat spre Apus de un pridvor ridicat pe șease coloane robuste de cărămidă; cu turnulețul ei lipit pe fațada dinspre Miazănoapte, în care o scară învârtită în spirală duce deasupra pronaosului, unde se găsea altădată o clopotniță de zid înlocuită de curând cu una de scânduri, ctitoria lui Brâncoveanu dela Mogoșoaia nu diferă întru nimic de tipul unor biserici

din vremea lui Matei Basarab. Fațadele, tăiate de un lat brâu median, sunt despărțite în două registre decorate, cel inferior, cu panouri dreptunghiulare, iar cel superior cu două serii de arcaturi în plin centru dispuse unele cu picioarele în axele celorlalte, așa fel că întretăierea acestora în partea superioară prezintă aspectul unei împletituri de triunghiuri curbe. — Decorul acesta, pe care îl găsim în același an pe fațadele bisericii schitului Sărăcinești din Vâlcea, este reprodus mai târziu de meșterii cari zidesc pentru logofătul Iordache Krețulescu biserica de lângă actualul palat regal de pe calea Victoriei (vezi p. 31).

Se păstrează în bună stare și zugrăvelile vechi ale bisericii, retușate de mâna unui meșter priceput, în ultimii ani ai domniei lui Brâncoveanu. Important este, între altele, tabloul votiv, pictat în pronaos pe peretele dinspre Apus: deasupra ușii este reprezentată fațada laterală a bisericii, având clopotnița peste pronaos; în dreapta, *Constantin Brâncoveanu*, retușat, este prezentat sub trăsăturile vârstei înaintate; alături de el, *cei patru fii ai săi*. Toți poartă pe cap coroane închise în partea superioară, nu cu colțuri cum purtau voevozii și principii din trecut. În stânga, *Doamna Maria*, cu chipul rotund, refăcut și *cele șapte fiice*, purtând pe cap, Doamna și fiica Maria, care era Doamnă a Moldovei, ca soție a lui Duca-Vodă, coroane cu ramurile puțin ascuțite către vârf, iar celelalte domnițe căciuli.

Palatul. Zidul care se vede în dreapta și în fața bisericii limitează spre Răsărit incinta noului palat

princiar. Intrarea în curtea acestui palat se face pe sub un turn scund, al cărui parter, acoperit cu o calotă sferică ridicată pe pendentivi, are pereții dinspre afara și dinspre înăuntrul curții străpunși de două goluri

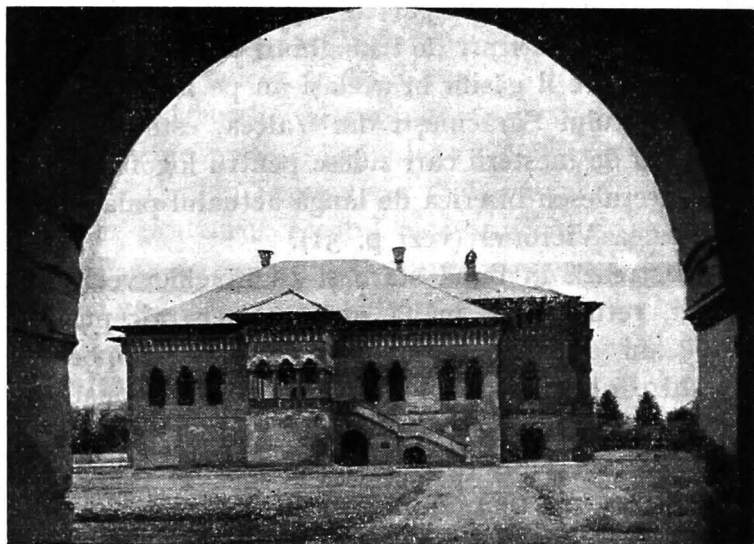

Fig. 130. — Palatul dela Mogoșoaia. Fațada dinspre Răsărit.

largi în plin centru. — Foișorul de deasupra porții, ca și corpul de clădiri din stânga curții, sunt zidiri noi concepute în stilul și, mai mult sau mai puțin, în forma celor vechi. Dintre construcțiile vechi, ce se înșirau în jurul celor trei laturi ale incintei, nu se mai păstrează decât, în dreapta intrării, *bucătăria*, cu cele patru că-

măruțe ale ei și cu porticul întors pe colțul dinspre curte, care îi dă o înfățișare originală și plăcută în acelaș timp. Incăperea propriu zisă a bucătăriei, prinsă în mijloc, este o prizmă cu baza pătrată supraînălțată de o boltă octogonală ale cărei fețe, curbându-se către centru, se termină într'un înalt turn-lanternă străpuns de ferestruici înguste: coș de fum și mecanism de ventilație în același timp.

Din golul turnului dela intrare, palatul arată vizitatorului fațada lui secundară, pe care se detașază un elegant foișor și o scară laterală, aceasta din urmă nouă. O inscripție tăiată în marmoră și înconjurată cu un frumos ornament floral din care iese în relief și stema brâncovenească, prinsă în zid deasupra ușii din pridvor, ne spune că palatul, zidit din temelii de Constantin Brâncoveanu și dăruit fiului său Ștefan, a fost sfârșit în Septemvrie 1702. Dela această dată a fost locuit continuu până în Aprilie 1714, când Brâncoveanu îl părăsi, plecând cu soția și cu toți feciorii săi în călătoria de la Constantinopol, care avea să fie fără întoarcere. După tragedia din 15 Aprilie, al cărui ultim act s'a consumat pe malurile Bosforului, palatul a fost prădat și transformat apoi în han. Călătorul arheolog francez A. de Lamottraye, care l-a vizitat și a locuit în el în Octomvrie 1714, ne spune că nu mai avea atunci nici o mobilă care să fi aparținut lui Brâncoveanu, dar precizează că edificiul, foarte regulat și zidit « europe-nește », era decorat în interior cu frumoase bolți și bune picturi — între acestea din urmă era și o mare

frescă, întinsă pe bolta uneia din încăperile dela etaj, care reprezenta *călătoria și întâlnirea din 1703 dela Adrianopole a lui Constantin Brâncoveanu cu Padișahul*. Părăsit din nou, palatul este foarte rău stricat în timpul războiului ruso-turc dintre 1769—1774; iar ce n'au izbutit să strice părăsirea și războiul, se pare că a făcut proprietarul său de atunci, Nicolae Brâncoveanu, socrul de mai târziu al Domnitorului Gheorghe Bibescu, care, ne spune austriacul Sulzer în 1781, din puțina considerație pe care o avea față de aceste prețioase antichități, a dărâmat plafonul boltit al unei săli, împreună cu portretele strămoșilor săi pictate pe dânsul, și l-a înlocuit cu un tavan jos și comun.

Ajutat de meșteri sași, cari lucrau la palatul rămas apoi neterminat dela Băneasa, domnitorul Gheorghe Bibescu, noul proprietar al edificiului brâncovenesc, încearcă o restaurare pe care o continuă, după 1860, cu un arhitect francez, fiul său Niculae Bibescu. Cu această din urmă ocazie, aspectul exterior al palatului se schimbă prin aceea că arhitectul francez reface fațada dinspre Miazănoapte adăogând unele încăperi și decorând-o cu 4 coloane aduse dela celălalt palat brâncovenesc din Potlogi, înalță întregul edificiu construind o cornișă nouă formată dintr'o serie de arcușoare lombarde ridicate pe console de piatră, și modifică în același timp și forma tuturor ferestrelor, pe cari le înalță înlocuind arcul în plin centru cu un trilob. Tot arhitectului francez se datoresc, cred, cele două balconașe de pe fațada dinspre lac, cari, sprijinite pe câte două coloane — aduse

probabil tot dela Potlogi — și unite cu un arc în plin centru, încadrează destul de bine minunata «loggia» centrală. Restaurarea făcută de Nicolae Bibescu a fost

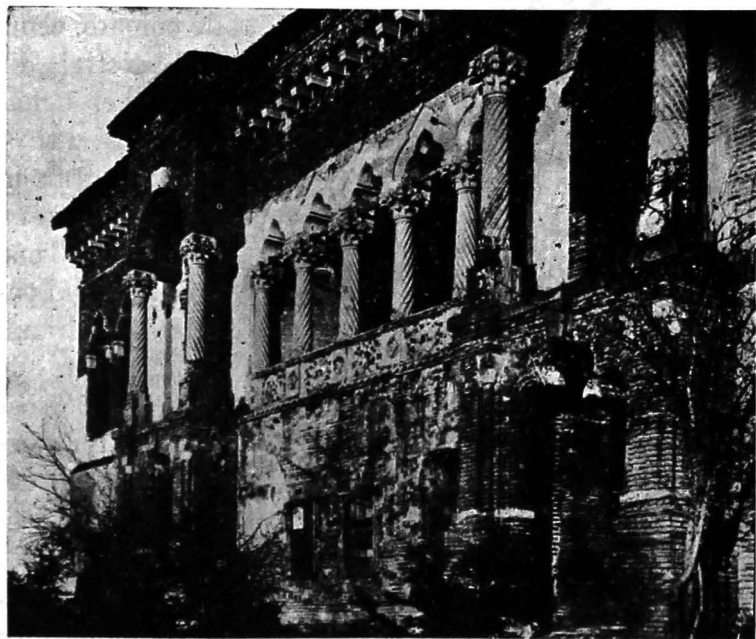

Fig. 131. — Palatul dela Mogoșoaia. Fațada dinspre lac.

pusă la punct și completată, iar palatul readus în starea de a fi locuit, de către actualii proprietari, principele și principesa George Valentin Bibescu. Restauratorul din urmă, arhitectul venețian Rupolo, după o înțeleaptă chibzuință, răzuind resturile din tencuiala veche care

acopereau o parte din pereții exteriori, a tratat toate fațadele în cărămidă aparentă. Dându-i-se în felul acesta o îmbrăcăminte mult mai trainică, edificiul a căpătat

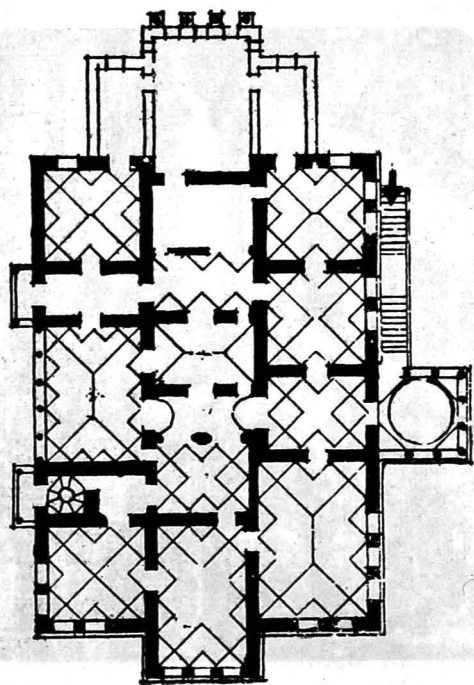

Fig. 132. — Palatul dela Mogoșoaia.
Planul etajului așa cum era înaintea
ultimei restaurări.

și un izbutit joc de culoare, cenușiiul pietrei din coloane, balustrade, arcuri și console armonizându-se cât nu se poate mai bine cu roșul patinat al cărămizilor bătute de ploaia și de soarele atâtor ani.

Palatul, al cărui plan are o formă regulată, dreptunghiulară, se compune dintr'un subsol, un parter — rez-de-chaussée — și un etaj.

Etajul, la care se ajungea numai pe o scară exterioară, lipită fațadei dinspre Răsărit, — cu ocazia celei din urmă restaurări parterul a fost legat cu etajul și printr'o scară interioară amenajată în încăperea din fața go-

lului scării care conduce la pivnița veche și construită cu tot luxul cuvenit din marmoră — cuprinde cele două apartamente cari au fost al Doamnei și al Domnului (vezi fig. 133). Scara exterioră conduce mai întâi

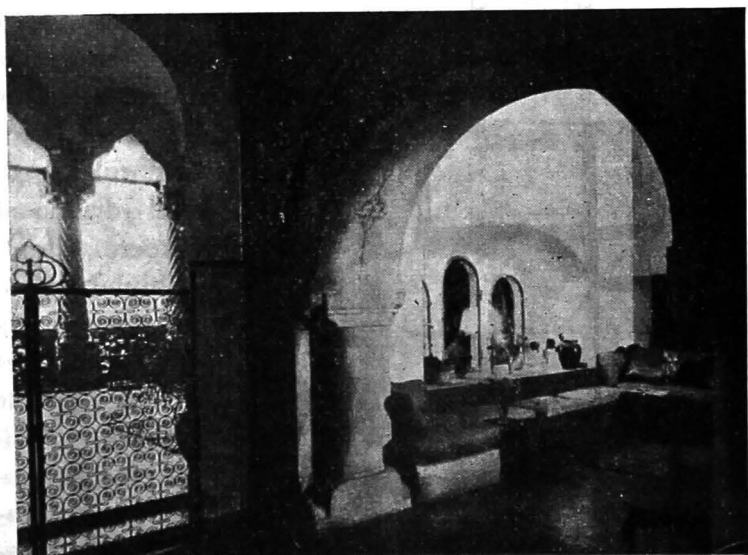

Fig. 133. — Palatul dela Mogoșoaia. Vedere interioară către salonaș și loggia.

într'un foisor de formă pătrată sprijinit pe opt coloane de piatră și acoperit cu o calotă sferică ridicată pe frumoase trompe de colț; din foisor se intră într'o sală dreptunghiulară, care se continuă cu un coridor. In stânga acestor două încăperi era apartamentul Dom-

nului, iar în dreapta al Doamnei, compuse fiecare dintr'un număr de camere fără destinație specială, afară de cele două așezate de o parte și de alta a coridorului, cari erau anticamerele apartamentelor.

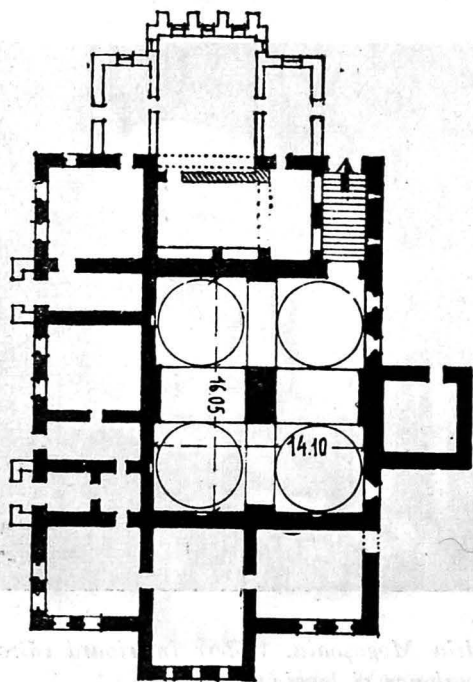

Fig. 134. — Palatul dela Mogoșoaia.
Planul parterului și al pivniței.

Această încăpere, sau «loggia», croită după tipul construcțiilor asemănătoare venețiene, este piesa cea mai atrăgătoare din tot palatul, terasa acoperită printru arcadele căreia Brâncoveanu, cu figura lui fru-

Către fațada dinspre Apus, care dă spre lac, comunicând cu anticamerele și cu coridorul, se găsește o frumoasă încăpere dreptunghiulară, al cărei perete exterior este format din cinci arcade trilobate, sprijinite pe șase coloane neocorințice cu capituli bogate, fusuri cu caneluri răsucite și baze unite cu balustrade ajurate.

moasă încadrată de o barbă tăiată rotund, a contemplat de atâtea ori « frumusețile acestui ținut valah de care sufletul său era atât de puternic legat ».

Subsolul, care ocupă partea centrală a clădirii, este o frumoasă pivniță de formă dreptunghiulară despărțită de un stâlp central în patru compartimente acoperite fiecare cu câte o cupolă pe pendentivi, iar parterul cuprinde o seamă de camere pentru curteni.

Fațada dinspre Apus, modelul cel mai frumos și mai bogat de arhitectură civilă românească veche pe care îl avem, se oglindește în apele lacului din vale, către care coboară, ca în celebrele palate asiro-caldeene, o serie de largi terase pardosite cu trepte de piatră și cărămidă, creând edificiului o platformă înaltă, decorativă și monumentală.

După atâta părăsire, palatul lui Brâncoveanu, reînviat, este astăzi din nou locuit. Actualii proprietari, descendenți ai penultimului prinț domnitor al Munteniei, refăcând această locuință princiară de vară și de vis, au strâns la un loc și câteva prețioase opere de artă și relicve familiare:

IN VESTIBULUL DIN FAȚA SCĂRII DE MARMORĂ:
Dante; *Beatrice* și un *Isus Cristos*, picturi în ulei de școală italienească provenind din colecția Contesei de Montesquieu; două sfeșnice aduse dela biserica Curții din Doicești a lui Brâncoveanu; *portretul *frumoasei Marișica Doamna, născută Văcărescu* (soția de a 2-a a Domnitorului Gheorghe Bibescu), pictură în ulei de Szathmary; portretul lui *Alexandru Mavrocordat Exaporitul* (1641—1709), copie în ulei după un original

aflător la Atena; portretul lui *Pierre Paul Riquet*, fondatorul familiei de Chimay, gravură nesemnată.

IN SALA DIN FAȚA FOIȘORULUI: portretul *unei tinere fete*, pictură în ulei de autor necunoscut, provenind din colecția Contesei de Montesquieu; portretul *Mariei Leczinska, principesă de Polonia, regină a Franței, soția lui Ludovic XV* (1703—1768).

Cele două încăperi din dreapta ale fostului apartament al *Doamnei*, au fost unificate prin suprimarea zidului despărțitor într'un *mare salon de recepții*. În fundul acestuia, în camerele adăugate după 1860 de Nicolae Bibescu, se găsesc:

IN MICA SALĂ A TRONULUI, *tronul și sceptrul lui Gheorghe Bibescu*; portretul lui *Gheorghe Bibescu în anul 1843*, pictură în ulei de Paul Petrovitz; portretul lui *Gheorghe Bibescu călare*, pictură în ulei nesemnată; portretul *prințului de Chimay*, pictură în ulei de Abel Pugel; portretul *Zoiței Doamna* (născută Mavrocordat, prin adopțiune Brâncoveanu) prima soție a lui Gheorghe Bibescu, pictură în ulei de autor necunoscut; o vitrină cu două săbii ale Domnitorului Gheorghe Bibescu și mantaua pe care o purta în ziua când s'a încercat contra sa atentatul dela Șoseaua Kiseleff.

IN SALA DE MÂNCARE, în stânga și comunicând cu sălița tronului: portretul *prințului de Chimay*, pictură în ulei de Unterhagen; portretul lui *Pierre Paul Riquet*, pictură în ulei nesemnată; pe pereți *patru tapiserii* executate după desenele *Doamnei de Pompadour* — mobila întregii săli, stil Ludovic XV, este îmbrăcată în același fel de tapiserie; o *pendulă*, provenind din colecția castelului din Versailles.

IN SALONUL DE MUZICĂ, în stânga sălii din fața foișorului, pe un întreg perete **Interpretarea tabloului votiv din biserica lui Constantin Brâncoveanu dela mănăstirea Hurez*, minunată broderie de mătase ocupând o suprafață de 50 m. p. executată de Nora Steriadi.

IN BIBLIOTECĂ, — între alte obiecte și opere de artă:

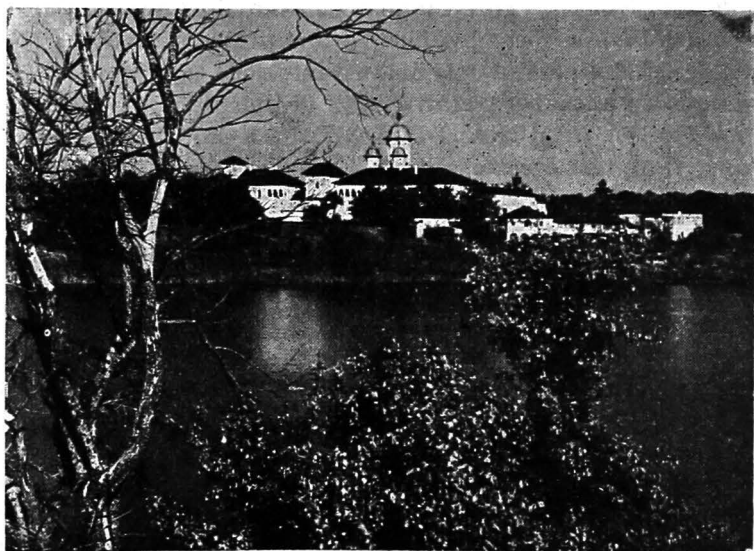
portretul *Doamnei de Pallapra*, pictură în ulei de Guerin (1809); portretul *prințului de Chimay*, pictură în ulei nesemnată, provenind dela castelul Chimay; portretul *Doamnei Tallien*, născută Cabarrus, prima soție a prințului de Chimay, gips, copie după un original aflător în Castelul din Chimay; *portretul celei de a doua prințese Chimay*, fiică din flori a lui Napoleon I cu o frumoasă lyoneză, gips original de Antonio Canova; *harfa Reginei Hortansa*, fiica Josefinei, — amuțită ca și harfa Josefinei însăși din palatul dela Malmaison; două *portrete femeiești* din familia Lahovary, picturi în ulei nesemnate.

IN FOSTA CAMERĂ DE DORMIT a lui Vodă Brâncoveanu, între alte obiecte, medalii și scrisori vechi referitoare la familia Brâncoveanu, **portretul lui Constantin Brâncoveanu*, pictură în ulei executată de un pictor transilvănean în anul 1696 — a fost găsit și adus dela o mănăstire dela Muntele Sinai; portretul lui *Ludovic XIV copil*, pictură în ulei nesemnată, provenind din colecția ducelui de Berry.

Mănăstirea Căldărușani.

2. Șoseaua Băneasa, după ce trece pe sub podul de cale ferată al liniei București — Constanța, lăsând pe stânga ruinele palatului neisprăvit al lui Gheorghe Bibescu și bine întreținuta biserică a Sfântului Niculae, despre care am vorbit în altă parte a acestei cărți, se curbează ușor spre stânga, urcă în ușoară pantă, trece peste un pod scurt întins deasupra lacului plin de păpuriș al Bănesei și duce mai departe spre Ploești, Sinaia, Brașov. Din șoseaua aceasta, cea mai bună dintre puținele bune pe care le avem, imediat după kilometrul 20, se desprinde spre dreapta un drum de țară, vara întotdeauna prăfuit, care trecând prin Balotești, Căciulați, Pășcani, Moara-Săracă și

Canele — sate mici formate din câte două șiruri de căsuțe albe semănate de o parte și de alta a drumului — conduce în ținutul pitoresc al Lacului Căldărușani, pe malurile căruia sunt risipite construcțiile Mănăstirii

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 135. — Lacul și Mănăstirea Căldărușani.

Căldărușani. Intemeiată de Matei Basarab, mănăstirea și toate anexele ei au suferit în decursul vremurilor o mulțime de refaceri și adăogiri. Latura dinspre Apus a incintei, de o parte și de alta a clopotniței pe sub care se intră în mănăstire, este, pentru ce privește partea superioară, în întregime refăcută peste pivnițele

și zidurile încăperilor vechi dela parter. Latura dinspre Răsărit, care cuprinde pe toată lungimea ei «trapeza» mănăstirii — sala de mâncare a călugărilor — a fost reclădită în 1850 — pereții interiori ai acestei săli sunt împodobiiți cu chipurile în mărime naturală ale câtorva sfinți Părinți și cu portretele redată în trăsături grosolane ale unor foști mitropoliți, arhimandriți și stareți. Celelalte două aripi laterale ale curții, deși mai bine păstrate, au fost și ele mult refăcute și schimbate, mai ales ca înfățișare exterioară, cu ocazia celei din urmă restaurări, făcută în 1915 de Mitropolitul Ghenadie Petrescu. Forma arcașelor cari preced șirurile de chilii dela parter și etaj, toate profilurile ieșite cari înconjoară aceste arcade, forma coloanelor precum și firidele și tot decorul pictural exterior și interior al bisericii sunt operele meșterilor cari au lucrat din ordinul și sub supravegherea directă a ostracizatului Mitropolit Ghenadie în 1915.

Biserica, importantă ca mărime — măsoară 34,00 m. lungime — a fost sfârșită în 1638. Data este însemnată de meșterii lui Matei Basarab în pisania frumos cioplită în piatră și prinsă ca de obicei în rama care încadrează ușa dintre pridvor și pronaos. Ca plan, abstracție făcând de pridvor, care e mai nou decât biserica și care a fost închis așa cum îl vedem azi, se pare, în 1915, ctitoria lui Matei Basarab, închinată Sfântului Mucenic Dimitrie, este o combinație a tipurilor Episcopiei lui Neagoe Basarab dela Curtea de Argeș și a bisericii Mănăstirii Dealului de lângă Târgo-

viște. Pronaosul, supralărgit ca la Curtea de Argeș, are în mijloc numai doi stâlpi, cari, amintind întrucâtva dispoziția celor 12 coloane dela Argeș, nu susțin totuși ca acestea o turlă ci determină în partea superioară a încăperii, prin arcurile cu care sunt legați de zidurile vecine, cinci compartimente: unul longitudinal central, care merge dela intrare până în zidul ridicat peste cele

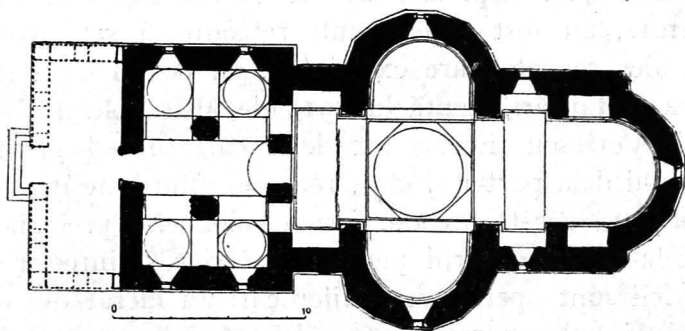

Fig. 136. — Planul bisericii mănăstirii Căldărușani.

trei arcade cari separă pronaosul de naos, acoperit cu un semicilindru, și patru laterale — câte două de fiecare parte a compartimentului central, — acoperite, cele dinspre intrare, cu calote sferice, iar celelalte, dinspre naos, supraînălțate, ca la biserica Mănăstirii Dealului, de câte o turlă. Naosul, al cărui centru este încoronat de o înaltă turlă octogonală, prezintă forma trilobată și structura caracteristică acestei forme de origine sârbească, așa cum a fost ea întreruptă de meșterii locali ai lui Mircea cel Bătrân, de pildă, la bisericuța

din Brădet-Argeș: cele două arcuri transversale cari susțin turla, deși ieșite pe boltă în chip de *arcuri-dublouri*, ele sunt totuși flancate, atât către zidul despărțitor al naosului de pronaos cât și către absida altarului, de nișele joase, tăiate după moda sârbească în grosimea zidurilor laterale.

Biserica de la Săftica.

Șoseaua cea mare a Ploeștilor, coborînd într'o mică vâlcea, dincolo de punctul unde se desface din ea drumul care duce la Căldărușani, trece, pe stînga, prin fața micuței dar destul de bine proporționatei *bisericiuțe Săftica*, situată la marginea satului cu același nume. Construită în 1808 de vornicul Radu Slătineanu și de soția acestuia Săftica, al cărei nume îl poartă, bisericuța aceasta, de plan trilobat, păstrează în interior câteva resturi de picturi, cari, fără să fie valoroase din punct de vedere artistic, sunt totuși interesante pentru coloritul lor șters și plăcut.

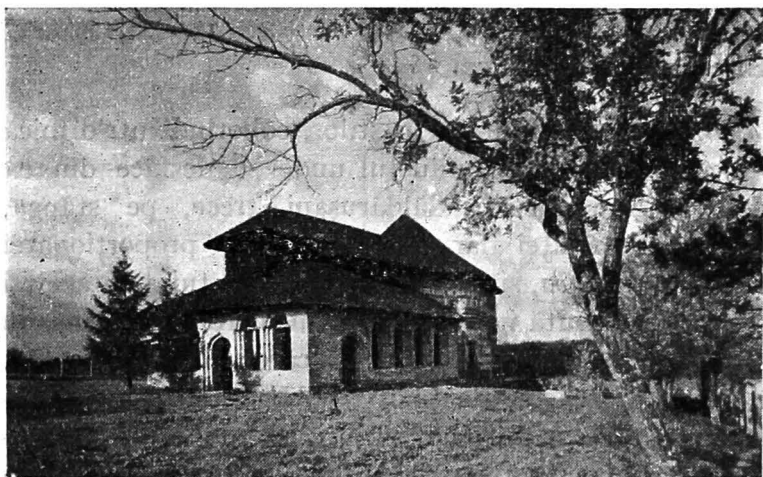
IN PRONAOS, pe peretele cu ușa, portretele ctitorilor: *Jupân Slătineanu*, *Jupânița Săftica* și un copil al lor; pe calotă, *Fecioara cu pruncul în medalion pe piept*.

IN NAOS, pe calotă, *Isus înconjurat de cetele îngerești* și de *Sf. Treime*; pe pendentivi, *Evangheliști*.

IN ALTAR, — care e separat de naos printr'o tâmplă de zid împodobită cu câteva icoane pictate pe tencuială, — pe calotă, *Fecioara cu pruncul în brațe*, încadrată de cei doi arhangheli.

Biserica din Bălteni.

La biserica și satul cu acest nume duce un drum de țară, care desprinzându-se din aceeași bună șosea București — Ploești, pe stânga, puțin mai sus de kilometrul 25, trece mai întâi prin satele Cocioc și

(Foto arh. A. Pet\textbackslash t).

Fig. 137. — Biserica din Bălteni.

Brătulești, de pe proprietatea domeniilor Coroanei. La început, biserica aceasta, unul din importantele monumente istorice ale județului Ilfov, făcea parte din întregul unei mânăstiri, întemeiată, ne spune un hrisov din 1628, de monahia Anghelina, fiică a vornicului Badea din Măgurele. Data întemeierii dintâi a acestui așezământ religios nu se cunoaște; știm însă,

din același hrisov care pomenește numele ctitoriței, că «în zilele răposatului Simeon-Vodă— e vorba de Simeon Movilă (1600—1602), maicăi Anghelinii i s'au întâmplat moarte, iar mănăstirii ce au avut la Bălteni ardere și pustiire». În 1626, vornicul Hrizea, sfetnicul de mai târziu al lui Matei Basarab, al cărui ginere, Dumitrașcu Armașul, era proprietarul Băltenilor, rezi-

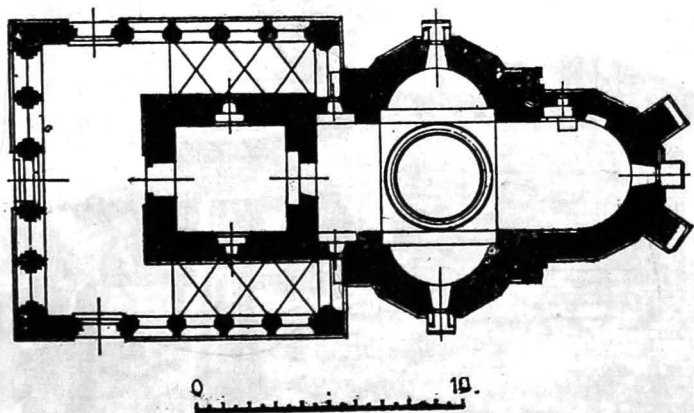

Fig. 138. — Biserica din Bălteni. Planul.

dește «de în temei» ne spune inscripția prinsă de el deasupra ușii pronaosului, vechea biserică, reîntemeind în același timp și mănăstirea de odinioară.

Planul bisericii se compune dintr'un larg pridvor, care înconjoară edificiul pe trei părți până în dreptul absidelor laterale; dintr'un pronaos mai îngust decât restul bisericii, acoperit cu o boltă cilindrică și dintr'un naos treflat încoronat cu o cupolă sferică. Pridvorul,

a cărui zidărie, în întregime din cărămidă aparentă, diferă și ca structură și ca decor de cea a restului bisericii, este construit mult mai în urmă. Făcând abstracție de acest pridvor, adăogat, decorul exterior al edificiului urmează de aproape pe cel al monumentelor din a 2-a

(Foto arh. A. Pettit)

Fig. 139. — Biserica din Bălteni.

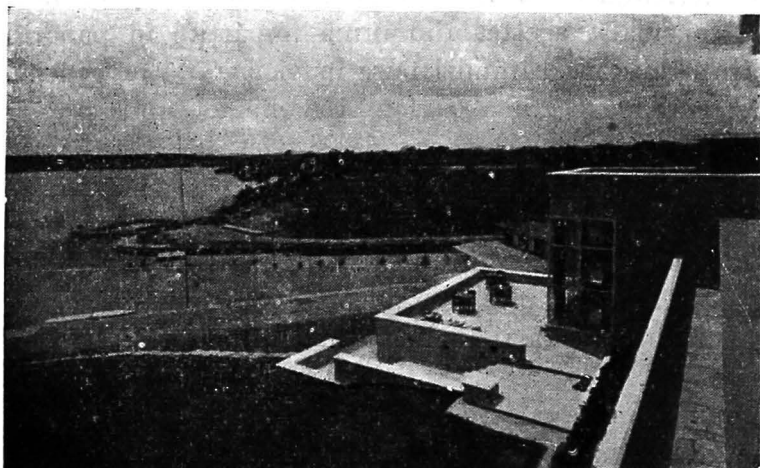
jumătate a secolului al XVI-lea. Fațadele sunt împărțite în două registre de un brâu lat, format, întocmai ca acel al bisericii mănăstirii Călușul din Romanați, clădită în 1588, dintr'un tor prins mai întâi între două rânduri de cărămizi speciale, cu marginea tăiată în

sfert de cerc, apoi între două benzi late de cărămizi, dispuse ca zimții de ferăstrău. Cele două registre sunt decorate cu câte o serie de firide: dreptunghiulare pe registrul de jos, terminate în arc de cerc pe cel de sus și pe ambele intrate în raport cu fața zidului. Peste aceste firide, materialul constructiv urmează aceeași dispoziție care caracterizează întreg secolul al XVI-lea: o alternanță de șiruri de cărămizi aparente și de fâșii de tencuială, acestea din urmă împărțite în panouri prin câte două cărămizi puse în picioare și pe multe. Cercetând aspectul exterior al monumentului, pentru ce privește partea lui centrală, și constatând înrudirea atât de apropiată care există între decorul lui arhitectural și cel al bisericii mănăstirii Călușul mai sus pomenită, suntem îndreptățiți să credem că Vornicul Hrizea, găsind încă în picioare zidurile vechei biserici construită de monahia Anghelina în ultimul sfert al secolului al XVI-lea, a pus să le îndrepte spre vârf, a ridicat o cupolă peste naos, acolo unde probabil existase mai înainte o turlă, și a zidit « de în temei » numai pridvorul, care, cu arcadele lui elegante, sprijinite pe stâlpi tăiați octogonal pe lături și în formă de cruce cu colțurile duble către fațada principală, înconjoară pronaosul de jur-împrejur, ridicându-se pe trei sferturi din înălțimea lui. Monumentul nu este pentru aceasta mai puțin important. Pridvorul acesta, cu acoperișul lui mare trecând ca un cosorog pe sub streșina bisericii, ca și absida altarului, a cărei eleganță este acuzată de cei doi contraforți cari înălțându-se până la acoperiș

sprijinesc biserica de partea vâlcii care scoboară repede spre bălți, dau monumentului o înfățișare cu totul originală și un farmec deosebit.

Snagovul.

5. Snagovul este cunoscut astăzi Bucureștenilor mai

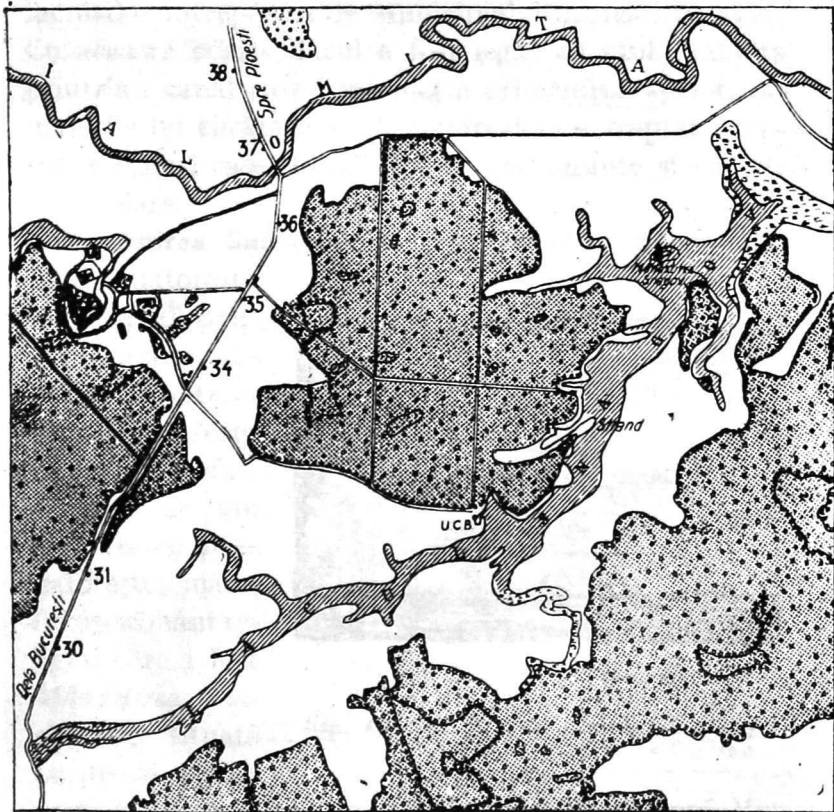

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 140. — Lacul Snagov și restaurantul U.C.B. construit după planurile arhitectului Octav Doicescu.

cu seamă, ca un minunat loc de recreație și petreceri. Bătrâna pădure — rămășiță din vestitul codru al Vlăsiei — transformată în parc public și cunoscutul lac al Snagovului, a cărui lungime măsoară aproape 17 km., au căpătat înfățișarea lor civilizată de azi în urma

Planul regiunii Snagovului.

lucrărilor întreprinse de Municipiul București în 1929. Cu această ocazie, lacul a fost legat cu râul Ialomița printr'un canal care-i înlesnește primenirea apelor, iar malurile lui curățate au fost împodobite treptat, treptat, cu mari case de odihnă, cu restaurante și cu vile particulare.

Mănăstirea Snagovului. Celebritatea Snagovului nu se datorește însă înțeleptelor lucrări făcute în ultima vreme; ea este mult mai veche, cu sute de ani mai veche, și se datorește marelui așezământ religios care a fost *Mănăstirea Snagovului*, situată

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 141. — Biserica Mănăstirii Snagov.

pe insula prinsă între malurile festonate ce mărginesc lacul spre Miazănoapte. Ca să ajungă la această istorică insulă, vizitatorul — sosit la Snagov pe autostrada care se desprinde din șoseaua București — Ploești, la dreapta, dincolo de kilometrul 33 — trebuie să închirieze dela debarcaderul din fața « Restaurantului » o barcă cu motor. Străbătând astfel lacul pe jumătatea lui dinspre Miazănoapte, ochiul se va putea odihni și admira

unduirile moi ale malului drept, presărate cu micuțe și plăcute vile particulare, va întâlni pe stânga, ocupând un întins platou deasupra lacului, mărețul palat princiar, construit în 1935 într'un sobru stil romanico-spaniol de d-na arhitect H. Delavrancea-Gibory și va vedea apoi, în față, insula în mijlocul căreia se înalță biserica și, alături, masivul turn-clopotniță: singurele vestigii rămase din complexul de construcții ce alcătuiau altădată vestita mânăstire a Snagovului. Inconjurată până în vremuri nu prea depărtate de ziduri puternice, înlăuntrul cărora, pe lângă biserica actuală, mai fuseseră zidite alte două — una închinată Bunei-Vestiri, construită în 1588 de Mitropolitul Serafim, alta Adormirii Maicii Domnului, pomenită într'un document din 1431 — Mânăstirea Snagov a fost de-a-lungul veacurilor centru important de cultură, posedând o vestită tiparniță, loc de adăpost în vremuri de nevoe și, pentru unii boieri prigoșiți, loc de surghiun și de ucidere.

Data întemeierii celei dintâi mânăstiri nu se cunoaște. Numele ei este pomenit pentru prima oară într'un document al lui Mircea cel Bătrân și nu este exclus ca mânăstirea să fi existat chiar înainte de vremea acestui domnitor. Biserica, rămasă acum singuratică în mijlocul insulei, deși este una din cele mai vechi ce ni s'au păstrat în câmpia Munteniei, nu trece totuși dincolo de începutul secolului al XVI-lea. Zidită după toate probabilitățile de Neagoe Basarab, pe locul unei construcții mai vechi, pe care tradiția populară o atribue

lui Vlad Țepeș — este vorba însă de sigur de ctitoria lui Vladislav II (1447—1456), dela care ni se păstrează, în Muzeul de Artă Religioasă din București, frumoasa ușă de lemn sculptat, purtând data 1453 — biserica actuală dela Snagov ne înfățișează un monument de o excepțională valoare arhitectonică. Planul, înrudit de aproape cu cel al unor catolicoane dela Muntele Athos, este o combinație a modelului simplu, în formă de trifoi, cu tipul bizantin constantinopolitan, în care turla naosului este ridicată pe patru stâlpi izolați, dispuși pe un patrat central (fig. 142). Ca și la biserica Domnească din Curtea de Argeș, cei patru cilindri ce susțin turla determină în plan și în spațiu o cruce greacă. Compartimentele mici cuprinse între brațele acestei cruci, cari în plan dau suprafețe pătrate completând pătratul cel mare în care este înscrisă crucea, sunt acoperite câte o cupolă minusculă. Brațele crucii, atât de distincte în interior, în exterior nu se văd; ele rămân ascunse sub acoperiș. Partea dinspre Răsărit a edificiului, foarte desvoltată, ridicată cu o treaptă față de naos și separată de acesta printr'o tâmplă de zid, se compune dintr'o absidă centrală, de secțiune semicirculară, flancată de două abside mai mici — absidiolate. Separate de absida centrală prin zidurile groase cari sprijinesc cilindrul central prelungit până în fața altarului, absidiolatele constituiesc două încăperi distincte, ca două bisericuțe în miniatură, așezate în prelungirea navelor laterale cu care comunică, acoperite fiecare cu câte o mică cupolă și terminate la rândul

lor cu câte o absidă. La început se pare chiar că absi-

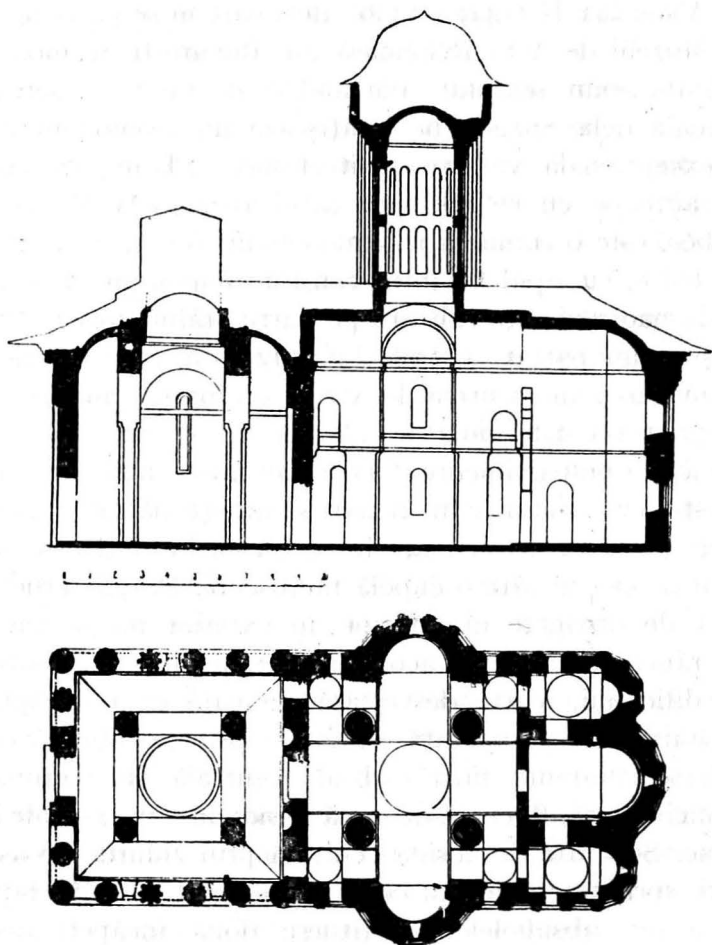

Fig. 142. — Biserica mănăstirii Snagov. Secție și plan.

dirolele erau supraînălțate de câte o turlă. Biserica de

pe tabloul votiv este înfățișată cu 4 turlă: una pe pronaos, una pe naos și două pe altar.

Pronaosul, de formă pătrată, separat de naos printr'un zid străpuns de trei arcade, are aceeași dispoziție ca și naosul, adică are centrul ocupat de patru stâlpi, dispuși pe un pătrat și mențiți să susție o turlă. Felul de boltire diferă însă de cel al naosului: cei 4 cilindri mari, cari în naos formează brațele crucii, sunt reduși la 4 arcuri, late numai cât capitelul stâlpilor peste cari se descarcă. Părțile laterale, adică spațiile cuprinse între aceste arcuri și zidurile mărginașe, sunt acoperite cu bolți în sfert de cilindru, întretându-se la colțuri după muchii intrânde.

Acest pronaos, care este piesa cea mai de preț a edificiului și care dă impresia unui lucru adăogat, este în realitate contemporan cu biserica, dar fusese construit la început pe o serie de stâlpi liberi, ca un fel de pridvor deschis. În timpul lui Mircea Ciobanul (1545—1554), care a și zugrăvit interiorul, golurile dintre stâlpi au fost însă zidite, întrucât clima țării noastre nu permitea ca o încăpere atât de importantă, menită să adăpostească deseori o mare mulțime de credincioși, să rămâie deschisă în timp de iarnă. Dar fan-tezia aceasta a arhitectului, de a fi conceput un pronaos deschis, a dat posibilitate meșterilor zidari să lase posterității o bună probă de dibăcia lor în arta de a construi. În adevăr, felul cum au fost lucrați stâlpii acestui pronaos, precum și formele și calitatea cără-mizilor întrebuințate la zidirea lor, dovedesc o tehnică

desăvârșită. Dacă acești meșteri au fost pământeni, sau străini, e greu să precizăm. Pentru ce privește planul, originea lui atonică este sigură. E foarte probabil ca vreunul din meșteri să fi fost adus chiar dela Muntele Athos. Neagoe Basarab avea strânse legături religioase și culturale cu călugării și mai marii Peninsulei Sfântului Munte, și legăturile acestea sunt în măsură să explice posibilitatea venirii în țară a unor meșteri din acele locuri. Din examinarea arhitecturii exterioare a bisericii dela Snagov rezultă însă că acești meșteri s'au aplicat numai la trasarea planului, la dispoziția lui și a bolților; în ceea ce privește exteriorul, au conclucrat cu alți meșteri, cari au putut foarte bine să fie locali, fiindcă în afară de faptul că absidele laterale sunt înălțate astfel încât cornișa lor se continuă, la același nivel, cu cornișa restului bisericii, ca la multe catolicoane dela Muntele Athos, — deși structura interioară a bolților ar fi cerut, potrivit cu unele principii bizantine de sinceritate constructivă, o soluție asemănătoare celei adoptate de meșterii ctitoriei lui Basarab I dela Curtea de Argeș — nimic în fațade, și mai ales la turlă, nu amintește înfățișarea monumentelor atonice. Arhitectura exterioară la Snagov este în întregime de căramidă aparentă. Turla, foarte înaltă, ridicată pe o scundă bază pătrată este o prizmă de secțiune dodecagonal. Muchiile fețelor ei sunt întărite de câte o coloană construită din cărămizi speciale cu cozi, iar fețele sunt formate fiecare dintr'o succesiune de firide concentrice, ce se strâmtează și se retrag din ce în ce către

interior. Fațadele sunt decorate cu două serii suprapuse de arcaturi. Cele de pe partea inferioară, cu dublu arc, sunt intrate în raport cu fața zidului; cele de deasupra sunt construite pe piciorușe ieșite în chip de pilaștri în consolă și încoronate de o serie de arcuri înlănțuite și ieșite și mai mult în consolă. Datorită acestei dispoziții, edificiul dă impresia că se umflă în partea superioară, întocmai ca un boboc de floare care stă să-și desprindă petalele.

Dacă, pentru planul și structura lui, monumentul ocupă un loc de frunte în istoria arhitecturii românești, zugrăvelile cari îi împodobesc pereții în interior nu sunt mai puțin importante pentru studiul vechei picturi religioase la Români. Retușate și pe alocurea cârpite, picturile interioare datează din vremea lui Mircea Ciobanul. Tiranul, din al cărui ordin de sigur s'au făcut, se socotește pentru acesta ctitor al bisericii și portretele lui și ale familiei sale apar alături de ale lui Neagoe și ale fiului acestuia Teodosie, atât în pronaos, care a fost închis în vremea sa, cât și în naos, unde unele scene par să fie mai vechi decât cele din pronaos. Printre artiștii cari au lucrat la început la podoaba interioară a bisericii, sau poate printre cei cari au dres vechile picturi în 1815 din ordinul lui Ion Gheorghe Caragea, a fost și unul care și-a lăsat numele sgâriat pe peretele din dreapta la altar, semnând: « *eu zugrav Neagul Calfa* ».

Scenele reprezentate și locul lor pe pereți.

IN PRONAOS, pe calotă (care este nouă, refăcută în secolul XIX din scânduri în locul turlei dărâmate) *Dumnezeul Tatăl*. Pe arcurile calotei, *profeți, episcopi și sfinți*. Pe pendentivi, *Ion Damaschin; Iosif; Cosma; Ion Zlataust*; Pe peretele dinspre Apus, în dreapta ușii, *Fecioara cu Isus în brațe* între doi îngeri; apoi *doi sfinți*; în stânga ușii, *trei sfinți și un înger*; deasupra ușii, *cinci din cele șapte concilii ecumenice*, în cinci tablouri distincte; celelalte două concilii sunt reprezentate în continuare, unul pe peretele dinspre Miazăzi, altul pe cel dinspre Miazănoapte; urmează apoi, până la planul de naștere al bolților, trei zone împărțite fiecare în *numeroase tablouri mici cu sfinți*; ceilalți trei pereți sunt împărțiți, ca și cel dinspre Apus, în 5 zone (5 fășii longitudinale) dintre cari ultimele trei din partea superioară cuprind o serie de tablouri mici reprezentând chipuri de sfinți părinți și martiri: *calendarul*. Prima zonă de jos, cea mai înaltă, este ocupată: pe peretele din stânga de un șir de 11 *Sfinți Episcopi*, pe peretele dinspre Răsărit de golurile cari fac comunicația între pronaos și naos, iar pe peretele dinspre Miazăzi de șapte portrete de ctitori — dela Răsărit spre Apus: *Neagoie Basarab; Teodosie Voevod* (copil, fiul lui Neagoie); *Mircea Ciobanul (?)*, *Petru, Radu și Mihai* (toți trei fii ai lui Mircea); *Doamna Chiajna* — și de două scene religioase: *Cei șapte Macabei* și *Cei trei tineri în cuptor*. Zona doua este exclusiv rezervată *Imnului Acatist*; ilustrarea imnului începe pe peretele dinspre Răsărit, din colțul dinspre Miazănoapte și se continuă spre Miazăzi: *Buna Vestire* (scena I-a); *Buna Vestire* (scena II-a); *Buna Vestire* (scena III-a); deasupra ușii centrale, în timpan, hramul bisericii **Prezentarea Fecioarei la templu*, scenă remarcabilă ca compoziție și colorit; se continuă apoi ilustrarea imnului acatist: *Buna Vestire* (scena IV-a); *Vizitațiunea*; *Apologia Sfintei Fecioare*; pe peretele dinspre Miazăzi, în continuare: *Nașterea Domnului*; *Călătoria Magilor*; *Fuga în Egipt*; *Intâmpinarea Domnului*; *Cristos adorat ca creator*; scenele se continuă pe peretele dinspre Miazănoapte

dela Apus spre Răsărit, după prezentarea celui de al 7-lea Conciliu ecumenic: *Cristos și cetele îngeresti*; *Maica Domnului și Retorii*; *Inchinarea la icoana Maicii Domnului*; *Maica Domnului Luminatoarea*; *Cristos Pantocrator*; *Maica Domnului adorată ca « biserică vie »*; *Maica Domnului ocrotitoare*. (Pentru explicația și interpretarea scenelor vezi reprezentarea aceluiași imn la biserica Colțea din București, pag. 99—100).

IN NAOS (picturi în general retușate). Pe peretele din spre Apus, între goluri, tabloul votiv: *Neagoe Basarab, Teodosie* (copil, fiul lui Neagoe) și *Mircea Ciobanul* țin în mâini biserica; în stânga, în continuare: *Petru, Radu și Mihai* (toți trei fii ai lui Mircea); apoi *Doamna Chiajna*. Deasupra, în centru, *Adormirea Maicii Domnului* și *Inălțarea*. Scenele ce mai pot fi identificate: pe cilindrul dinspre Apus: *Spălarea picioarelor*; *Floriile*; *Invierea lui Lazăr*; *un conciliu* și *Vindecarea slăbănogului*. Pe cilindrul dinspre Miazănoapte: *Rugăciunea de pe Muntele Măslinilor*; *Arestarea lui Isus*; *Circumcisiunea lui Isus*. Pe cilindrul dinspre Miazăzi: două scene din *Răstignirea lui Isus*; *apoi Coborîrea de pe Cruce și Toma Necredinciosul*. Pe cilindrul dinspre Răsărit: *Arestarea lui Isus*; *Prezentarea Fecioarei la Templu*; *Nașterea Fecioarei*; *Calvarul* (Isus fără cruce, pe care i-o duce Simion). Pe absida dinspre Miazănoapte: jos, *Sfinți militari*; pe registrul 2: *Vindecarea Orbului*; *Vindecarea ologilor*; *Isus și Samariteanca*; *Nunta dela Cana*; pe registrul 3: patru scene din viața lui Isus antemergătoare răstignirii; pe calotă, *Nașterea lui Isus*. Pe absida dinspre Miazăzi: jos *Sfinți militari*; pe registrul 2: *Pescuitul miraculos*; *Vindecarea Soacrei lui Petre*; *Zidirea unui palat*; *Isus și Fariseii*; pe registrul 3: *Coborîrea de pe Cruce*; *Invierea ficei lui Jair*; *Isus pe Mare*.

IN ALTAR. Intre scenele mai bine păstrate: pe calotă, *Fecioara stând cu pruncul în brațe*; pe absidă, *Leturghia Sfântă* (restaurată în 1815; *Cristos-Episcop* pictat de două ori, la stânga și la dreapta ferestrei); *Impărtășirea Apostolilor*; *Episcopi*.

IN PROSCOMIDIE, pe calotă, *Cristos binecuvântător*; pe peretele dinspre Miazănoapte, *Tabernacolul* (retușat); pe peretele dinspre Miazăzi, *Vestirea la Zaharia*; *Serafimi* și *profeți*; jos, de jurîmprejur, *Episcopi* și *Papi*.

IN DIACONICON, pe calotă, *Fecioara cu Isus pe piept*; pe peretele dinspre Miazănoapte, *Sacrificiul lui Abram*; pe peretele dinspre Miazăzi, *Rugul*; jos, de jurîmprejur, *Episcopi*.

În pronaosul bisericii au fost îngropați o mulțime de boieri dintre cari, cei mai mulți, au fost victimele unor răzbunări domnești. Între pietrele cu inscripții cari se mai păstrează, dar cari nu mai stau toate la locul lor, menționăm pe cea a lui *Pârvu* (probabil Craiovescu), fost mare vornic a « toată Țara Românească », mort în 1512; pe cea a monahului, fost mare logofăt, Ioan, mort în 1514; pe cele ale celor patru fii ai Postelnicului Dragomir și ai soției acestuia Marga: *Udrea*, ucis în satul Oncești de Mircea Ciobanul în 1532, *Barbușă*, *Crăcea* și *Radu Stolnicul*, tăiați toți în 1569 de Alexandru al II-lea Vintilă; — Marga, soția Postelnicului Dragomir, călugărită de durerea primului fiu pierdut sub numele de Eufrosina, care s'a îngrijit de a pus pietre cu inscripții slavonești peste mormintele copiilor ei uciși, a fost îngropată și ea alături. Cărămida pusă la căpătâiul mormântului ei, pe care un credincios scrisese că sub ea se odihnește « o mamă plină de durere până la moarte », a dispărut în 1903 — ; apoi pe cea a *Mitropolitului Serafim*, ctitorul uneia din cele trei biserici ce existau aici, mort în 1590; și în sfârșit pe cea a lui *Dima Stolnicul* tăiat de Mihai Viteazu în 1594. Sub o piatră fără inscripție tradiția populară vrea să vadă mormântul lui *Vlad Țepeș*, pe care cercetările întreprinse de curând nu l-au putut totuși identifica.

Regiunea dinspre Miazănoapte-Răsărit din imediată apropiere a Bucureștilor, scaldată de aceeași capricioasă apă a Colentinei, este destul de bogată în locuri și

monumente istorice. Iată pe cele mai importante, menționate așa cum pot fi ele cercetate dela Miazănoapte spre Răsărit și Miazăzi.

Palatul lui Grigore Ghika de la Colentina.

6. Palatul Domnitorului Grigore Ghika, situat pe malul Lacului Tei, în capul străzii care poartă numele *Calea Lacul Teiului*, este un edificiu important ca mărime, reprezentant prețios al arhitecturii neo-clasice de origine italienească pătrunsă la noi, atât în Moldova cât și în Muntenia, prin intermediul Rusiei vecine. Construit în conformitate cu gustul și cu tendința de occidentalizare a Principatelor Românești atât de accentuată la începutul secolului trecut, palatul lui Grigore Ghika dela Colentina, care adăpostește astăzi o școală de copii orfani, este cu atât mai important cu cât înfățișarea lui, cea exterioară ca și cea interioară, a rămas așa cum a fost la început. O inscripție cioplită pe o placă de marmoră și prinsă mai târziu pe unul din cei doi stâlpi ai intrării ne înfățișează actul modest de naștere al acestui palat « zidit din temelie de către Voevodul Grigore Ghika VIII, Domn al Țării Românești, pe moșia sa domnească Colentina, în anul 1822. Aci fu odinioară falnica sa locuință de vară, alături de care, spre dreaptă cuviință, a înălțat apoi întru slava și pomenirea Domnului Dumnezeu biserica familiei cu hramul Înălțarea Domnului și a împo-

dobit-o cu frumoase daruri prin înalta și statornica sa voință ».

În interior hallul central cu scara lui, care se desprinde deoparte și de alta a intrării în două brațe largi, păstrează, la etaj, chiar și pictura murală originală compusă dintr'o serie de mari și mici peisagii romantice întinse pe pereții verticali și pe bolta cilindrică a cărei bază este subliniată de o teorie de vaporeaze nimfe.

Biseriçuța, fostul paraclis al curții, de care ne vorbește inscripția prinsă pe stâlpul de la intrarea în curtea palatului, se vede, printre arbori, în stânga acestuia, închisă într'o curte proprie și străjuită spre Răsărit, către valea cenușie, bogată în sărăcăcioase case de lut, a Colentinei, de un masiv dar destul de bine proporționat turn-clopotniță. Lăsat de multă vreme spre folosință credincioșilor din cartierul Colentinei, modestul locaș de închinare al prinților Ghicu-lești este cunoscut astăzi de Bucureșteni sub numele de *Biserica Tei*. Edificiul, construit în 1833 pe locul unei biseriçuțe mai vechi, ctitorie a vistiernicului Barbu Văcărescu, a fost conceput pe un plan circular într'un simplu stil neo-clasic, înrudit dar totuși depărtat ca frumusețe de stilul paladian al palatului vecin.

Dejurîmprejur biserica este înconjurată de mormintele unora din membrii familiei Ghika, unele din ele însemnate cu frumoase pietre sau monumente funerare. Interesant mai cu seamă, între toate, este mormântul ctitorului, mort în 1835: un cub de piatră cu un

acoperiș care-l depășeste și se sprijină pe patru cariatide. Pe una din fețe este săpat, în subțiri litere chirilice, scrise probabil de un pietrar străin, un epitaf compus din patru proaste versuri românești în cari se laudă faptele fericitului Domn care a fost Grigore Ghika.

Nu este deasemeni lipsit de interes, în stânga bisericii, stâlpul de piatră tăiat în forma unei înguste prizme dreptunghiulare, acoperită cu un minuscul fronton, ridicat „pe locul unde fusese mai nainte sfântul preastol al bisericii cei vechi“. Patru basoreliefuri în piatră, cioplite cu o deosebită îndemânare, ne înfățișază pe acest stâlp patru subiecte religioase: pe fața dinspre Apus *o Răstignire și o Bună Vestire*, iar pe fața dinspre Răsărit *o Inviere și un Botez al Domnului*.

Mănăstirea Plumbuita.

7. *Mănăstirea Plumbuita*, care face față spre Răsărit fostului palat al lui Grigore Ghika, dar la care se ajunge mai ușor ieșind din București pe Șoseaua Colentina, a rămas singuratică și ruinată în mijlocul unui câmp bogat în lut de fabricat cărămizi. Intemeiată după cât se pare de Radu Paisie (1535—1545) și refăcută de Alexandru Mircea (1568—1577), mănăstirea este pomenită cu numele de « Plumbuita », adică acoperită cu tablă de plumb, în documente dela începutul secolului al XVII-lea. În 1632 are loc lângă această

mănăstire o cunoscută bătălie între Matei Basarab și

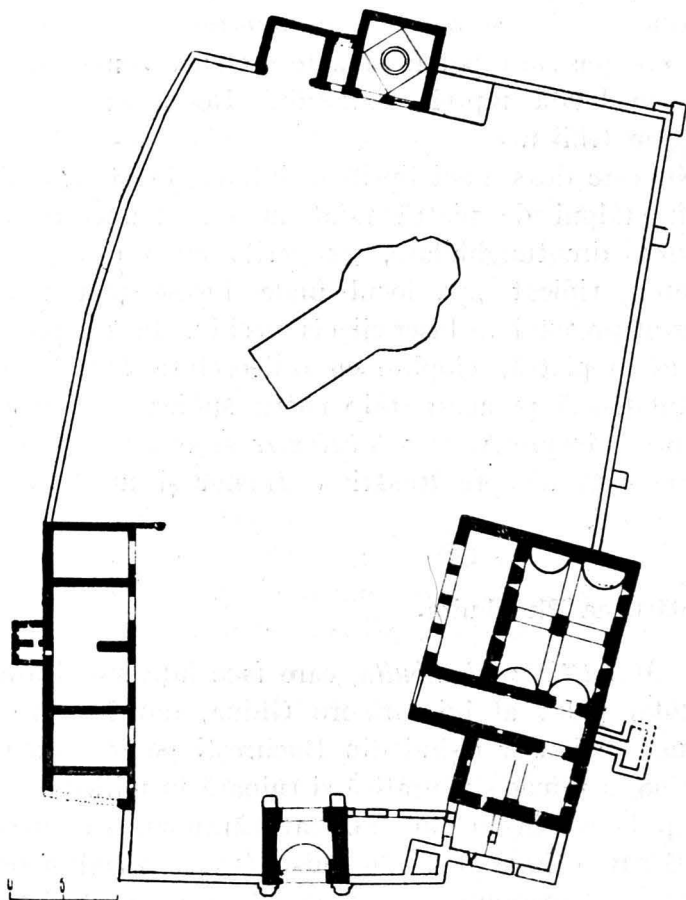

Fig. 143. — Mănăstirea Plumbuita. Plan.

pretendentul la tronul acestuia, Radu, fiul lui Ale-

xandru Iliăș, bătălie care, după ce ține două zile « de se suiău bucureștenii cu copiii pe garduri să vadă cum

(Foto arh. A. Petit).

*Fig. 144. — Clopotnița mănăstirii
Plumbuita.*

se bate războiul », este câștigată de cel dintâi. În amintirea acestei victorii, Matei Basarab întreprinde reclă-

direa din temelii a mănăstirii căreia îi adăogă, pe lângă altele, o casă domnească și o biserică nouă. În decursul veacurilor așezământul religios a suferit însă multe prefaceri, iar azi, afară de clopotniță, reclădită peste

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 145. — Mănăstirea Plumbuita. Ruinele fostei case domnești.

parterul vechi în ultimii ani ai secolului al XVIII-lea, și de biserică văduvită și ea de turla naosului, toate celelalte clădiri sunt în ruină. Incinta mănăstirii are o formă relativ dreptunghiulară. În dreapta intrării se văd încă în picioare, pitorești și interesante, ruinele

casei domnești. Din cerdacul care preceda altădată fațada dinspre curte, se păstrează frumoasa și eleganta colonadă care în goliciunea ei actuală lasă și mai mult să se vadă priceperea meșterilor vechi în ziditul coloanelor din cărămizi. Subsolul acestui important edificiu, la care se ajunge printr'un larg gârlici boltit cilindric și scoborînd spre fund în ușoară pantă, cuprinde două pivniți: una mai mică, în dreapta, acoperită cu o boltă cilindrică întărită de un *arc-dublou*, alta în stânga, mai mare, remarcabilă din punct de vedere al structurii și proporțiilor, împărțită de un pilon central în patru compartimente boltite fiecare cu câte un cilindru. Eta-

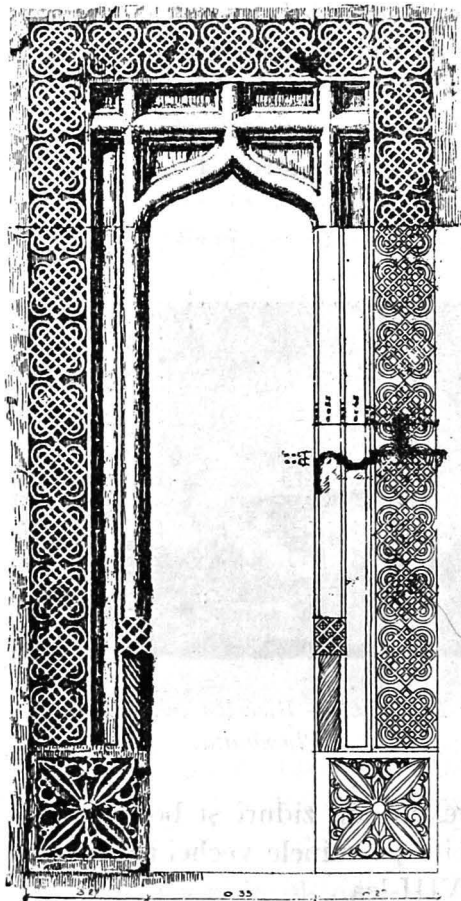

Fig. 146. — Biserica mănăstirii Plumbuita.

jul păstrează câteva resturi de ziduri și bolți aparținând unor încăperi croite pe ruinele vechei zidiri, probabil în secolul al XVIII-lea.

În stânga, șirurile de chilii, între cari și o modestă locuință, probabil a superiorului mănăstirii, n'au mai lăsat decât un morman de ruine și câteva crâmpeie de ziduri pierdute printre ierburile curții.

Biserica, așezată în partea din fund a curții, pieziș

față de zidurile înconjurătoare, astfel ca să-și aibă altarul îndreptat spre Răsărit, ne înfățișează o siluetă greoaie. Are un plan trilobat, simplu și foarte neregulat ca traseu. Naosul și-a pierdut de mult turla, căzută din cauza defectelor de construcție, probabil odată cu zidul despărțitor dinspre pronaos, care n'a mai fost înlocuit. Biserica a suferit apoi o mulțime de modificări și ciuntiri: s'a construit o cupolă din șipci pe naos, s'a suprimat zidul dinspre Apus al pronaosului cu ușa care dădea în

Fig. 147.— Biserica mănăstirii Plumbuita. Ramă de fereastră în stil moldovenesc.

pridvor, s'au zidit arcadele pridvorului care la început

era deschis, s'a refăcut întreaga parte superioară a edificiului, etc.

În decorul exterior al fațadelor, format din două registre de firide oarbe înconjurate de ciubuce rotunjite, decor caracteristic vremii lui Matei Basarab, se disting ramele în stil moldovenesc ale ferestrelor, frumos împodobite cu ornamente geometrice și baghete gotice întretăiate în partea de sus și terminate cu arcuri în acoladă turcită (fig. 147).

Fig. 148. — Fosta bucătărie a mănăstirii Plumbuita.

Dintre clădirile anexe ale mănăstirii se păstrează în întregime, pe latura din fund, *bucătăria*, o încăpere de formă pătrată boltită cu 4 interesante trompe conice de colț, peste cari se ridică, prin intermediul a 4 pendentivi, o boltă formată din 8 felii concave, sfârșită cu un scund turnuleț străpuns de opt ferestre de ventilație.

Un preot înțeleghător, strângând în vremea din urmă puținele obiecte prețioase ce s'au mai găsit din averea mănăstirii, a aranjat în camera de deasupra bolții turnului dela intrare un mic muzeu; este un bun început

de reînviere a acestui așezământ, pe cale de a fi restaurat.

Fundenii Doamnei.

8. Șoseaua Colentinei, după ce trece podul dela marginea orașului aruncat peste apa al cărei nume îl poartă, se desface în două: o ramură, desprinsă spre stânga, duce la comuna Andronache, alta, continuând spre Răsărit Șoseaua Colentinei, duce la Afumați, satul de baștină al Voevodului Radu dela Afumați, — biserica zidită în acest sat în 1696 de stolnicul Constantin Cantacuzino și ruinele conacului fost al lui Alexandru Moruzi, dau acestei așezări rurale o oarecare importanță istorică. Drumul care duce la Fundenii Doamnei se desprinde din această din urmă șosea la dreapta, trecând pe lângă o fabrică de cărămidă. Satul, întins pe malul lacului încă neasnat al Fundenilor, la 2,5 km. depărtare de București, este o așezare de oameni nevoiași, nici țărani nici orășeni, iar casele sărăcăcioase și urâte cari-l compun, semănate la voia întâmplării printre uliți stricate, nu justifică cu nimic frumosul nume al comunei. Un monument istoric, clădit cândva, probabil lângă un conac boieresc, ridică însă numele Fundenilor Doamnei mai presus de importanța unui obișnuit târg de țară: **Biserica**. Așezată în mijlocul unei curți mari, altădată cimitir, această zidire, a cărei frumusețe discretă stă în decorul fațadelor, are în față, ridicat de curând după o rea chibzuință, un « monument » lipsit de pro-

porție, comun și urît, ca mai toate « monumentele » înălțate prin satele României în amintirea Eroilor căzuți în Războiul cel Mare. Biserica, a cărei fațadă dinspre Apus este precedată de un pridvor ridicat pe coloane scunde cu capiteli compuse din câte 4 vo-

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 149. — Biserica din Fundenii Doamnei.

lute și 4 foi de acant, a fost zidită de Spătarul Mihail Cantacuzino, ctitorul Colței din București, în ultimii ani ai secolului al XVII-lea și sfârșită cu pictura interioară și cu podoaba fațadelor în 1699 (data se vede scrisă în stuc pe zidul dinspre Miazănoapte al pronao-

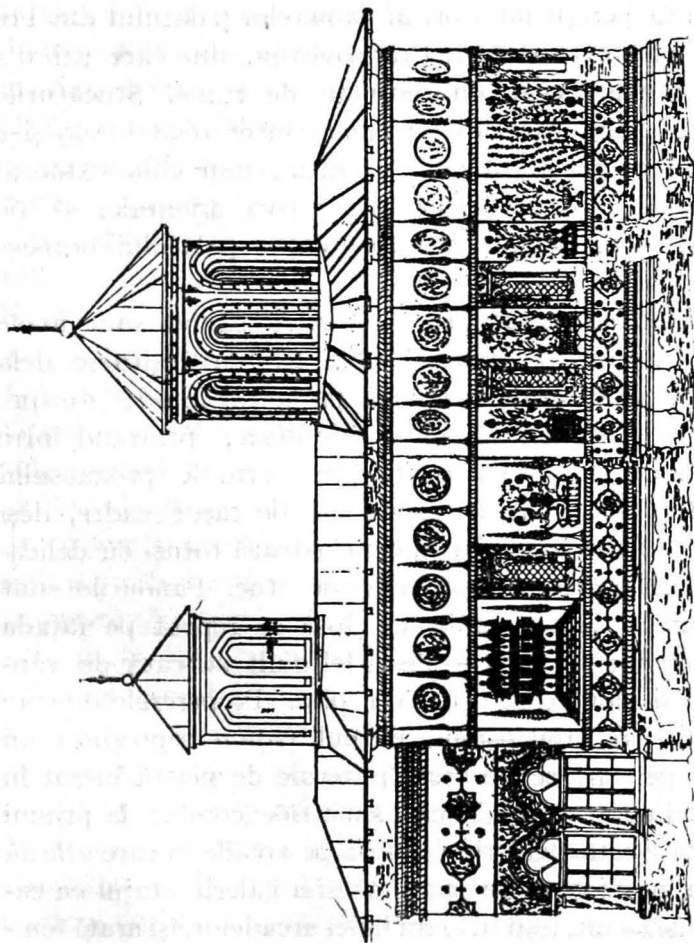
sului). Ca arhitectură, în afară de stilul nou al coloanelor și de portalul bogat care împodobește ușa principală a pronaosului (portal croit după formele și stilul celui dela Colțea), monumentul nu aduce nimic nou. Ceea ce dă un farmec deosebit acestei biserici, așezându-o în rândul celor mai de seamă zidiri românești, sunt stucurile cari îi împodobesc fațadele într'un mod pe cât de neașteptat pe atât de pitoresc și interesant. Deasupra soclului, întreaga suprafață a pereților este împărțită în trei registre separate unele de altele prin brâuri continui, formate din câte un ciubuc gros, tencuit ca solzii de pește și prins între două ciubuce mai mici cu aspect de frânghie. Primul registru, care se prezintă sub forma unei centuri înguste deasupra soclului, este decorat cu o serie de panouri polilobate, decorate fiecare cu o împletitură de frunze și flori și înălțuite unele de altele ca niște motive delicate într'o miniatură persană.

Felul cum sunt compuse și dispuse pe panouri aceste ornamente de stuc lasă să se vadă toată tehnica lucrului. Pe tencuiala umedă, stucatorul, după ce și-a trasat un ax — care se poate vedea și acum — a desenat cu un instrument ascuțit conturul panourilor și al florilor cari trebuiau aplicate în acest panou. Urmărind apoi desenul, meșterul a aplicat stucul — mortar de tencuială amestecată cu ipsos și câlți — reliefând formele și stilizând ornamentele după priceperea și gustul său.

Registrul median, care cuprinde și ferestrele, este decorat cu o serie de compoziții dispuse în lungul zidu-

rilor în chip de panouri, lucrate după aceeași tehnică

Fig. 150. — Fațada laterală dinspre Miazăzi a bisericii din Fundeni Doamnei.

și pătrunse, ca și ornamentele descrise mai sus, de un

pronunțat caracter persan. — Același fel de ornamente, poate chiar superioare ca delicatețã celor dela Fundeni, decorau pereții interiori ai camerelor palatului din Potlogi al lui Constantin Brâncoveanu, din care azi n'a mai rămas decât un morman de ruine. Stucaturile acestui palat fuseserã terminate între 1698—1699 și e posibil ca meșterul dela Fundeni, bun cunoscãtor al tehnicei și al modelelor decorative orientale, sã fie același care lucrase la împodobirea palatului brâncovenesc dela Potlogi.

Subiectele prezentate în fiecare panou sunt unele mai interesante decât altele. Ele se înșiruesc dela Apus spre Rãsãrit, începând pe colțul fațadei dinspre Miazãzi, într'o perfectã continuitate, prinzând între ele ferestrele — una pe fiecare parte a pronaosului și câte douã pe fiecare absidã — ale cãror cadre, deși cioplite frumos în piatrã, contrasteazã totuși cu delicatețea aerianã a ornamentelor de stuc. Panourile sunt în numãr de 17, subiectele însã se repetã pe fațada dinspre Miazãnoapte — de altfel mult stricatã de vânturile și ploile care o bat din plin. Pe peretele dinspre Miazãzi al pronaosului, primul panou reprezintã un palat persan: pe un soclu puternic de piatrã lucrat în bosagii enorme, douã scãri simetrice conduc la primul cat, care este o galerie deschisã pe arcade în care atãrnã patru lampioane. Deasupra acestei galerii, etajul cu camere de locuit, ieșit în afara liniei arcadelor, își aratã ferestrele lui prevãzute cu gratii și obloane. Urmeazã apoi un al 3-lea etaj, o terasã deschisã cu 5 arcade, acope-

rită cu trei cupole cari ies în relief pe acoperiș printre vârfurile chiparoșilor din grădina imaginară a palatului.

Panoul următor, dincolo de fereastră, ne înfățișează imaginea stilizată a unei fântâni: un basin din care se înalță 3 vase suprapuse. În ultimul vas de sus, din care cresc trandafiri, doi păuni dispuși simetric în raport cu axa verticală a compoziției, scuipe apa, care prelingându-se din vas în vas se scurge în basinul în fundul căruia, rătăciți și speriați, alunecă doi peștișori. Fântâna este încadrată, de altfel ca și palatul din panoul vecin, de 2 chiparoși.

Cele trei panouri dintre ferestrele absidei laterale ne înfățișează fiecare câte o măsuță, octogonală sau pătrată, prezentată într'o curioasă perspectivă, pe care stau vase bogate pline cu flori și frunze.

În panourile următoare ornamentația devine exclusiv vegetală: mănunchiuri bogate de ramuri cu lămâi și flori crescând din vase largi, frunzulițe și floricele presărate pe linii de grațioase curburi, decorative lugere de floarea soarelui, etc.

Registrul superior este decorat cu o serie de rozete cari închid, ca și panourile de deasupra soclului, împletituri de frunze și floricele. Fiecare rozetă este separată de cea următoare prin câte un chiparos, a cărui rădăcină iese din brâul median, iar vârful se unește cu prima mulură a cornișei. Friza care se continuă cu acest registru peste zidurile pridvorului reproduce, puțin modificat, lanțul panourilor de deasupra soclului,

iar arhivoltele arcadelor și între-arcadele sunt tapitate cu o împletitură grațioasă de floricele.

Prin decorul ei atât de neobișnuit și nou pentru Țara Românească, și prin farmecul de poezie și visare pe care îl răspândește, biserica Fundenii Doamnei stă alături de cele mai frumoase și mai importante monumente muntenești.

Mănăstirea Mărcuța.

9. Șoseaua Pantelimon, după ce iese din București și taie în două comuna suburbană Principele Nicolae, lasă pe stânga ospiciul de nebuni « Mărcuța », așezat pe locul fostei mănăstiri cu acest nume. Din importantul așezământ religios de altădată nu se mai păstrează decât **Biserica**, modificată în parte, care este, alături de ctitoria lui Mihai Viteazul dela Arhivele Statului din București, monumentul cel mai valoros de arhitectură muntenească din a 2-a jumătate a secolului al XVI-lea. Mănăstirea a fost întemeiată și zidită, ca și biserica, între 1588—1592 de vistiernicul Dan. Reparată în timpul lui Constantin Brâncoveanu de o coborâtoare din neamul ctitorului, Vișana, fata armașului Marcu, — « Mărcuța » —, dela care i-a rămas și numele, biserica a mai suferit unele adăogiri, prin bunăvoința Domnitorului Grigore Matei Ghica, către 1750: a primit în față un pridvor, interesant ca arhitectură, dar greoiu față de liniile delicate ale fațadelor originale, ferestrele au fost încadrate cu frumoase rame de piatră sculptate, iar

pereții exteriori, cari la început fuseseră decorați cu cărămidă aparentă, au fost acoperiți cu tencuială groasă — pe alocurea aceasta a fost de curând curățată.

Fațadele, împărțite după moda vremii în 2 registre, sunt decorate cu firide oarbe ale căror piciorușe sunt făcute din câte 2 colonițe împreunate. — Felul acesta de firide îl găsim

pentru prima oară realizat pe registrul superior al fațadelor bisericii Mănăstirii Tutana din Argeș, care este punctul de plecare al evoluției ce avea să ducă la formele perfect izbutite din decorul exterior

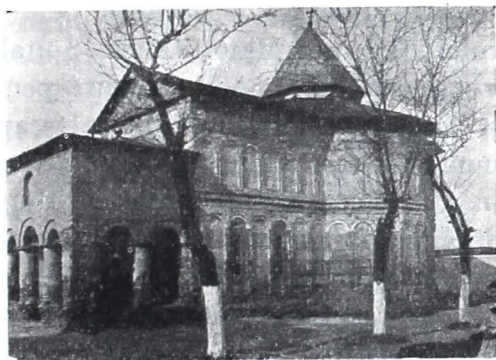

Fig. 151. — Biserica mănăstirii Mărcuța.

al bisericii Mihai-Vodă din București. Piciorușele firidelor de jos se rezimă pe 2 ciubucuri rotunjite, așezate paralel și orizontal deasupra și de jur-împrejurul soclului lucrat cu îngrijire din cărămizi profilate, de fabricație specială.

Partea superioară a edificiului este cârpită, iar acoperișul de tablă actual este întins peste un schelet de lemn ridicat în locul bolților căzute — o cupolă pe pen-

dentivi în pronaos și o turlă, ce va fi încoronat în mod fericit edificiul, pe naos.

Mănăstirea și Spitalul Pantelimon.

Șoseaua care vine dela București la Mărcuța, continuându-se în linie aproape dreaptă spre Răsărit, întâlnește la 3 km. depărtare de Mărcuța *Mănăstirea și Spitalul Pantelimon*, ctitorii dela 1735 ale Domnitorului Grigore Matei Ghica. Spitalul cel vechi, acea « casă de treabă și odihnă zidită pentru bărbați bolnavi și mueri bolnave, ori de ce treaptă ar fi », cum îl numește în testamentul său ctitorul, a fost dărâmat în 1822 de către Grigore Ghica IV și înlocuit cu altul, dărâmat la rândul-i și acesta în 1867, când s'au pus temeliiile actualului așezământ, cu mult mai mare.

Dintre construcțiile din 1735 a mai rămas în picioare numai biserica, reparată și ea de câteva ori. Precedată de un mic pridvor sprijinit pe patru coloane de piatră, acest modest lăcaș de închinare păstrează un frumos portal împodobit cu bogate ornamente florale și, în pronaos, două prețioase monumente funerare: unul în dreapta, croit în forma unei laviți, cu fața împodobită de o împletitură de vrejuri, susținând piatra de mormânt scrisă în versuri românești, pusă peste rămășițele pământești ale ctitorului, Domnitorul Grigore Matei Ghica, mort în anul 1752, și ale soției sale, Zoe, moartă în 1759; altul în stânga, un sarcofag greu de marmoră albă, cioplit în stil baroc și ridicat în spinarea a 4 vul-

turi peste mormântul Domnitorului Alexandru Ghica, mort la Capodimonte, lângă Napoli, în 1842.

Mănăstirea Cernica.

Dela Pantelimon șoseaua principală conduce mai departe la Mănăstirea de călugărițe *Pasărea*, fundație religioasă modernă (1813), interesantă mai mult prin pitorescul natural al așezării (Fig. 152). Dela marginea Comunei Pantelimon, un drum secundar, desprinzându-se spre dreapta, duce la o altă așezare religioasă, cu un trecut istoric ceva mai important: *Mănăstirea Cernica*, situată pe malurile unei întinse bălți, ultima formată de apa șerpuitoare a Colentinei înainte de a se vărsa în Dâmbovița.

Fundație dela începutul secolului al XVIII-lea a vornicului Cernica Știrbey, vechea mănăstire a dispărut de mult; din tot întregul ce forma altădată această importantă așezare religioasă nu se mai păstrează decât amintirea și numele. Actualele construcții, grupate în în jurul a trei biserici în două ostroave legate între ele cu un pod, sunt relativ noi. În primul ostrov, biserica Sfântului Gheorghe, zidită către 1842 de arhimandritul Calinic, ocupă centrul unei curți pătrate, înconjurată pe trei părți de chiliile în cari se adăpostește acum un seminar monahal, iar spre Răsărit de ruinele unor construcții distruse de foc, pe deasupra cărora se vede în fund balta și pădurea.

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 152. — Mănăstirea Pasărea.

În pridvorul bisericii, între picturile de curând spălate și drese, sunt demne de o atenție deosebită cele din ciclul vechiului testament, înșirate deasupra ferestrelor pe pereții dinspre Miazăzi, Apus și Miazănoapte: *Creația Lumii*; *Creația lui Adam*; *Creația Animalelor*; *Dumnezeu face pe Eva din coasta lui Adam*; *Fructul oprit*; *Isgonirea din Rai*; *Adam lucrând*

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 153. — Vechea stăreție a mănăstirii Cernica.

pământul; *Jertfa lui Cain și a lui Abel* (în colțul din dreapta *uciderea lui Abel*); *Noe intrând cu animalele în Corabie*; * *Potopul lui Noe* și * *Zidirea turnului Babylon*. De asemenea, pe pendentivi, ilustrarea imnului *Toată suflarea să laude pe Domnul*.

Dincolo de latura dinspre Miazăzi a chiliilor, privind către lacul din vale și către ostrovul cu cimitirul și

biserica veche, sunt înșirate câteva case călugărești cu arbori și grădinițe în față. Intre acestea, remarcabilă prin pitorescul și arhitectura ei este vechia stăreție (Fig. 153), clădită, după cum ne spune inscripția prinsă deasupra ușii de pe prisma ei dela parter, în 1842 de părintele Calinic arhimandritul obștei Cernica, în al 24-lea an al egumeniei și al 53-lea din viața sa.

Dincolo de pod, străjuită de o înaltă clopotniță — singurul vestigiu rămas din întregul construcțiilor vechi mănăstirești — se înalță biserica a 2-a, cea mai veche, închinată Sfântului Niculae; a fost construită către 1802, probabil pe locul vechei ctitorii a vornicului Cernica. Mare și cu pronaosul mult ieșit în afară, biserica aceasta, vopsită cafeniu și încoronată cu turle noi de tinichea, este o replică grosolană a bisericii Mănăstirii Văcărești.

Spre Răsărit, trist și vulgar, se întinde cimitirul, străjuit de bisericuța Sfântului Lazăr, în jurul căreia sunt presărate monumente funerare de tot felul: sunt morminte de călugări, de foști mitropoliți și de numeroși mireni donatori.

Comana.

Drumul care duce la mănăstirea cu acest nume se desprinde spre stânga, după kilometrul 29, din Șoseaua principală care leagă Bucureștii cu Giurgiul. Situată pe o ridicătură de deal, care până către 1876 forma un fel de insulă în mijlocul «lacurilor, bălților

și mocirlelor de nepătruns» lăsate de apa Câlniștei, mănăstirea, croită ca de obicei să fie așezământ

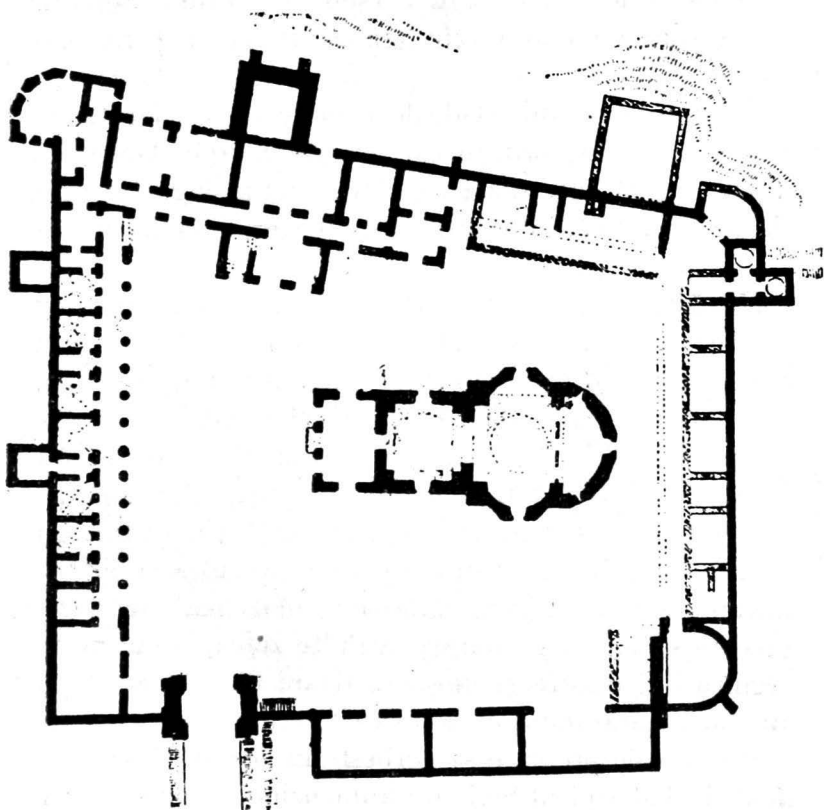

Fig. 154. — Planul mănăstirii Comana.

religios și cetate de apărare în același timp, a fost întemeiată, se pare, în 1462, de Vlad Țepeș. Ruinată

și părăsită cu vremea, întreaga construcție a fost refăcută din temelii și poate chiar pe o bună parte din temelilele cele vechi, către 1588, de Radu Șerban, domnitorul de mai târziu (1602—1611) al Țării Românești.

O bună parte din clădirile ruinate ce se văd azi la subsol și parter, printre cari și cele 8 chilii boltite și înșirate două câte două cu câte o săliță îngustă între ele, în stânga turnului intrării, la parter, aparțin vremii lui Radu Șerban.

Mănăstirea lui Radu Șerban, învechindu-se însă cu vremea, și « la stricăciune ajungând », peste o sută și mai bine de ani dela zidirea ei, între 1699 și 1700, un strănepot al ctitorului, Paharnicul Șerban Cantacuzino, fiul lui Drăghici, fost spătar și nepot al lui Radu Șerban « dintr'a lui fică Ilinca, s'au apucat — ne spune inscripția ce fusese prinsă deasupra intrării vechii biserici — de o au înnoit și cu lucrul și cu altele, înfrumusețând biserica întâi cu înălțarea slomului, precum se veade și, afară dentr'alte zidiri, și cu multe arginturi și odoare și moșii și țigani o au adaos și o au tărit, arătându-se desăvârșit ctitor ».

Biserica despre care se vorbește în această inscripție pusă de Paharnicul Șerban Cantacuzino, dumnezeescul lăcaș de închinare căruia el îi adăugase un pridvor — *slom* — nu mai există. În locul ei, poate pe vechile temelii, călugării greci, stăpânitorii delegați ai Patriarhiei din Ierusalim, cele din urmă fețe bisericesti cari au locuit mănăstirea, au ridicat în 1854 modesta

clădire lipsită de frumusețe pe care o vedem azi în mijlocul curții. În interiorul acesteia se păstrează, amintire din vechiul lăcaș, piatra de mormânt împodobită cu inscripții și delicate sculpturi pusă de Paharnicul Șerban Cantacuzino, când a refăcut el bise-

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 155. — Mănăstirea Comana, latura dinspre Răsărit.

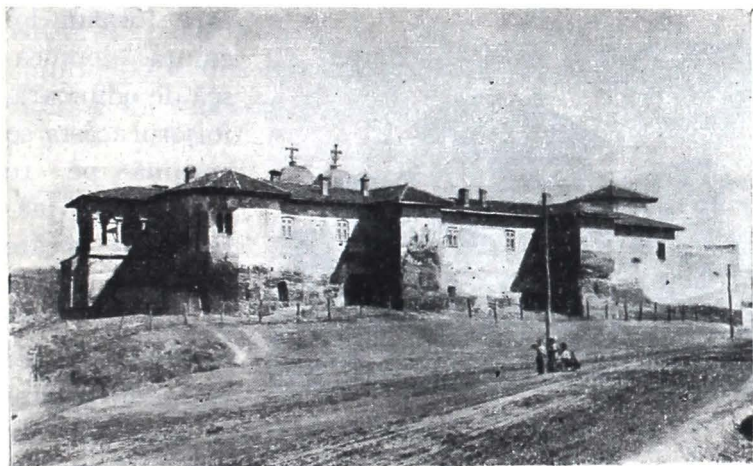
rica, peste groapa în care a strâns la un loc rămășițele pământești a trei din înaintașii săi: *Radu Șerban*, ctitorul, mort în 1620 la Viena — fusese îngropat mai întâi în biserica Sf. Ștefan de acolo, de unde a fost scos și adus la Comana de fiica sa Ancuța în 1640,

odată cu osemintele ginerelui său, Niculae Vodă Pe-trașcu, soțul Ancuței, mort și el în 1627 la Raab în Ungaria; *Spătarul Drăghici Cantacuzino*, nepotul de fică al Ancuței, mort la Constantinopol în 1667; și *Paharnicul Constantin Cantacuzino*, fiul lui Drăghici (data morții acestuia din urmă, ca și etatea celorlalți doi de mai sus, au rămas necompletate pe piatra scrisă de Șerban Cantacuzino).

Pitoreștile resturi de construcții cari formau altădată întregul mănăstirii sunt grupate în jurul unei curți nu prea mari și de formă aproape pătrată. Pe aripa dinspre Miazăzi a acestei curți, în stânga căreia se găsește intrarea pusă în evidență, ca de obicei, de un turn — clopotniță — partea superioară a turnului a fost în întregime refăcută către jumătatea secolului trecut — se întindeau o parte din dependențele mănăstirii și stăreția. Aripa dinspre Răsărit, din care nu se mai păstrează acum decât înaltul zid înconjurător era ocupată pe vremuri, ca și aripa dinspre Apus, de un șir de chilii precedate spre curte « pentru înfrumusețarea aspectului », cum spune în descrierile sale învățatul călător arab Paul din Alep, de o galerie continuă pe arcade. Incăperea situată în colțul dinspre Miazăzi al acestei laturi, al cărei perete dinspre Răsărit este rotunjit ca o absidă, a fost, după toate probabilitățile, un paraclis. Latura dinspre Apus, care cuprinde la parter, în stânga intrării, cele 8 chilii boltite din vremea lui Radu Șerban, este întărită spre exterior cu două turnuri, două încăperi de formă

pătrată prevăzute cu meterezuri și concepute astfel în vederea apărării mănăstirii contra atacurilor ce-ar fi pornit dinspre singura parte din care se putea ataca: drumul Giurgiului (Fig. 156).

Deși aspectul ei exterior, către curte, a fost mult modificat în secolul al XIX-lea, latura dinspre Miază-

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 156. — Mănăstirea Comana, latura dinspre Apus.

noapte rămâne totuși partea cea mai de preț din toate resturile de clădiri dela Comana. Ea cuprindea altădată o bogată locuință domnească, ridicată peste o lungă pivniță, ce s'ar putea să fie chiar din vremea lui Țepeș, în 1588, de Radu Șerban, și refăcută apoi cu un gust deosebit, către 1700, de Paharnicul Șerban Cantacuzino. Ieșit din această locuință în afara zi-

durilor mănăstirii și ridicat pe un înalt soclu de cărămidă aparentă, în dreapta masivului turn poligonal de colț, se profilează pe lungă fațadă care se oglindește de această parte în apele Câlniștii, o delicată construcție pe arcade: foișorul Paharnicului Șerban Cantacuzino (Fig. 157). Croit pe un plan pătrat la nivelul cătului de sus al încăperilor acum dărăpănate

(Foto arh. A. Petit).

Fig. 157. — Mănăstirea Comana, colțul dinspre Miazănoapte-Apus.

care formau locuința domnească de odinioară, foișorul acesta se sprijină pe 10 coloane de piatră tăiate în câte o singură bucată și decorate atât deasupra bazei cât și sub capitel cu câte o brățară formată dintr'o împletitură de flori cio-plite cu o deosebită îndemânare în piatră. Interesante sunt mai cu seamă cele două capitele ale coloanelor încastrate în zidul fațadei, la cari brățara decorativă ne înfățișează vulturul bicefal cu coroană: stema Cantacuzinilor.

Din foișorul acesta, exemplu rar de frumusețe în forme și armonie în proporții, printre arcadele lui ele-

care formau locuința domnească de odinioară, foișorul acesta se sprijină pe 10 coloane de piatră tăiate în câte o singură bucată și decorate atât deasupra bazei cât și sub capitel cu câte o brățară formată dintr'o împletitură de flori cio-

gante, întoarse la cheie într'o imperceptibilă acoladă, privirea se adâncește peste câmpia întinsă departe în zare, până la malurile Argeșului, ale cărui ape, dela Grădiștea în jos, se curbează spre dreapta să se unească cu Neajlovul, nu departe de satul de baștină al Paharnicului Șerban Cantacuzino, *Coenii*, în care bunicul său, Postelnicul Constantin Cantacuzino, își avusesé minunatul lui palat «clădit în chipul palatelor din Constantinopol», din care azi n'a mai rămas decât amintirea și un morman de ruine.

INDICE ALFABETIC

Din motive de ordin practic am adoptat pentru întocmirea acestui indice ordinea strict alfabetică. În principiu, numele proprii se găsesc grupate după categorii: biserici, bulevarde, străzi, piețe, mănăstiri, etc. În felul acesta, cercetătorul are la îndemână lista completă și metodică a tuturor monumentelor pomenite în această carte.

Pentru ușurința cercetării am scris cu caracter **gras** numele categoriei fiecărui grup, cu caracter drept numele proprii obișnuite și cu caracter *cursiv* numele de artiști ¹⁾).

Academia:

- Comercială, 164
- de Arhitectură, 104
- de Arte Frumoase 191
- Română, 78

- Adler Jules, pict., 158*
- Afflek Andrew, pict., 142*
- Agasse J. L., pict., 159*
- Ajdukiewicz Tadeus, pict.,*
83, 84, 160, 269
- Albano I. F., pict., 131*
- Alexandrescu Petre, pict., 62,*
152, 221.
- Alpar I., pict., 64*

- Aman Edmond-Jean, pict.,*
145, 321
- Aman Theodor, pict., 44, 45,*
46, 47, 48, 64, 116, 135,
152, 166, 167, 325
- Amato Orazio, pict., 321*
- Amerling Franz von, pict., 160*
- Amigoni Iacoppo, pict., 42*
- Andreescu Ion, pict., 63, 64,*
134, 146, 324
- Angeli Heinrich von, pict. 160*
- Antokolski M., sculpt., 146*
- Antonescu Petre, arh., 10, 11,*
24, 66, 103, 116, 117, 119,
193, 210, 325

---

¹⁾ Aceast indice a fost alcătuit de d-na Eliza-Cristiana Gri-gore Ionescu.

Apol Louis, pict., 160
Aquerfürst, pict., 62
Arbore Nina, pict., 131
 Arcul de Triumf, 325
 Arenele Romane, 264
Argunoff I. P., pict., 131
 Arhivele Statului, 208
Aricescu Constantin, pict., 64
 Arsenalul Armatei, 213
Artachino Const., 64, 152
 Aro, 162
 Asociația Medicilor Veterinari, 116
 Ateneul Român, 49
Aubé Jean-Paul, sculpt., 142
Avachian Hrand, pict., 59
 Azilul Domnița Bălașa, 235

B

Bacalu C., pict., 60
Baertsoen Albert, pict., 147
Bakhuysen L., pict., 160
Ballu A., arh., 231
Baloșin St., arh., 276
Balș Ștefan, arh., 31, 194
Baltazar A., pict., 152

Banca:

Chrisoveloni, 18, 170
 Generală a Țării Românești, 172
 Marmorosch Blank, 24
 Națională, 171
Barasky C., sculpt., 166, 326, 327

Barison Giuseppe, pict., 112
Bartholomé Albert, sculpt., 147, 276
Barye Louis-Antoine, sculpt., 146
Barwing Frantz, sculpt., 144
Bassarab Ludovic, pict., 152
Bassot, pict., 62
Baud-Bovy A., 322
Baude François-Charles, pict. 159
Baudran, pict., 62
Baudry Paul, pict., 318
Băeșu Aurel, pict., 59, 167
Băjenaru, pict., 323
Bălăcescu Const., sculpt., 57, 58, 257, 317
 Bălteni, 354
Băncilă Octav, pict., 59, 133, 152
Becker E. W., sculpt., 274
Becu Sterie, arh., 225
Behm Wilhelm, pict., 161
Belizarie D., pict., 246, 251
Bellet Pierre, pict., 115
Belloni Giorgio, pict., 158
Beraton F., sculpt., 159
Berindey I., arh., 84, 329
Bernard Cassien, arh., 171
Bernard Joseph, sculpt., 147
Besnard Albert, pict., 147
 Biblioteca Academiei Române, 80
 Biblioteca Fundației Universitare „Carol I”, 42

Biblioteca Ion I. C. Bră-
tianu, 66

Biblioteca Muzeului Militar,
270

Biciowsky Th., pict., 167

Bielor Ernest, pict., 159

Bi-Jo, sculpt., 161.

Biju Leon, pict., 61, 64

Biloul L. François, pict., 159

Binenbaum Lazăr, pict., 133

Binet Adolf, pict., 61

Biserica:

Albă, 65

Amzei, 66

Antim, 219

Armenească, 107

Bălteni, 354

Batiște, 139

Bradu Boteanu, 140

Brezoianu, 137

Buna Vestire (vezi
Curtea Veche)

Bucur, 283

Caimata, 107

Căldărușani, 351

Colțea, 93

Cotroceni, 203

Curtea Veche, 173

Cuțitul de Argint, 259

Cu Sfinți, 186

Dintr'o Zi, 105

Doamnei, 24

Domnița Bălașa, 233

Enei, 105

Fundenii Doamnei, 378

Biserica:

Ghiormei Banul, 172

Grecească, 109

Grecilor (vezi Ghiormei
Banul)

Italiană, 140

Krețulescu, 31

Leon Vodă (vezi Slobozia)

Luterană, 129

Manea Brutaru, 191

Mărcuța, 384

Mântuleasa, 189

Mavrogheni, 313

Mihai Vodă, 210

Oborul Vechi, 109

Popa Tatu, 126

Patriarhiei, 242

Pitar Moș, 162

Radu-Vodă, 286

Răsvan, 186

Reformată, 130

Rusească, 92

Săftica, 353

Sărindar, 25

Schitul Maicilor, 216

Schitul Măgureanu, 119

Sfinții Apostoli, 224

Sfinții Voevozi, 191

Sf. Dumitru, 12

Sf. Ecaterina, 279

Sf. Elefterie, 194

Sf. Elefterie-Nou, 196

Sf. Gheorghe Nou, 182

Sf. Gheorghe Vechi, 180

Sf. Iosef, 128

Biserica:

- Sf. Niculae Băneasa, 331
 Sf. Niculae Șelari, 172
 Sf. Niculae Tabacu, 78
 Sf. Sava, 90
 Sf. Spiridon Nou, 280
 Sf. Spiridon Vechi, 228
 Sf. Vasile, 84
 Slobozia, 283
 Spirea-Veche, 213
 Stavropoleos, 13
 Stejar, 136
 Tei, 370
 Văcărești, 299
- Blanc Louis Le*, arh., 107, 196
Blankenburg Paula von, pict., 160
Boambă Horia, sculpt., 30, 58
Boccaccino Boccaccio, pict., 203
Boggs Frank Myers, 322
Bol Ferdinand, pict., 319
Bologna Gian, sculpt., 149
Bommel Elias van, pict., 111
Bonnet Leon, pict., 147
Bordenache A., pict., 30, 40
Borani di Firenze, pict., 62
Borgo-Prund, sculpt., 166
Bosio F. G., sculpt., 131
Boucher A., sculpt., 57, 62, 133
Boucher Jean, sculpt., 149
Boudin Eugène-Louis, 144
Bouquet M., pict., 83, 129
Bourdelle Antoine, sculpt., 142, 147, 149, 150, 159

- Bourguignon Jaques Courtois le*, pict., 134, 159
Bradeau Thèophile, arh., 65
Bramantino, pict., 42
Bramer Leonard, pict., 160
Brandt Joseph, pict., 161
Brateș-Pillat I., pict., 323
Brâncuș G., sculpt., 62, 64, 157, 158
Brăescu, pict., 269
Bregenzer, pict., 111
Brocard, pict., 319
Brown John, pict., 319
Brulov, pict., 113
Bucewski, pict., 83
 Bufetul, 315
Bugatti R., sculpt., 146
Buicliu Th., pict., 62, 64, 152
 Bursa, 92.
- Bulevardul:**
- I. C. Brătianu, 138
 Lascăr Catargiu, 164
 Pake Protopopescu, 106
 Principele Mircea, 208
 Regele Carol I, 106
 Regele Carol II, 193
 Regele Ferdinand, 109
 Regina Elisabeta, 114
 Take Ionescu, 162
- Bulgăraș P.*, pict., 158, 166,
Bunescu Marius, pict., 40, 60
 61, 152, 155, 156, 325
Burcă T., sculpt., 274, 277
Burcuș Ștefan, arh., 92, 264
Busch Georg, sculpt., 142

C

- Cași E., sculpt., 275*
Cain August, sculpt., 161
Calea:
 Craiovei (vezi Calea
 Rahovei)
 Griviței, 190
 Lacul Teiului, 366
 Moșilor, 178
 Rahovei, 232
 Șerban Vodă, 278
 Victoriei, 9
- Camera Deputaților, 255
Canella Giorgio, pict., 64
Cano Alonso, pict., 321
Canova Antonio, sculpt., 349
Cantacuzino G. M., arh., 18,
 85, 92, 170.
Carrache Annibal, pict., 111
Caravaggio, pict., 112
Carolus A. de, pict., 133, 134
Carpeaux T. B., sculpt., 64,
 318
 Carul cu Bere, 18
Carrier-Belleuse, sculpt., 62,
 90
Carrière Eugène, pict., 147
Casa:
 Burilleanu-Malaxa, 140.
 Capșa, 26
 Cămărășescu, 165
 Corpului Didactic, 116.
 de Credit a Magistraților,
 162

Casa:

- de Depuneri și Consemna-
 națiuni, 20
 Disescu, 84
 Dr. Dobrovici, 165
 G. Filipescu, 162
 Macca (vezi muzeul de
 antichități)
 Moruzi, 67
 Niculescu Dorobanțu
 165
 Oteteleșanu, 28
 Take Ionescu, 163
 Titu Maiorescu, 162
- Castelul de Apă, 264
Catargi H., pict., 60, 116, 167.
 Catedrala Sf. Iosif, 128
 Cazarma Alexandria, 214
Călinescu Al. sculpt., 316, 326
Cals A. F., pict., 148
 Câmpia Libertății (vezi Par-
 cul Carol)
Cerchez Arta, arh., 274
Cerchez Cristofi, arh., 330
Cerchez Grigore, arh., 84, 104,
 164, 165, 198, 316
 Cercul Militar, 25
 Cetatea Universitară, 193
Chapuy A., pict., 161
Charlot Louis, pict., 147
Chavannes Puvis, de pict., 321
Chotiau Max, pict., 161, 167
 Cimitirul Bellu, 271
 Cimitirul Șerban Vodă (vezi
 Bellu)

- Ciortan Statie, arh.*, 274
Cireșescu G., pict., 58, 257
 Cișmigiu, 117
Cladek A., pict., 111
Claudel Camille, sculpt., 147
Clavel, arh., 274
Clesinger J.B.H. sculpt., 133
Clodion Claude-Michel, sculpt., 135, 159
 Clopotnița Domnească, 176
 Clopotnița Manea Brutaru, 191
Codreanu Irina, sculpt., 60
Colame Alex., pict., 159
Colandra D., sculpt., 161
Colecția:
     Al. G. Cantacuzino, 128
     I. Broșu, 112
     Prof. N. Ionescu, 110
Cöln Wilhelm von, pict., 125
Constantinescu At., sculpt., 57
Constantinescu Mac, sculpt., 117, 258, 326
Constantinescu Ștefan, pict., 61, 62, 163
Cornescu Traian, pict., 30, 61, 325
Cortez A., 161
Cossăceanu Margareta, sculptor, 61
Costescu Em., arh., 210
Cottet Charles, pict., 147
Courbet Gustave, pict., 110, 144
Courtois Gustave, pict., 159
Couture Thomas, pict., 136
Cranach Luchas, pict., 201
Creangă Horia, arh., 140, 162, 213
 Crematoriul uman, 279
Cristinel G., arh., 275
 Crucea lui Mogoș, 110
 Curtea Arsă, 213
 Curtea de Apel, 231
 Curtea de Casație, 231
 Curtea de Conturi, 191
 Curtea Nouă (vezi Curtea Arsă)
 Curtea Veche, 176
Cuțescu Storck Cecilia, pict., 30, 31, 40, 64, 135, 155, 164
- D**
- Da Cortona Pietro, pict.*, 42
Dalou Jules, sculpt., 147, 149
Dan Mihail, pict., 111, 166
Dauchez André, pict., 147
Daumier H., pict., 145
Dărăscu N., pict., 60, 61, 62, 167, 325
 Dealul Mihai Vodă, 207
 Dealul Mitropoliei, 240
 Dealul Spirii, 212
Decamps Alex., pict., 159
Delacroix Eugène, pict., 144, 203, 319
Delaporte, pict., 62
Delavrancea-Dona, pict., 167

Delavrancea-Gibory H., arh.,
 360
Del Colle Raffaelino, pict.,
 201
Del Piombo Sebastiano pict.,
 40
Del Ponte Giacomo pict.,
 62
Delvaille H. Carol, pict.,
 158.
Demian At., pict., 60
Diague Riccardo, pict., 136
Diday Fr., pict., 159
Dimitrescu-Brăila, sculpt.,
 256
Dimitriu-Bârlad, sculpt., 269,
 275
Dimitriu Horațiu, pict., 60
Dimitriu G., sculpt., 61,
 158
Diriks Edward, pict., 161
Dittman Th., pict., 111
 Divanul Domnesc (vezi Ca-
 mera Deputaților).
Dobrescu C. D., arh., 275
Doicescu Octav, arh., 163,
 206, 258, 330
Doneaud E., arh., 25
Doré Gustave, pict., 111
Droochsloot, pict., 134
Dubois Ernest, sculpt., 58,
 103, 163, 166, 170, 231,
 257
Dubois Paul, sculpt., 160
Dufeu Eug., pict., 319

Dumitrescu Ștefan, pict., 61
Dupasse Jean, pict., 42
Dupon Josué, sculpt., 161
Dürer Albrecht, pict., 319,
 320

E

Eden Hans, pict., 60
 Eforia Spitalelor Civile, 115
Eleutheriade Michaela, pict.,
 167
El Greco, pict., 40, 201
Emilian Celine, sculpt., 61,
 165, 166, 276, 316
Enea, pict., 38
Exter J., pict., 133, 160

F

Facultatea de Drept, 116,
 193
 Facultatea de Medicină, 196
 Facultatea de Medicină Ve-
 terinară, 208
Falguière Alex., sculpt., 148
Falnier Jean-Joseph, sculpt.,
 133
Favorini Varini, pict., 72
 Fântâna Boului, 126
 Fântâna Mioriții, 330
Ferrari E., sculpt., 90
Ferrazzini Ferruccio, pict.,
 321
Fielz I. A., pict., 83
Flacheron Is., pict., 158

Flandrin Hippolyte, pict., 62
 Foișorul Roșu, 176
Fontana Lavinia, pict., 42
Foppa Vincenzo, pict., 203
Forain Jean-Louis, pict., 147
Fortuny Mario, pict., 161
 Fundația Ion I. Dalles, 140
 Fundația pentru Literatură
 și Artă Regele Carol II,
 165
 Fundația Universitară Carol
 I, 42
 Fundenii Doamnei, 378
Franceschini Marc Antonio,
pict., 42
Francia Francesco, pict., 203
Franke Albert, pict., 160
Frémiet Em., sculpt., 142,
 144, 145
Fromentin Eug., pict., 319
Froy Walter, arh., 28

G

Gabrielescu N., arh., 206
Galetti, pict., 135
Galleron Albert, arh., 49, 171,
 276
 Gara de Nord, 191
 Gara Filaret, 258
 Gara Regală Mogoșoaia, 330
Gardet Georges, sculpt., 161
Garf Solomon, pict., 161
Gănescu C., sculpt., 147
Gebhardt Ed. von, pict., 160

Gehücte van de, pict., 63
Georgescu I., sculpt., 50, 57,
 58, 90, 108, 129, 130, 133,
 134, 135, 147, 158, 171,
 235, 272, 273, 257, 258
Georgescu N., arh., 314
Ghiață D., pict., 38, 60, 167,
 325
Ghica-Budești N., arh., 89,
 259, 309
Giannino P., pict., 158
Gilsoul V., pict., 142, 161,
 167
Girardet Karl, pict., 159
Giordano Luca, pict., 42
Gôse J. F., pict., 134, 136
Gosztany Alice, sculpt., 252
Gottereau Paul, arh., 21, 35,
 43, 198
Grof Frantz, pict., 111
Grand N., pict., 63, 64
Grandi Giuseppe, sculpt., 147
 Grădina Ateneului, 49
 Grădina Botanică, 205
 Grădina Cișmigiu, 117
 Grădina Episcopiei (vezi
 Grădina Ateneului)
 Grădina Icoanei, 162
Greceanu Olga, pict., 223
Greutz, pict., 42
Grigorescu Lucian, pict., 60
Grigorescu Nic., pict., 58, 59,
 60, 61, 62, 63, 64, 111, 116,
 134, 142, 146, 152, 166,
 252, 269, 323

Gripp Carlo, pict., 135
Grosman Hedwiga-Mehle,
 pict., 160.
Guercino, pict., 42
Guerin, pict., 349
Guignet Adrien, pict., 158
Guignon Charles, pict., 159
Guillon Adolphe, pict., 159
Gourdault Pierre, pict., 159
Guys Constantin, pict., 320

H

Habermann H. von, pict., 160
Hagemann E., pict., 134
Hagen Theodor, pict., 160
Hambresiu Albert, sculpt.,
 142
Han O., sculpt., 49, 60, 61,
 62, 63, 114, 147, 166, 256,
 257, 314

Hanul:

Câmpinencii, 28
 cu Tei, 173
 Const. Vodă, 20
 Manuk-Bey, 178
 Șerban Vodă, 171

Hätte R. P., sculpt., 257, 269
Harpignies Henri, pict., 111
Harms I. O., pict., 131
Heft, arh., 128
Hegel W. C., sculpt., 43, 49,
 50, 58, 107, 129, 133, 257,
 276
Hentia Sava, pict., 62, 63, 83,
 84, 135, 166, 252, 269, 325

Hipodromul Băneasa, 329
Hirt Ioh. Crist., sculpt., 159
Hoeflich, pict., 167
Hofbauer Charles, pict., 158
Holz Iohann, pict., 160
Hokusai, pict., 317
Horwath, sculpt., 118

Hotel:

Bulevard, 115
 Dacia, 178
 Athenée Palace, 65

Houdon I. A., sculpt., 317
Humbert Ferd., pict., 159

I

Inchisoarea Centrală, 292
Ingrand Max, pict., 38

Institutul:

Antirabic, 208
 Bacteriologic, 208
 Botanic, 206
 de Cercetări Agronomice, 329
 de Chimie Agricolă,
 208
 Doctor Babeș, 208
 Meteorologic, 260
 Geologic, 307.

Internatul Teologic, 292
Ioanid Gh., pict., 63
Iordaens I., pict., 133
Jordan, stucator, 13
Iordăchescu, sculpt., 49
Iordănescu I., sculpt., 57, 58,
 147, 160, 257

Ionescu-Doru, pict., 60
Ionescu-Sin, pict., 60
Ionescu Varone, sculpt., 166
Ionescu Vasile, arh., 315
Iorga Magda, pict., 167
Iorgulescu Petre, pict., 61
Iorgulescu Yor, pict., 60, 167
Iosif R., pict., 167
Iotzu Const., arh., 116, 196
Ivancovitch P., pict., 201
Ivănescu E., pict., 226
Iser, pict., 37, 61, 132, 153,
 325

J

Jalea I., sculpt., 64, 90, 118,
 166, 192, 252, 257, 275,
 276, 306, 314, 327
Jegher Christ., pict., 319
Jesper Emil, sculpt., 160
Jespersen Henrik, pict., 161
Jiquide, pict., 129
Jongkind Johann, pict., 319
Joris Pio, pict., 158

K

Kaner, sculpt., 200
Kaulbach H., pict., 133, 201
Keller S. von, pict., 134, 160
Kerpel Leopold, pict., 160
Kessel I. von, pict., 136
Kessler Aurel, pict., 60, 167
Kiciu A., sculpt., 147
Kitt Fr., pict., 63
Klinger Max, sculpt., 149

Koch P., pict., 31
Koenig Hugo, pict., 160
Kogălniceanu Al., pict., 111
Koppenol Cornelius, pict.,
 160
Kosos, sculpt., 58
Kotzebue I., sculpt., 277, 304
Kovalski Wierusz I. von,
pict., 133
Kuba Ludvik, pict., 160
Kuehl Gothard, pict., 160
Kunz Adam, pict., 160
Kupetzki I., pict., 131, 135

L**Lacul:**

Băneasa, 336
 Căldărușani, 350
 Ciocănești, 336
 Crețulești, 336
 Floreasca, 336
 Fundeni, 336
 Herăstrău, 327
 lui Dura Neguțătorul,
 117 (vezi Cișmigiu)
 Pociovaliștea, 336
 Tei, 336
 Vlăsiei, 336
Ladureau Pierre, pict., 158
Laermans Eugène, pict., 145
Lambeaux Jef., sculpt., 159
Lambert I. K., pict., 158
Lambertini Michele di Mat-
teo, pict., 201

Laurens Pierre Jean, pict.,
 159
Lancerey E., sculpt., 145
Langheti G. B., pict., 320
Lanzedelli, pict., 72
Lapati, pict., 63, 268
Laroche Armand, pict., 158
Largillière Nicolas, pict., 319
Lauchert R., pict., 84
Laszlo F., pict., 201
Layrand I. F., pict., 134
Lăzărescu, pict., 269
Leal Valdes, pict., 203
Lecca Const., pict., 63, 83,
 115, 133, 152, 166, 268,
 324
Le Gout-Gérard, pict., 62, 144
Lenbach Frantz von, pict.,
 160
Lenoir Marcel, pict., 159
Lepine Edouard, pict., 148,
 319
Lerolle Henry, pict., 158
Lévy Emile, pict., 134, 136
Liberi, pict., 62
Liebermann E., pict., 134
Liceul Lazăr, 116
Livaditti, pict., 111
Loghi Kimon, pict., 64, 133,
 152
Lorrain Claude, pict., 319
Lokhorst Jan von, pict., 160
Luchian Ștefan, pict., 60, 61,
 111, 134, 142, 146, 147,
 152, 166, 325

M

Macedonski Alexis, pict., 161
 203
Macedonski Soare, pict., 152
Madrizzo, pict., 63
Maillart D., pict., 84
Maimarolu D., arh., 25, 107,
 255
Makart Hans, pict., 135
Manet Ed., pict., 321
Mantu N., pict., 64
Maniu Rodica, pict., 59, 60,
 83, 155
Marceaux René de, sculpt.,
 57
Marchesini Pietro, pict., 321
Marcu Duiliu, arh., 78, 86,
 162, 165, 314, 330
Mărculescu Gh., pict., 63,
 135
Marieschi G., pict., 131, 132
Marin Filip, sculpt., 49, 50,
 57, 58, 63, 126, 146, 167,
 192
Martin Henri, pict., 145
Massot F., pict., 159
Mateescu I., sculpt., 256
Mathijs Alberic, pict., 161
Mattenheimer D., pict., 130
Maugšch O., arh., 92
Max Gabriel von, pict., 134
Maxy, pict., 60
Mățăuanu D., sculpt., 58,
 166

Mănăstirea :

- Antim, 217
 Căldărușani, 349
 Cernica, 387
 Comana, 390
 Cotroceni, 197, 203
 Mărcuța, 384
 Mihai Vodă, 208
 Pantelimon, 386
 Pasărea, 387
 Plumbuita, 371
 Radu-Vodă, 283
 Sfânta Troiță (vezi
 Radu Vodă)
 Snagov, 359
 Târnovului (vezi bis.
 Sf-ții Apostoli)
 Văcărești, 292

Medrea C., *sculpt.*, 30, 31,
 37, 64, 157, 158, 192, 251,
 256, 257, 275, 315, 327

Ménard René, *pict.*, 158

Mercié Antonin, *sculpt.*, 164

Mesdag Willem, *pict.*, 160

Meunier Const., *sculpt.*, 160

Miclescu Horia, *sculpt.*, 30

Mihail D., *pict.*, 152

Mihail I., *pict.*, 60

Mihăescu N., *arh.*, 86, 126,
 223

Mihăilescu Corneliu, *pict.*, 60

Mihăilescu Dumitru, *pict.*,

111

Mincu Ion, *arh.*, 13, 84, 231,

232, 274, 276, 315

Milcendeau Charles, *pict.*,
 147

Milles Carl, *sculpt.*, 161

Milles Ruth, *sculpt.*, 144

Millet Jean-François, *pict.*,
 148

Ministerul de Agricultură și
 Domenii, 106

Ministerul Cultelor și Artelor
 126

Ministerul de Externe, 86

Ministerul de Finanțe, 67

Ministerul de Industrie, 84.

Ministerul de Lucrări Pu-
 blice, 117

Ministerul de Război, 137

Miracovici Paul, *pict.*, 167,
 325

Mirea G. D., *pict.*, 62, 63, 64,
 135, 146, 147, 152, 154,
 252, 268, 325

Moaștele Sfântului Dumitru,
 248

Mola Pietro-Francesco, *pict.*,
 42

Monchablou, *pict.*, 134, 136

Monet Claude, *pict.*, 145

Monetăria, 309

Monticelli Adolphe, *pict.*,
 111, 145, 318

Montureanu F. G., *arh.*, 116

Monumentul:

Avântul Țării, 191

Aviației, 304

Doctorului Istrati, 264

Monumentul:

- Domniței Bălașa, 235
 Elenei Pherichide, 118
 Eroilor C.F.R., 192
 Eroilor Corpului Didactic 305
 Eroilor Francezi, 118
 Infanteriei, 314
 lui Barbu Catargiu, 237
 lui Barbu Delavrancea, 315
 lui Bogdan Petriceicu Hașdeu, 209
 lui C. A. Rosetti, 107
 lui C. Davila, 196
 lui Cazzavilan, 126
 lui Dimitrie Onciul, 206
 lui Eugen Carada, 170
 lui Eugen Stătescu, 231
 lui Gheorghe Duca, 192
 lui Gheorghe Lazăr, 90
 lui Gheorghe Panu, 118
 lui Ion C. Brătianu, 103.
 lui Ion I. C. Brătianu, 66
 lui Ion Heliade Rădulescu, 90
 lui Lascăr Catargiu, 164
 lui Mihail Kogălniceanu, 114
 lui Mihail Kornea, 231
 lui Mihai Viteazu, 90
 lui Murgoci, 309
 lui N. Leonard, 314

Monumentul:

- lui Pake Protopopescu, 108
 lui Spiru Haret, 90
 lui Take Ionescu, 163
 Lupoaiței, 242
 Principesei Zoe Bibescu, 236
 Regelui Ferdinand, 268
 Mormântul Eroului Necunoscut, 265
Moscu Alex., pict., 167
Müller Hans, sculpt., 144
Müller Mela, pict., 160
Munthe Gerhardt, pict., 161
Mütznner S., pict., 60, 152, 167
Muzeul:
 Alex. Saint-Georges, Aman, 44
 Casa Simu-Muzeu, 141
 de Artă Religioasă, 206
 de Istorie Naturală, 307
 de Mineralogie și Botanică, 206
 de Vânătoare, 264
 Kalinderu, 130
 Militar, 264.
 Municipal, 67
 Național Carol I, 309
 Național de Antichități, 72
 Satului, 328
 Simu, 148
 Toma Stelian, 316

N

- Nardi Fr.*, pict., 161
Nardi Paula, pict., 159
Negrescu, arh., 264
Negulici, pict., 110, 111, 129,
 166
Nenciulescu N., arh., 32
Neylies I., pict., 111, 115
Nouy du Jean, sculpt., 44

O

- Obedenaru*, pict., 269
 Obor, 179
Onofrei M., sculpt., 60, 61,
 166, 210, 257, 327.
Orescu Alex., arh., 88, 115,
 233

P

- Palma il Giovane*, pict., 131
Paciurea D., sculpt., 30, 31,
 57, 58, 60, 135, 147, 149,
 150, 166, 270, 274, 277,
 317
Padovanino Al., pict., 158
Paini Elvezia, pict., 158

Palatul:

- Artelor (vezi muzeul
 Militar), 264
 Prințului Bibescu Bă-
 neasa, 330
 Bursei, 92
 Cantacuzino M., 84
 Domnesc dela Curtea-
 Veche, 197

Palatul:

- Domnesc dela Văcăre-
 ști, 296
 Funcționarilor publici,
 86
 Grigore Suțu, 103
 Grigore Ghica dela Co-
 lentina, 369
 Justiției, 230
 Mogoșoaia, 336
 Patriarhal, 248
 Poștelor, 19
 Prefecturii de Poliție,
 23
 Principesei Elisabeta, 85
 Regal dela Cotroceni,
 197
 Regal din Calea Victo-
 riei, 32
 Regal al M. S. Mihai,
 316
 Sf-tului Sinod, 223
 Princiara dela Snagov,
 360
 Telefoanelor, 28
 Șerban Cantacuzino, 23
 Știrbey, 66
Palizzi Giuseppe, pict., 158
Pall G. H., pict., 166
Pallady Th., pict., 60, 61,
 135, 152, 325
Panait M., pict., 203
Panaiteanu Bardasare, pict.,
 62
Pankok Bernard, pict., 160

- Păpatriandafil Tache, pict.*,
60, 323
- Paraclisul Mitropoliei, 252
- Paraclisul dela Mogoșoiaia'
338
- Paraclisul Văcărești, 207
- Paraschivescu Al., pict.*, 166
- Parcul Carol, 262
- Parcul Filipescu, 304
- Parcul Cotroceni, 197
- Parcul Regele Carol II, 327
- Parmigianino, pict.*, 158
- Pasajul Blănari, 173
- Pascally C., pictor*, 63
- Pascin, pict.*, 167
- Pavelescu D., sculpt.*, 57, 58
- Pavilionul Anticarilor, 169
- Pavilionul Industriei (vezi
parcul Carol), 264
- Pavilionul Regal din Parcul
Carol, 263
- Pellar H., pict.*, 133, 135
- Pena Diaz dela, pict.*, 322
- Petculescu Sc., arh.*, 264
- Peternelli Em., arh.*, 213,
329
- Petrașcu Gh., pict.*, 38, 60, 61,
135, 152, 155, 166, 325
- Petrașcu Milița, sculpt.*, 50,
166, 274, 275, 330
- Petrescu Costin, pict.*, 52,
152, 269
- Petroni Andrea, pict.*, 158
- Petrovitz Paul, pict.*, 348
- Petruolo Salvatore, pict.*, 158
- Phoebus Al., pict.*, 167
- Piața:**
- Bibescu Vodă (vezi 8
Iunie), 237
- de flori, 178
- Gării de Nord, 191
- 8 Iunie, 237
- Lascăr Catargiu, 164
- Mareșal Joffre, 258
- Pake Protopopescu, 107
- Romană, 164
- C. A. Rosetti, 107
- Sf. Anton, 178
- Sf. Gheorghe, 183
- Mioriței, 328
- Victoriei, 85
- Piazzetta Giovanni Batt., pict.*
158
- Pierrey Maurice, pict.*, 159
- Pierrot N. C., pict.*, 145
- Pinacoteca Municipiului Bu-
curești, 66
- Pinacoteca Statului, 57
- Piranesi G., pict.*, 319
- Pissarro Camille, pict.*, 144
- Plămădeală I., arh.*, 329
- Plé Henry, sculpt.*, 142
- Plener Herman, pict.*, 160
- Podul Beilicului (vezi Calea
Șerban-Vodă)
- Podul Calicilor (vezi Calea
Rahovei)
- Podul Caliței (vezi Calea Ra-
hovei)
- Podul Sf. Elefterie, 193

- Podul Mogoșoaiei (vezi Calea Victoriei)
- Podul Târgului de Afară (vezi Calea Moșilor)
- Pollet Ioseph, sculpt., 161
- Pompilian G., pict., 180
- Ponte Giacomo dela, pict., 62
- Pop Mișu, pict., 133, 325
- Popeea Elena, pict., 59, 60
- Popescu Ștefan, pict., 38, 61, 62, 133, 135, 152, 154, 166, 203, 325
- Popescu Vasile, pict., 61
- Popp Sabin, pict., 60, 61
- Poșta, 19
- Pratella Attilio, pict., 158
- Preziosi, pict., 14
- Prud'hon, pict., 112
- Puech D., sculpt., 274
- Pugel Abel, pict., 348
- Futmann Eug., pict., 161
- Puțul cu Zale, 31
- R**
- Rafaelli Jean François, pict., 148
- Raffet, pict., 129, 136
- Ragot Abel, pict., 158
- Râmniceanu M., pict., 167
- Redont, arh., 263
- Regnaul B., pict., 110
- Rembrandt van Ryn, pict., 310
- Reni Guido, pict., 111
- Renoir Auguste, pict., 145
- Restout Marc, pict., 113
- Ressu C., pict., 30, 60, 61, 135, 152, 167
- Rey I., pict., 120
- Ribot Théodule, pict., 148, 158
- Ricard Gustav, pict., 147
- Ricci B., pict., 132
- Rico, pict., 111
- Rihofsky E., pict., 235
- Ripon, pict., 115
- Rivalta Augusto, sculpt., 146, 147
- Rivière Dagnac, pict., 150
- Riviere Th., sculpt., 144
- Rizi Juan, pict., 201
- Rodin Auguste, sculpt., 133, 160, 201
- Roelas Juan de las, pict., 111
- Roger Louis, pict., 158
- Romanelli R., sculpt., 115, 232, 238, 273, 275, 277
- Romano Al., pict., 167
- Romano Giulio, pict., 83
- Ronband F., pict., 135, 200
- Rousseau Théodore, pict., 110
- Rosenthal C., pict., 62, 64
- Rosa Salv., pict., 158, 320, 322
- Rougellet Benedict, sculpt., 147

Roulleau Jules, *sculpt.*, 146,
236
Rozière Dominique, *pict.*, 159
Rupprecht Tini, *pict.*, 200,
203
Rusu I., *pict.*, 251

S

Salonul Oficial, 314
Sanielevici, *pict.*, 60, 152
Santorelli, *sculpt.*, 131.
Sanquirico, *pict.*, 158
Savarghin, *sculpt.*, 166, 258
Savery John, *pict.*, 135
Sax B., *sculpt.*, 113
Săvulescu A., *arh.*, 19
Schäeffler Ary, *pict.*, 42
Schelfhout A., *pict.*, 320
Scheuerer Julius, *pict.*, 160
Schladek, *pict.*, 63
Schlater, *arh.*, 331
Schindel L., *arh.*, 276
Schitul Hagi-Dina, 216
Schitul Maicilor, 216
Schmidt, *arh.*, 120
Schmidts E., *arh.*, 274
Schmutzler Leopold, *pict.*, 160
Schwartz, *pict.*, 36, 200
Schweizer-Cumpănă, *pict.*,
37, 155, 156
Școala Centrală de Fete,
162
Școala Politehnică, 191
Scott Edwin, *pict.*, 321
Selmy E., *pict.*, 158

Serafim Petru., *pict.*, 63
Severin, *sculpt.*, 64, 70, 147,
152, 276
Shoonians, *pict.*, 201
Signac Paul, *pict.*, 147
Signorelli Luca, *pict.*, 310
Silvestre Albert *pict.*, 159
Silvestre Louis, *pict.*, 319
Simon Frédéric, *pict.*, 159
Simon Lucien, *pict.*, 147,
319
Simonidy M., *pict.*, 64, 135,
166
Simotta G., *arh.*, 250
Sirani Andrea, *pict.*, 134
Șirato F. R., *pict.*, 36, 59,
61, 323
Sisley Alfred, *pict.*, 144
Smarandescu Paul, *arh.*, 26
Snagovul, 358
Soare, *pict.*, 59, 60
Soc. Adriatica, 10
Soc. Agricola Foncieră, 10
Soc. Asig. Generală, 92
Soc. Asig. Românească, 162
Soc. de Gaz și Electricitate,
162
Sommer, *sculpt.*, 149
Soroceanu T., *pict.*, 61, 323
Șos. Băneasa, 329
Șos. Jianu, 304
Șos. Mogoșoaiei, 329
Șos. Târgoviștei (vezi Calea
Griviței)
Șos. Kisseleff, 304

- Späthe Oscar, sculpt.*, 30, 31, 57, 58, 134, 146, 149, 257, 258, 264, 269, 273, 274, 277
- Speisegger A., pict.*, 159
- Spitalul Brâncovenesc, 237
- Spitalul Colței, 92
- Spitalul Pantelimon, 386
- Splaiul Independenței, 208
- Stadionul A.N.E.F., 213
- Stahi D., pict.*, 63, 64, 155
- Stalzer Hans, pict.*, 201
- Stappen van der, sculpt.*, 160
- Stănculescu Florea, arh.*, 329
- Stăncescu, pict.*, 62, 72, 133, 135, 166
- Stănescu Marincea, pict.*, 161
- Stăreția dela Văcărești, 297
- Steriadi J. Al., pict.*, 30, 31, 60, 135, 153, 167, 317, 325
- Steriadi Nora, pict.*, 317, 322, 348
- Ștefănescu Victor, arh.*, 25, 264, 308
- Stockade Helt, pict.*, 113
- Stoenescu Eustațiu, pict.*, 133, 152, 161, 167
- Stoica D., pict.*, 40, 152, 268, 269
- Stolitză Ananief, pict.*, 161
- Storck K., sculpt.*, 44, 46, 47, 50, 93, 115, 125, 196, 236, 257, 273, 317
- Storck Karl fiul, sculpt.*, 58, 231
- Storck Fr., sculpt.*, 30, 57, 58, 62, 63, 134, 147, 158, 257, 273, 274, 309
- Str. Carol, 11
- Str. Const. Mille, 25
- Str. Gen. Berthelot, 126
- Str. Lipscani, 169
- Str. Dr. Lister, 193
- Str. Luterană, 129
- Str. Sărindar, 25
- Str. Șelari, 172
- Strandul Kisseleff, 327
- Strasswandener, pict.*, 63
- Strâmbu Ipolit, pict.*, 64, 135, 152, 166
- Ștubey, pict.*, 37, 38
- Stuhlmüller Karl, pict.*, 160
- Stuck Frantz von, pict.*, 134, 147
- Szathmary, pict.*, 72, 83, 167, 169

T

- Taverna Louis, pict.*, 161
- Tătărăscu Gh., pict.*, 63, 64, 84, 135, 152, 166, 281, 323
- Târgul Moșilor, 179
- Teatrul dela Cișmeaua Roșie, 29
- Teatrul Liric, 137
- Teatrul Național, 28
- Teodoru Horia, arh.*, 140
- Thaulow Fritz, pict.*, 161

Themeli Corneliu, sculpt.,
317

Theodorescu Sion, pict., 30,
31, 60, 61, 135, 151, 152,
167, 325

Theotocopuli Domenico (vezi
El Greco)

Thurnher, 133

Tiepolo G. B., pict., 132

Tissot Jammes, pict., 319

Tocqué Louis, pict., 319

Toepler Mich., pict., 63

Tonitza N., pict., 36, 60, 61,
167, 325

Toroșianu H., sculpt., 107

Toussaint G., sculpt., 160

Toutenhayn Richard, sculpt.,
160

Trenc, pict., 166

Trevisani Fr., pict., 320

Troyon Constant, pict., 136,
318

Tudor Gh., sculpt., 148, 166

Turner I. M. W., pict., 319

Turnul Colței, 100

Turnul despre Nemți (vezi
Curtea Veche), 176

U

Ulița Ișlicarilor (vezi Str.
Carol)

Ulița Mare (vezi Lipscani)

Ulpian Leon, pict., 321

Uhde Fritz von, pict., 134

Universitatea, 87

Universitatea Veche, 88

Universul, 26

Unterhagen, pict., 348

Urban Herman, pict., 160

V

Valbudea I., sculpt., 57, 58,
257

Van Saanen Algi, arh., 164

Vasilescu G., sculpt., 58,
257

Vasiliu Falti, sculpt., 61,
166

Vela Vincenzo, sculpt., 144

Velis V., sculpt., 30

Veneziano Domenico, pict.,
201

Vermont N., pict., 63, 64,
135, 151, 152, 167

Verrochio, pict., 131

Verrochio Andrea, sculpt.,
142, 161

Verona A., pict., 133, 135,
158, 306

*Veronese Bonifazio dei Pi-
tati, pict.*, 320

Verschuring Hudrik, pict.,
110

Vignon Victor, pict., 145

Vila Minovici, 330

Viorescu L., pict., 60

Vișineanu Alma, sculpt., 256

Vogler Paul, pict., 134

Voinescu Eugen, pict., 63

W

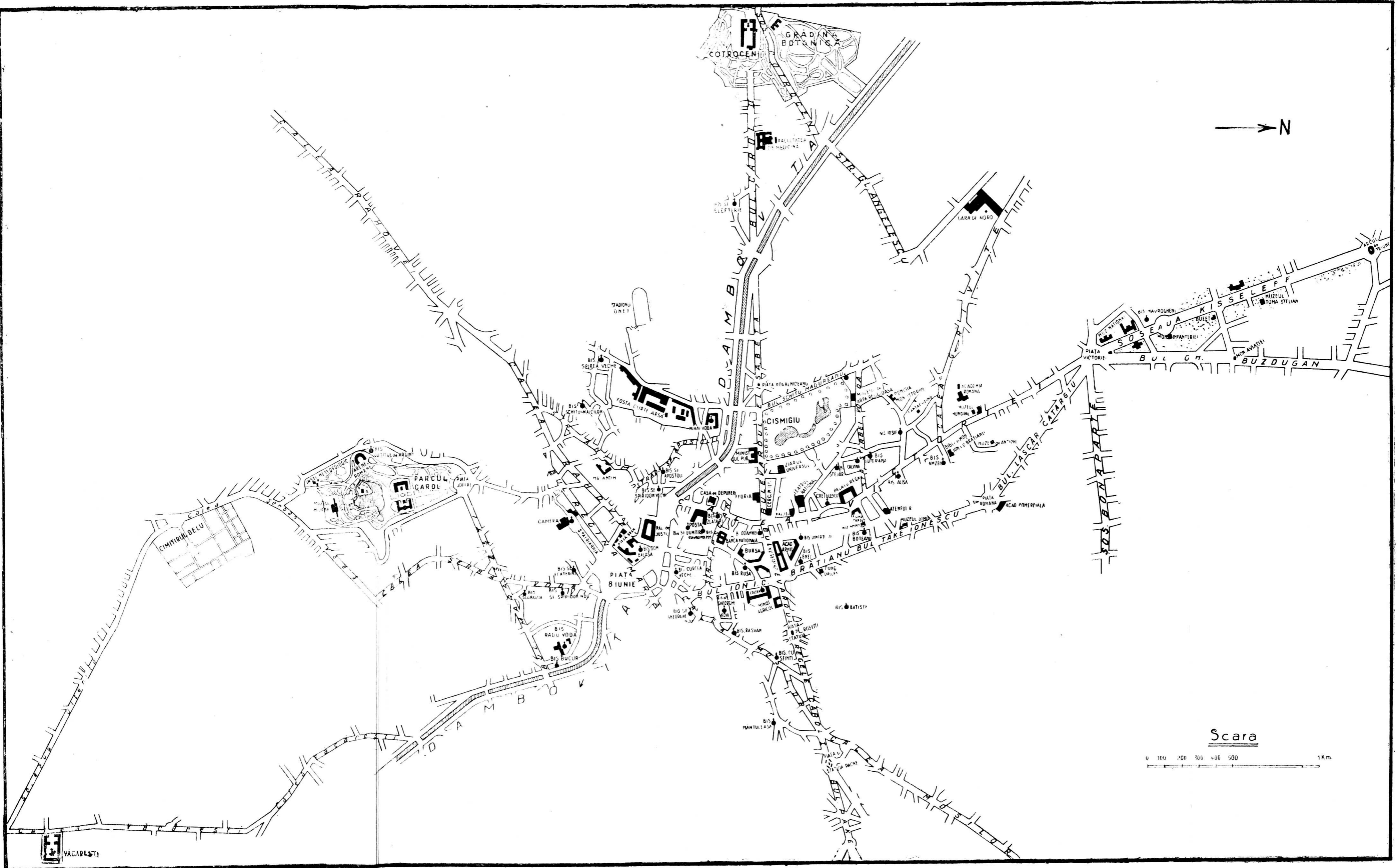
- Walennstein, pict.*, 62
Wart C. S., pict., 63
Washington G., pict., 134
Weeks Louis, arh., 28
Weissenbruch Jan, pict., 160
Wilson Rich., pict., 318

Y

- Yvon Adolphe, pict.*, 159

Z

- Zadow Fritz, sculpt.*, 161
Zeitblom F., pict., 125
Zlotescu G., pict., 167
Zick Johan, pict., 136
Zo Henri, pict., 161
Zuccaro Taddeo, pict., 40
Zügel Heinrich, pict., 160
Zuloaga Ignacio, pict., 161
Zurbaran, pict., 161

Planul Bucureștilor.
<https://biblioteca-digitala.ro>

TABLA DE MATERII

	<u>Pag.</u>
Cuvânt înainte	5
ITINERARIUL I	
Calea Victoriei; Piața Senatului; Piața Palatului; Ateneul Român; Monumentele și muzeele de pe acest traseu	9
ITINERARIUL II	
Calea Victoriei dela Ateneu până în piața Victoriei; Muzeul Municipal; Muzeul de Antichități; Academia Română; Monumentele de pe acest traseu	65
ITINERARIUL III	
Bulevardul Carol I; Piața Universității; Piața I. C. Brătianu și monumentele din imediata lor apropiere	87
ITINERARIUL IV	
Bulevardul Regina Elisabeta; Grădina Cișmigiu; Străzile Știrbey-Vodă și General Berthelot; Muzeul de Artă religioasă; Colecția Comisiei Monumentelor Istorice; Colecția Al. G. Cantacuzino; Muzeul Kalinderu	114

ITINERARIUL V

Pag.

Bulevardul I. C. Brătianu; Biserica Batiște; Bulevardul Take Ionescu; Casa Simu-Muzeu; Muzeul Simu; Piața Romană; Bulevardul Lascăr Catargiu; Pina- coteca Municipiului	138
--	-----

ITINERARIUL VI

Strada Lipscani; Curtea Veche; Calea Moșilor și Monu- mentele învecinate	169
---	-----

ITINERARIUL VII

Calea Griviței; Biserica Manea Brutaru; Piața Gării de Nord	190
--	-----

ITINERARIUL VIII

Cartierul și biserica Sf. Elefterie; Bulevardul Regele Carol II; Parcul, palatul și mănăstirea Cotroceni; Grădina Botanică	193
--	-----

ITINERARIUL IX

Mănăstirea Mihai-Vodă; Stadionul A.N.E.F.; Arsenalul Armatei; Curtea Arsă; Schitul Maicilor; Mănăstirea Antim; bisericile Sf-ții Apostoli și Sf. Spiridon-Vechi; Palatul de Justiție; Biserica Domnița Bălașa	207
--	-----

ITINERARIUL X

Piața 8 Iunie; Dealul Mitropoliei; Parcul Carol; Cimi- tirul Bellu	237
---	-----

ITINERARIUL XI

Pag.

Calea Șerban-Vodă; biserica Sf. Ecaterina; biserica Sf. Spiridon Nou; Mănăstirea Radu Vodă; biserica lui Bucur; Mănăstirea Văcărești	278
--	-----

ITINERARIUL XII

Șoseaua Kisseleff; Monumentul eroilor Corpului didactic; Muzeul Zoologic; Institutul Geologic; Muzeul Național; Biserica Izvorul Tămăduirii; Bufetul; Muzeul Toma Stelian; Arcul de Triumf; Parcul Regele Carol II; Fântâna Mioriței; Palatul lui Bibescu; Biserica Sf. Nicolae Băneasa	304
---	-----

MONUMENTELE IMPORTANTE DIN JURUL
BUCUREȘTILOR

Imprejurimile Bucureștilor	335
Palatul dela Mogoșoaia	336
Mănăstirea Căldărușani	349
Biserica dela Săftica	353
Biserica din Bălteni	354
Snagovul	358
Palatul lui Grigore Ghica dela Colentina	369
Mănăstirea Plumbuita	371
Fundenii Doamnei	378
Mănăstirea Mărcuța	384
Mănăstirea și Spitalul Pantelimon	386
Mănăstirea Cernica	387
Comana	390
Indice	399

**MONITORUL OFICIAL ȘI
IMPRIMERIILE STATULUI
IMPRIMERIA NAȚIONALĂ
BUCUREȘTI, 1938**

